

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ

นายพินิจ สุชะสันต์ ผู้ออกแบบปก

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ศูนย์พัฒนาหนังสือ

กรมวิชาการ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

© ลิขสิทธิ์ของศูนย์พัฒนาหนังสือ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์แจกครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๓
จำนวนพิมพ์ ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์แจกครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๓
จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม
ISBN 974-268-8575

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
นายวิชัย พยัคฆโส ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๐๒๘.๖๕ กรมวิชาการ.
ก-ก กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน/กรมวิชาการ.--กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓.
๓๓๘ หน้า : ภาพประกอบ ; ๒๖ ซม.

๑. การอ่าน. ๒. ชื่อเรื่อง.

คำนำ

(พิมพ์ครั้งที่ ๒)

การสร้างศักยภาพให้แก่สถานศึกษาให้มีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง เพื่อสอดคล้องตามหลักพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๒๒ ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” นั้น นอกจากจะเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

กรมวิชาการเป็นหน่วยงานที่มีภาระหลักในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษา การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ และการวิจัยทางการศึกษา ได้ร่วมมือกับหน่วยงานและสถานศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในหลายแนวทางและหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีงบประมาณ ๒๕๔๓ ได้ดำเนิน “โครงการส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งทางวิชาการ ในโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา” ขึ้น ทั้งนี้มุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ซึ่งเชื่อมั่นว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างศักยภาพให้แก่สถานศึกษาให้มีความพร้อมในทุกด้านได้อย่างดียิ่ง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เป็นเอกสารที่กรมวิชาการจัดพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยตัดตอนเนื้อหาจากเอกสาร เรื่อง การรณรงค์เพื่อส่งเสริมการอ่าน ที่ได้พิมพ์แจกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ มีเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการอ่านและเทคนิควิธีการส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่างๆ อย่างละเอียดและหลากหลาย รวมทั้งหลักการเขียนโครงการและเรื่องห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการส่งเสริมการอ่านเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีนิสัยรักการอ่าน และส่งผลให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนการสอน “โครงการส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งทางวิชาการ” จึงได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกครั้งหนึ่ง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสาร เรื่อง กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน จะเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพต่อไป

(นายอำรุง จันทวานิช)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๓

(นายอำรุง จันทวานิช)

อธิบดีกรมวิชาการ

สารบัญ

	หน้า
กฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือ	๑
ปฏิญญาสากลว่าด้วยการสร้างสังคมการอ่าน	๗
การอ่านหนังสือที่ดี	๑๐
วิธีสร้างความสนใจในการอ่าน	๑๕
ความพร้อมทางการอ่าน	๒๙
กระบวนการอ่าน	๔๕
กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	๗๒
วิธีอ่านหนังสือและการอ่านหนังสือให้ฟัง	๘๓
การเล่านิทาน	๙๘
นิทานเกี่ยวกับสัตว์	๑๒๕
การเล่านิทานสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน	๑๓๔
การเล่านิทานและเด็กพิการ	๑๓๙
เทคนิคการเล่านิทานแบบต่างๆ	๑๕๒
<i>การเล่าปากเปล่า</i>	<i>๑๕๒</i>
<i>การเล่าโดยร้องเพลงประกอบ</i>	<i>๑๕๔</i>
<i>การเล่าโดยการเล่นเชือกประกอบ</i>	<i>๑๕๕</i>
<i>การเล่าโดยพับกระดาษประกอบเป็นรูปต่างๆ</i>	<i>๑๕๙</i>
<i>เล่าโดยใช้หุ่นแปะ</i>	<i>๑๖๔</i>
<i>เล่าโดยใช้หุ่น</i>	<i>๑๖๗</i>
<i>เล่าโดยการวาดหน้าหุ่น</i>	<i>๑๙๒</i>
<i>เล่าโดยใช้แผ่นใสประกอบ</i>	<i>๑๙๕</i>
<i>เล่าโดยใช้ภาพวาดประกอบ</i>	<i>๒๐๐</i>
<i>เล่าประกอบเสียงธรรมชาติ</i>	<i>๒๐๓</i>

หน้า

เล่าประกอบภาพยนตร์.....	๒๑๐
เล่าประกอบกิริยาท่าทาง.....	๒๑๑
เล่าด้วยการแสดงละคร.....	๒๑๓
การเล่านิทานโดยใช้นิ้วมือประกอบ.....	๒๒๑
การสนทนาเรื่องหนังสือ.....	๒๒๗
การแนะนำหนังสือ.....	๒๓๔
การเล่าเรื่องจากหนังสือ.....	๒๓๗
การโต้วาทีเพื่อนำไปสู่การอ่าน.....	๒๔๒
การจัดนิทรรศการหนังสือ.....	๒๔๓
โครงการยอดนักอ่าน.....	๒๖๖
กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับการแก้ปัญหาของโรงเรียน.....	๒๘๑
หลักการเขียนโครงการ.....	๒๘๕
ภาคผนวก.....	๓๐๕
การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้.....	๓๐๗
มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษา.....	๓๒๑

กฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือ

อาร์มภบท

สมาคมระหว่างชาติกลุ่มผู้จำหน่ายหนังสือ^๑
สหพันธ์ระหว่างชาติของสมาคมนักเขียนและนักประพันธ์^๒
สหพันธ์ระหว่างชาติว่าด้วยบริการบรรณสารและบรรณสารวิทยา^๓
สหพันธ์ระหว่างชาติของสมาคมห้องสมุด^๔
สหพันธ์ระหว่างชาติของนักแปล^๕
สหพันธ์ระหว่างชาติว่าด้วยภาษาและหนังสือ^๖
สมาคมระหว่างชาติของผู้จัดพิมพ์^๗

ยอมรับว่า

หนังสือยังคงเป็นเครื่องมืออันขาดเสียมิได้สำหรับการรักษาไว้ซึ่งคลังแห่งวิทยาการของโลก และสำหรับการเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นออกไป

เชื่อมั่นว่า

บทบาทของหนังสือจะเข้มแข็งขึ้น ถ้าได้มีการกำหนดและดำเนินการตามนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากคำตีพิมพ์อย่างกว้างขวางที่สุดที่จะอาจทำได้

^๑International Community of Booksellers Associations

^๒International Confederation of Societies of Authors and Composers

^๓International Federation for Documentation

^๔International Confederation of Societies of Libraries

^๕International Federation of Translators

^๖International P.E.N.

^๗International Publisher Associations

หมายเหตุ กฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือนี้ คณะกรรมการสนับสนุนปีหนังสือสากล (The Support Committee for International Book Year) ได้รับรอง ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๑

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

รำลึกได้ว่า

ธรรมนูญแห่งองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ เรียกร้องรัฐสมาชิกให้ส่งเสริม “การถ่ายทอดความคิดในรูปของคำและภาพอย่างเสรี” และให้ส่งเสริม “ความร่วมมือระหว่างชาติที่เกิดขึ้นโดยประสงค์จะให้ประชาชนของทุกประเทศได้เข้าถึงสิ่งพิมพ์และมีการจัดพิมพ์เผยแพร่เกิดขึ้นในทุกประเทศ”

รำลึกได้อีกว่า

ที่ประชุมสามัญประจำปีขององค์การศึกษา สหประชาชาติได้ยืนยันว่า หนังสือ “ทำหน้าที่หลักในการดำเนินการให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การศึกษา อันได้แก่ สันติภาพ พัฒนาการ ส่งเสริมสิทธิแห่งมนุษยธรรมร่งค์เพื่อกำจัดการรังเกียจผิวและจักรวรรดินิยม”

ได้พิจารณาว่า

ที่ประชุมสามัญประจำปีขององค์การศึกษา สหประชาชาติ กำหนดให้ปีคริสต์ศักราช ๑๙๗๒ เป็นปีหนังสือสากล มีวัตถุประสงค์ที่จะให้มี “หนังสือสำหรับทุกคน”^๑

จึงขอพร้อมใจกันเป็นเอกฉันท์รับรองกฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือฉบับนี้

และขอร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยึดถือและปฏิบัติตามหลักการที่จะกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการอ่าน

สังคมมีหน้าที่กระทำทุกอย่างเพื่อให้แน่นอนว่า ทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากการอ่าน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของโลกยังอ่านหนังสือไม่ออก จึงไม่อาจเข้าถึงหนังสือได้ รัฐบาลจึงมีหน้าที่ช่วยจัดการไม่รู้หนังสือให้หมดไป รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีสิ่งตีพิมพ์ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น การปลูกฝังและผดุงไว้ซึ่งทักษะในการอ่าน ควรที่รัฐบาลจะจัดให้มีการช่วยเหลือ

^๑*Books for All*

ผู้ประกอบการหนังสือ มีการช่วยเหลือระหว่างรัฐต่อรัฐ และระหว่างรัฐกับองค์กร ซึ่งประกอบด้วยหลายๆ รัฐ ผู้ผลิตและจำหน่ายหนังสือก็มีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้แน่นอนว่า ความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารซึ่งผลิตออกมา นั้น ช่วยสนองความต้องการของผู้อ่านและของสังคมที่เปลี่ยนแปลงเสมอ

มาตรา ๒ หนังสือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษา

ในยุคที่มีการปฏิรูปในวงการศึกษา และมีแผนการศึกษาเพื่อรับเด็กเข้าโรงเรียนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องมีโครงการเพื่อให้เป็นที่แน่นอนว่า มีหนังสือเรียนมากพอสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษา จำเป็นต้องมีการปรับปรุงคุณภาพและเนื้อหาของหนังสือเพื่อการศึกษาในทุกๆ ประเทศในโลก การผลิตหนังสือเรียนในภูมิภาคของโลกจะมีส่วนช่วยผู้จัดพิมพ์ในแต่ละประเทศให้สามารถเพิ่มพูนคุณภาพหนังสือเรียนและหนังสือทั่วไปเพื่อการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามต้องการ หนังสือทั้งสองประเภทนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับห้องสมุดโรงเรียนและสำหรับขจัดความไม่รู้หนังสือ

มาตรา ๓ สังคมมีหน้าที่พิเศษในการสร้างสรรค์สภาวะที่เอื้ออำนวยให้นักเขียนมีโอกาสสร้างงานของตนได้เต็มที่

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ระบุว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองทางจิตใจและผลประโยชน์ทางวัตถุ ซึ่งจะได้จากผลงานของเขา ในทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม หรือศิลปกรรม” ความคุ้มครองนี้ควรให้แก่ผู้แปลด้วย เพราะว่าผลงานของเขาเปิดขอบฟ้าให้แก่หนังสือผ่านกำแพงภาษาออกไปได้ ทำให้ผู้เขียนได้พบกับผู้อ่านนอกเขตพรมแดนประเทศของเขาได้ เนื่องจากว่าทุกประเทศมีสิทธิจะแสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน รักษาไว้ซึ่งความหลากหลาย ซึ่งจำเป็นต่ออารยธรรม ประเทศต่างๆ จึงควรสนับสนุนนักเขียนให้ทำหน้าที่สร้างสรรค์และส่งเสริมการแปล เพื่อเปิดโอกาสให้คนจำนวนมากได้เข้าถึงความเจริญทางปัญญา อันสะสมอยู่ในวรรณกรรมของแต่ละภาษา รวมทั้งในภาษาที่มีผู้ใช้ผู้น้อย

มาตรา ๔ อุตสาหกรรมการจัดพิมพ์ที่มั่นคงจำเป็นอย่างไร ยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศ

ในโลกซึ่งมีความแตกต่างกันมาก เรื่องการผลิตหนังสือในประเทศต่าง ๆ และยังมีหลายประเทศขาดแคลนสิ่งตีพิมพ์สำหรับอ่าน จำเป็นยิ่งที่แต่ละประเทศต้องจัดทำแผนพัฒนาหนังสือขึ้นไว้ แต่ละประเทศจำเป็นต้องมีความคิดริเริ่มเรื่องนี้ หากมีความจำเป็นก็อาจขอความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างองค์ประกอบต่างๆ ของการผลิตหนังสือให้ครบถ้วน การพัฒนาอุตสาหกรรมการจัดพิมพ์นั้นจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม สมาคมและองค์การทางวิชาชีพมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทั้งหนังสือทั้งหมด โดยผ่านหน่วยงานกลางระดับชาติ เช่น คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องหาวิธีสนับสนุนทางการเงิน โดยแสวงหาแหล่งให้กู้เงินที่เรียกดอกเบี้ยต่ำในระดับชาติ หรือโดยข้อตกลงกู้ยืมระหว่างสองประเทศ หรือกู้ยืมจากองค์การระหว่างประเทศ

มาตรา ๕ เครื่องอำนวยความสะดวกการผลิตหนังสือเป็นสิ่งจำเป็นใน การพัฒนากิจการพิมพ์

รัฐควรกำหนดไว้ในนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจว่าจะสนับสนุนให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสร้างอุตสาหกรรมการผลิตหนังสือ รวมทั้งกระดาษสำหรับพิมพ์ เครื่องพิมพ์ และเครื่องเย็บเล่มหนังสือ การใช้ทรัพยากรของชาติให้มากที่สุด รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการนำเข้าซึ่งเครื่องมือเครื่องใช้ จะส่งเสริมการผลิตหนังสือที่สวยงามและราคาไม่แพง ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือควรรักษามาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะปฏิบัติได้ในการผลิตและการออกแบบ ควรใช้ความพยายามเป็นพิเศษในการผลิตหนังสือสำหรับคนพิการ

มาตรา ๖ ผู้จำหน่ายหนังสือให้บริการที่จำเป็นสำหรับการ เชื่อมโยงระหว่างผู้จัดพิมพ์และผู้อ่านหนังสือ

ในเบื้องต้นของความพยายามส่งเสริมและสร้างนิสัยการอ่าน ผู้จำหน่ายหนังสือมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งในด้านวัฒนธรรมและการศึกษา คน

เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการทำให้แน่นอนว่ามีหนังสือที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว และที่มีปริมาณเพียงพอได้ถึงมือผู้อ่าน สิ่งที่จะช่วยเหลือให้ผู้จำหน่ายหนังสือทำหน้าที่ได้ดี คือ การลดค่าส่งหนังสือทางไปรษณีย์และทางอากาศ เงื่อนไขในการชำระหนี้ซึ่งไม่ผูกมัดจนเกินไป และความสนับสนุนอื่นๆ ทางด้านการเงิน

มาตรา ๗ ห้องสมุดเป็นแหล่งสำคัญของชาติในการถ่ายทอดความรู้ทั่วไปและวิทยาการต่างๆ เป็นแหล่งที่ให้ความผลิต-ผลิตในภูมิปัญญาและความมั่งคั่ง

ห้องสมุดเป็นแหล่งกลางในการกระจายหนังสือให้ถึงบุคคล บ่อยครั้งที่ห้องสมุดเป็นวิถีทางที่ได้ผลที่สุดที่จะนำสิ่งตีพิมพ์ไปสู่ผู้อ่านในฐานะที่เป็นบริการเพื่อสาธารณประโยชน์ ห้องสมุดส่งเสริมการอ่าน ซึ่งจะนำไปสู่ความก้าวหน้าผาสุกของแต่ละบุคคล ไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม บริการห้องสมุดควรสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพ ห้องสมุดไม่ควรมีอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่เท่านั้น หากควรมีอยู่ทุกแห่งชุมชน โดยเฉพาะในชนบทซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางและขาดแคลนหนังสืออยู่เสมอ โรงเรียนแต่ละโรงเรียน ชุมชนแต่ละแห่ง ควรมีห้องสมุดหนึ่งแห่งเป็นอย่างน้อย แต่ละแห่งต้องมีบรรณารักษ์ที่มีวุฒิ และมีงบประมาณเพียงพอสำหรับซื้อหนังสือ ห้องสมุดมีความจำเป็นสำหรับการเล่าเรียนชั้นอุดมศึกษา และสำหรับการแสวงหาความรู้ในระดับสูง การพัฒนาระบบบริการห้องสมุดแห่งชาติจะช่วยให้ประชาชนทุกหนทุกแห่งเข้าถึงแหล่งหนังสือสำหรับอ่าน

มาตรา ๘ บริการบรรณสารช่วยในการรักษาไว้ซึ่งหนังสือและการเผยแพร่เอกสารภูมิหลังแก่คนทั่วไป

การเขียนหนังสือวิชาการเฉพาะเรื่อง หนังสือวิทยาศาสตร์ และหนังสือทางเทคนิค จำต้องอาศัยบริการบรรณสารอย่างเพียงพอ ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องทำให้มีขึ้น และต้องพัฒนาบริการบรรณสาร ด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร

มากที่สุดตลอดเวลา ควรจัดทำและกำหนดมาตรการทุกอย่างที่จะส่งเสริม และสนับสนุนให้สิ่งสำคัญเหล่านี้ได้เป็นที่รู้จักกันทั่วทุกประเทศ และโดยไม่มีสิ่ง กีดขวางใดๆ

มาตรา ๘ การส่งหนังสือจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศ หนึ่งโดยเสรี จำเป็นมากสำหรับการเพิ่มพูนจำนวนหนังสือในชาติ และจะส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันในระหว่งนานาชาติ

เพื่อให้ทุกคนในโลกมีส่วนรับรู้และเรียนรู้ผลงานสร้างสรรค์ของโลก จำเป็นจะต้องขจัดเครื่องกีดขวางการส่งออกและนำเข้าซึ่งหนังสือ เครื่องขัด ขวางอันได้แก่ ภาษีขาเข้าและภาษีอื่นๆ อาจยกเลิกได้ โดยการที่ประเทศต่างๆ รับรองและดำเนินการตามข้อตกลงขององค์การศึกษาย สหประชาชาติ ทำ ตามข้อเสนอแนะและสนธิสัญญาระหว่างชาติ การออกใบอนุญาต การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เพื่อซื้อหนังสือและซื้อวัตถุดิบสำหรับผลิตหนังสือ ควรให้เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าว ภาษีภายในประเทศและข้อจำกัดอื่นๆ ที่ เกี่ยวกับการค้าขายหนังสือควรลดลงให้เหลือน้อยที่สุด

มาตรา ๑๐ หนังสือทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ และก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างสันติ

ข้อความตอนหนึ่งในธรรมนูญขององค์การศึกษาย สหประชาชาติ มี อยู่ว่า “สงครามเริ่มต้นในใจคน ดังนั้น จำเป็นต้องปลูกฝังการคุ้มครองสันติ ภาพขึ้นในใจคน” หนังสือเป็นปัจจัยหนึ่งที่คุ้มครองสันติภาพได้อย่างมาก ทั้งนี้ เพราะหนังสือมีอิทธิพลในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาแห่งมิตรภาพและความเข้าใจ ดีอันดีระหว่างกัน ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการให้เป็นที่แน ใจว่า เนื้อหาของหนังสือจะส่งเสริมแต่ละคนให้เจริญตั้งปรารถนา ส่งเสริม ความก้าวหน้าทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และสันติภาพ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยการสร้างสังคมการอ่าน

ประกาศ ณ กรุงลอนดอน

ระหว่างการประชุมแห่งโลกว่าด้วยหนังสือ

วันที่ ๗-๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๕

๑. เรา บรรดานักเขียน นักแปล ผู้จัดพิมพ์ ผู้พิมพ์โฆษณา ผู้จำหน่ายหนังสือ บรรณารักษ์ นักการศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ และสมาชิกของชุมชนผู้ทรงปัญญา จากประเทศต่างๆ ๘๒ ประเทศ ซึ่งประชุมกัน ณ การประชุมแห่งโลกว่าด้วยหนังสือ ที่องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจัดขึ้น ในคริสตศักราช ๑๙๘๒ ขอประกาศว่า เราสนับสนุนหลักการและวัตถุประสงค์เกี่ยวกับหนังสือ อันได้กำหนดขึ้นไว้เมื่อสิบปีที่แล้ว ในปีหนังสือสากลคริสตศักราช ๑๙๗๒

๒. เรา มีความเชื่อมั่นว่า หนังสือมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่น ในฐานะที่เป็นพาหนะถ่ายทอดวิชาการ ให้การศึกษาและคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคม หนังสือช่วยพัฒนาชาติและปรุงแต่งชีวิตคนแต่ละคนให้เจริญรุ่งเรือง หนังสือสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลแต่ละชาติ เสริมพลังแห่งความปรารถนาสันติภาพขึ้นใจในคน สองประการหลังนี้ คือ อุดมการณ์ซึ่งองค์การศึกษาฯ สหประชาชาติยึดมั่นตลอดมา

๓. หลังจากที่ได้พิจารณาความเป็นไปของการพัฒนาหนังสือในรอบสิบปีหลังจากปีหนังสือสากล เราขอยืนยันความเชื่อมั่นใน “กฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือ” (Charter of the Book) ซึ่งองค์การวิชาชีพของนานาชาติมีมติรับรองเป็นเอกฉันท์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ เรายืนยันความเชื่อมั่นในจุดหมายปลายทางของอุดมการณ์ “หนังสือสำหรับทุกคน” (Books for All) จุดมุ่งหมายนี้มีค่าควรที่จะหาทางกระทำให้เป็นผลสำเร็จ แม้ว่าขณะนี้เรา仍需พากเพียรดำเนินการต่อไป หลักสิบประการในกฎบัตรว่าด้วยหนังสือเน้นว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการอ่าน หนังสือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษา

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

สังคมมีหน้าที่เกื้อหนุนให้นักเขียนใช้ความสามารถทางสรรค์สร้างของตนได้อย่างเต็มที่ เครื่องจักรและสิ่งที่เป็นในการผลิตหนังสือ และอุตสาหกรรม การพิมพ์ที่ปราศจากอุปสรรค เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ ร้านจำหน่ายหนังสือและห้องสมุดให้บริการที่จำเป็นแก่ผู้จัดพิมพ์และประชาชนผู้อ่าน การส่งหนังสืออย่างปราศจากอุปสรรคจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง ก็มีความสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ หนังสือนำไปสู่และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชาติต่างๆ และความร่วมมือกันโดยสันติอีกด้วย

๔. เรามองไปข้างหน้า และประสงค์จะได้เห็นโลกซึ่งมีหนังสืออยู่ทุกหนทุกแห่งและประชาชนจะหาหนังสือได้ไม่ยาก โลกซึ่งสังคมทุกสังคมแสวงหา และพยายามให้มีสมรรถภาพทางการอ่าน มีความตั้งใจอ่าน และพยายามให้ได้รับความเพลิดเพลินและประโยชน์จากการอ่านอย่างเต็มที่

๕. บุคคลทั้งหญิงและชายมีสิทธิเสรีภาพในการให้การศึกษาแก่ตนเอง มีสิทธิที่จะแสวงหาความรู้ ที่จะได้ทราบถึงปัญหาและประสบการณ์ของคนในชาติอื่น วัฒนธรรมอื่น และของบรรพบุรุษ บุคคลมีความต้องการและจำเป็นที่จะจารึกความคิดและประสบการณ์ของตนลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หนังสือมีความสำคัญยิ่งยวดในการสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถดำเนินการตามหน้าที่ของตนได้เต็มภาคภูมิ และสามารถดำรงชีวิตด้วยความเจริญและผาสุก ยิ่งกว่านั้น นักเขียนผู้สร้างสรรค์จะสามารถแสดงออกด้วยถ้อยคำที่เขียนและพิมพ์ แสวงหาและพัฒนาค่านิยม ตลอดจนอุดมการณ์และความหวังของสังคมของตนด้วยถ้อยคำ นักเขียนจะขยายขอบเขตแนวคิดจินตนาการ และปรุงแต่งอนุสติของผู้อ่านหนังสือของเขาในทางที่ถูกต้องและงดงาม

๖. การอ่านนำเราผ่านพรมแดนทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม แต่ก็ยังมีบางคนซึ่งควรจะได้อ่าน แต่ถูกจำกัดและตัดประโยชน์ ซึ่งอาจได้จากหนังสือ เนื่องจากเขาไม่มีการศึกษา ไม่มีความสามารถในการอ่านเพียงพอ และถูกจำกัดด้วยการที่ไม่มีหนังสือที่มีคุณภาพในบริเวณใกล้เคียงที่เขาอาศัยอยู่ เราจึงขอให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องช่วยกันสนับสนุนการผลิต การจำหน่าย และแจกจ่ายหนังสือ สนับสนุนนักเขียนและผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้อ่านผู้เยาว์ในโรงเรียน และในบ้าน

๗. เราขอให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐ ขอให้ยกเลิกข้อจำกัดทุกอย่างที่เป็นอุปสรรคแก่การสร้างสรรค์ การผลิต การจัดพิมพ์หนังสือ การจำหน่ายและแจกจ่ายหนังสือภายในประเทศและระหว่างประเทศ เราต้องการให้มีการรักษาไว้และการปฏิบัติตามกฎหมายแห่งชาติว่าด้วยลิขสิทธิ์ของนักเขียน ให้เป็นไปตามกรอบแห่งข้อตกลงระหว่างชาติว่าด้วยลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อช่วยปกป้องผลประโยชน์ของนักเขียน นักแปล ผู้จัดพิมพ์ ครู และผู้อ่านทุกหนทุกแห่ง

๘. เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม ซึ่งมีหนังสืออยู่ใกล้มือผู้อ่าน และมีการใช้ประโยชน์จากหนังสืออย่างกว้างขวาง ที่ประชุมระหว่างชาติว่าด้วยหนังสือรับรองและสนับสนุนวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หลายประการ วัตถุประสงค์เหล่านี้ มุ่งสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เป็นกิจกรรมธรรมดาและเป็นกิจกรรมพึงประสงค์ และคนในสังคมนั้นเห็นว่าการอ่านเป็นกิจกรรมสำคัญ และได้รับการจูงใจส่งเสริมในนโยบายแห่งชาติ ทั้งที่ประกาศเป็นเอกสารและในอนุสติของบุคคลแต่ละคน ได้รับความช่วยเหลือจากการร่วมมือระหว่างชาติ ทั้งนี้ล้วนเป็นการส่งเสริมความสำคัญของหนังสือในอนาคต

๙. ดังนั้น เราขอให้รัฐบาลของประเทศ องค์การ และสมาคมวิชาชีพทางหนังสือ ขอให้รับแนวคิดชั้นนำดังกล่าวข้างต้น เราขอให้มีโลก ซึ่งมีหนังสือสำหรับทุกคน และมีคนทุกคนซึ่งอ่านหนังสือ ทุกคนซึ่งยอมรับว่าหนังสือและการอ่านเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับในชีวิตประจำวัน เราขอให้มีโลก ซึ่งไม่เพียงประกอบด้วยประชากรที่อ่านออกเขียนได้เท่านั้น หากประกอบด้วยประชากรที่อ่านหนังสือเป็นนิสัยทั่วทุกคน

การอ่านหนังสือที่ดี

คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

เมื่อประมาณ ๕ ปีมาแล้ว ธนาคารโลกได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนว่าจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงไร โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งส่วนมากก็เป็นประเทศซึ่งขาดแคลนหนังสือเรียนในระดับการศึกษาชั้นมูลฐาน คือ ประถมศึกษา ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งในกลุ่มประเทศซึ่งธนาคารโลกศึกษา ผลปรากฏว่า การใช้หนังสือเรียนทำให้เด็กเรียนได้เร็วขึ้น สัมฤทธิ์ผลในการเรียนสัมพันธ์อยู่มากกับการใช้หนังสือเรียน ข้อเสนอที่ได้จากการศึกษานี้เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ธนาคารโลกตัดสินใจให้ประเทศที่กำลังพัฒนาจ่ายเงินเพื่อจัดพิมพ์และแจกหนังสือเรียนแก่เด็กในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา ในกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศที่ธนาคารโลกให้เงินเพื่อพัฒนาหนังสือเรียนก็มีฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๘ นี้เอง เจ้าหน้าที่โครงการการศึกษาในภูมิภาคอาเซียนภาคเหนือของธนาคารโลกซึ่งเข้ามาสังเกตการณ์ด้านประถมศึกษาในประเทศไทย ได้ยืนยันความสำคัญและความจำเป็นของหนังสือเรียน เขาไม่คิดว่าการพัฒนาการศึกษาจะเป็นไปได้ถ้าไม่มีหนังสือเรียนสรุปได้ว่า ถ้าเด็กไม่ได้อ่านหนังสือก็ยากที่จะหวังให้สติปัญญาและความรู้ของเด็กเพิ่มพูนขึ้น การลงทุนเพื่อให้เด็กมีหนังสือเรียนเป็นการลงทุนที่ได้ผล

ท่านผู้มีอายุเลยห้าสิบขึ้นไปแล้วหลายท่านอาจเคยได้ยินเขาพูดกันหรือเคยล้อคนญี่ปุ่นว่าสายตาสั้น ดูเหมือนว่าแว่นตากับชาวญี่ปุ่นจะเป็นของคู่กัน แม้ทุกวันนี้ เด็กโนบิตะในการ์ตูนที่คนไทยไม่ว่าเด็กผู้ใหญ่ก็ชอบสวมแว่น ทั้งนี้ ว่ากันว่าเป็นเพราะคนญี่ปุ่นอ่านหนังสือมาก เรื่องแว่นตาเป็นเรื่องล้อเล่นกัน แต่เรื่องจริงก็คือว่า ประชากรญี่ปุ่นจำนวนมากอ่านหนังสือ ญี่ปุ่นเป็นประเทศเดียวที่มีคนไม่รู้หนังสือเพียงร้อยละ ๑ เป็นประเทศที่มีการผลิตและจำหน่ายหนังสือมากที่สุดในเอเชีย มีคนอ่านหนังสือมากที่สุด ฝรั่งเศส

มักจะพูดว่า ความเจริญจะวัดได้ด้วยการอ่านหนังสือ ประเทศใดมีการผลิตหนังสือมากและมีประชากรรู้หนังสือ-อ่านหนังสือมาก ประเทศนั้นจะพัฒนาไปมากไม่ว่าในด้านใด ถ้ามองดูญี่ปุ่นแล้ว เราก็จะเห็นว่าเขาพูดจริง บางครั้ง การอ่านหนังสือก็มีส่วนช่วยประเทศให้พ้นจากอันตรายได้เหมือนกัน

ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย สมัยที่เราพอมีหลักฐานให้ทราบได้อย่างน้อยก็มีอยู่สองสมัย ที่เราต้องเผชิญกับประเทศทางตะวันตกที่มလာ อาณานิคมในเอเชีย คือ สมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่างรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กับสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๓ ลงมา ในทั้งสองช่วงนั้น เราไม่ได้ตกเป็นอาณานิคมของชาติใด ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าไม่มีการต่อสู้ แต่เราไม่ได้ต่อสู้ด้วยอาวุธ ซึ่งมีแต่ทางพ่ายแพ้ ดังเห็นตัวอย่างอยู่รอบข้าง เราต่อสู้อำนาจนั้นด้วยสติปัญญาและความรอบรู้ในภูมิปัญญาของอีกฝ่ายหนึ่งที่พูดนี้ ก็ด้วยข้อสังเกตว่า ทั้งสองช่วงสมัย กิจการหนังสือเจริญมาก มีหลักฐานว่ามีการรวบรวมหนังสือจัดเป็นหอหลวง คือ หอสมุดหลวงในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เช่นเดียวกัน มีหลักฐานว่าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ทำบัญชีหนังสือที่มีอยู่ในหอหลวง ให้จัดพิมพ์พระราชบัญญัติห้ามสุบผิ่น พวกมิชชันนารีได้จัดพิมพ์หนังสือวิชาการสมัยใหม่ เช่น ตำราปลูกฝ้าย มีการทะนุบำรุงหนังสือต่อเนื่องในรัชกาลต่อๆ มา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาต่างประเทศและทรงสั่งหนังสือตำราเข้ามา เมื่อถึงคราวที่จะเจรจากับราชทูตชาวตะวันตก ก็ทรงสามารถอ่านความคิดของเขาได้ และทรงเป็นที่ยอมรับว่าทรงพระปรีชารอบรู้ในเรื่องสมัยใหม่ ความเคารพนับถือจึงได้เกิดขึ้นในหมู่ชนชาวตะวันตก

เมื่อรู้จักการอ่านหนังสือ ความคิดก็ทัดเทียมผู้อื่น

ในการอ่านหนังสือ แม้ว่าโดยทั่วไป อวัยวะส่วนใหญ่ของร่างกายไม่เคลื่อนไหว แต่ก็มี การเคลื่อนไหวอย่างมากในสมอง เมื่อสายตาเห็นตัวหนังสือ สมองก็เริ่มทำงาน รับความหมาย แปลความหมาย สงสัยความหมาย วิเคราะห์ความหมาย ถ้ายทอดออกมาทางตัวหนังสือ ยิ่งผู้เขียนตัวหนังสือมีความรู้แตกฉาน มีความคิดลึก มีประสบการณ์ซึ่งผู้อ่านไม่เคยพบมาก่อนมาก

เพียงไร สมองก็ยิ่งต้องทำงานหนักมากเพียงนั้น การที่ต้องใช้ความพยายาม ต่อสู้เพื่อให้รู้จัก ให้เข้าใจ ให้วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในรูปของตัวหนังสือ เหล่านี้ ล้วนเป็นการฝึกฝนเพื่อให้สติปัญญาเฉียบแหลม เราไม่ได้อ่านเพื่อ จดจำเนื้อหาและข้อคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น หากอ่านเพื่อให้สมองได้ฝึกฝน ทำงานให้ดียิ่งขึ้น ให้มีพลังปัญญา ให้สามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้ ถูกต้อง รวดเร็ว และรู้จักแก้ปัญหาได้อย่างฉลาด นี่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ได้ จากการอ่าน

รัฐบุรุษ นักปราชญ์ นักวิทยาศาสตร์ นักอุตสาหกรรม ในระดับที่รู้จัก กันทั่วโลกหลายท่าน สร้างพลังสมองของเขาด้วยการอ่าน เด็กชายชาวไร่ชื่อ แอบราฮัม ลินคอล์น ใช้เวลาหลังจากผ่าฟันอ่านตำรากฎหมายได้แสงเทียน ด้วยความรู้ที่ได้จากการอ่าน เขาพัฒนาตนเองขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีสหรัฐ อเมริกา แอนดรูว์ คาร์เนกี มหาเศรษฐีอุตสาหกรรมเหล็ก เริ่มพัฒนาตนเองตั้งแต่เยาว์วัยด้วยการอ่าน ขณะที่เด็กลูกจ้างในโรงงาน เขาอดส่ำห์ เดินฝ่าความหนาว หลังจากเลิกงาน ไปยืมหนังสือจากห้องสมุดประชาชนมา อ่าน เมื่อเป็นมหาเศรษฐีขึ้นแล้ว เขาได้บริจาคเงินจำนวนมากเพื่อทำนุ บำรุงกิจกรรมห้องสมุดประชาชน

จุดหมายปลายทางของการอ่านคือการพัฒนา เพื่อจะไปสู่จุดหมาย นั้นให้ได้ เราต้องพัฒนาการอ่านของเรา

เมื่อเราเรียนรู้ตัวอักษร รู้จักประสมสระ พยัญชนะ ให้เกิดเป็นคำ หรือ ตัวหนังสือ เรียนรู้คำที่มีอยู่ในหนังสือเล่มแรกๆ ที่ใช้ในการเริ่มเรียน กล่าวได้ว่า เราพออ่านหนังสือออกแล้ว การอ่านออกเป็นเพียงบันไดขั้นต้นของการ อ่านที่พัฒนาแล้ว ที่จะต้องกระทำต่อไป คือ พยายามอ่านสิ่งที่อ่านได้ยาก ต้องพยายามทำความเข้าใจความหมายของคำ ของประโยค และของเนื้อหา ที่ปรากฏในหนังสือ บางทีต้องใช้เครื่องมือช่วยการอ่าน เช่น พจนานุกรม เพื่อให้รู้ความหมายของคำ บางทีก็ต้องอ่านหนังสืออื่นอีกเล่มหนึ่งเพื่อจะได้ เข้าใจเนื้อหาในหนังสือเล่มที่กำลังอ่านอยู่ นอกจากอ่านเรื่องที่ยากให้เข้าใจ ถ่องแท้แล้ว เราต้องอ่านโดยรู้จักวิเคราะห์แยกแยะได้ว่า เนื้อหานั้นถูกต้องเพียงไร

สมเหตุสมผลเพียงไร จะเป็นประโยชน์หรือให้โทษประการใด และเนื่องจาก ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ที่ออกมาในรูปของหนังสือมีมากมาย แต่เวลาที่จะอ่านมักมีจำกัด เราก็ต้องอ่านให้เร็วขึ้น โดยเก็บความสำคัญให้ได้มากที่สุด นี่แหละคือการอ่านที่พัฒนาแล้ว

การอ่านที่จะพัฒนาขึ้นมาได้ ต้องปฏิบัติอยู่เป็นเนื่องเนือง การอ่านควร เป็นกิจกรรมประจำวัน เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจนตลอดชีวิต

ในสหรัฐอเมริกา มีสมาคมเกี่ยวกับการอ่าน ชื่อว่า สมาคมสากลเพื่อการอ่าน “International Reading Association” ความจริงเป็นสมาคมแห่งโลก แต่เริ่มต้นโดยนักการศึกษาชาวอเมริกัน มีสำนักงานใหญ่อยู่ในสหรัฐ มีสมาชิกอยู่ในประเทศต่างๆ หลายประเทศ ประเทศไทยก็มีสมาคมการอ่าน แห่งประเทศไทยเป็นสมาชิก วัตถุประสงค์ของสมาคมนี้ก็คือ ส่งเสริมพัฒนา การอ่าน ศึกษาวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการอ่านที่ไม่พัฒนา เช่น อ่านไม่ออก อ่าน ช้า ไม่ชอบอ่าน อ่านโดยไม่เข้าใจความหมาย สมาคมออกวารสารและผลิต หนังสือเกี่ยวกับการอ่าน ให้รางวัลบุคคลที่มีผลงานดีเด่นในการพัฒนาการ อ่านของเด็กหรือผู้ใหญ่ สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะแรก เริ่มก่อตั้ง ต่อไปคงมีบทบาทในการพัฒนาการอ่านของคนไทยมากขึ้น นอก จากสมาคมนี้แล้ว เรายังมีสมาคมพัฒนาการอ่านของเด็กอีกสมาคมหนึ่ง อยู่ในระยะแรกเริ่มก่อตั้งเหมือนกัน

การอ่านไม่ใช่เรื่องของบุคคลแต่ละคน หากเป็นเรื่องของสังคมทุกระดับ ตลอดไปจนถึงระดับโลก

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองใกล้จะสงบ มีผู้เห็นภัยร้ายกาจของสงคราม โลกครั้งนี้ คิดขึ้นมาว่าสงครามเกิดขึ้นในใจคนก่อน ดังนั้น ถ้าจะป้องกันไม่ให้ สงครามเกิดขึ้น ก็ต้องสร้างความรักสันติขึ้นในใจคน ผู้ซึ่งเห็นสอดคล้องกับ ความคิดเช่นนี้จึงก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น แล้วก็คิดกันต่อไปว่า หนังสือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรักสันติภาพและความเข้าใจ ระหว่างกัน สหประชาชาติจึงสร้างองค์การขึ้นองค์การหนึ่ง เพื่อดำเนินการ ต่างๆ โดยใช้หนังสือเป็นเครื่องมือให้เกิดความรักสันติภาพและความเข้าใจ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

อันดีระหว่างนานาชาติ องค์การนี้คือองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า ยูเนสโก

ยูเนสโกมีกิจกรรมทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือแฝงอยู่ในทุกๆ กิจกรรม เริ่มด้วยการรณรงค์ในระดับโลกเพื่อให้คนทั้งโลกอ่านหนังสือออก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้ประกาศปีหนังสือสากล เชิญชวนรัฐสมาชิกกระตือรือร้นเพื่อพัฒนาหนังสือที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรักสันติภาพขึ้นในใจคน ประเทศไทยก็ได้เริ่มฉลองปีหนังสือสากล ๑๐ ปีหลังจากนั้น คือ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕ องค์การศึกษายุโรป สหประชาชาติ ได้จัดประชุมในระดับโลกเกี่ยวกับหนังสืออีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้ ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่า トラบใดที่คนยังไม่อ่านหนังสือ トラบนั้นวัตถุประสงค์ในการสร้างความสงบสุขในโลกจะเกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น จึงควรใช้เวลาช่วงสิบปีนับแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นไป เพื่อการสร้างสังคมผู้อ่านขอให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกเริ่มระดมกำลังเพื่อสร้างประชากรให้เป็นนักอ่านที่พัฒนาแล้ว

นักอ่านที่ดีไม่ใช่อยู่ที่คอยแต่รับความคิดเห็นของคนเขียนอย่างเดียว ในการเลือกเฟ้นหนังสือเพื่ออ่าน เขาทำหน้าที่ขจัดหนังสือที่เป็นโทษออกไป จากชีวิตของเขาและจากสังคมด้วย ในการขจัดหนังสือเหล่านี้ เรามักจะพูดถึงการออกกฎหมายลงโทษผู้เขียน ผู้พิมพ์เผยแพร่ และผู้จำหน่าย แต่ความจริงแล้ว ผู้ที่จะปราบหนังสือเหล่านี้ได้ดีที่สุดก็คือ ผู้อ่าน นั่นเอง

วิธีสร้างความสนใจในการอ่าน

คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

มนุษย์มีความอยากรู้อะไรต่าง ๆ โดยธรรมชาติ ถ้าความอยากรู้ได้รับการสนองตอบคือได้รับคำตอบ สามารถแสวงหาคำตอบด้วยตนเองได้ ก็เกิดความสุขใจ และอยากรู้อีกต่อไปให้ลึกซึ้งกว้างขวาง ยิ่งถ้าหากสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ก็ยิ่งเห็นคุณค่าในการแสวงหาความรู้มากขึ้น ผู้มีความรู้เมื่อได้รับการสนับสนุนจากสังคมแวดล้อมก็จะพยายามแสวงหาทางสนองความอยากรู้ของตนต่อไป ในปัจจุบัน การอ่านได้และอ่านเป็นเป็นวิธีการหาความรู้เพื่อสนองความอยากรู้ของคนเราได้อย่างดี ปัญหาและอุปสรรคอยู่ที่ขาดความสามารถในการอ่านของแต่ละคน ไม่มีวัสดุการอ่านเพียงพอ ไม่มีแหล่งวัสดุให้อ่าน ไม่มีการจูงใจให้สนใจในการอ่าน

การสร้างความสนใจในการอ่านเป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกคนพึงสร้างความสนใจในการอ่านให้เกิดขึ้นในตนเอง และสร้างความสนใจให้แก่ผู้ที่อยู่ใกล้เคียง ในบ้าน ในโรงเรียน ในสถานศึกษาระดับสูง ในหน่วยงาน ในชุมชน และในประเทศของตน นอกจากจะสร้างความสนใจในการอ่านในบ้านเมืองของตนเองแล้ว เมื่อมีโอกาสก็ควรมีส่วนในการสร้างความสนใจในการอ่านให้แก่คนต่างชาติต่างภาษาด้วย นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ประเทศต่างๆ ในโลกได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น เพราะการติดต่อสื่อสารและการเดินทางสะดวกขึ้นมาก องค์การสหประชาชาติและองค์การในเครือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ได้เผยแพร่ความคิดที่ว่า โลกเราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้จะต่างชาติต่างภาษา^๑ คนเราควรพยายามเข้าใจกัน แม้จะแตกต่างกันในพื้นฐานการศึกษา

^๑มอง แมคไบรด์, หลายสำเนียงจากโลกเดียวกัน. แปลจาก Many Voice, One World, สำนักเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ. ๒๕๒๘.

เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เราควรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และช่วยกันผดุงสันติภาพในโลก^๑ องค์การศึกษา เชื่อมั่นในหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ว่าเป็นสื่อความรู้ ส่งเสริมความคิดทางวิทยาศาสตร์ อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม หนังสือช่วยให้เข้าใจกันและกัน และช่วยสร้างสันติภาพในโลก กล่าวโดยสรุปคือ หนังสือคือสื่อสันติภาพ จึงควรที่ทุกคนจะช่วยกันสร้างและส่งเสริมการอ่านหนังสือที่ดีจนเป็นนิสัย

สร้างความสนใจในการอ่านให้เกิดขึ้นแก่ตน

๑. การอ่านหนังสือมิใช่ทักษะที่จะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ต้องเรียนและฝึกฝนจนอ่านได้คล่องแคล่ว ผู้ที่ต้องการอ่านให้แตกฉาน ต้องอ่านให้มาก และอ่านเรื่องราวต่างๆ หลากหลาย อ่านเท่านั้นที่จะทำให้มีความสามารถในการอ่าน เมื่อพบคำยากหรือเรื่องราวที่ไม่มีพื้นเดิมมาก่อน ไม่ควรทอดยถยถิกอ่าน ใช้หนังสือที่ช่วยการอ่าน เช่น พจนานุกรมที่ให้คำแปลศัพท์ สารานุกรมหรือหนังสือรวมความรู้ที่จะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวที่ไม่มีพื้นเดิมมาก่อน บางเรื่องนอกจากเล่มที่เรากำลังอ่านและรู้สึกว่ายากเกินไปแล้ว ก็ยังมีหนังสือในเรื่องเดียวกัน ซึ่งเขียนสำหรับคนทั่วไปที่มีชั้นกวีวิชาการ หรือเขียนสำหรับเด็ก ซึ่งอ่านได้ง่ายกว่า หาหนังสือเหล่านั้นมาอ่านเสียก่อน เมื่อคุ้นเคยกับคำศัพท์และแนวความคิดแล้ว เราก็จะอ่านเนื้อเรื่องที่ยากกว่าได้ง่ายขึ้น

๒. ประสบการณ์ในชีวิต ช่วยให้อ่านหนังสือบางเล่มเข้าใจได้ดี ใช้ตาดูหูฟัง สังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว สนทนากับบุคคลที่มีความรู้มีประสบการณ์ในชีวิตมากมาย อย่าปล่อยให้เวลาให้ล่วงไปเปล่าๆ ในการทำงาน พยายามอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้และข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้ได้ดี เมื่อมีเวลาว่าง ก็อาจทำงานอดิเรกที่สนใจ อ่านหนังสือเพื่อทำงานอดิเรกนั้นให้ได้ดียิ่ง มีตัวอย่างนักสะสมแสตมป์เป็นงานอดิเรก ในการสะสมก็ได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องราวของแสตมป์ รู้ว่าควรเก็บสะสมอย่างไรแสตมป์จึงจะอยู่ในสภาพดี รู้ว่าแสตมป์ดวงไหนรุ่นไหนมีลักษณะพิเศษ มีราคาดี เป็นที่นิยม รู้

^๑Unesco Constitution

ว่าแหล่งซื้อขายแสตมป์ราคาแพงอยู่ที่ไหน มีการประกวดแสตมป์หายากที่
ไหนบ้าง เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการเก็บสะสมแสตมป์ ส่งแสตมป์เข้าประกวด
เช่นนี้ งานอดิเรกก็มีความหมายมากขึ้น การอ่านก็มีความหมายเช่นเดียวกัน

๓. อย่าปล่อยจิตใจให้ซึมเซา ท้อแท้ เบื่อหน่าย แม้จะมีสาเหตุอัน
ควรทำให้ท้อแท้ เบื่อหน่าย ก็ควรริบขจัดเสียด้วยการพยายามแก้ปัญหาที่เป็น
สาเหตุ ด้วยการทำให้จิตใจให้เข้มแข็ง กระปรี้กระเปร่า ด้วยการอ่านหนังสือ
ขบขัน หรือหนังสือที่ชี้ให้มองดูโลกในแนวใหม่ ให้สัจธรรม ช่วยให้กำลังใจ
เข้มแข็ง ความซึมเซาเบื่อหน่ายบางครั้งก็เกิดขึ้นจากความอ่อนเปลี้ยของ
สมองที่ทำงานหนัก จะหายไปเองถ้าเราพักผ่อนและไม่พยายามเก็บความเบื่
หน่ายไว้ การอ่านหนังสือขบขัน ชี้ให้เห็นความงามในชีวิต หรือที่ให้ความ
เพลิดเพลินทางปัญญาและอารมณ์ ก็จะช่วยขจัดความซึมเซาเบื่อหน่ายไปได้

๔. ธรรมชาติให้ความอยากรู้อยากเห็นแก่เรามาตั้งแต่เกิด พยายาม
รักษาสิ่งนี้ไว้ ตั้งคำถามอยู่เสมอเมื่อพบสิ่งใหม่ ๆ นี่คืออะไร ทำไมจึงเป็น
อย่างนี้ เกิดขึ้นเมื่อไร มีรายละเอียดหรือเบื้องหลังอย่างไร เมื่อตั้งคำถาม
แล้วก็พยายามหาคำตอบให้ได้จากการไต่ถามผู้รู้ สังเกตดูเองให้ถี่ถ้วน และ
อ่านหนังสือเพื่อหาคำตอบ ถ้าไม่แน่ใจว่าคำตอบในหนังสือเล่มนี้จะถูกต้อง ก็
ถามต่อไป หาคำตอบต่อไป น่าเสียดายที่ว่า คนไทยเรา (และคนในประเทศ
ด้อยพัฒนาอีกหลายประเทศ) ไม่มีการส่งเสริมให้ถาม เด็ก ๆ จะถูกผู้ใหญ่ไม่
ให้ซักถาม เมื่อถามไม่ได้หรือถามแล้วไม่ได้คำตอบ ก็ไม่มีคำถามต่อไป ตรงกัน
ข้ามกับเด็กในบางประเทศที่ได้รับการสนับสนุนให้ถามมากเพื่อให้ได้ความรู้
เป็นที่สังเกตว่า ชาวต่างประเทศตะวันตกที่เข้ามาในประเทศไทยจะรู้เรื่องเมือง
ไทยมากกว่าคนไทย ทางเขาชอบถาม มีนิสัยอยากรู้อยากเห็น การที่คน
ไทยเราไม่สนับสนุนให้ถามนี้ ก็น่าแปลก ดูจะสวนทางกับคำสอนที่มีมาแต่
โบราณว่า หัวใจของการศึกษา คือ สุ.จิ.ปฺ.ลิ. - ฟัง คิด ถาม เขียน

๕. หัดอ่านให้เร็วและอ่านให้แตกฉาน ทำแข่งกับตัวเองว่า เราจะ
ชนะเวลาและความยากของหนังสือเล่มนั้นเล่มนี้ได้หรือไม่ การเข้าหนังสือ
หรือขอยืมหนังสือจากห้องสมุดมาอ่านช่วยได้มากในการแข่งกับตัวเอง เพราะ

จะต้องส่งหนังสือในเวลากำหนด ที่จะให้เร็วและอ่านให้แตกฉานได้นั้น ต้องมีสมาธิแน่วแน่ในการอ่าน เพราะในการอ่านเร็วต้องอ่านให้รู้เรื่อง จับประเด็นให้ได้ด้วยตา ประสาท สมอง ต้องจดจ่ออยู่กับสิ่งที่อ่าน พยายามหัดอ่านโดยมีสมาธิแน่วแน่ให้ได้ เมื่อทำได้แล้ว ความเพลิดเพลินในการอ่าน (แม้จะอ่านหนังสือวิชาการที่ยาก) ก็จะเกิดขึ้น ความรู้สึกว่ายากจะลดลง ความสนใจในการอ่านจะเพิ่มขึ้น เพราะรู้ว่าอ่านแล้วจะเกิดความสบายใจอย่างไรบ้าง

๖. หากทางใช้ความรู้ที่ได้จากการอ่านและไตร่ตรองแล้ว ด้วยการเขียนเรื่องราว รับเชิญไปบรรยายคุยกับผู้อื่น นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ อยู่ในกระบวนการที่ทำให้พัฒนาการการอ่านไปได้เรื่อยๆ สมองไม่เมื่อยล้า และจะไม่เกิดอาการที่ว่า “ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด”

สร้างความสนใจแก่เด็กในบ้าน

คนในบ้านมีทั้งบุตรหลาน ญาติพี่น้อง บิดามารดา ไม่ว่าเราจะอยู่ในฐานะใด เราควรจะสร้างความสนใจในการอ่านแก่บุคคลที่อยู่ในบ้านของเรา

๑. ผู้ที่จะเป็นบิดามารดา ควรอ่านหนังสือต่างๆ เกี่ยวกับความเจริญเติบโตของเด็ก ลักษณะนิสัยของเด็ก การเลี้ยงดูเด็ก หนังสือสำหรับเด็กก็เป็นหนังสือที่ผู้เป็นบิดามารดาควรอ่านให้รู้ไว้ จัดหาหนังสือเหล่านี้มาไว้ในบ้าน เพื่อจะได้เลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตในทางที่ถูกที่ควร ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และพฤติกรรมในสังคม

๒. เมื่อลูกยังเป็นทารก ร้องเพลงให้ลูกฟัง พูดกับลูก ชี้ให้ดูสิ่งต่างๆ รอบตัว และเอ่ยชื่อสิ่งนั้น แม้เด็กจะไม่เข้าใจความหมายของคำ เด็กก็จะคุ้นเคยกับการได้ยินเสียงไพเราะ ได้คุ้นกับการดูภาพและสิ่งของ ต่อไปเมื่อโตขึ้น ๗-๘ เดือน พอจะรู้ความและพอจะเข้าใจว่าภาพหรือสิ่งของที่เห็นกับเสียงคำพูดที่ได้ยินนั้นมีความเชื่อมโยงกัน ในระยะนี้ นอกจากร้องเพลงให้ฟังแล้ว อาจเล่าเรื่องสั้นๆ สนุกๆ ชวนหัวเราะให้ฟังก็ได้ เด็กไม่รู้เรื่อง แต่รู้ว่าเสียงต่างๆ ที่ได้ยินนั้นทำให้หัวเราะได้ ทำให้ตื่นเต้นได้ ในการเล่าอาจทำท่าประกอบไปด้วย เช่น เล่าถึงนกบิน ก็ยกมือทำท่านกบิน เด็กจะทำตามไปด้วย

๓. หัดให้ลูกรู้จักหนังสือ ให้ดูภาพในหนังสือ ในต่างประเทศมีหนังสือซึ่งทำขึ้นเป็นพิเศษสำหรับเด็กอายุก่อน ๓ ขวบ เช่น หนังสือภาพทำด้วยผ้า ชักน้ำได้ ฉีกไม่ขาด พิมพ์ด้วยสีซึ่งไม่เป็นอันตรายแก่เด็กถ้าเด็กเอาเข้าปาก เมื่อเด็กพูดได้แล้ว ก็ชวนคุยเรื่องหนังสือ เล่าเรื่องให้ฟัง ชี้ให้ดูภาพที่น่าสนใจ บอกชื่อตัวละคร แล้วลองถามให้ลูกชี้ให้ดูบ้าง ให้ตอบคำถามของเรา

๔. เมื่อลูกโตไปโรงเรียนแล้ว ช่วยลูกในการเริ่มหัดอ่าน เล่นออกเสียงคำที่มีในหนังสือเรียน ช่วยให้เด็กรู้สึกว่าการเรียนไม่ใช่สิ่งยาก อ่านหนังสือภาพ หนังสือนิทานให้ฟัง ลูกจะได้รู้สึกว่าการเรียนไม่ใช่ความเพลิดเพลีน ถ้าอ่านได้เองแล้ว จะได้อ่านอย่างที่พ่อแม่อ่าน หรืออ่านได้มากกว่า เมื่อลูกสนใจสิ่งใด หัดให้ถามเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งนั้น แล้วให้หาคำตอบในหนังสือ เด็กๆ มักสนใจสัตว์ที่มีอยู่ในบ้าน ทั้งที่เป็นสัตว์เลี้ยงและไม่ใช้พยายามหาหนังสือเกี่ยวกับสัตว์เหล่านั้นมาไว้ในบ้าน ให้เด็กดูเปรียบเทียบของจริง ตอบคำถามที่เด็กถาม ฟังคำที่เด็กพูด

๕. เมื่อเด็กย่างเข้าวัยรุ่น ช่วยเหลือให้เด็กรู้จักแหล่งหนังสือ พาไปห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดขององค์กรต่างประเทศที่มีอยู่ เช่น ห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล ห้องสมุดของสถาบันสอนภาษาอังกฤษ ของสมาคมนักเรียนเกาออเมริกัน (เอ.ยู.เอ.) เป็นต้น พาไปร้านจำหน่ายหนังสือให้เขาเลือกซื้อหนังสือที่สนใจ อาจแนะนำหนังสือดีๆ ให้เด็กทราบบ้าง แต่ไม่ควรบังคับให้ซื้อ ถ้าเขาอยากซื้อหนังสือที่เราไม่เห็นด้วย ก็ควรอธิบายให้ฟังว่าทำไมจึงไม่เห็นด้วย นอกจากนี้ ควรพาเด็กไปในงานที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เช่น งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ นิทรรศการหนังสือในโอกาสสำคัญๆ นิทรรศการต่างๆ ให้ความรู้ บางครั้งก็มีการแสดงหนังสือประกอบด้วย

๖. หาเวลาสนทนากับเด็กเรื่องหนังสือที่เขาอ่านหรือหนังสือที่นำอ่าน อาจเป็นเวลารับประทานอาหารด้วยกัน ตอนหัวค่ำหลังจากที่ลูกทำการบ้านเสร็จแล้ว ในวันหยุด ระหว่างเดินทางไปพักผ่อนด้วยกัน อาจสนทนาเรื่องภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ก็ได้ แนะนำให้อ่านหนังสือซึ่งมีผู้นำมาทำเป็นภาพยนตร์หรือละครโทรทัศน์ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างหนังสือและภาพยนตร์หรือละคร

๗. สร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้เด็กเกี่ยวกับการซื้อหนังสือ ให้เงินสำหรับซื้อหรือเช่าหนังสือ ทำตัวอย่างให้เด็กเข้าใจว่าการจ่ายเงินซื้อหนังสือมีประโยชน์เพียงไร เปรียบเทียบการจ่ายเงินซื้อหนังสือกับการจ่ายในด้านอื่นที่ฟุ่มเฟือย แนะนำให้รู้จักเก็บหนังสือส่วนตัวให้เป็นระเบียบ สนับสนุนให้แลกเปลี่ยนหนังสืออ่านกับเพื่อนฝูง ถ้าสามารถจะทำได้ ผู้ปกครองหลายบ้านใกล้เคียงกันอาจร่วมกันจัดห้องสมุดในบ้านที่ทุกคนได้ใช้ร่วมกัน ผู้ปกครองต่างนำหนังสือของตนและของเด็กในปกครองของตนมารวมกัน ณ บ้านซึ่งเจ้าของยินดีให้ใช้เป็นห้องสมุดส่วนรวม วิธีนี้ได้จัดแล้วในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีได้ปรากฏว่าได้ผลดีในการสร้างนิสัยรักการอ่าน พ่อบ้าน-แม่บ้าน มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้

๘. ส่งเสริมให้เด็กสนใจในสิ่งต่างๆ ให้ใช้ความสังเกตสิ่งแวดล้อม ดันไม้สัตว์ เพื่อนบ้าน ให้สนใจในเหตุการณ์บ้านเมืองให้อ่านและฟังข่าว ให้มีงานอดิเรกและจัดหาหนังสือเกี่ยวกับงานอดิเรกนั้นๆ ให้อ่าน เพื่อให้รู้สึกซึ่งและได้รับความสุขความสำเร็จจากงานอดิเรกนั้น

สร้างความสนใจแก่นักเรียน

เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว แม้ว่าทางบ้านจะส่งเสริมสนับสนุนการอ่านของเด็ก ถ้าครูและผู้บริหารโรงเรียนไม่สนใจในการอ่านหนังสือของเด็กนอกเหนือไปจากหนังสือเรียน ไม่มีความเข้าใจถูกต้องว่าการอ่านจะส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้อย่างไร เด็กก็จะไม่มีนิสัยรักการอ่าน อ่านไม่ได้แตกฉานเท่าที่ควร เพราะขาดทัศนคติอันถูกต้องเกี่ยวกับการอ่าน ครูและผู้บริหารมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างทัศนคติอันถูกต้องเกี่ยวกับการอ่าน ต้องใช้วิธีสอนและแนะนำวิธีเรียนซึ่งปลูกฝังส่งเสริมการอ่านหนังสือเพื่อค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

๑. ผู้บริหารสนับสนุนการจัดห้องสมุดโรงเรียนและมุมหนังสือในห้องเรียน (ถ้าจำเป็น) อนุมัติให้ใช้เงินบำรุงการศึกษาหรือเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการซื้อหนังสือ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องสมุด นอกจาก

หนังสือเพื่อการเรียนการสอนในรายวิชา (ควรมีหนังสือเรียนในรายวิชาเดียวกันที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ต่างๆ กันไว้ในห้องสมุดด้วย) ควรมีหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จะให้ความรู้เพิ่มเติม ให้ประโยชน์ในการเสริมสร้างลักษณะนิสัย พัฒนาบุคลิกภาพ สร้างความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมและคนอื่น หนังสือนวนิยาย หนังสืออ่านสนุกที่ประเทืองปัญญาและกล่อมเกล่อารมณ์

๒. ผู้บริหารจัดให้มีครู อาจารย์ บรรณารักษ์ ทำงานในห้องสมุดเต็มเวลาอย่างน้อยหนึ่งคน สนับสนุนให้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สอนวิธีใช้ห้องสมุด แนะนำการอ่านเพื่อการศึกษและพัฒนาบุคลิกภาพเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ชี้แจงให้ครูสอนรายวิชาเข้าใจนโยบายของโรงเรียนที่สนับสนุนการสอนโดยวิธีบูรณาการหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน ในการสอนรายวิชา เน้นการสอนให้เด็กรู้จักค้นคว้าด้วยตนเอง หัดให้เด็กรู้จักฟัง พูด อ่าน เขียน ควบคู่กันไป สอนให้เด็ก รู้จักถาม สนับสนุนให้ถามเพื่อให้ได้ความรู้ที่ลึกซึ้งและกว้างขวาง ให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง

๓. ครูบรรณารักษ์ควรแบ่งเวลาสำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และแนะนำนักเรียนให้รู้จักอ่านให้มากกว่าการทำงานเทคนิค เช่น จัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ ซึ่งต้องใช้เวลามาก ควรหาวิธีลดเวลาทำงานในด้านนี้ลงด้วยการติดต่อกับหอสมุดแห่งชาติ เพื่อศึกษาเลขหมู่ ชื่อบรรณานุกรมแห่งชาติที่มีรายการหนังสือครบถ้วนตามหลักวิชา คัดลอกรายการหนังสือที่ตรงกับหนังสือของห้องสมุด หาวิธีร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มเดียวกัน ทำการจัดหมู่และรายการหนังสือ ทำบรรณานุกรมและตรวจขึ้นค้นเรื่อง จัดทำชุดหนังสือและเอกสารสำหรับใช้ในการสอนการเรียนรายวิชา

๔. กิจกรรมซึ่งจัดได้โดยไม่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากนัก ได้แก่ การจัดแสดงหนังสือที่ได้รับใหม่ ทำรายชื่อหนังสือที่น่าอ่าน (พร้อมบรรณนิทัศน์) ปิดไว้ที่ป้ายนิเทศ เล่านิทานสั้นๆ เล่าเรื่องจากหนังสือ อ่านหนังสือให้ฟัง ระหว่างเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน ช่วงละไม่เกิน ๓๐ นาที กิจกรรมที่ต้องใช้เวลาเตรียมค่อนข้างมากและต้องให้ผู้อื่นช่วยเหลือด้วย เช่น การจัดเทรคการเรื่องสำคัญๆ จัดโครงการยอดนักอ่าน ประกวดการอ่านในใจและ

อ่านออกเสียง ทายปัญหาจากหนังสือ แข่งขันหาคำตอบจากหนังสืออ้างอิง เป็นต้น

๕. พยายามจัดกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วมด้วยในฐานะของผู้จัดกิจกรรม เช่น เล่านิทานประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งเด็กจะต้องอ่านนิทานให้เข้าใจเรื่องและเข้าใจบทตัวละคร จัดนิทรรศการซึ่งอาจขอให้เด็กเขียนคำอธิบายช่วยจัดวางหนังสือและสิ่งของตามแผนผังที่กำหนด ได้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ สันทนาการเกี่ยวกับหนังสือ เป็นต้น การจัดกิจกรรมทำนองนี้จัดได้เฉพาะบางโอกาสและต้องขอความร่วมมือจากครูผู้สอนรายวิชาด้วย

๖. ช่วยเด็กในการทำรายงานการค้นคว้า แนะนำวิธีใช้คู่มือต่างๆ ในห้องสมุด สอนวิธีเขียนย่อเรื่อง และเขียนบรรณานุกรมท้ายรายงาน ทำให้เด็กไว้วางใจและเป็นທີ່ปรึกษาของเด็กในเรื่องการเรียนหรือเรื่องส่วนตัวที่เด็กไม่อยากจะเปิดเผยกับผู้ปกครอง แต่ก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง จัดทำแฟ้มประวัติส่วนตัวของเด็ก ในแฟ้มจะบันทึกเรื่องที่เด็กสนใจ ปัญหาที่เด็กประสบระดับพัฒนาการการอ่าน หนังสือที่ได้แนะนำให้อ่าน พยายามช่วยเหลือให้เด็กสามารถแก้ปัญหาของตนได้และพัฒนาการอ่านของตนได้

๗. สร้างบรรยากาศในห้องสมุดให้เป็นที่น่าสนใจ เชิญชวนให้เข้าไปใช้ มีความเป็นกันเองแต่ไม่เสีกระเบียบ ให้มีหนังสือใหม่ๆ อยู่เสมอ จัดแสดงหนังสือใหม่ หนังสือซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรายวิชา หนังสือซึ่งจะแก้ปัญหาบางประการของเด็ก หนังสือที่สนุก น่าอ่าน ระเบียบของห้องสมุดไม่ควรเคร่งครัดเกินไป เขียนและปิดประกาศระเบียบไว้ในที่ซึ่งเด็กเห็นได้ชัด ชี้แจงให้เข้าใจ ดูแลให้มีการปฏิบัติตามโดยละมุนละม่อม ตกแต่งห้องสมุดด้วยสิ่งสวยงามสะอาดตา แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นของราคาแพง เช่น ต้นไม้ในกระถางดินที่ล้างสะอาดตา ดอกไม้และตุ๊กตาที่นักเรียนทำ ผลไม้แห้งรูปปร่างแปลกๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสานที่ทำขึ้นในท้องถิ่น เป็นต้น ข้อสำคัญต้องรักษาสภาพให้สะอาด ปราศจากฝุ่น และไม่ดูทรุดโทรม

๘. ครอบรณารักษ์เป็นเครื่องดึงดูดเด็กให้เข้าห้องสมุดได้อย่างดี ควรเข้าใจเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส เต็มใจช่วยเหลือ รักการอ่าน และพยายามหา

เวลาอ่านหนังสือให้มากและหลากหลายเพื่อให้สามารถแนะนำหนังสือที่ดีและเหมาะสมให้แก่เด็ก มีสัมพันธภาพอันดีกับผู้บริหาร เพื่อนครู และเจ้าหน้าที่ทุกระดับในโรงเรียน

สร้างความสนใจในนักศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

ความสนใจในการอ่านของนักศึกษาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในประเทศไทยนั้น อาจารย์ผู้สอนมักจะกล่าวว่าจะไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ นักศึกษาชอบฟังและจำคำบรรยายมากกว่าที่จะอ่านหนังสือหาความรู้ด้วยตนเอง เมื่อกำหนดหนังสือให้อ่านก็จะไม่อ่าน โดยเฉพาะถ้าหนังสือกำหนดเป็นภาษาต่างประเทศ บางครั้งก็อาจมีคนเก่งหนึ่งคนเป็นผู้อ่าน แล้วทำย่อเรื่องเป็นภาษาไทยแจกเพื่อนฝูง หรือเล่าให้เพื่อนฟัง ทั้งนี้ เป็นเครื่องกีดขวางพัฒนาการทางการอ่านของเพื่อนฝูงอย่างยิ่ง วัตถุประสงค์แท้จริงของการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย คือ การพัฒนาสมองให้สามารถยิ่งขึ้น ให้เกิดความชำนาญในการใช้เครื่องมือสื่อความรู้ต่าง ๆ เนื้อหาของความรู้จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนที่ไม่ค่อยได้ใช้ก็จะถูกลืม จึงจำเป็นต้องมีทักษะและทัศนคติถูกต้องในการแสวงหาความรู้เพิ่มพูนอยู่จนตลอดชีวิต

เช่นเดียวกับโรงเรียน ผู้บริหารระดับสูงในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย มีบทบาทสำคัญที่จะดูแลให้การเรียนการสอนในสถานศึกษาพัฒนาไปตามกระบวนการจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัยได้สร้างกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับโครงสร้างบุคลากร การสอน และวิทยบริการไว้แล้ว สำหรับกิจการห้องสมุด ทบวงก็ได้แต่งตั้งอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานขึ้นแล้ว แม้ว่าห้องสมุดในบางมหาวิทยาลัยยังต้องปรับปรุงอีกมากในหลายด้าน แต่โดยทั่วไปแล้ว ห้องสมุดในสถานศึกษาระดับสูง จะมีหนังสือและบุคลากรค่อนข้างจะพร้อมบริบูรณ์ สิ่งที่ยังต้องเพิ่มเติมคือการสร้างความสนใจในการอ่าน

นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาว อาจมีนักศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งกำลังย่างเข้าวัยหนุ่มสาว และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดซึ่งมีอายุเลยวัยหนุ่มสาว

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ไปแล้ว คนเหล่านี้ทราบดีว่าตนต้องการอะไร มีปัญหาเฉพาะตนอย่างไร จะแก้ปัญหาของตนได้อย่างไร การไม่อ่านนั้น สาเหตุหนึ่งเกิดจากอุปสรรคทางภาษาและพื้นความรู้เดิมซึ่งมีจำกัด สาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่ไม่ได้รับการฝึกฝนให้ใช้หนังสือเพื่อการเรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในชั้นประถมและมัธยมศึกษา อีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญคือการที่อ่านแล้วไม่ทราบว่าจะเอาความรู้ไปทำประโยชน์อะไร อาจารย์ผู้สอนบอกให้อ่าน แต่ก็ไม่ได้ตรวจสอบว่าอ่านจริงหรือไม่ เพราะเห็นว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว ในการออกข้อสอบ ก็ไม่ได้ออกข้อสอบที่จะต้องตอบด้วยความรู้ที่ได้จากการอ่าน อาจารย์หลายคนออกข้อสอบตามคำบรรยาย ดังนั้น สำหรับนักศึกษาที่ต้องการเพียงสอบให้ได้อย่างเดียว ก็รู้สึกว่าจะไม่จำเป็นต้องอ่านหนังสือที่อาจารย์กำหนดให้อ่าน ผู้ที่ต้องการเรียนเพื่อหาความรู้เท่านั้นที่จะรู้สึกอยากอ่าน เมื่อพยายามจนอ่านเข้าใจก็เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน และไม่สนใจว่าอาจารย์จะออกข้อสอบที่ต้องใช้คำตอบจากหนังสือหรือไม่

๑. เพื่อเตรียมตัวผู้ซึ่งจะเรียนต่อในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ควรมีการฝึกฝนให้สามารถอ่านแตกฉานทั้งหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้มากในระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากหนังสือตำรา หนังสือวิชาการ และหนังสืออ้างอิงในภาษาไทยยังมีไม่พอ) เสียตั้งแต่เรียนอยู่ในชั้นมัธยม เมื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว ในปีแรก ควรให้ทุกคนเรียนวิชาการอ่าน ฝึกฝนให้สามารถอ่านเร็วและอ่านเป็น เพราะต้องอ่านหนังสือหลายเล่มในเวลาจำกัด นอกจากนั้น ควรให้ทุกคน เรียนวิธีการใช้ห้องสมุด แม้จะเรียนมาบ้างแล้วในระดับมัธยมศึกษา หนังสือในระดับมหาวิทยาลัยและวิธีจัดห้องสมุดในมหาวิทยาลัยแตกต่างกับห้องสมุดโรงเรียน อย่างน้อยก็ควรมีการปฐมนิเทศ

การสอนวิธีใช้ห้องสมุด นั้น ต้องทำให้น่าสนใจและมีความหมายแบบฝึกหัดการใช้หนังสืออ้างอิง ควรให้ตรงหรือใกล้เคียงกับเนื้อหาวิชาซึ่งนักศึกษาจะเรียน ถ้าสามารถทำแบบฝึกหัดให้หลากหลาย ให้นักศึกษาเลือกได้ตามรายวิชาที่เขาสนใจ ตัดทำคำตอบสำเร็จรูปไว้ให้เขาตรวจผลการทำด้วยตนเอง เขาก็จะรู้สึกสนุกและเห็นประโยชน์ในการเรียน เช่น สำหรับรายวิชา

ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ก็ควรมีแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการใช้หลักศิลาจารึกสุโขทัย เพื่อให้ได้ข้อมูลบางอย่างในสมัยนั้น ในการทำแบบฝึกหัด ควรศึกษาเนื้อหาของรายวิชาและหารือกับอาจารย์ผู้สอนรายวิชานั้นๆ ด้วย ควรจัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุดไว้แจก และจัดทำโสตทัศนวัสดุที่ให้ความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด จัดเวลาให้ดู หรือจะให้นักศึกษาดูเองตามเวลาที่ต้องการก็ได้

๒. การกำหนดข้อความในหนังสือให้นักศึกษาอ่านนั้น นอกจากจะให้รายชื่อแล้ว อาจารย์ควรแนะนำหนังสืออื่นๆ ว่าดีอย่างไร ผู้แต่งนำเสนอใจเพียงไร ทำไมจึงต้องให้อ่าน เหล่านี้จะสร้างความสนใจของนักศึกษา แนะนำหนังสือที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงแต่เขียนอย่างง่ายกว่า หรือหนังสือวิชาการเรื่องเดียวกันแต่เขียนสำหรับคนทั่วไปด้วย เป็นการช่วยนักศึกษาที่ไม่มีพื้นเดิมในเรื่องนั้นให้เข้าใจง่ายขึ้น อาจารย์ควรใช้ความรู้ที่กำหนดให้อ่านสำหรับออกข้อสอบด้วย

วิธีหนึ่งที่จะให้แน่ใจว่านักศึกษาอ่านข้อความในหนังสือที่กำหนดให้ ซึ่งใช้กันในมหาวิทยาลัยบางแห่งในต่างประเทศ คือ ให้นักศึกษาแต่ละคนอ่านแล้วทำบัตรบรรณนิทัศน์ นำเสนอหน้าห้องเรียนด้วยปากเปล่า ให้อ่านคนละเล่ม นำไปเสนอให้เพื่อนร่วมชั้นได้ฟังด้วย ในการทำดังนี้ โอกาสที่จะลอกบรรณนิทัศน์หรือวานผู้อื่นอ่านแทนแล้วเล่าให้ฟัง แม้จะยังมีบ้างก็น้อยลง เมื่อให้นักศึกษาทำอย่างนี้บ่อยๆ เขาก็จะรู้สึกว่าการอ่านจะลดลง

๓. เช่นเดียวกับห้องสมุดโรงเรียน ผู้บริหารต้องสนับสนุนสำนักหอสมุดทั้งในด้านการเงิน สถานที่ บุคลากร และการจัดบริการให้หอสมุดมีวัสดุการอ่านครบถ้วน หลากหลาย ทันสมัย มีเครื่องมือค้นคว้าบริบูรณ์ มีการจัดสถานที่สวยงาม แสงสว่างเพียงพอ ไม่แออัด มีการถ่ายเทอากาศ มีระเบียบการยืม การใช้ห้องสมุดที่พอปฏิบัติได้ ไม่ตึง ไม่หย่อนนัก เจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกระดับจะต้องยิ้มแย้มแจ่มใส เต็มใจให้บริการ มีบุคลิกลักษณะดี สามารถชักชวนให้สนใจในการอ่าน สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมไม่สมควรของผู้ใช้หอสมุดบางคนได้อย่างนุ่มนวล เหล่านี้เป็นเครื่องจูงใจให้อยากใช้ห้องสมุดและอยากอ่านหนังสือ

๔. หอสมุดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น นิทรรศการ ฉายภาพยนตร์ เชิญผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายเรื่อง ซึ่งจะเป็นที่สนใจทั่วไป เป็นต้น

ในมหาวิทยาลัยทุกแห่ง นักศึกษาจะมีการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร อาทิ การจัดแสดงละคร จัดมหกรรมดนตรีระหว่างมหาวิทยาลัย แข่งขันกีฬาระหว่างมหาวิทยาลัย จัดค่ายอาสาสมัครในระหว่างปิดภาคฤดูร้อน หอสมุดควรติดต่อกับผู้นำนักศึกษาให้ได้ทราบโครงการของแต่ละปี เตรียมหนังสือสำหรับอ่านเพื่อจัดกิจกรรมนั้นๆ ไว้ให้ ช่วยประชาสัมพันธ์โดยให้ใช้ป้ายประกาศของหอสมุด เผยแพร่กิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้ว ให้ใช้สถานที่เพื่อหรือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม

สร้างความสนใจในหมู่ผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่อาจแบ่งได้สองกลุ่มโดยกว้างๆ คือ ผู้ใหญ่ที่อ่านไม่ออกและเริ่มอ่าน กับผู้ใหญ่ที่อ่านออกและอ่านเป็น ซึ่งมักจะไม้อ่านเพราะต้องใช้เวลาในการทำงาน หรือสายตาไม่อำนวยให้อ่านได้ สำหรับผู้ใหญ่ที่อ่านไม่ออกนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีโครงการณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ จัดวิธีสอนผู้ใหญ่ที่อ่านไม่ออกให้อ่านได้ พอจะเรียนได้ ว่าเป็นผู้ใหญ่เริ่มอ่านคืออ่านได้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แตกฉาน ต้องมีการกระตุ้นและช่วยเหลือให้พัฒนาการอ่านของตนขึ้นไปจนถึงขั้นอ่านออกและอ่านเป็น

๑. ผู้ใหญ่เริ่มอ่านจะรู้สึกว่าการอ่านเป็นสิ่งที่ยาก และต้องใช้นานกว่าจะอ่านได้แตกฉาน จึงมักจะเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย บางคนไม่เห็นประโยชน์ในการอ่าน รู้สึกไม่ได้ช่วยในการประกอบอาชีพ ตรงกันข้ามทำให้เสียเวลา นอกจากนี้ เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ หนังสือสำหรับผู้ใหญ่เริ่มอ่านมีจำกัด กระทรวงศึกษาธิการใช้ความพยายามผลิตหนังสือประเภทนี้หลายครั้งในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นปีเริ่มแรกของการณรงค์โรคไม่รู้หนังสือ ขณะนี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนก็ให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนระดับจังหวัด ผลิตวัสดุการอ่านสำหรับผู้ใหญ่เริ่มอ่านเป็นหนังสือบ้าง เป็นแผ่นกระดาษปิดป้ายบ้าง นอกจากนั้น ได้จัดตั้ง **มูลนิธิหนังสือดีสู่ชนบท** เพื่อคัดเลือกหนังสือที่มีคุณภาพ แต่ไม่ยากนัก ส่งไปจำหน่ายแก่ชาวชนบทในราคาถูก

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การเชิญชวนให้ผู้ใหญ่เริ่มอ่านเกิดความสนใจในการอ่านนั้น ควรต้องพิจารณาสภาพปัญหาด้านวัสดุการอ่าน และความรู้สึกรักของผู้ใหญ่เริ่มอ่านเกี่ยวกับการอ่าน จัดกิจกรรมที่ทำให้เข้าใจได้ว่าการอ่านมีความสำคัญและจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เขาจะใช้ประโยชน์จากการอ่านได้อย่างไรดี

๒. วัสดุการอ่าน นอกจากที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนผลิตขึ้นแล้วยังมีของหน่วยราชการบางแห่ง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข องค์การพัฒนาข่าวสารการประมงในภูมิภาคเอเชีย ฯลฯ และของมูลนิธิที่เกี่ยวกับการสื่อสารกับชาวชนบท เช่น มูลนิธิสวิตา เป็นต้น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน หรือสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย ที่มีนโยบายให้บริการแก่ชุมชนและท้องถิ่น อาจารย์รวบรวมมาไว้ให้บริการได้ ในการให้บริการวัสดุการอ่านแก่ผู้ใหญ่เริ่มอ่านนั้น ควรช่วยเหลือในการอ่านด้วย เพราะบางคนอาจจะยังไม่อ่านไม่แตก อนุสารคู่มือและคำแนะนำ ซึ่งหน่วยราชการผลิตขึ้นบางฉบับใช้ศัพท์เฉพาะทางวิชาการซึ่งเขาไม่เข้าใจ บางฉบับใช้ตัวหนังสือเล็กมากยากที่ผู้ใหญ่จะอ่านได้ถนัด จึงควรช่วยอ่านให้ฟัง คัดลอกลงในกระดาษโดยใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ให้อ่าน แนะนำให้คัดลอกเพื่อนำไปอ่านที่บ้านและเก็บไว้เป็นของตนเอง จะได้อ่านเสมอๆ และอ่านเมื่อต้องการข้อมูลหรือคำแนะนำ

๓. สร้างบรรยากาศของการอ่านให้น่าฟังใจ และทำให้การอ่านมีความหมาย บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน ครู-อาจารย์บรรณารักษ์ในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยที่มีโครงการสู่ชนบท ควรทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้ใหญ่เริ่มอ่าน ใต้ถามความสนใจ แล้วจัดกิจกรรมที่สอดคล้องให้เขามีส่วนร่วมในกิจกรรม และมีโอกาสแสดงความสามารถส่วนตนของเขา จะทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจ ไม่รู้สึกว่ามีปมด้อย เพราะอ่านไม่ออก ตัวอย่างเรื่องการใช้ปุ๋ย อาจขอให้ผู้มีประสบการณ์ซึ่งได้ผลดีหรือเกิดผลร้าย เล่าเรื่องการใช้ปุ๋ยของเขา แล้วมีการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน หลังจากนั้นจึงแนะนำอนุสารการใช้ปุ๋ย ฉายภาพตัวอย่างการใช้ปุ๋ยอย่างระมัดระวัง และได้ผลดีให้เห็น อ่านอนุสารให้ฟังทีละวรรค ให้เขาอ่านตามจากอนุสารที่แจกแก่แต่ละคน หรือให้อ่านตามข้อความที่เขียนด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่บน

กระดาษปิดฝา หรือเขียนข้อความลงบนแผ่นใสฉายให้เห็นตัวอักษรขนาดใหญ่ให้อ่านตาม ให้คัดข้อความสำคัญๆ ไว้สำหรับนำไปอ่านที่บ้าน

๔. เนื่องจากความสามารถในการอ่านของผู้ใหญ่เริ่มอ่านมีจำกัด จึงควรเริ่มด้วยการใช้ **กิจกรรมที่ใช้หูฟังให้มาก** เช่น เล่าเรื่องจากหนังสือ เล่านิทานพื้นเมืองที่ผู้ใหญ่ชอบฟัง อ่านหนังสือให้ฟัง อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ให้ฟัง ส่งเสริมให้คนที่อ่านได้บ้างแล้วอ่านให้ผู้อื่นฟัง ใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านช่วยการสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการอ่าน ขอให้ผู้แสดงศิลปะพื้นบ้านคิดตัวละครที่ชอบอ่านหนังสือมาคุยกับพวกเรา เป็นต้น กิจกรรมที่ใช้สายตาควรเป็นประเภทให้ดูภาพ ให้อ่านของจริง แล้วมีคำอธิบายด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่ ใช้คำง่าย ๆ หรือคำพื้นเมืองเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย

๕. สื่อมวลชนโสตทัศน คือ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ขณะนี้ก็ได้แพร่หลายไปสู่ชนบทบ้างแล้ว พยายามใช้สื่อทั้งสองเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับหนังสือ ขอความร่วมมือจากผู้จัดรายการและผู้จัดการสถานีให้มีช่วงเวลาสำหรับรายการอ่านหนังสือให้ฟัง สัมภาษณ์คนมีชื่อเสียงในท้องถิ่นเกี่ยวกับหนังสือ รายการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่อ่านหนังสือเก่ง และอื่นๆ เกี่ยวกับหนังสือ

ความพร้อมทางการอ่าน

พิภุค ประเสริฐศรี

อะไรคือความพร้อมทางการอ่าน

ในช่วงเปิดเรียนใหม่ๆ พ่อแม่ผู้ปกครองจะพลอยรู้สึกตื่นเต้นกับบุตรหลานของตนไปด้วยในการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ปกครองที่เพิ่งจะส่งบุตรหลานของตนเข้าโรงเรียนในระดับอนุบาลหรือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ พ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้จะรอเวลาเลิกเรียนของลูกอย่างใจจดใจจ่อ และกระตือรือร้นที่จะทราบว่าบุตรหลานของตนได้เรียนรู้ หรือคุณครูได้สอนอะไรให้กับบุตรหลานของตนบ้างในแต่ละวัน หลายคนตั้งความหวังที่จะเห็นบุตรหลานของตนอ่านเขียนหนังสือออกไวๆ ฉะนั้น พ่อแม่ผู้ปกครองหลายคนจะคอยติดตามความเจริญเติบโตทางการเรียนรู้ของบุตรหลานจากโรงเรียนด้วยความรู้สึกสนอกสนใจ เป็นห่วง ปั่นใจ วิตกกังวลสารพัด

สำหรับเด็กที่เพิ่งจะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ พ่อแม่ผู้ปกครองมักจะให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการเรียนอ่านของเด็ก เราจะพบว่าแม่ผู้ปกครองหลายคนมักจะรู้สึกวิตกกังวลและไม่สบายใจนักเมื่อพบว่าบุตรหลานของตนยังไม่ได้เริ่มอ่านหนังสือ ทั้งๆ ที่เด็กคนอื่นๆ ในห้องเรียนเดียวกันต่างก็ได้เริ่มต้นบทเรียนไปแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้ บางคนอาจจะตั้งคำถามว่า “ทำไมครูถึงไม่สอนให้ลูกดิฉัน / ผมอ่านหนังสือเหมือนเด็กคนอื่นๆ ละ” และถ้าคุณประจักษ์ตอบว่า เขาหรือเธอมีความรู้สึกที่เด็กยังไม่พร้อมที่จะรับการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นจะยิ่งเต็มไปด้วยความรู้สึกงงวยและเป็นทุกข์ยิ่งขึ้น เพราะทุกคนย่อมไม่ต้องการเห็นบุตรหลานของตนเรียนล้าหลังเด็กคนอื่นๆ และพ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้ก็ยังไม่เข้าใจว่าความพร้อมหรือไม่พร้อมทางการอ่านคืออะไร

ว่าที่จริงแล้ว ความพร้อมทางการอ่านเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากครูและผู้ปกครองในต่างประเทศมาเป็นเวลากว่า ๔๐ ปีแล้ว ใน

บ้านเราเอง เรื่องนี้ยังไม่สู้จะแพร่หลายมากนัก คู่มือการสอนภาษาไทยที่จัดพิมพ์โดยกรมวิชาการก็เพิ่งจะให้ความสนใจเรื่องการฝึกความพร้อมทางการอ่าน ในระยะเวลาไม่กี่ปีมานี้เอง ฉะนั้น จะไม่เป็นที่น่าแปลกใจเลยที่เราจะพบว่า แม้ครูที่สอนในชั้นประถมปีที่ ๑ เอง ก็ยังมีอยู่มาก ที่ยังไม่เข้าใจในเรื่องของความพร้อมทางการอ่าน และจุดนี้ก็ป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความล้มเหลวทางการอ่านของเด็ก ตลอดจนการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอ่านอย่างถาวรในเด็กบางคน ซึ่งความล้มเหลวทางการอ่าน ตลอดจนทัศนคติในทางลบ ต่างก็มีส่วนนำไปสู่ความล้มเหลวในการเรียนในที่สุด

เมื่อสิ้นปีการศึกษาหนึ่งๆ จะมีครูชั้นประถมปีที่ ๑ หลายคน ที่มักมีความรู้สึกว่่านักเรียนของตนเองบางคนยังไม่พร้อมที่จะได้รับการเลื่อนไปสู่ชั้นประถมปีที่ ๒ ยิ่งไปกว่านั้น ครูบางคนถึงกับแนะนำว่าเด็กบางคนยังไม่ควรที่จะเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ ด้วยซ้ำไป จนกว่าเด็กจะได้มีการเตรียมตัวที่ดีกว่านี้ ความเห็นต่างๆ เหล่านี้ทำให้นักการศึกษาและนักวิจัยเริ่มหาสาเหตุว่าทำไม เด็กบางคนจึงไม่สามารถที่จะพัฒนาความสามารถทางการอ่านได้ และผลสรุปก็คือ เด็กเหล่านั้น ไม่ได้ได้รับการเตรียมและไม่มีประสบการณ์เพียงพอที่จะช่วยให้เขาเริ่มเรียนอ่านได้ ดังนั้น เมื่อเด็กเหล่านี้เข้าเรียนก็จะพบกับความขัดแย้ง ความทุกข์กังวลใจ และประสบความล้มเหลว ตั้งแต่ตอนเริ่มต้นเข้าโรงเรียน

ครูส่วนมากจะตระหนักดีถึงความแตกต่างทางด้านวุฒิภาวะและการได้รับการฝึกฝนมาของเด็กแต่ละคนที่เข้าเรียนอนุบาลและประถมปีที่ ๑ ของตน แต่สิ่งที่ครูควรจะทำต่อไปก็คือ ความแตกต่างอะไรในตัวเด็กที่จะมีผลส่งถึงความแตกต่างระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลวของการอ่าน

จากผลของการวิจัย นักการศึกษาได้อธิบายและชี้ให้เห็นถึงความสามารถต่างๆ ทักษะความเข้าใจ และทัศนคติที่เด็กจะต้องมี เพื่อจะประกันถึงความสำเร็จในการเริ่มต้นการเรียนอ่าน ตลอดจนเพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ทางด้านการอ่าน นักการศึกษาเหล่านี้ได้ชี้แนะถึงมาตรฐานขั้นต่ำของการแสดงออกต่างๆ ของเด็ก ในด้านที่จะมีอิทธิพลต่อผลสำเร็จในการเริ่มเรียนอ่านด้วย

ปัญหาที่สำคัญสำหรับครูก็คือ เมื่อไรที่ควรจะเริ่มการสอนอ่านอย่างเป็นทางการ ถ้าครูไม่แน่ใจหรือไม่สามารถที่จะทำนายถึงความสำเร็จทางการอ่านของเด็กจากทัศนคติ วุฒิภาวะ และการเคยได้รับการเรียนการสอนมาก่อนหรือไม่แล้ว ครูก็ควรจะมีช่วงเวลาของการสอนการเตรียมตัวก่อนการอ่าน และควรทำงานกับเด็กในด้านนี้ เพื่อที่จะสร้างความแข็งแกร่งและทราบถึงจุดอ่อนของเด็กแต่ละคน ชั้นของการสอนเตรียมก่อนการสอนอ่านนี้เอง ที่เราเรียกว่า “การสอนความพร้อมทางการอ่าน” ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า การสอนความพร้อมทางการอ่านเป็นระยะแรกของการสอนอ่าน (อันที่จริงศัพท์ “การสอนความพร้อมทางการอ่าน” สามารถนำไปใช้ในความหมายของทุกระดับชั้นของพัฒนาการทางการอ่าน เพื่อจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมในอันที่จะนำเด็กไปสู่การเรียนการสอนระดับสูงขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ศัพท์คำนี้ได้ถูกนำมาใช้ในความหมายของการเริ่มต้นการสอนอ่านมากกว่าที่จะนำไปใช้ในความหมายอื่น)

ถึงแม้ว่า “ความพร้อมทางการอ่าน” จะได้ถูกใช้ในความหมายหลายๆ ทางจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการ แต่สำหรับในบทความนี้ จะใช้ในความหมายของขั้นตอนต่างๆ ไปของพัฒนาการทางวุฒิภาวะ และชั้นของการฝึก (การเตรียม) เพื่อจะทำให้เด็กสามารถเรียนอ่านได้โดยง่ายและคล่องแคล่วเมื่อได้รับการสอนที่ดี ในสภาพห้องเรียนแบบปกติ

องค์ประกอบของความพร้อมทางการอ่าน

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมทางการอ่านพอจะแยกแยะออกมาได้ ดังนี้

๑. องค์ประกอบทางสติปัญญา
๒. องค์ประกอบทางอารมณ์และสังคม
๓. องค์ประกอบทางกาย
๔. องค์ประกอบทางการศึกษาและอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม เราจะต้องไม่ลืมว่าองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้จะมี ส่วนสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ฉะนั้น ความสามารถพิเศษในบางองค์ ประกอบอาจจะช่วยชดเชยส่วนบกพร่องบางอย่างได้ หรือในทำนองเดียวกัน ความบกพร่องในบางองค์ประกอบก็อาจจะไปมีส่วนทำให้ทักษะอื่นบกพร่อง ไปด้วย ดังนั้น การที่จะบอกว่าเด็กพร้อมที่จะเรียนอ่านหรือยัง จำเป็นที่ครูจะ ต้องตัดสินจากองค์ประกอบต่างๆ รวมๆ กัน มิใช่มองจากด้านใดด้านหนึ่ง เพียงอย่างเดียว

๑. สถิติปัญญา

มีการศึกษาในเรื่องสติปัญญากับความสามารถในการเรียนอ่านอย่าง กว้างขวาง เนื่องจากการอ่านเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนทางสมอง เป็นกระบวนการคิดซึ่งต้องการและเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับด้านความจำและระยะเวลาของความสนใจ จากรายงานผลวิจัยและการศึกษาด้านความสามารถทาง สติปัญญาของเด็กเริ่มเรียนอ่าน ในช่วงต้นๆ ของปี ๑๙๓๐ ชี้ให้เห็นว่า อายุ สมอง ๖ ปี ๖ เดือน เป็นอายุทางสมองที่จะทำให้การเริ่มเรียนอ่านประสบผล สำเร็จ แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าในตอนหลังๆ ได้ชี้ให้เห็นว่า ความจำเป็นทางอายุสมองนั้นจะแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ทั้งนั้นจะขึ้นอยู่กับองค์ ประกอบอื่นๆ อีก เช่น สื่อวัสดุ อุปกรณ์ วิธีสอน ขนาดของชั้นเรียน ทักษะ ของครู และบุคคลากรอื่นๆ ที่สามารถให้คำแนะนำทางการอ่าน อย่งไร ก็ดี สำหรับชั้นเรียนที่ไม่สามารถจะเน้น หรือครูไม่สามารถจะทำการเรียนการ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมาใช้ได้ นั้นแหละ อายุสมอง ประมาณ ๖ ปี จึงเป็นอายุสมองที่เหมาะสม

ฉะนั้น ครูจึงควรคำนึงถึงเรื่องนี้ให้มาก เพราะอายุสมองกับความยาก หรือความง่ายที่จะเรียนอ่านของเด็กมีส่วนสัมพันธ์กันระดับสูง การเริ่มสอน ให้เด็กอ่านทั้งๆ ที่อายุสมองต่ำกว่านี้อาจจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเรียน อ่านของเด็ก หรือทำให้เด็กต้องเรียนอ่านโดยใช้ความเพียรพยายามอย่างมาก เกินความจำเป็น หรือทำให้เด็กไม่สามารถเรียนอ่านได้ ทำนองเดียวกัน เด็ก จะเรียนอ่านได้โดยไม่มีควมยากลำบาก และมีความสามารถที่จะจำข้อมูล เรื่องราวเมื่อระดับของวุฒิภาวะทางสมองสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม ข้อทดสอบสำหรับวัดอายุสมอง ผู้เขียนเองก็ไม่แน่ใจว่า มีใช้แพร่หลายหรือไม่สำหรับบ้านเรา ขอสรุปส่วนนี้สั้นๆ ว่า สำหรับเด็กที่มี เซวาร์ (I.Q.) ระดับปกติ อายุสมองกับอายุจริงมักจะเท่าๆ กัน เพราะเหตุนี้เองว่าเกณฑ์อายุในการรับเด็กประถม ๑ จึงใช้เกณฑ์รับเด็ก ๖ ขวบเข้าเรียน แต่สำหรับเด็กบางคนที่ได้เข้าเรียนในชั้นอนุบาลมาก่อน เด็กเหล่านี้มักจะมี ประสบการณ์ต่างๆ มากมายที่ทางโรงเรียนจัดหาไว้ให้ (โดยเฉลี่ยจะมากกว่า เด็กที่เข้าเรียนชั้นประถม ๑ โดยที่ไม่ได้เข้าเรียนในชั้นอนุบาลเลย) ซึ่งทำให้ เขาได้ใช้ประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนาความคิดรวบยอดในด้านต่างๆ ขึ้น พัฒนาการทางสมองของเด็กเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการดูด ย่อย ซึม รับไว้ ซึ่งข้อมูลต่างๆ ตลอดจนแยกแยะข้อมูลเหล่านั้น และเก็บไว้ในความทรงจำ เพื่อนำมาใช้ในภายหลัง นอกจากนั้น ถ้าเราสังเกตเด็กและพบว่าถ้าเขามี ความสามารถทางสมองที่จะจำเรื่องราวได้ แยกแยะได้ คิดได้ ใช้ความคิดใน การแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีสมาธิในการทำงานทำตามคำสั่งได้ สร้างเรื่องง่ายๆ ขึ้นเองได้ และสามารถทำงานที่มอบหมายให้ได้ เด็กเหล่านี้ก็ไม่ควรถูกยับยั้ง จากการอ่าน

๒. วุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

เด็กที่เข้าโรงเรียน เราจะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีอายุเท่ากันก็จริง แต่วุฒิ ภาวะทางอารมณ์และสังคมอาจแตกต่างกัน เด็กที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และ สังคมสูงมักจะมีเชื่อมั่นในตนเองและความนับถือตนเอง ซึ่งเป็นผลเกิด จากการที่เด็กประสบผลสำเร็จในประสบการณ์ต่างๆ จากวัยต้นๆ และจากการ ยอมรับจากผู้ใหญ่ ฉะนั้นภูมิหลังของครอบครัวจึงอาจมีอิทธิพลในเรื่องนี้มาก

เด็กที่รู้ว่าตนเองเป็นที่รัก เป็นบุคคลสำคัญของครอบครัว เชื่อว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ และพ่อแม่ปกครองอย่างมีระเบียบวินัยที่แน่นอน สม่่าเสมอ คงเส้นคงวา เด็กเหล่านี้มักจะรู้สึกมั่นคงปลอดภัย อันเป็นผลเชื่อมโยงต่อความสำเร็จทางการเรียน ตรงกันข้าม เด็กที่ถูกตำหนิว่ากล่าวตีเยิน เยาะเย้ยถากถางตลอดเวลา รู้สึกว่าตนไม่เป็นที่รักใคร่นิยม มักจะกลายเป็น เด็กขี้กลัว ไม่สามารถที่จะปรับตัวในทางที่พึงปรารถนาในชีวิตที่โรงเรียนได้ ถ้า

เด็กมีความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย หรือมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมต่ำ ก็ยังไม่เป็นผลดีต่อความก้าวหน้าทางการอ่าน

อาการของปัญหาทางด้านอารมณ์ที่สังเกตเห็นง่าย ๆ ก็คือ ความประหม่ากลัว ตื่นเต้น ซ้ำอายุมาก เจ้าทุกข์ ผีนกลางวัน ไม่เชื่อใจใคร ก้าวร้าว ส่วนอาการของวุฒิภาวะทางสังคมต่ำ จะสังเกตได้จากการเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ ซ้ำ โมโหโทโส เห็นแก่ตัว ร้องไห้บ่อย ทูบทิ้ง พุดแบบทารก ติดพ่อแม่ผู้ปกครองมากเกินไป และมักเกิดความอึดอัดในสถานการณ์ที่เป็นกลุ่มย่อย อย่างไรก็ตามก็จะต้องไม่ลืมว่า เด็กปกติทุกคนก็จะมีอาการที่กล่าวมาในบางเวลา ซึ่งไม่ถือว่าเป็นสิ่งผิดปกติอันใด แต่ถ้าพฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้ง ควรจะมีการปรึกษากับนักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์เพื่อหาทางพิจารณาแก้ไข

๓. องค์ประกอบทางร่างกาย

๓.๑ สุขภาพ

เด็กที่มีสุขภาพดี ได้กินอิ่ม นอนหลับ ย่อมเป็นเด็กที่มีความสุขและมีสภาวะทางกายที่จะทำงานได้ดี พร้อมทั้งจะร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดไว้ให้ ในทางตรงกันข้าม เด็กที่ต้องอดมือกินมือ มาโรงเรียนก็ไม่ได้รับประทานอาหารมื้อเช้า หรือมาถึงโรงเรียนโดยสภาพเหนื่อยอ่อน อิดโรย เนื่องจากการเดินทาง หรือ่วงเนื่องจากนอนดึก ซ้ำโรค ก็จะเป็นเด็กที่ไม่กระฉับกระเฉง ไม่กระปรี้กระเปร่า ไม่ตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมาย หงุดหงิด ฉุนเฉียว และแน่นอนที่สุด ไม่สามารถจะเรียนได้ดีเท่าที่ควร การที่เด็กต้องขาดเรียนบ่อยเนื่องจากสุขภาพไม่แข็งแรงก็ย่อมจะทำให้เรียนล่าช้าลงเพื่อนฝูง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนของเด็ก

๓.๒ สายตา

สายตาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเรียนการอ่านมาก เพราะเด็กต้องใช้ตามองคำต่างๆ เพื่อที่จะผ่านเข้าไปให้สมองรับรู้ เพื่อแปรความหมายออกมา ถ้าความสามารถในการเห็นบกพร่อง ภาพที่มองอาจจะไม่ชัด พრაไม่สามารถแยกความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างภาพ คำ หรืออักษรได้ เด็กที่เข้าโรงเรียนโดยมีประสบการณ์น้อยจากที่บ้านในด้านการ

เปรียบเทียบสิ่งของและรูปทรง จะต้องการการฝึกจากโรงเรียนอย่างมาก ในอันที่จะมีความสามารถแยกแยะตัวอักษรและคำได้

การอ่านเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้การบังคับตาอย่างมาก ผู้อ่านจะต้องสามารถที่จะติดตามจากด้านซ้ายไปขวาของข้อความ และระหว่างบรรทัดต่อบรรทัด ประสานเชื่อมการมองจากสายตาทั้งสองข้างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เด็กที่เริ่มเรียนอ่านจะต้องสามารถที่จะกำหนดสายตาของเขาให้ตกอยู่ที่ข้อความใกล้ๆ ตาในช่วงระยะเวลานานเวลาหนึ่ง เด็กที่สายตายาวจะรู้สึกเมื่อยกล้ามเนื้อตาเร็ว และอาจจะไม่สามารถมองเห็นความแตกต่างของตัวอักษรหรือคำได้ในช่วงเวลาสั้นๆ และโดยปกติ พัฒนาการทางสายตาของเด็กจะเจริญเต็มที่เมื่ออายุ ๘ ขวบ ฉะนั้น เด็กที่อายุต่ำกว่านี้ มักจะมีปัญหาทางด้านสายตาวาว ดังนั้น ขนาดของสิ่งพิมพ์หรือเวลาจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึง

สาเหตุของการที่จะอ่านได้ดีนั้น ผู้อ่านจะต้องมีความจำในด้าน การมองเห็นได้ดีด้วย โดยปกติวิสัยทั่วไปแล้ว ถ้าเด็กไม่มีความบกพร่องทางด้านประสาท มีการมองเห็นที่ดีคมเฉียบแหลม และแยกแยะได้ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและมีสิ่งเร้าสูง จะรับรู้ถึงสภาพของคำต่างๆ ได้อย่างไม่ลำบากอะไรนัก

อย่างไรก็ดี เราจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า เด็กเล็กๆ มีความคิดว่าทุกคนเห็นสิ่งต่างๆ เหมือนกับที่เขาเห็น โดยไม่ทันได้นึกว่าตัวเขานั้นเห็นได้ไม่ดี หรือไม่ชัดเจน พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองควรจะต้องตื่นตัวอยู่เสมอเกี่ยวกับปฏิกิริยาที่จะบ่งชี้ถึงแนวโน้มของปัญหาทางด้านตา เช่น ตาขี้แดง การเอียงคอ (มอง) การหรี่ตา ง่วงนอน ไม่สนใจ และการนั่งดูโทรทัศน์ที่ใกล้เกินควร ถ้าเป็นไปได้ เด็กทุกคนควรได้รับการตรวจเช็คสายตาเมื่อเริ่มเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ หรือรีบส่งเช็คสายตาทันทีที่มีอาการผิดปกติดังกล่าวเกิดขึ้น

๓.๓ การได้ยิน

ความสามารถที่จะได้ยินชัดเจนจะช่วยให้เด็กเพิ่มโอกาสที่จะเพิ่มความคิดใหม่ๆ ทัศนคติใหม่ๆ และเลียนเสียงที่ถูกต้องได้ ความบกพร่องทาง

การได้ยิน แม้จะเป็นเพียงชนิดเดียว แต่ก็มีส่วนทำลายความก้าวหน้าทางการศึกษาของเด็กได้ อย่างน้อยเขาก็พลาดสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเขาไปมากทีเดียว แบบทดสอบทางการฟังควรจะนำมาใช้กับเด็กทุกคนเมื่อเริ่มเข้าเรียนในโรงเรียน ความสามารถในการได้ยินและแยกแยะเสียงต่างๆ รวมทั้งฝึกให้รู้ถึงเสียงที่คล้ายคลึงกัน (ร ล คำควบกล้ำ ฯลฯ) เด็กบางคนจะได้ยินชัดเจนเมื่อความถี่ของเสียงต่ำ และจะไม่ค่อยได้ยินชัดเมื่อความถี่ของเสียงสูง หรืออาจจะตรงกันข้าม เสียงบางเสียงอาจจะฟังเหมือนกับพึมพำ แต่บางเสียงอาจจะชัดเจนสำหรับเด็ก และอย่าลืมว่า โดยปกติเสียงพูดคุยของคนมักก่อให้เกิดปัญหาทางด้านความสามารถในการรับฟังและแยกแยะเสียง ตลอดจนด้านความจำเสียงต่างๆ

ความสามารถในการจำสิ่งที่ได้ยิน ควรจะได้รับการฝึกและแก้ไข เพื่อที่จะช่วยในด้านความจำลำดับเสียงของตัวอักษรต่างๆ ในคำ ช่วยในการสอนทางภาษา ตลอดจนจำสิ่งที่ครูบอกได้

การวัดความสามารถทางการได้ยินปกติจะใช้ได้ชัดและแม่นยำจากการใช้เครื่องวัดการฟัง อย่างไรก็ตาม ถ้าเครื่องวัดการฟังไม่มี จะใช้วิธีอ่านก็ได้ ซึ่งอาจมีความแม่นยำไม่เท่า แต่ก็ใช้ได้ เช่น การทดสอบกับนาฬิกา หรือการทดสอบด้วยเสียงกระซิบ อย่างไรก็ตาม การทดสอบทั้งสองนี้มักใช้ได้กับกรณีที่เด็กหูตึงเท่านั้น และต้องใช้กับห้องเรียนที่มีความเงียบจริงๆ ดังนั้น ประโยชน์ของมันจึงค่อนข้างจะจำกัด และผลที่ออกมาก็ไม่ควรจะเป็นสิ่งสิ้นสุด

อาการของการมีปัญหาของการได้ยิน ได้แก่ การไม่แสดงความสนใจ การขอร้องให้ครูพูดประโยคซ้ำบ่อยๆ การเข้าใจผิดคำสั่งง่ายๆ บ่อยๆ การเอียงคอ การเงยหูฟังอย่างผิดปกติ การแสดงท่าที่เฉยเมย (เหมือนไม่ได้ยิน) หรือเปิดทีวีวิทยุดังเกินสมควร

๓.๕ การบังคับกล้ามเนื้อ

จะพบบ่อยๆ ว่าเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่านมักจะมีความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหวที่ไม่ดีนัก ปัญหานี้มองเห็นได้ง่ายจากการสังเกต จาก

การเดิน วิ่ง กระโดดโลดเต้น และกิจกรรมทางด้านความสัมพันธ์ทางร่างกาย
อื่นๆ) สิ่งบกพร่องเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุมาจากการที่ไม่ค่อยได้ใช้กล้ามเนื้อ
ใหญ่ต่างๆ การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเกินไป การเจ็บป่วยระยะนาน ความ
มีวุฒิภาวะช้า หรือความบกพร่องของสมองบางส่วน

ความสัมพันธ์ระหว่างมือและตาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการติดตาม
ตัวอักษรในแต่ละบรรทัด การลากเส้นตามรอยปรู การระบายสี ดัดกาบ เขียน
ลากเส้นตามแบบ และการวาดเขียน การใช้มือข้างใดข้างหนึ่งบ่อยๆ (จนใน
ที่สุดกลายเป็นถนัดข้างเดียว) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาทักษะทางการ
เขียน เช่นเดียวกับจำเป็นสำหรับการหยิบจับหนังสือ กระดาษ ดินสอ ดินสอ-
เขียนอย่างมีความชำนาญ

๓.๕ การพูด

กระบวนการพูดที่ดีและมีวุฒิภาวะย่อมเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนอ่าน
การออกเสียงพูดผิดๆ อาจทำให้เด็กสับสนถึงเสียงที่มีความสัมพันธ์กับตัว
อักษรได้ เด็กอาจจะออกเสียงคำๆ นั้นแบบหนึ่ง และได้ยินคนอื่นออกเสียงอีก
แบบหนึ่งที่ไม่เหมือนของเขา ความสับสนในเรื่องนี้จะส่งผลกระทบต่อความ
ก้าวหน้าของเด็กในด้านการแยกแยะเสียงที่ได้ยินและความจำเสียงที่ได้ยิน
ตลอดจนถึงความสามารถจดจำระลึกได้ถึงศัพท์และความเข้าใจเรื่อง ในบาง
ครั้ง เด็กที่มีปัญหาด้านการพูด อาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านอารมณ์
ตามมา เนื่องจากการถูกล้อเลียนหรือถูกแก้คำพูดบ่อยๆ

พ่อแม่ที่มีลูกมีปัญหาด้านการพูด ควรจะได้รับการสนับสนุนให้ได้
พูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญทางการบำบัดการพูด นักสังคมสงเคราะห์ หรือแพทย์
เพื่อที่จะได้นำเอาวิธีแก้ไขที่ถูกต้องไปใช้กับเด็ก ปัญหาการพูดอาจเกิดจาก
ปัญหาของลิ้นหรือฟัน หูตึง การพูดแบบทารกที่บ้าน ภาษาถิ่น หรือภาษา
ต่างประเทศที่พูดที่บ้าน ความขัดแย้งทางอารมณ์ การขาดภูมิหลังทาง
ประสบการณ์ วุฒิภาวะทางด้านต่างๆ ไปช้า หรือจากการที่สมองผิดไปจาก
ปกติ

๓.๖ ความตั้งใจ

ความสามารถที่จะเอาใจใส่และตั้งใจทำงานได้นานพอเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กที่เริ่มหัดเรียนอ่าน ในอันที่จะทำกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมเดี่ยว เด็กที่เคยได้รับการฝึกจากที่บ้านให้หัดทำงานที่น่าสนใจในช่วงระยะเวลาสั้นๆ จะได้กำไรในเรื่องความใส่ใจในการทำงานที่โรงเรียนดีกว่าเด็กที่ไม่เคยได้รับการฝึกฝนมาเลย ปกติแล้วในห้องเรียนประถมหนึ่งๆ มักจะมีเด็กประมาณ ๒๕-๓๕ คนต่อครู ๑ คน ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่ครูจะมีเวลาอยู่กับเด็กแต่ละคนได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นของเด็กที่จะต้องมีความอดทน และตั้งใจที่จะทำกิจกรรมในการเรียนของตนแต่ละอย่างที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสิ้นไป ความไม่มีสมาธิหรือวอกแวกตลอดเวลา เป็นลักษณะหนึ่งของเด็กเล็กหรือเด็กที่ค่อนข้างจะมีวุฒิภาวะต่ำ

๓.๗ ความผิดปกติทางประสาท

พ่อแม่ผู้ปกครองรวมทั้งตัวครูเองด้วย จะต้องไหวทันและระมัดระวังเสมอกับความเป็นไปได้ของความบกพร่องทางการเรียนรู้ของเด็กอันมีสาเหตุก่อกำเนิดมาจากทางกาย เพราะถ้ามีอันเกิดขึ้นแล้ว เด็กอาจจำเป็นต้องได้รับเทคนิคการเรียนการสอนพิเศษออกไป ความผิดปกติทางประสาทนั้น บางครั้งอาจเป็นมาแต่กำเนิด แต่ก็อาจเกิดขึ้นได้จากการเจ็บป่วยในระยะยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่เคยมีไข้สูงมาก หรืออาจเกิดจากภาวะการคลอดที่ผิดปกติ หรืออุบัติเหตุใหญ่ๆ หรือการตกลงมาจากที่สูงและส่วนศีรษะได้รับการกระทบกระเทือนขนาดหนัก

ความผิดปกติทางประสาทเป็นคนที่แตกต่างกันกับสมองทึบ เด็กที่มีสมองทำงานผิดปกติ อาจจะเป็นเด็กที่มีสติปัญญาสูง แต่ไม่สามารถที่จะเรียนได้ผลดีกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนธรรมดา อาจจำเป็นต้องจัดโปรแกรมการเรียนการสอนเป็นพิเศษสำหรับเด็กเหล่านี้ ในทำนองเดียวกันเด็กที่มีความสามารถปานกลางจากครอบครัวที่อบอุ่นนั้นคงอาจจะเป็นเด็กที่ไม่ค่อยมีสมาธิ วอกแวกง่าย ไม่ค่อยมีความตั้งใจ เด็กที่ไม่อยู่นิ่ง ความ

สัมพันธ์ของกล้ามเนื้อและความจำไม่ดี และ/หรือมีความบกพร่องทางการเห็น และการได้ยิน ถ้าเด็กคนใดมีอาการที่กล่าวมานี้หลายๆ อย่างด้วยกัน ก็ควรที่จะได้ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเหล่านี้ทำการตรวจสอบ

๔. องค์ประกอบทางด้านโอกาส ประสบการณ์ การศึกษา

ภูมิหลังทางประสบการณ์ที่กว้างขวางเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดในการรู้จักโลกภายนอก ตั้งแต่เกิด เด็กจะรู้สึกและมีความมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขา บ้านก็คือห้องเรียน และพ่อแม่ก็คือครู ในช่วงที่มีความสำคัญที่สุดในชีวิตของเด็ก และเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ในช่วง ๕ ปีแรกของชีวิตมากกว่าช่วงไหนๆ ตลอดอายุขัยของชีวิต

ความรู้สึกต่างๆ ของเด็ก เป็นสิ่งที่บอกเราได้ว่าเด็กได้เคยผ่านพบเห็นอะไรมาบ้าง เด็กจะพัฒนาความคิดรวบยอดต่างๆ จากประสบการณ์ จากการดู การฟัง ความรู้สึก การจับต้องได้ การดม และการชิมรส ปกติเด็กจะถามคำถามสารพัด คำตอบที่ถูกต้องที่เด็กได้รับเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเรียบเรียงแยกแยะ และจัดลำดับข้อมูลเหล่านั้น และในภาวะเดียวกัน ก็จะช่วยให้เขาแก้ความคิดหรือความเข้าใจผิดๆ ให้ถูกต้องชัดเจนขึ้น นอกจากนี้แล้ว เด็กยังเรียนรู้จากการเล่นเกม ดูทีวี การพูดคุย การมีโอกาสเดินทางไปพบเห็นสิ่งต่างๆ เด็กปกติธรรมดาจะดูดซึมข้อมูลต่างๆ รวดเร็วมาก และจะเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นทุกสิ่งทุกอย่าง การที่เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จะทำให้เขารู้สึกพอใจ และรู้สึกว่าตนเป็นคนสำคัญ ฉะนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงควรอย่างยิ่งที่จะสอนเด็ก บอกเด็ก ชี้หรือแสดงให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง และรับฟังเด็กอย่างสม่ำเสมอ การบอกลกลับก็เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการให้โอกาสเด็กได้คิด จำ และเรียงลำดับความคิดต่างๆ ให้ถูกต้องสมเหตุสมผลตลอดจนเรียนรู้การใช้โครงการสร้างของคำและประโยคที่ถูกต้อง ที่ยอมรับการได้ใช้ภาษา นี้ จะช่วยให้เด็กนำไปใช้กับความรู้ใหม่ๆ ที่เขาประสบ ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นพัฒนาการต่างๆ ของเด็ก จะเห็นได้ว่า เด็กในปัจจุบันมีพัฒนาการทางด้านคำศัพท์สูงตั้งแต่อายุยังน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้ยินคำสนทนาต่างๆ จากเพื่อน ผู้ใหญ่ วิทยุ และโทรทัศน์นั่นเอง

อย่าลืมว่าเด็กใช้คำต่างๆ เป็นเครื่องมือ สำหรับเด็ก แรกเริ่มทีเดียว เด็กจะเรียนรู้จักชื่อของผู้คน สถานที่ สิ่งของ และกิจกรรมต่างๆ แล้วก็เรียนรู้คำต่างๆ ที่ใช้อธิบายสิ่งของนั้นๆ ในด้านลักษณะ รูป รส กลิ่น เสียง และความรู้สึก เมื่อความเข้าใจต่างๆ เจริญขึ้น ภาษาพูดก็ออกตามไปด้วย การอ่านเป็นกระบวนการคิดและฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงเป็นการยากที่จะฟังความเห็นของผู้อื่นได้จนกว่าผู้อ่านจะมีความรู้ในด้านภาษาที่พอเพียง และสามารถอธิบายความเห็นของตนออกมาได้ ดังนั้น ถ้าจะให้การอ่านเป็นไปอย่างมีความหมาย เด็กจำเป็นจะต้องมีภูมิหลังทางภาษามากพอควร จำเป็นต้องรู้จักความหมายของคำต่างๆ ต้องเข้าใจความคิดต่างๆ ในหนังสือที่อ่าน ต้องสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนโดยใช้ภาษาพูดที่ดีพอสมควร ตลอดจนต้องรู้จักประเมินความคิดเห็นต่างๆ ของผู้อื่น

โดยปกติ เด็กจะมีโอกาสได้รับพัฒนาการทางการศึกษาแบบนี้จากประสบการณ์ต่างๆ เช่น จากหนังสือ จากกลุ่มของเด็กด้วยกัน จากการจัดการเรียนรู้ จากกิจกรรมต่างๆ ในบ้าน จากสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่รับเลี้ยงเด็ก วัด ห้องสมุด ฯลฯ ฉะนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงควรใช้โอกาสจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ตนและเด็กได้เข้าไปสัมผัสให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กให้มากที่สุด ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ อีกที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการอ่าน เช่น อายุ เพศ ความสนใจ ความต้องการที่จะอ่าน แบบแผนของความเจริญเติบโต และพัฒนาการโดยทั่วไปของเด็ก

อายุ เด็กโดยเฉลี่ยจะเข้าเรียน ป.๑ เมื่ออายุประมาณ ๕.๑๑-๖.๑๑ ปี อายุทางกายไม่ใช่สิ่งที่ใช้เป็นสาเหตุที่เชื่อถือได้ตลอดเวลาในการขยายความพร้อมทางการอ่าน แต่เป็นตัวชี้แนะโดยทั่วไปสำหรับเด็กโดยเฉลี่ย เป็นความจริงที่ว่า เด็กในบางโรงเรียนถูกสอนให้อ่านตั้งแต่อายุเฉลี่ย ๕ ขวบ แต่อย่างไรก็ตาม การสอนอ่านและอัตราการสอนในอายุเช่นนี้ควรจะเป็นไปในลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล

เพศ ปกติเด็กผู้หญิงค่อนข้างจะมีวุฒิภาวะเร็วกว่าเด็กผู้ชาย และมักจะทำกิจกรรมที่ใช้ความสงบได้ดีกว่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยในด้านความพร้อมทาง

การอ่าน โดยธรรมชาติแล้ว เด็กผู้หญิงมักพร้อมที่จะอ่านในอายุที่เร็วกว่า เด็กผู้ชาย

ความสนใจและความต้องการ ปริมาณที่เด็กใช้ในการเรียนอ่านมากหรือน้อยนั้น โดยส่วนใหญ่มักจะขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการที่จะเรียนอ่าน อย่าลืมว่าการอ่านเป็นงานที่ยากสำหรับเด็ก เพราะจำเป็นต้องใช้สมาธิและการทำงาน ถ้าเด็กไม่มีความต้องการที่จะเรียนรู้จริงๆ ก็จะไม่ค่อยพยายามมากนัก ครูและผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องช่วยเด็กพัฒนาความต้องการที่จะเรียนอ่าน โดยอาจจัดให้เด็กได้ฟังหรืออ่านนิทานดีๆ สนุกๆ โคลงกลอน มุกตลกต่างๆ ภาพ และเนื้อหาสาระต่างๆ จากหนังสือ ซึ่งจะมีส่วนทำให้เด็กได้มีโอกาสรู้จักและพัฒนาความชอบหรือสนใจในการอ่าน

สำหรับครู ควรจะมองถึงความเจริญเติบโตโดยทั่วไปทั้งหมดและวุฒิภาวะของเด็ก ควบคู่ไปกับองค์ประกอบเฉพาะต่างๆ ในอันที่จะตัดสินใจว่าเด็กคนนั้นพร้อมที่จะเรียนอ่านแล้วหรือยัง การที่เด็กขาดทักษะบางอย่างไป อาจไม่สำคัญมากนักถ้าแบบแผนของพัฒนาการโดยทั่วๆ ไปดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีเทคนิคการสอนอย่างพิเศษในระหว่างการเริ่มเรียนอ่าน เพื่อจะชดเชยกับความบกพร่องบางอย่างของเด็ก

การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก มีส่วนช่วยให้ครูวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะและความสนใจของเด็กได้มาก ถ้าเราจะลองฟังคำบอกเล่าอะไรบางอย่างจากเด็กหรือผู้ปกครองในวันแรกของการเข้าโรงเรียนอย่างสนใจแล้ว เราจะสามารถเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละคนได้อย่างดี ตัวอย่างเช่น “คุณครูอาจจะลำบากที่จะเข้าใจคำพูดของหนูแป๋วหน่อยนะคะ” หรือ “ตาเบ๊ยกแกไม่เคยอยู่เฉยแม้แต่วินาทีเดียว” หรือ “แอดซี่อาย่มากคะ” หรือ “ที่บ้านสอนหนูเล็กอ่านหนังสือมานานแล้วคะ” หรือ “อาร์ตเขาเป็นหิดบ่อยครับ” หรือ “อ้อยถูกคุณแม่ทิ้งไปตั้งแต่เล็กๆ ปัจจุบันแกอยู่กับป้า” ฯลฯ ดังนั้น ครูควรจะต้องโอกาสนี้ทำบันทึกลงในสมุดของตนถึงพฤติกรรม ปัญหาทางการพูดของหนูแป๋ว ความไม่เคยอยู่นิ่งของตาเบ๊ยก ความขี้อายของแอดซี่ ความพร้อมในการอ่านของหนูเล็ก สุขภาพ

ของอาร์ต และปัญหาทางด้านอารมณ์ของอ้อย เพราะเหตุนี้จึงไม่เป็นการยากเลยที่ครูคิดว่าเด็กแต่ละคนที่เข้ามาในโรงเรียนนั้น ก็มีประสบการณ์ต่างๆ ความกระตือรือร้น ความรู้สึก ทักษะคิด ฯลฯ ที่เป็นของตัวเองโดยเฉพาะ ซึ่งอาจไม่เหมือนกันเลย ดังนั้น งานชิ้นแรกที่โรงเรียนจะต้องทำในวันที่เด็กเข้าโรงเรียนใหม่ก็คือ การปฐมนิเทศและช่วยเด็กให้สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้

ครูจะบอกว่าเด็กคนไหนพร้อมที่จะเรียนอ่านได้อย่างไร

ถ้าจะพูดถึงวิธีที่เป็นอุดมคติแล้ว ก็คือการใช้แบบทดสอบทางด้านสติปัญญา และแบบทดสอบทางความพร้อม ซึ่งครูสามารถที่จะทราบถึงความสามารถของเด็กแต่ละคนได้อย่างง่าย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่แบบทดสอบที่กล่าวมาไม่มี ครูก็ยังสามารถบอกได้ว่าเด็กคนใดพร้อมหรือยัง เราคงต้องยอมรับเสียก่อนว่า ครูเป็นอาชีพที่ได้รับการฝึกมาให้เข้าใจถึงเรื่องจิตวิทยาในการเรียนรู้และเรื่องพัฒนาการเด็กมาแล้ว ดังนั้น ถ้าครูผู้มีประสบการณ์และใช้การตัดสินใจโดยใช้การสังเกตและวัดผลเด็กโดยสม่ำเสมอแล้ว ก็พอที่จะเชื่อการตัดสินใจได้ เช่นเดียวกับผลการใช้แบบทดสอบความพร้อมต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นๆ จึงเป็นสิ่งที่ครูสมควรจะทำอย่างยิ่ง

ผู้ปกครองก็ควรได้รับการกระตุ้นให้ได้พบปะแลกเปลี่ยนความเห็นกับครูในด้านความก้าวหน้าของเด็กบ่อยๆ เพื่อที่จะได้เข้าใจจุดมุ่งหมายของลักษณะการสอนที่ครูจัดให้กับบุตรหลานของตน

บทสรุป

วิจัยได้บอกอะไรเราบ้างในเรื่องของการสอนอ่านในชั้นอนุบาลและเริ่มประถมปีที่ ๑

๑. ทักษะของความพร้อม สามารถฝึกและสอนให้กับเด็กได้

๒. สำหรับเด็กอนุบาลโดยส่วนมาก การฝึกความพร้อมทางด้านอื่นๆ จะทำให้ความพร้อมทางการอ่านเจริญตามไปด้วย ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเริ่มต้นการเรียนการสอนอ่าน

๓. ทักษะอะไรบ้างที่ควรมีในการฝึกความพร้อม

ถึงแม้ว่าทักษะต่างๆ จะถูกกำหนดว่าจำเป็นสำหรับความสำเร็จในการเริ่มเรียนอ่าน แต่ก็มีใช้ว่าครูจะสามารถควบคุมหรือจัดการกับทักษะเหล่านั้นได้หมด และก็ไม่ใช่ความจริงว่า ถ้าเด็กเกิดบกพร่องทางทักษะใดทักษะหนึ่ง จะทำให้เด็กไม่สามารถอ่านได้

โดยสรุป ทักษะและองค์ประกอบทางด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางการอ่าน ได้แก่ สุขภาพโดยทั่วไป วุฒิภาวะ เพศ สติปัญญา และอายุสมอง สภาพทางประสาท สายตา การพูด การฟัง ภูมิหลังทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจสังคม องค์ประกอบทางอารมณ์และบุคลิกภาพ แรงจูงใจ ความสามารถทางการรับรู้ ซึ่งมีผลต่อการแยกแยะ การมองเห็นและการได้ยิน การพัฒนาความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ ทักษะทางกล้ามเนื้อ และความคล่องแคล่วทางภาษา

เมื่อเป็นเช่นนี้ ทักษะที่ควรบรรจุเข้าในการเตรียมความพร้อม จึงขึ้นอยู่กับทั้งเด็กและกิจกรรมการอ่านที่ใช้ในโรงเรียน ไม่มีใครสามารถบอกได้โดยแน่นอนว่าเด็กคนไหนต้องใช้ในการสอนอ่านแบบใดจึงจะประสบผลสำเร็จที่สุด ยิ่งกว่านั้น ยังมีหนังสือแบบฝึกความพร้อมมากมายก่ายกองออกวางขายในท้องตลาด ที่ครูสามารถนำมาใช้ เท่าที่พอจะสรุปแบบฝึกความพร้อมทางการอ่านที่มีอยู่ ได้แก่ แบบฝึกเกี่ยวกับ

- พัฒนาด้านภาษาโดยใช้รูปภาพที่มีความต่อเนื่อง
- การแยกแยะการมองเห็นโดยใช้การจับคู่ของภาพ สิ่งของ รูปทรงเรขาคณิต อักษรและคำง่ายๆ
- การฝึกกล้ามเนื้อ มือ/ตา โดยการลากเส้นตาม การลอก การวาดรูปตามจุดไข่ปลา เป็นต้น
- การฝึกการได้ยินโดยใช้เสียงง่ายๆ คำคล้องจอง และพยัญชนะต้นของคำ
- แยกรูปร่างและแยกคำ

เด็กที่อ่อนทางใดทางหนึ่งของทักษะที่วามานี้ จะได้รับประโยชน์จากแบบฝึกที่ว่า แต่แบบฝึกหัดเหล่านี้ควรจะนำมาใช้แบบเลือกใช้ ไม่ใช่เอามาใช้ในกิจกรรมเตรียมความพร้อมทั้งหมด

ทักษะอย่างอื่นก็ควรนำมาสอน ไม่ควรมองข้ามไป เนื่องจากไม่ได้ปรากฏอยู่ในแบบฝึกความพร้อม ตัวอย่างเช่น เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะตั้งใจฟังอย่างเอาใจใส่ระหว่างที่ครูกำลังสอนเป็นรายกลุ่ม ซึ่งทักษะนี้ไม่ใช่มีประโยชน์เฉพาะเรื่องของการอ่านเท่านั้น แต่จำเป็นสำหรับความก้าวหน้าทางการเรียนทั้งหมด

๔. การฝึกทักษะแต่ละอย่างอาจมีคุณค่าไม่เท่ากันในเด็กแต่ละคน บางอย่างอาจมีคุณค่ามากกว่าอีกอย่างหนึ่ง

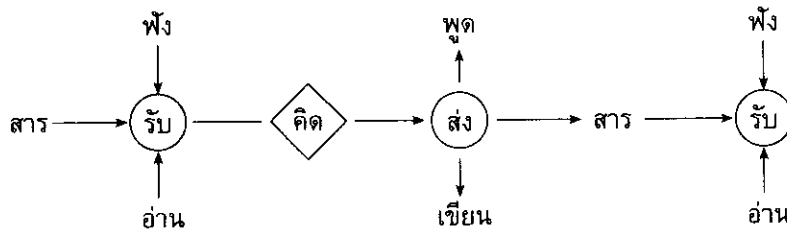
เราจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าความพร้อมทางการอ่านของเด็กขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะทางสติปัญญา การปรับตัวทางด้านสังคมและส่วนตัวของเด็ก การพัฒนาทักษะทางกาย และโอกาสทางการศึกษา องค์กรประกอบต่างๆ เหล่านี้จะเกี่ยวโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีอิทธิพลต่อความสนใจของเด็กในด้านการอ่านเช่นเดียวกับความต้องการที่เรียนอ่าน ความพร้อมทางการอ่านบางขั้นบางตอน เช่น สติปัญญา อาจจะมีพร้อมกับวุฒิภาวะ แต่องค์กรประกอบหลายอย่างอื่นๆ เกิดขึ้นได้จากการสอน การฝึกฝน และควรที่จะได้รับการสอนทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน

กระบวนการอ่าน

ถนอมวงศ์ ถ้ายอดมรรค

(๑) กระบวนการอ่าน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารของมนุษย์

อันประกอบด้วย การส่งสารและการรับสาร ดังแสดงไว้ในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมินี้ดูน่าจะเข้าใจง่าย แต่ที่จริง แต่ละขั้นตอนก็มีกระบวนการ และองค์ประกอบที่ซับซ้อน แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน ดังจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

สาร ตามพจนานุกรม มีความหมายในเรื่องการสื่อสาร ดังนี้

“...ส่วนในของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แก่น เนื้อแท้ ของแข็ง ความแข็งแรง กำลังของจำเป็น ของแท้ ส่วนสำคัญ หลัก ข้อใหญ่ใจความ ความหมายที่แท้ คำย่อ เรื่องย่อ หนังสือ จดหมาย”^๑

และมีความหมายในทำนองเดียวกับ **ลักษณะ** หรือ **ลายลักษณะ** ซึ่งหมายความว่า

“เครื่องหมาย เครื่องแสดงสิ่งหนึ่ง ให้เห็นว่าต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง คุณสมบัติ คุณภาพ เครื่องประกอบ.....”^๒

^๑พจนานุกรมไทย, (พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๒๔), หน้า ๘๗๒
^๒เล่มเดียวกัน, หน้า ๘๓๒

เทียบได้กับคำในภาษาอังกฤษว่า message และ idea ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญร่วมกัน นั่นคือ “ความหมาย” โดยที่สารอาจจะมีผู้รับและมีผู้ส่งในรูปลักษณะใดก็ได้ อาจแบ่งสื่อที่ใช้ได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. อวัจนภาษา คือ ภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ คนเราใช้อวัจนภาษากันได้ตั้งแต่ยังเด็กตามสภาพธรรมชาติ ต่อๆ มากี่เรียนรู้และปรับปรุงวิธีการสื่อสารโดยอวัจนภาษานี้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมและเหมาะสมกับกาลเทศะยิ่งขึ้น ภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำนี้แสดงต่อกันได้โดยใช้สีหน้า ท่าทาง อวัยวะต่างๆ เช่น มือ แขน เท้า นัยน์ตา ฯลฯ น้ำเสียง ตลอดจนการแต่งกาย แต่งหน้า เป็นต้น ในกระบวนการอ่านซึ่งจะกล่าวในที่นี้ ไม่นับรวมถึงอวัจนภาษา

๒. วัจนภาษา คือ ภาษาถ้อยคำ หรือสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสื่อสำหรับผู้ส่งกับผู้รับสารเข้าใจกันได้ สัญลักษณ์นั้นอาจเป็นภาษาเขียน ภาพ หรือรหัส ก็ได้

การสื่อสาร การสื่อสารต้องประกอบไปด้วยการรับสาร และการส่งสาร

การส่งสาร ทำได้โดยการฟังและการอ่านเป็นส่วนใหญ่ การสัมผัสหรือการสื่อด้วยจิตเป็นเรื่องนอกเหนือจากการอธิบายในที่นี้

การรับสาร ทำได้โดยการพูดและการเขียนเป็นส่วนใหญ่ ไม่นับการสัมผัสและการรับสารทางจิตเช่นกัน

(๒) การคิด เป็นกระบวนการทางสมองซึ่งสำคัญมากที่สุดสำหรับการสื่อสารทุกรูปลักษณะ

คำว่า ‘คิด’ มิได้มีความหมายเพียง ‘คิด’ เท่านั้น ถ้าหากดูในพจนานุกรมจะพบว่ามีความหมายได้หลายนัย ดังนี้

“นึก คำหนึ่ง ระลึก ดำริ คำนวน ตรึกตรอง ‘ได้ตรอง’”^๑

^๑เล่มเดียวกัน, หน้า ๒๑๖.

การคิดที่มนุษย์ผู้ได้รับการศึกษาแล้วควรจะทำ ก็ควรประกอบด้วยการคิด
ได้หลายๆ นัยดังคำนิยามนั้น

หากพิจารณาแผนภูมินี้ต่อไป ก็จะได้เห็นว่า กระบวนการสื่อสารของ
มนุษย์เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ไปได้เรื่อยๆ สารเดียวกันอาจถูกส่งต่อมา
นานนับเป็นพันๆ ปีก็ได้ เป็นต้นว่าพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระพุทธรูป
แต่สารนั้นจะถูกถ่ายทอด
มาครบถ้วนอย่างต้นฉบับหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยและอุปสรรคอีกหลายประการ
การถ่ายทอดโดยตัวหนังสือ นับเป็นวิธีสื่อสารที่แปรเปลี่ยนรูปแบบและความ
หมายได้น้อยที่สุด (เว้นแต่มีผู้เจตนาจะเปลี่ยน) แต่การรับสารโดยอ่าน
หนังสือนั้นก็เป็วิธีรับสารที่ยากมากเช่นกัน การเข้าใจกระบวนการการอ่าน
จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ศึกษาวิชาการทุกแขนง เพราะถ้าหากเข้าใจ
กระบวนการการอ่านแล้ว ก็อาจนำความรู้ไปฝึกฝนทักษะการอ่านของตนเอง
ให้ดีขึ้น และผู้สอนการอ่านก็ย่อมจะแนะนำผู้เรียนได้ถูกต้องยิ่งขึ้นด้วย

(๓) วัตถุประสงค์การอ่าน

เอกสารนี้จะกล่าวถึงเฉพาะเรื่องการอ่านวิชาภาษาที่เป็นภาษาเขียน
(รวมทั้งภาพด้วย) เท่านั้น ผู้ศึกษาต้องกำหนดรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่ตนจะ
อ่านเสียก่อน เพราะในกระบวนการที่เรียกว่าการศึกษานั้น ผู้ศึกษาต้องมีจุด
มุ่งหมายใหญ่ๆ เสียก่อนว่า “ฉันจะต้องอ่านอะไร?” เช่น นักเรียนต้องอ่าน
หนังสือเรียน นักร้องต้องอ่านโน้ตเพลงและเนื้อเพลง นักบริหารต้องอ่าน
หนังสือราชการและบันทึกต่างๆ หรือผู้บริหารก็ควรต้องอ่านฉลากสินค้า เป็นต้น
สิ่งที่คนทั่วไปในฐานะต่างๆ อ่านกัน อาจแยกตามเนื้อหาได้ดังนี้

๑. หนังสือเรียน เอกสารทางวิชาการ ตำราต่างๆ หนังสืออ้างอิง
และหนังสือหรือเอกสารที่มุ่งให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่ผู้อ่านเป็น
เรื่องๆ ไป
๒. หนังสือบันเทิง ได้แก่ เรื่องที่มุ่งให้ผู้อ่านเพลิดเพลิน อาจเป็นนิยาย
นวนิยาย เรื่องสั้น การ์ตูน บทละคร บทกวี ฯลฯ
๓. สารคดี คือ หนังสือประเภทที่มีทั้งเนื้อหาสาระและมีความมุ่ง
หมายจะให้ผู้อ่านเพลิดเพลินด้วย อาจเป็นสารคดีเชิงประวัติศาสตร์

เชิงท่องเที่ยว เชิงชีวประวัติ สารคดีเกี่ยวกับอาชีพ เป็นต้น

๔. คำสอนทางศาสนา แนวคิดหรืออธิบายปรัชญา ตลอดจนจนเสนออุดมคติต่างๆ โดยเน้นให้ผู้อ่านคิดตรอง
๕. หนังสือประเภทข่าว หรือเสนอข้อมูลเหตุการณ์ การวิเคราะห์ 'ข่าวและเหตุการณ์ต่างๆ
๖. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วีดีโอเทป แผ่นใส ภาพยนตร์ เป็นต้น ที่มีสัญลักษณ์ปรากฏอยู่
๗. วัสดุการอ่านที่ใช้ 'สื่อสาร' ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยตรง ได้แก่ จดหมาย โทรเลข โทรสาร บันทึกข้อความ หนังสือเวียน ฯลฯ
๘. วัสดุการอ่านในชีวิตประจำวันและวัสดุการอ่านเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ป้าย ประกาศ ปฏิทิน แผ่นปลิว แผ่นพับ (สำหรับโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์) บัตรต่างๆ เช่น บัตรประจำตัว บัตรเลือกตั้ง บัตรชมภาพยนตร์ ฯลฯ ฉลากสินค้า เครื่องหมายการค้า เป็นต้น

วัสดุการอ่านดังกล่าวมาแล้วนั้น อาจปรากฏบนวัตถุได้หลายชนิด ไม่จำเป็นต้องเป็นกระดาษเสมอไป วัตถุที่อาจเป็นวัสดุการอ่านได้ ก็มีตั้งแต่ วัตถุที่ได้จากธรรมชาติโดยตรง เช่น ดินเหนียว แผ่นหิน เปลือกไม้ กลิบบดอกไม้ โลหะ แผ่นหนัง วัตถุที่ได้จากการดัดแปลงสิ่งธรรมชาติ หรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ได้แก่ ยาง พลาสติก กระดาษ กระเบื้อง แก้ว กระจก ฯลฯ วัสดุการอ่านบางชนิดอาจเกิดจากการตกแต่งธรรมชาติด้วยการประดิษฐ์ เช่น การแต่งสวนเป็นข้อความ การเย็บปักถักร้อยเป็นถ้อยคำ หรือแม้กระทั่งการสักลงบนร่างกายมนุษย์

การที่ผู้ศึกษาทราบว่าวัสดุการอ่านนั้นมีรูปแบบและเนื้อหาสารพัดรวมทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่ปกติเราจะนึกไม่ถึงด้วย ทำให้ผู้ศึกษาตระหนักอยู่เสมอว่า อย่าละเลยสิ่งเล็กน้อย หรือสิ่งแปลกๆ ให้ถือปฏิบัติตามคำกล่าวที่ว่า "อ่านทุกอย่างที่ขวางหน้า" เพื่อจะได้ประโยชน์จากสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นมากที่สุด

โลกนี้มีอะไรต่ออะไรมากมายมหาศาลให้เราอ่านก็จริง แต่ทุกคนมีความพร้อมและความสนใจใฝ่ใจที่จะอ่านไม่เท่าเทียมกัน ความต่างกันนี้บางส่วนก็เกิดจากองค์ประกอบที่บุคคลไม่สามารถกำหนดเองได้ แต่บางส่วนก็เกิดจากบุคคลนั้นๆ เอง และองค์ประกอบต่างๆ ที่ว่านี้ บางส่วนก็เป็นปัจจัยคือ ส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาสมรรถภาพการอ่านให้ก้าวหน้าไปได้ แต่บางส่วนก็เป็นอุปสรรค คือ หน่วงเหนี่ยวหรือขัดขวางการพัฒนาขึ้น นอกจากนั้นแล้ว องค์ประกอบเดียวกันนี้อาจเป็นปัจจัยสำหรับบางคน และกลับกลายเป็นอุปสรรคสำหรับบางคนไปได้ ขึ้นอยู่กับสาเหตุอีกหลายประการ ในที่นี้จะกล่าวถึงแต่หัวข้อขององค์ประกอบนั้นๆ เพียงสังเขป ดังต่อไปนี้

(๔) องค์ประกอบที่มีผลต่อการอ่าน (และคิด) ของบุคคล

๑. พันธุกรรมและภาวะการตั้งครรภ์ของมารดา
๒. การเลี้ยงดูและการอบรม
๓. สุขภาพทางกายและจิต โภชนาการ
๔. สภาพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
๕. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและวัตถุธรรม
๖. การศึกษาและการฝึกฝนทักษะต่างๆ
๗. สติปัญญาและวุฒิภาวะ
๘. ความถนัด พรสวรรค์ บุคลิกภาพ
๙. ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ
๑๐. ประสบการณ์ งานอดิเรก การเดินทาง ผู้คนที่พบปะและคบหา
๑๑. โอกาสและการแสวงหาโอกาส
๑๒. หน้าที่การงาน อาชีพ
๑๓. บรรยากาศและสถานการณ์ขณะรับสาร ฯลฯ

อันที่จริง องค์ประกอบต่างๆ ที่ยกขึ้นมาเรียงเรียงไว้นี้ ก็คือ “ความเป็นปัจเจกบุคคล” ของมนุษย์แต่ละคนนั่นเอง ผู้เขียนเอกสารนี้เชื่ออยู่ประการหนึ่งว่า ในโลกของการอ่าน ทุกคนเสมอภาคกัน ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะทำตนให้เป็นนักอ่านเสมอภาคกับคนอื่น ๆ หรือไม่เท่านั้น ความเสมอภาค

ที่ว่ามีได้แปลว่า มีวัตถุประสงค์อ่านต่างๆ กัน แต่หมายความว่าในวันหนึ่งๆ เราแสวงหาอะไรต่ออะไรมาอ่านให้เต็มที่หรือไม่ และอ่านแล้วได้ 'สาร' เต็มที่ด้วยหรือไม่ เพราะบางคนอ่านอะไรต่ออะไรมากมาย แต่ลวันแล้วไร้สาระ นำไปใช้ประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นก็ไม่ได้ แต่บางคนอ่านต่อเมื่อเลือกสรรแล้วเท่านั้น เมื่ออ่านแล้วเข้าอกเข้าใจสารเป็นอย่างดี สามารถนำสิ่งที่อ่านไปก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้มากน้อยตามแต่กรณี 'ความเสมอภาค' ในที่นี้จึงหมายถึงการเป็นนักอ่าน 'เต็มขั้น' ไม่ว่าองค์ประกอบของชีวิตเราจะบกพร่องข้อใดไปบ้างก็ตาม

(๕) ความเสมอภาคในการอ่านจะเกิดขึ้นได้ด้วยการเข้าใจกระบวนการอ่านอย่างถูกต้องและไม่สร้างอุปสรรคแก่ตนเอง

ข้อแนะนำสำหรับการกำจัดอุปสรรคในการอ่าน มีดังนี้ คือ

๑. ตระหนักว่าการอ่านเป็นทักษะอย่างหนึ่ง ซึ่งสร้างขึ้นและพัฒนาได้โดยอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ
๒. การพัฒนาการอ่านให้ได้ผล ไม่มีวิธีใดดีกว่าการอ่านให้มาก อ่านบ่อยๆ อ่านหลายๆ เรื่อง อ่านเรื่องเดียวกันจากหลายๆ แหล่ง
๓. ในการเรียนและการสอน ควรพัฒนาทักษะการอ่านตามลำดับง่ายไปหายาก เพราะถ้าวางพื้นฐานไว้ถูกต้องแน่นอนแล้ว การอ่านในระดับยากขึ้นก็จะทำได้ง่าย ผู้อ่านจะสามารถนำความชำนาญที่สะสมไว้มาใช้แก้ปัญหาที่ใหม่หรือยากกว่าเดิมได้
๔. อ่านเมื่อพร้อม หากไม่พร้อมก็ต้องสร้างความพร้อมขึ้น ถ้าผู้เยาว์สร้างความพร้อมเองยังไม่ได้ ผู้ใหญ่หรือผู้สอนควรช่วยสร้าง ถ้าผู้อ่านเป็นผู้ใหญ่ (หรือมีวุฒิภาวะแล้ว) ต้องสร้างความพร้อมเองให้ได้
๕. การอ่านไม่ใช่การรู้จักรูปแบบไวยากรณ์ แต่อาศัยความรู้ทางไวยากรณ์ช่วยไขความหมายออกมาจากข้อความ ความหมายนี้รวมกับความรู้ความเข้าใจที่เราสะสมไว้ เกิดเป็นความเข้าใจข้อความที่อ่านนั้นได้

๖. เราอาจจะอ่านเพื่อศึกษาตัวภาษา แต่การอ่านมิใช่การศึกษา ภาษา ภาษาเป็นสื่อให้เข้าใจความหมายของสารเท่านั้น มิใช่ตัวสาร จำง่าย ๆ ว่า ‘ภาษาพาสาร์’ ดังชื่อหนังสือดีที่ ศาสตราจารย์ จูปะนิย์ นาครทรรพ เรียบเรียงไว้
๗. การเขียนที่ไร้ระเบียบทางภาษา ย่อมไม่พาสาร์ ผู้อ่านย่อมเข้าใจ แต่ข้อความที่มีระเบียบทางภาษาที่ตนรู้จัก และเข้าใจแน่แต่สารที่มีเหตุผลสมบูรณ์เท่านั้น
๘. บางคราวข้อความที่เขียนไว้อาจไม่ชัดเจน วัสดุการอ่านอาจมีความบกพร่อง เช่น พิมพ์ไม่ชัด กระดาษขาด ลายมือหวัดเกินไป ฯลฯ การอ่านก็ยังคงเกิดขึ้นได้ เพราะปัจจัยสำคัญของการอ่านก็คือตัวผู้อ่านนั่นเอง ตราบใดที่ยังรับสารได้ คิดได้ และ ‘เดาเป็น’ มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านอยู่บ้าง เปรียบเทียบและเชื่อมโยงความคิดได้ การอ่านก็อาจเกิดขึ้นได้
๙. การอ่านมิใช่การแปลความหมายหรือรวบรวมคำนิยามของอักษร คำ และประโยค แม้เราอ่านถ้อยคำจากภาษาที่ไม่รู้จักดี แต่หาคำศัพท์จากพจนานุกรมได้ครบทุกคำ ก็อาจจะยังอ่านข้อความนั้นไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดได้

(๖) ปัญหาการอ่าน

ปัญหาการอ่านที่เรากล่าวถึงกันทุกวันนี้ อาจสรุปได้ว่ามี ๓ ประเด็น คือ

๑. อ่านไม่ออก
๒. อ่านไม่เป็น
๓. ไม่อ่าน

ปัญหาการ **อ่านไม่ออก** นั้น คงต้องหาจุดแก้ไขในระบบการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ส่วนการ **อ่านไม่เป็น** นั้น ต้องแก้ไขทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา แม้คนอ่านหนังสือออก ก็ยังอาจจะ **ไม่ยอมอ่าน** แต่ในที่นี้ จะกล่าวถึงปัญหาการอ่านในระบบที่มีการเรียนการสอนก่อน

มนุษย์ปกตินั้นฟังและพูดได้ก่อนอ่านและเขียน การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนจะมักเริ่มต้นและพัฒนาไปในระบบโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ใน การเรียนอ่าน แรกๆ ก็เป็นการอ่านเพื่อให้อ่านออกมากกว่าจะเป็นการอ่าน เป็น หรืออ่านเพื่อความรู้ความเข้าใจ ต่อๆ มาเมื่อได้ศึกษาสูงขึ้นตามลำดับ จึงเรียนรู้การอ่านข้อความที่มีรูปแบบและเนื้อหายากขึ้น ในทำนองเดียวกัน การเรียนเขียนในขั้นแรกๆ ก็เรียนเพื่อให้เขียนได้ ต่อๆ มา เราจึงเรียนเพื่อ ให้เขียนเป็น คือสามารถเขียนเพื่อการสื่อสารได้จากความรู้ความคิดของตนเอง

ในระดับประถมและมัธยม ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับส่วนใหญ่มาจากการ ‘ส่ง’ หรือ ‘ให้’ ความรู้ที่ย่อยเรียบร้อยแล้ว โดยผ่านคำบอกของครู-อาจารย์ และผ่านตำราที่เขียนอธิบายอย่างละเอียดและมีแบบฝึกหัดเป็นแนวทางอย่าง ดี พอถึงระดับมหาวิทยาลัย มีจุดประสงค์ในการศึกษา คือเรียนเพื่อจะออกไปทำงาน วิธีการเรียนจึงเปลี่ยนมาเป็นการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจาก ที่อาจารย์บรรยาย การสอบนั้นเล่า ก็เน้นที่ความสามารถในการเข้าใจข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็น และทฤษฎีต่างๆ ตลอดไปจนถึงการนำความรู้ความ เข้าใจเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันและในการทำงานในอนาคต ด้วยเหตุ นี้ กิจกรรมการอ่านจึงยากขึ้นตามลำดับ หากจะพัฒนาการอ่านกันแล้ว จะ เพียงอ่านออกเขียนได้หาได้ไม่ แต่จะต้องอ่านเป็น เขียนเป็น และประการ สำคัญ คือ ต้องคิดเป็นก่อนที่จะรับและส่งสารด้วย

การที่จะฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามธรรมชาติของกระบวนการอ่าน อย่างสมบูรณ์นั้น ผู้สอนควรมีหลักการรูปแบบของกระบวนการอ่านเป็นหลัก อย่างน้อยสัก ๑ วิธี หรือ ๑ รูปแบบ และไม่จำเป็นต้องยึดติดกับทฤษฎีของ นักวิชาการคนใดคนหนึ่งเสมอไป อาจทดลองเปลี่ยนแปลงปรับปรุงไปพลางๆ ก็ได้ เพราะถ้ายึดติดอาจทำให้ความคิดหยุดนิ่ง คับแคบ ทุกวันนี้ นักวิชาการ การอ่าน ครู-อาจารย์ทั้งหลายก็คิดค้น ทดลอง วิจัย หาวิธีการที่จะทำให้ลูกศิษย์อ่านเป็นและอ่านเก่งกันอยู่ตลอดมา ถ้าเราเองหมั่นอ่านความคิดความรู้ ของใครต่อใครอยู่เสมอ ทดลองและประเมินผลด้วยตนเองได้แล้ว การสอนหรือ การส่งเสริมที่ได้ผลก็จะเกิดขึ้น ครู-อาจารย์หลายๆ คนก็ทำได้สำเร็จโดยไม่

ต้องลอกฝรั่ง ทำนอาจสร้างกระบวนการของท่านขึ้นมาเองก็ได้จากประสบการณ์ของท่าน จากการศึกษาสภาพของนักเรียนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละคน ข้อสำคัญก็คือ เรามาอ่านมากๆ คิดมากๆ แล้วลงมือทำโดยมีหลักการนั่นเอง

ตัวอย่างแนวทางการฝึกฝนการอ่านแก่ผู้เรียน

๑. รู้จักผู้เรียน ครูแต่โบราณส่วนใหญ่รู้จักศิษย์อย่างลึกซึ้ง เพราะจำนวนนักเรียนแต่ละห้องไม่มากนัก ครูกับนักเรียนใกล้ชิดกัน สมัยลูกศิษย์วัดเรียนกับหลวงพ่อยังเป็นการเรียนในอุดมคติทีเดียว กวดขันกันได้เป็นรายตัว รู้ปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว จำจ้จจำไซ้ได้เป็นรายตัว แต่สมัยนี้โลกเปลี่ยนไปแล้ว จึงต้องมีการ สํารวจ ผู้เรียน ซึ่งควรทำก่อนเรียน ขณะเรียน และหลังเรียน ไม่ใช่การสอบแล้วสอบเลย ได้คะแนนแล้วก็ไม่ว่าว่าจะสอบได้ เพราะอะไร สอบตกเพราะอะไร

มีนักวิชาการไทยทำแบบสำรวจไว้หลายแบบ เช่น ‘แบบสำรวจข้อบกพร่องในการอ่านและหลักทั่วไปในการอ่านเฉพาะบุคคล’ ของ ผศ. ดร. มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์ ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ‘แบบสำรวจการอ่านอย่างง่าย’ สร้างโดย ผศ. ดร. อุทัย ภิรมย์รัตน์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ ผศ.ดร.มานิต บุญประเสริฐ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (ใน วารสารการอ่าน ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๗ หน้า ๓๑-๓๔)

หลักการของแบบสำรวจก็คือ ครูใช้เป็นเอกสารหรือเป็นหลักการในการตรวจสอบระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียนว่าอ่านคล่อง หรืออ่านในระดับต้องสอน หรืออ่านระดับยากลำบาก นักเรียนมีข้อบกพร่องเฉพาะเรื่องอย่างไรบ้าง เพื่อครูจะได้ช่วยแก้ไขไปพลาบสอนไปพลาบหรือจะกวดขันเป็นพิเศษเฉพาะกรณีไปก็ได้ แบบสำรวจนี้ ผู้สอนจะเพียงแต่ดูแนวทาง แล้วทำขึ้นเองให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนก็ได้

ข้อสำคัญ ครูสำรวจแล้วไม่ควรทำสถิติไว้เฉยๆ หรือเพียงรับรู้ ควรหาทางช่วยผู้เรียนด้วย โดยตระหนักว่าถ้าผู้อ่านอ่านไม่คล่องและอ่านไม่เป็น ก็คงจะไม่รักการอ่านไปได้

๒. หาวิธีการช่วยผู้เรียน

วิธีการช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหานั้น เป็นศาสตร์ที่ต้องศึกษาและฝึกฝนมากพอควร จึงจะกล่าวพอเป็นแนวคิดเท่านั้นว่า “แก้ให้ถูกจุด” เช่น ถ้าผู้เรียนอ่านหนังสือไม่รู้เรื่อง ครูควรทบทวนใหม่ว่าตนทำหน้าที่ครูแล้วหรือยัง เช่น ชี้แจงเกี่ยวกับหนังสือนั้นก่อน บอกวัตถุประสงค์ของการนำหนังสือนั้นมาให้อ่าน (ถ้าหนังสือในวิชา ก็บอกว่าอ่านเรียนไปทำไม) ครูเตรียมกิจกรรมให้ผู้เรียนทำเพื่อเสริมความเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น

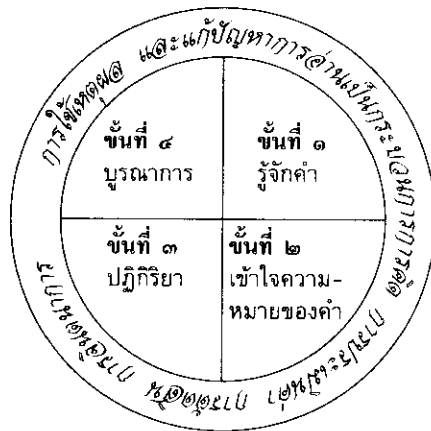
ถ้าผู้เรียนบกพร่องทางกายภาพ เช่น สายตาสั้น แต่ไม่สวมแว่น จึงปวดศีรษะตลอดเวลา ครูก็ควรแนะนำเรื่องการสวมแว่นตาให้เรียบร้อยเสียก่อน ค่อยมุ่งแก้ปัญหาอ่าน-ไม่อ่าน อ่านแล้วเข้าใจหรือไม่ ฯลฯ ต่อไป

๑. ครูจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการอ่านให้สอดคล้องกับกระบวนการทางสมอง

ตามทฤษฎีของ William S. Gray จากหนังสือ On Their Own in Reading (Chicago : Scott Foresman. ๑๙๘๘, หน้า ๑๐) กระบวนการอ่านประกอบด้วย

๑. รู้จักคำ
๒. เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค
๓. มีปฏิริยาต่อข้อความที่อ่าน
๔. บูรณาการ

โปรดดูแผนภูมิวงกลมต่อไปนี้

๑. การรู้จักคำ การรู้จักคำกับการสะกดคำได้ไม่เหมือนกัน บางคนสะกดคำได้โดยไม่รู้ความหมายก็มี เพราะจำเอา (ส่วนมากถูกบังคับ) การรู้จักคำนี้ Dechant (Dechant, ๑๙๖๔, หน้า ๑๘-๑๙) อธิบายไว้ว่า “หมายถึง การตระหนักหรือระลึกประสบการณ์จากการถูกกระตุ้นด้วยสัญลักษณ์” นั่นก็คือว่า ผู้อ่านต้องรู้สึกและรู้จักคำที่ปรากฏนั้นดีพอที่จะเข้าใจความหมายได้เมื่ออ่าน

Gates (Gates, ๑๙๔๙, หน้า ๓) เรียกการรู้จักคำว่า “decoding” หรือคำไทยเรียกว่า “ถอดความ” ซึ่งมีลำดับดังนี้ คือ

- ก. จำคำศัพท์ได้ (โดยการท่องจำเป็นส่วนใหญ่)
- ข. ถ่ายทอดเสียงได้ คือ โยงหน่วยเสียง (pheneme) กับหน่วยคำ (grapheme) และประสมเสียงได้ นั่นคือ เห็นคำแล้วออกเสียงได้ถูกต้องนั่นเอง
- ค. ถ่ายทอดความหมายของคำต่างๆ ในบริบทนั้นได้

๒. เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค คือ เมื่อเห็นคำต่างๆ ซึ่งประกอบเป็นข้อความแล้ว เข้าใจความหมายไปตามลำดับ โดยเห็นว่าผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์เดิมของตนมาช่วยตีความหมายของคำในบริบทนั้น นอกจากนั้น ผู้อ่านยังต้องพิจารณาจุดประสงค์ของผู้เขียน อคติ หรือความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้เข้าใจด้วย

๓. **ขั้นปฏิบัติการ** คือ อ่านไปคิดไปว่าผู้เขียนหมายถึงอะไรแน่ ในกรณีที่ข้อเขียนหนึ่งอาจมีนัยได้มากกว่าหนึ่งนัย ต้องอ่านโดยมีทั้งสติและปัญญาและความรู้สึก ประเมินได้ว่า ข้อความนั้นผู้อ่านจะยอมรับ หรือปฏิเสธ ด้วยเหตุผลใด ขั้นนี้ต้องอาศัยการตั้งประสบการณ์เดิมมาช่วยประกอบการพิจารณา ดังนั้น ผู้อ่านที่รอบรู้จะเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่า อาจจะทำลัดเรื่องราวใหม่ให้ตัวเองเข้าใจดียิ่งขึ้นได้ อาจเปรียบเทียบความคิดหรือเรื่องราวต่างๆ แยกแยะได้ว่าเรื่องนี้สำคัญกว่าเรื่องนั้น เรื่องใดเป็นความจริง หรือเป็นความคิดเห็น ไปจนถึงหาข้อสรุปเป็นแนวความคิดกว้างๆ ได้ และสรุปเนื้อหาทั้งหมดได้

๔. **บูรณาการ** ขั้นนี้ผู้อ่านต้องนำความหมายจากข้อความที่อ่านไปสร้างความคิดให้ได้ อย่างที่เรียกว่าเกิด “ประจักษ์” ขึ้น อาจจะทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งๆ ไปเลย หรือเกิดความสนใจใหม่ๆ ขึ้นมาแล้วศึกษาโดยละเอียดต่อไป

ถ้าครุคำนี้ถึงกระบวนการอ่านที่สมบูรณ์ ในทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ยกมา ครูจะหาวิถีทางหรือสร้างกิจกรรมได้สารพัดวิธี ในอันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านจริงจนรู้จริงในเรื่องนั้นๆ และแสดงออกได้ด้วยว่าอ่านเข้าใจเพียงใด

เมื่อครูสอนเด็กเล็ก ครูอาจจะเน้นเพียงส่วนประกอบที่ ๑ คือการรู้จักคำก่อน แต่ไม่ได้หมายความว่าเด็กยังรับรู้หรือเรียนรู้ชั้น ๒, ๓ และ ๔ ไม่ได้ที่จริง เด็กก็พัฒนาถึงขั้นสูงได้ ถ้าครูรู้จักนำไปอ่าน นำให้คิด นำให้แสดงออกมาด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น ให้เด็กเล่าเรื่องที่อ่านด้วยภาษาของตนเอง ให้ตอบคำถามง่ายๆ ไปจนยาก ถ้ายากนักครูก็ช่วยอธิบายและหยุดถามเมื่อรู้ว่าเด็กยังพัฒนาไม่ถึงขั้นนั้นๆ ข้อสำคัญก็คือ ในการตั้งคำถามหรือทำกิจกรรม ครูต้องเตรียมการไว้ก่อนให้ดี มิฉะนั้น ถ้าพบเด็กอัจฉริยะ ครูอาจจะหมดภูมิ ไม่สามารถส่งเสริมให้เขาพัฒนาไปจนสุดความสามารถของเขาได้

เมื่อผู้อ่านได้รับการอบรมให้รู้จักกระบวนการการอ่านที่ถูกต้องแล้ว ผู้สอนจึงค่อยสนองความต้องการของผู้อ่านต่อไปได้ ความต้องการที่ว่านี้ ส่วนใหญ่แล้วก็คือ “อยากอ่านเร็ว” และ “อยากอ่านเก่ง”

อันที่จริง ผู้เขียนเชื่อว่าการอ่านเร็วและการอ่านเก่งนั้นต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กับการอ่านมากๆ ถ้าอ่านมากๆ แล้วก็จะอ่านเร็วและอ่านเก่งไปในตัว แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่คิดเอาเองว่า การอ่านเร็วและการอ่านเก่งนั้นเป็นทักษะอีกชุดหนึ่งซึ่งสร้างต่างหากได้ หรือคิดไม่ถึงว่าจะมีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานของการอ่านนั่นเอง หากใช้ความสามารถพิเศษซึ่งจะต้องสร้างกันต่างหาก ต้องเสียเงินทองไปแลกวิชามาอีกชั้นไม่

ก่อนจะแนะนำเรื่องการอ่านเร็วและการอ่านเก่ง ผู้สอนควรทำความเข้าใจกับผู้ศึกษาก่อนว่าการอ่านนั้นมีหลายวิธี เราจะเลือกวิธีใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการอ่านครั้งนั้นๆ และลักษณะของวัสดุการอ่าน เพราะวัสดุการอ่านขึ้นเดียวกันอาจจะอ่านได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์เฉพาะกาลเทศะและการอ่านเพื่อวัตถุประสงค์เดียว อาจต้องอ่านวัสดุการอ่านหลายประเภทหลายรูปแบบ และหลายๆ เนื้อหาก็คงได้

(๘) การอ่าน ๗ วิธี

๑. อ่านคร่าวๆ ใช้เมื่อต้องการสำรวจว่าจะอ่านหนังสือนั้นต่อไปโดยละเอียดหรือไม่ จะตัดสินใจยืมหรือซื้อ หรือจะเลือกคัดลอก หรือถ่ายสำเนาเฉพาะตอนที่ต้องการ การอ่านคร่าวๆ นั้น จะอ่านเพียงชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง สารบัญ คำนำ อ่านบางตอนเพื่อดูสำนวนหรือเนื้อหา และดูตรรกะนี้ เพื่อหาหัวข้อที่ต้องการค้นว่ามีหรือไม่
๒. อ่านเก็บแนวคิด ใช้เมื่ออาจจะต้องอ่านหนังสือหรือเอกสารนั้นแล้วทำบันทึกย่อไว้ทบทวนภายหลัง หรือจะสรุปสาระสำคัญของข้อความ ทำได้โดยผู้อ่านต้องฝึกฝนการหาคำกุญแจ หาประโยคใจความสำคัญให้ได้ แล้วสามารถสรุปแนวคิดของแต่ละย่อหน้าแต่ละเรื่องได้
๓. อ่านแบบตรวจตรา คือการอ่านวิธีหนึ่ง รวมกับการอ่านวิธีที่สอง และอ่านเฉพาะส่วนสำคัญที่ต้องการเป็นหลัก เหมือนนักวิทยาศาสตร์ใช้กล้องจุลทรรศน์ส่องดูจุลภาคอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อดูองค์ประกอบของสิ่งนั้น

๔. **อ่านอย่างศึกษาค้นคว้า** การอ่านวิธีนี้ใช้วิธีที่สามเป็นหลัก แต่มีได้อ่านโดยเพ่งเล็งแต่บางจุด เพราะการศึกษาค้นคว้านั้นต้องอ่านอย่างละเอียดทุกบททุกตอน หากละเอียดบางตอนก็อาจเกิดผลเสียได้ เช่น หากจะอ่านเรื่องสั้นหลายๆ เรื่องที่ส่งเข้าประกวด หรือจะอ่านชีวประวัติ จะต้องอ่านตั้งแต่ต้นจนจบอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วน
๕. **อ่านเชิงวิเคราะห์ หรืออ่านตีความ** เป็นการอ่านแบบที่สี่ คืออ่านอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วนแล้วจึงแยกแยะออกได้ว่าส่วนต่างๆ นั้น มีความหมายและความสำคัญอย่างไรบ้าง แต่ละส่วนสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ อย่างไร วิธีอ่านแบบวิเคราะห์นี้ อาจใช้วิเคราะห์องค์ประกอบของคำและวลี การใช้คำในประโยค วิเคราะห์สำนวนภาษา จุดประสงค์ของผู้แต่ง ไปจนถึงการวิเคราะห์นัยหรือเบื้องหลังการสร้างหนังสือหรือเอกสารนั้น
๖. **อ่านเก็บข้อมูล** วิธีนี้ใช้เมื่อจะอ่านหนังสือหรือเอกสารหลายๆ เล่ม เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเดียวกันจากหลายๆ แหล่ง จะได้เปรียบเทียบ คัดเลือก และนำเฉพาะส่วนที่ต้องการมาใช้ต่อไป วิธีอ่านเก็บข้อมูลนี้ใช้กันมากในการทำรายงาน ทำวิทยานิพนธ์ หรือวิจัย
๗. **อ่านโดยวิวิจารณ์ญาณ** การจะใช้วิธีนี้ได้ ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการอ่านวิธีอื่นๆ ได้เสียก่อน เพราะการอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณต้องอาศัยวิธีทั้งหมดข้างต้นร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วจึงจะเกิดปัญญาสันนิษฐานหาเหตุผลได้ ‘เหตุผล’ ในที่นี้ หมายถึงทั้งเหตุผลในทางภาษา เหตุผลทางตรรกวิทยา เหตุผลทางความหมาย และเหตุผลในความเป็นจริง ผู้ที่อ่านโดยวิธีนี้ ต้องอ่านมาก และมีความกล้าหาญที่จะบอกได้ว่าข้อความนั้นผิดหรือถูกอย่างไรด้วย

เมื่อผู้ศึกษาทราบแล้วว่าการอ่านมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการอ่านนั้นๆ และลักษณะของวัสดุการอ่านด้วย ผู้อ่านจะได้ใช้วิธีที่เหมาะสม

และยุติธรรมในการจะกล่าวถึงเรื่องที่ทำนั้น ยกตัวอย่างเช่น การอ่านวรรณคดี ซึ่งศาสตราจารย์หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณอธิบายไว้อย่างละเอียดในหนังสือวิเคราะห์วรรณคดีไทย^๑ ดังจะขอยกมาโดยไม่ตัดตอนเลยดังนี้

ภารกิจและพันธกิจของวรรณคดี

ศัพท์สองคำนี้เดิมเป็นศัพท์ทหาร ข้าพเจ้าขอนำมาใช้เพราะกะทัดรัด บอกความหมายในตัว ภารกิจก็คือภาระที่รับทำ พันธกิจก็คือกิจที่ต้องทำ เกี่ยวเนื่องกับผู้อื่นหรือส่วนอื่นของกระบวนการอันหนึ่งๆ

เราได้กล่าวถึงธรรมชาติของวรรณคดีแล้วว่าเป็นศิลปกรรมประเภทหนึ่ง และได้กล่าวถึงที่มาของวรรณคดีว่าเกิดขึ้นตามสภาวะของมนุษย์ เมื่อวรรณคดีมีธรรมชาติและเกิดมาตามธรรมชาติแล้ว เราก็จำเป็นต้องพิจารณาวรรณคดี จนเราเข้าถึงวรรณคดีโดยวิถีธรรมชาติ เราจะพิจารณาก่อนว่าวรรณคดีมีภารกิจอะไร คือต้องทำอะไร ภารกิจของสิ่งหนึ่งๆ นั้น ตามธรรมชาติย่อมไม่ซ้ำกับภารกิจของอีกสิ่งหนึ่ง ถ้าหากภารกิจของวรรณคดีคือการสอนศาสนาหรือศีลธรรม ก็หมายความว่า หนังสือธรรมจริยาไม่เป็นสิ่งจำเป็นในสังคมมนุษย์ หากภารกิจของวรรณคดีคือการสอนภาษา คำราชาภาษาก็ไม่จำเป็น เราจึงเห็นได้ว่า ภารกิจของวรรณคดีย่อมแตกต่างไปจากหนังสือคำราชาสอนภาษาและศีลธรรม เราควรพิจารณาตัวเราเองว่า เมื่อเราหยิบหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดี โดยตัวเรายกย่องหรือผู้อื่นยกย่อง หรืออยู่ในระหว่างการถกเถียงว่าจะป็นวรรณคดีหรือไม่ก็ตาม เราปรารถนาอะไรจากหนังสือเล่มนั้น ข้าพเจ้าว่าเราปรารถนาหลายอย่าง ความสำเร็จอารมณ์ ความรู้เชิงภาษา คือเราปรารถนาได้ยินได้ฟังการใช้ภาษาที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าที่เราใช้เองเป็นประจำ ภาษาที่มีอำนาจกระทบความรู้สึกได้ เราปรารถนาความคิดนึกที่แปลกไปจากที่เราพบอยู่ประจำ ความรู้เรื่องชีวิตมนุษย์อันกว้างขวางกว่าที่เราได้พบ เราอยากฟังเสียงไพเราะอัน

^๑ศาสตราจารย์หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, วิเคราะห์วรรณคดีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ. ๒๕๒๒), หน้า ๔-๕.

ออกมาจากเสียงสระและพยัญชนะ การกิจของวรรณคดีจึงซับซ้อน อันเป็นลักษณะโดยธรรมชาติของวรรณคดี

พันธกิจของวรรณคดีคืออะไร วรรณคดีย่อมสัมพันธ์กับภาษาโดยใกล้ชิด ภาษาที่ใช้ในวรรณคดีย่อมไม่เหมือนภาษาเชิงวิทยาศาสตร์ หรือที่ใช้ในหนังสือประวัติศาสตร์ หรือวิชาการอื่นๆ เพราะการกิจของวรรณคดีแตกต่างไปจากวิชาที่ว่านั้น วรรณคดีควรใช้ภาษาผิดไปจากที่ใช้ในหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอย่างอื่น ก็เพราะการกิจผิดจากกันนั่นเอง สื่อมวลชนเสนอข่าวและความคิดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละวันๆ นอกจากนั้น วรรณคดีย่อมจะผิดแผกไปจากหนังสือที่เสนอความคิดนึกแก่ๆ เราจึงเห็นว่าพันธกิจของวรรณคดีมีอยู่กับภาษา แต่ไม่ใช่ภาษาในหนังสือทั่วไป ภาษาของวรรณคดีคือภาษาที่บรรจงเลือกสรรมาเพื่อกระทบอารมณ์ ที่ใช้คำว่า บรรจงหาได้หมายความว่าวรรณคดีจะต้องใช้แต่ถ้อยคำที่คนทั่วไปถือว่าไพเราะสุภาพไม่ วรรณคดีอาจใช้คำที่คนถือว่าเป็นคำหยาบก็ได้ ถ้าหากผู้รจนาจงใจใช้คำหยาบเพื่อให้เกิดอารมณ์ตามเจตจำนงของผู้รจนา สรุปลงแล้วก็คือ พันธกิจของวรรณคดีมีต่อการใช้ภาษาเพื่อบันเทิง หรือจรรโลง หรือยก หรือกดอารมณ์ ยังความรื่นเริงให้เกิดเพราะภาษายังความโศกเศร้าให้เกิด โดยอาศัยถ้อยคำที่ใช้ และโดยกลศิลป์ต่างๆ

เมื่อผู้ศึกษามีความเข้าใจถ่องแท้เกี่ยวกับวัสดุที่อ่านและวิธีการอ่านที่เหมาะสมเป็นกรณีๆ ไปดังนี้แล้ว จึงค่อยกล่าวได้ว่ามีพื้นฐานที่หนักแน่นสำหรับจะฝึกเป็นผู้อ่านเร็วหรืออ่านเก่งดังที่ปรารถนา

ก่อนอื่นใด ผู้สอนต้องสร้างมโนทัศน์ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างการอ่านเร็วและการอ่านเก่งเสียก่อน

(๕) การอ่านเร็ว

ผู้อ่านส่วนใหญ่ต้องการอ่านได้เร็วๆ เพื่อที่จะอ่านได้มากๆ หรือเพื่ออ่านในเวลาอันสั้น แต่ได้ความมากๆ อาจเพื่อจะได้เล่นหรือหาความเพลิดเพลินอย่างอื่น นี่ก็แสดงว่าการอ่านเร็วสำหรับแต่ละคนนั้นจะเป็นไปเพื่อ

ความประสงค์คนละอย่างกัน แต่ทั้งสองอย่างนี้ประสงค์ที่ปริมาณนั้นแหละ เป็นใหญ่ มิได้ประสงค์ที่คุณภาพเลย

อันที่จริง การอ่านเร็วในวิชาการอ่านนั้น ต้องเน้นที่การอ่านเร็วด้วย และได้เรื่องได้ราวสมตามความตั้งใจ และเข้าใจจริงๆ ด้วย มิใช่สักแต่ว่าอ่านให้จบๆ ไป จบแล้วถามว่าอะไรก็ตอบไม่ได้ นอกจากนั้น มิใช่ว่าจะใช้วิธีอ่านเร็วในการอ่านวัสดุการอ่านทุกชนิดได้ การอ่านเร็วจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อ

๑. อ่านคร่าวๆ เพื่อจะหาข้อความหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือนั้น เช่น หาความหมายของคำในพจนานุกรม เพื่อจะทราบความหมายนั้นไปช่วยการอ่านคำๆ อื่น หรือข้อความอื่นๆ ต่อไป หรือหาว่าหนังสือเล่มนี้มีคำจำกัดความของคำใดคำหนึ่งว่าอย่างไร
๒. อ่านเล่น คือ อ่านโดยประสงค์ความเพลิดเพลิน ไม่ได้อ่านแล้วนำไปใช้เพื่อการใด เพียงอ่านให้จบๆ ไป รู้เรื่องราว ได้รับรสแห่งภาษา และเกิดอารมณ์สะเทือนใจในขณะที่อ่าน ไม่ต้องตีความ ขยายความ วิเคราะห์ วิจารณ์ หรือต้องเขียนบันทึกข้อมูลใดทั้งสิ้น การอ่านเร็วชนิดนี้ เราใช้เมื่ออ่านเรื่องอ่านเล่น อ่านการ์ตูนประเภทเบาสมอง หรืออ่านข้อความชวนขันต่างๆ
๓. อ่านข่าวทั่วๆ ไป เพราะข่าวทั่วๆ ไปนั้นเกิดขึ้นใหม่ๆ ทุกวัน อ่านแล้วก็แล้วกัน ได้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างในสังคมต่างๆ แต่ถ้าหากเป็นข่าวที่ผู้อ่านสนใจติดตามอ่านเป็นพิเศษ ก็อย่าอ่านเร็ว
๔. อ่านเรื่องที่เคยอ่านแล้วหรือรู้ดีอยู่แล้ว เพื่อตรวจว่าตรงกับความรู้ของตนหรือไม่ ถ้าตรงแล้วก็แล้วไป แต่ถ้าไม่ตรง มีสิ่งใดแปลกใหม่ขึ้นก็ค่อยพิจารณากันอีกครั้งหนึ่งเป็นเรื่องๆ ไป เช่น นักเพาะเห็ดย่อมรู้เรื่องเห็ดดีอยู่แล้ว แต่ก็อ่านวารสารทางการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อว่าจะพบเทคโนโลยีใหม่เกี่ยวกับการเพาะเห็ด
๕. อ่านโฆษณา การโฆษณาต้องใช้เทคนิคหลักประการหนึ่ง คือให้ผู้อ่านอ่านได้ในเวลาน้อยที่สุด แต่เกิดความอยากซื้อสินค้า หรือเกิดความคิดคล้อยตามมากที่สุด เพราะการโฆษณายเป็นสินค้าที่แพงที่สุดในโลกชนิดหนึ่ง ตรงกับที่เรียกว่าเวลาเป็นเงินเป็นทอง

จริงๆ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาในหนังสือต่างๆ ไป หนังสือพิมพ์
โทรทัศน์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือป้ายโฆษณาตามสถานที่ต่างๆ ก็ตาม

การอ่านที่มุ่งเอาความเร็วหรือปริมาณก็ตาม จะใช้วิธีง่ายๆ นี้ คือ
ตั้งใจไว้ว่าจะหาคำตอบ ๖ จุด ได้แก่ ๑) ใคร ๒) ทำอะไร ๓) ที่ไหน
๔) เมื่อไร ๕) ทำไม และ ๖) อย่างไร

ตรงกับสูตรในภาษาอังกฤษว่า 5W1H คือ who, what, where, when,
why และ how

ข้อความที่อ่านอาจจะให้คำตอบไม่เรียงลำดับไปตามสูตรของเราก็ไม่
เป็นไร ส่วนใดจะมาก่อนส่วนใดจะมาหลังไม่สำคัญ เพราะผู้อ่านไม่ต้องการ
ทราบรายละเอียด นอกจากนั้น บางคราวยังอาจจะละเลยคำถามบางข้อไป
เสียก็ได้ เพราะไม่ได้สนใจจะรู้ เช่น ในการอ่านโฆษณาผกฟอก ผู้อ่านรู้จัก
ผกฟอกก็หืออันดีอยู่แล้วเพราะใช้เป็นประจำ แต่ที่อ่านคราวนี้เพราะอยาก
ทราบว่าบริษัทจะแถมอะไรต่างหาก จึงมีได้สนใจว่าผกฟอกนั้นมีสูตรอย่างไร
มีจำหน่ายกี่ขนาด ราคาเท่าใด หรือใครเป็นผู้ผลิต

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น คือการอ่านเร็วอย่างเดียว ต้องเลือกอ่านเร็ว
เฉพาะกับวัสดุการอ่านที่เหมาะสมจะอ่านเร็วเท่านั้น มิฉะนั้นจะอ่านเร็วไปก็ไม่
เกิดประโยชน์ เพราะดีแต่เร็ว หารู้เรื่องไม่

ต่อไปจะได้กล่าวถึงการอ่านเก่ง ซึ่งหมายความรวมไปถึงการอ่านเร็ว
อยู่แล้วด้วย นั่นก็คือ การอ่านที่ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเหมาะสมจะ
ใช้กับการอ่านในวิธีที่สองถึงวิธีที่เจ็ด ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับวัสดุการอ่านและวัตถุประสงค์
ของการอ่านในขณะนั้นด้วย

(๑๐) การอ่านเก่ง

รายละเอียดของวิธีการอ่านให้เก่งนั้น ผู้เขียนได้อธิบายและแนะนำวิธี
การต่างๆ ไว้แล้วในหนังสือเรื่องการอ่านให้เก่ง ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาส
ที่สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย มีอายุครบ ๔ ปี (ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรค

ผล การอ่านให้เก่ง กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์กระดาศสา พิมพ์ครั้งที่ ๑ เมษายน ๑ เมษายน ๒๕๒๙, พิมพ์ครั้งที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๙, ๗๗ หน้า, ราคา ๑๕ บาท) จึงจะไม่กล่าวโดยละเอียดอีกในที่นี้ แต่จะขอเน้นว่า การอ่านเก่งหมายถึง การที่ผู้อ่านมีความสามารถดังต่อไปนี้

๑. **เข้าใจเนื้อหาตามตัวอักษร** เช่น รู้ว่าเมื่ออ่านหนังสือที่แสดงข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา ก็เข้าใจตรงตามนั้น เช่น

“ปกติแล้วต้นไม้ที่ผลิออกมาทุกรุ่นก็จะถือปี่จากแบบของต้นไม้จริง ไม่ว่าจะเป็ดอก ใบ และลำต้น ต้นไม้ที่ผลิออกมาจึงดูเหมือนกับของจริงทุกอย่าง ส่วนเทคนิคที่ทำให้สีไม่ตก เป็นเพราะเมื่อลงสีแล้วก็จะเคลือบอีกชั้นด้วยเป็นเคมีพิเศษ เพื่อให้เป็นเงาและทนทาน”

๒. **เข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งแฝงนัยบางประการอยู่** ผู้อ่านจะเข้าใจในขั้นนี้ได้ก็ต้องเข้าใจในระดับแรกก่อน แล้วใช้ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ของตนมาช่วยให้เข้าใจความหมายในระดับลึก ตัวอย่างเช่น เมื่ออ่านสุภาษิต “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” หากลงมือปฏิบัติตามตัวอักษรก็นับว่าอ่านได้เพียงระดับแรกเท่านั้น ทำให้เกิดผลเสียหายได้

การอ่านข้อความบางประเภทต้องอาศัยประสบการณ์เฉพาะเรื่อง มาช่วยให้เข้าใจนัยต่างๆ ดีขึ้น เช่น การอ่านข้อความต่อไปนี้ “ผลกำไรที่บริษัททัวร์ส่วนใหญ่ได้รับนั้น จะขึ้นอยู่กับค่าคอมมิสชัน โดยที่ทางบริษัททัวร์จะเรียกเก็บค่าบริการต่างๆ ไม่ว่าจะค่าโทรศัพท์ทางไกล ค่าટેเล็กซ์ หรือค่าบริการพิเศษเฉพาะบุคคลจากคุณไว้เรียบร้อยแล้วในค่าตั๋วเดินทาง ซึ่งคุณจะต้องจ่ายให้แก่บริษัทแตรเวล เอเจนซี่ แห่งนั้นเมื่อตกลงซื้อตั๋วเดินทางแล้ว”

หากจะอ่านข้อความเช่นนี้ให้เข้าใจ ผู้อ่านต้องทราบความหมายของคำต่างภาษาทุกคำ ต้องทราบลักษณะการทำงานของบริษัทประเภทที่กล่าวถึง และอาจต้องทราบด้วยว่า “การตกลงซื้อตั๋วเดินทางแล้ว” คือขั้นตอนใด

การอ่านข้อความที่เป็นวรรณกรรมหรือวรรณคดี ก็ต้องอ่านความหมายให้ได้เป็นสำคัญ เพราะต้องอ่าน ‘ระหว่างบรรทัด’ คือ อ่านแบบขยายความให้ได้ตามความสามารถของผู้อ่านเอง ด้วยเหตุนี้ วรรณคดีบทเดียวกัน จึงอ่านได้รสและความหมายต่างกันไปมากมาย ยกตัวอย่างเช่น

กลางน้ำคล้ำดอกไม้	ไหลลอย
เหล่าหนุ่มนุ่มสุม้วยคอย	แข่งคว่า
เด็กกลีบจีบเรือพลอย	เพลินเล่น เยนเออย
เกรียงว้ายไต้ลว่า	ว้ายไหม้ใครเปน

๓. **อ่านแล้วสร้างแนวคิดได้** การสร้างแนวคิดนี้เป็นทักษะย่อยของการอ่านที่สำคัญยิ่ง เพราะการอ่านให้เข้าใจไปเรื่อยๆ อย่างเดี๋ยวย่อมไม่เพียงพอ หากเรื่องราวนั้นๆ ยาว มีหลายย่อหน้า ผู้อ่านต้องกำหนดได้ว่าแนวคิดของแต่ละย่อหน้าคืออะไร และเมื่อรวมทั้งเรื่องแล้ว จะสรุปแนวคิดใหญ่ได้อย่างไร แนวคิด มโนคติ มโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอด (concept) หมายถึงสิ่งเดียวกัน คือเมื่ออ่านแล้ว รู้แน่ในใจว่าข้อความที่อ่านต้องการสื่อสารอะไรแก่ผู้อ่าน แล้วสามารถรวบรวมกล่าวเป็นถ้อยคำที่สั้น กระชับรัด แต่ครอบคลุมใจความได้ครบถ้วน ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้ ซึ่งเป็นแนวคิดของข้อความในข้อที่สอง

“บริษัททัวร์ได้บวกกำไรไว้แล้วในค่าตั๋วเดินทาง”

ทว่าการอ่านเรื่องราวบางชนิด จะอ่านไปตามเนื้อหาตรงไปตรงมาไม่ได้ ต้องตีความและสรุป แล้วสร้างแนวคิดให้ถูกกับเจตนาของข้อความ เช่น การอ่านนิทานเปรียบเทียบอย่างนิทานอีสป เป็นต้น เรื่องราวในนิทานหรือนิยายก็ตาม อาจไม่มีมูลความจริงเลย แต่ผู้แต่งมีเจตนาจะเปรียบเทียบไว้เพื่อสอนคติบางอย่าง แนวคิดจึงได้แก่คตินั้นเอง เช่น เรื่องกระต่ายกับเต่า จะสรุปว่ากระต่ายประมาทจึงแพ้เต่าเท่านั้นไม่ได้ ต้องเป็นว่า “ผู้ที่มีความสามารถมากกว่า แต่หากประมาท ก็อาจแพ้ผู้ที่มีกำลังน้อยกว่าได้” ดังนี้ เป็นต้น

๔. **เกิดความคิดใหม่** ผู้ที่ต้องการฝึกการอ่านเก่งต้องไม่พอใจอยู่เพียงการอ่านตรงสิ่งที่อ่าน หรือสรุปเรื่องได้แล้วก็พอ แต่ต้องหัดสร้างความ

คิดใหม่อย่างที่เรียกว่า ประยุกต์หรือการปรับความคิดหรือข้อมูลที่รู้นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปอีก การอ่านแบบนี้เองที่ทำให้โลกเจริญ ทำให้เกิดตำรับตำราใหม่ เกิดอาหารและนมชนิดใหม่ เกิดไม้พันธุ์ใหม่ เกิดสูตรเคมี สูตรคณิตศาสตร์ใหม่ๆ เกิดวรรณกรรมใหม่ๆ ฯลฯ ไม่สิ้นสุด เพราะคนอ่านอ่านแล้วเกิดความคิดแตกแขนงออกไป บางคนก็ทดลองประดิษฐ์ สร้างเทคโนโลยีใหม่ๆ แต่บางคนก็ทดลองด้วยความคิด จึงเกิดศาสนา ปรัชญา และคติความเชื่อต่างๆ ขึ้น

อันที่จริงความคิดต่างๆ ที่ว่าใหม่นั้น อาจจะมีผู้คิดไว้นานแล้ว แต่เราไม่รู้ แต่การที่เราคิดก็มีคุณค่าในตัวเอง แม้ว่าจะทราบภายหลังว่ามีผู้เคยคิดอย่างเดียวกันไว้ก่อนก็ตาม และการคิดได้นั้นก็น่าภูมิใจอีกอย่างหนึ่งว่า เหมือนการคิดของผู้มีชื่อเสียง เพราะถ้าไม่มีชื่อเสียง ก็ย่อมไม่มีใครบันทึกไว้ ผู้เขียนขอเรียนเตือนสักเล็กน้อยว่า ความคิดใหม่ที่ควรยกย่องนั้น ขอให้เป็นไปได้ในทางถูกต้อง ทางสร้างสรรค์ มิใช่ทางร้ายหรือทำลาย

๕. อ่านแล้วประเมินค่าของสิ่งที่อ่านได้ คำว่า “ค่า” ในที่นี้ อาจหมายถึงคุณค่า คุณภาพ คุณสมบัติ หรือคุณประโยชน์ ในทางที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เราอ่านนั้น โดยประเมินกันอย่างยุติธรรม กล่าวคือ ผู้อ่านย่อมไม่นำอดีตส่วนตนหรือรสนิยมของผู้อ่านเองไปตัดสินว่าผู้อ่านมีความเห็นผิด ผู้อ่านย่อมไม่นำสิ่งที่เป็นคุณค่าในปัจจุบันไปเป็นไม้บรรทัดวัดอดีต และย่อมไม่นำความเชื่อถือในสังคมและวัฒนธรรมหนึ่งไปอ้างอิงในการประเมินความควรไม่ควรในสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ผู้อ่านพึงประเมินโดยพิจารณาข้อความหรือความเห็นนั้นโดยเอกเทศ หากจะใช้วิธีเทียบเคียงกับมาตรฐานอื่น ก็ต้องชี้แจงให้ชัดเจนเป็นต้นว่า ในการประเมินค่าของนวนิยายซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ ก็ต้องใช้เกณฑ์การตัดสินของคณะกรรมการซีไรต์ของประเทศนั้นๆ มาวัด และไม่พึงเอาเกณฑ์ของคณะกรรมการตัดสินหนังสือเนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติมาอ้างในคำวิจารณ์ว่าเรื่องใดดีกว่าเรื่องใด ถ้าผู้อ่านอยากจะตัดสินเองก็ไม่ต้องอ้างคณะกรรมการหรือเกณฑ์ใดๆ เพราะจะไม่ยุติธรรมต่อทั้งกรรมการคณะต่างๆ และต่อหนังสือเรื่องนั้นด้วย

การประเมินค่าของสิ่งที่อ่าน หากเป็นวรรณกรรมก็เรียกว่าวรรณกรรมวิจารณ์ หากเป็นข้อความโฆษณาหรือชวนเชื่อก็เรียกว่าการอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณ การอ่านข้อความใดก็ต้องมีเกณฑ์ย่อยที่จะใช้ประเมินอีกหลายประการ ซึ่งจะยังไม่กล่าวในที่นี้

๖. อ่านแล้วแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ ข้อนี้เป็นข้อที่ทำให้การรับและส่งสารสมบูรณ์ตามวงจร เพราะหากมีแต่การรับสาร ก็จะไม่มีการทราบได้ว่าผู้รับสารเข้าใจสารนั้นหรือไม่เพียงใด การที่ผู้อ่านสามารถบอกเล่าได้ว่า ตนเองมีปฏิกริยาอย่างไรบ้าง จะช่วยให้แน่ใจว่าเป็นผู้อ่านเก่ง แต่จะเก่งจริงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับลักษณะของสารที่ส่งออกมาว่าแสดงคุณสมบัติหัวข้อแรกหรือไม่ ถ้ามีครบก็ยังมีข้อสำคัญอีกข้อหนึ่ง คือสามารถเรียบเรียงความเข้าใจของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่ายขึ้นไปอีก คือ อ่านแล้วย่อย อย่างที่เรียกว่า “ชิมทราบ” ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย เรื่องที่ยังเป็นปริศนาให้กระจ่าง

ผู้เขียนอธิบายความสามารถของผู้อ่านเก่งมาทั้งหมดนี้โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่า การอ่านเก่งหรือไม่นั้น น่าที่จะให้ผู้อื่นช่วยตัดสินได้ ไม่ใช่คิดเอาเองว่าเรานี้เก่งแล้ว และถ้าอ่านเก่งจริง ก็ต้องเก่งอย่างมีประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้เขียนจึงยกย่องครูอาจารย์ที่เป็นนักอ่านที่เก่ง เพราะท่านต้องอ่านมาก อ่านแล้วย่อยมาอธิบายให้เราเข้าใจได้ง่ายขึ้นด้วย

เมื่อผู้สอนสร้างมโนทัศน์ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างการอ่านเร็วและการอ่านให้ผู้เรียนเข้าใจดีแล้ว ขั้นตอนต่อไปควรชี้ให้เห็นว่าการอ่านเร็วด้วย อ่านเก่งด้วย ก็ทำได้ถ้าหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ แต่ต้องคำนึงถึงข้อแม้บางประการ ดังต่อไปนี้

อย่าอ่านเร็ว... ถ้า....	ควรจะอ่านโดย....
๑. ขาดจุดหมาย	๑. มีจุดหมายหรือคำถามเตรียมไว้
๒. อ่านทีละคำ	๒. อ่านทีละข้อความ
๓. อ่านออกเสียง	๓. อ่านในใจ
๔. หาคำศัพท์	๔. ใช้ปริบทช่วยเดาและคิด
๕. ใช้นิ้วหรือดินสอชี้ตามแนวข้อความทีละคำ และกำหนดสายตาไว้ตรงจุดที่ชี้	๕. กำหนดประโยคอ่านแบบกวาดสายตา
๖. อ่านข้ามหัวข้อ	๖. อ่านหัวข้อก่อนเสมอ
๗. ขาดสมาธิ ใจลอย	๗. ตั้งใจอ่าน คิดตลอดเวลา

(๑๑) การบูรณาการการอ่านกับวิชาอื่นๆ

แต่เดิมมา ในชีวิตคนไทยมีการ “อบรมสั่งสอน” มีการ “สอนหนังสือ” “เรียนหนังสือ” ไม่ต้องแยกแยะว่าเรียน “วิชา” นั้นๆ เพราะถ้า “รู้หนังสือ” แล้วก็ถือว่าไปอ่านเอาเองได้ทุกเรื่องไป ทำมาหากินได้ทั้งทางการอ่านและการเขียน แต่ต่อมา มีการแบ่งสรรพความรู้ออกเป็นวิชาๆ และก็มีการสอนหรือบอกวิชาแยกจากกัน ทำให้เกิดปัญหาว่าเด็กเรียนวิทยาศาสตร์เก่ง แต่เขียนหนังสือไม่เป็นภาษา หรือว่าเรียนวิชาตัดไทยมาก็จริง แต่จดคำบอกวิชาศีลธรรมแบบอ่านไม่ออก รวมไปถึงที่เรียนแล้วไม่เห็นว่าคุณรู้ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับความรู้ทางการเมืองอย่างไร

ปัญหานี้ไม่ได้เกิดที่ประเทศไทยแห่งเดียว ทว่าเกิดขึ้นทุกแห่งในโลก รวมทั้งอารยประเทศอย่างสหรัฐอเมริกาด้วย มาบัดนี้ ประเทศต่างๆ ได้เห็นแล้วว่า การแยกสรรพความรู้เป็นวิชาๆ ให้เยาวชนเรียนนั้นมิใช่วิธีที่ถูกต้อง เพราะเหมือนกับเรียนโดยขัดแย้งกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่มีกำแพงกันชีวิตในด้านต่างๆ ออกจากกันเลย ด้วยเหตุนี้ นักการศึกษาสมัยใหม่จึงต้องกลับไปใช้วิถีธรรมชาติในการเรียนรู้ของมนุษย์ แล้วเรียกว่า ‘การเรียนการสอนแบบบูรณาการ’ กล่าวคือ ให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของทุกวิชา

ให้นำความรู้ในวิชาต่างๆ มาประสานสัมพันธ์กัน มีประโยชน์ต่อกัน เปรียบกับการต่อภาพปริศนาให้สมบูรณ์

การบูรณาการการอ่านกับวิชาอื่นๆ จึงหมายความว่า การชี้ให้เห็นว่าการอ่านนั้นเป็น ‘ทักษะ’ ซึ่งต้องนำไปใช้ในการอ่านและเรียนรู้วิชาใดๆ วิชา รวมทั้งใช้ในชีวิตนอกห้องเรียนด้วย ดังนั้น ครูอาจารย์ทุกคนจึงมีหน้าที่สอนการอ่าน ไม่ว่าจะได้ชื่อว่าสอนวิชาใด เพราะถ้าหากนักเรียนอ่านเรื่องราวในวิชานั้นไม่ได้ การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นได้ยาก เป็นต้นว่า วิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องอ่านโจทย์ออก วิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนก็ต้องเข้าใจสูตรอันซับซ้อน แม้วิชาทางคอมพิวเตอร์ ก็ต้องอาศัยการอ่าน ครูอาจารย์คงจะเคยพบเห็นปัญหาเส้นผมบังภูเขาประการหนึ่งกันมาแล้ว นั่นคือ นักเรียนอาจจะทำเลขหรือตอบคำถามข้อนั้นได้ แต่ทว่าเขายังเอือมอ่านโจทย์หรือคำถามไม่เข้าใจ

(๑๒) ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนอ่านในระบบการศึกษา

ถ้านักการศึกษา ครูอาจารย์ และผู้เรียน เข้าใจรรถประโยชน์ของการที่เราทุกคนที่เป็นผู้สอนล้วนมีหน้าที่สอนหรือแนะนำการอ่านแล้ว เราก็จะบูรณาการการอ่านกับวิชาการต่างๆ ในทำนองเดียวกัน โดยถือหลักการสอนซึ่งสอดคล้องกับการวัดผลดังต่อไปนี้ แทนการยึดถือหลักการเดิมซึ่งไม่มีเหตุผล

หลักการเดิม	หลักการแบบบูรณาการ
๑. การอ่านกับการศึกษาก็เหมือนกัน	๑. การอ่านกับการศึกษานั้นต่างกัน การศึกษาเป็นกระบวนการการตรวจสอบว่าตนรู้-ไม่รู้อะไรบ้าง
๒. เราอ่านทุกวิชาด้วยวิธีการเดียวกัน	๒. การอ่านแต่ละวิชา แต่ละจุดประสงค์ จะมีวิธีการต่างกัน แต่ต้องมีพื้นฐานความพร้อมคล้ายคลึงกัน

หลักการเดิม	หลักการแบบบูรณาการ
๓. ก่อนสอบจะท่องข้อความสำคัญๆ ในตำราที่ผู้สอนสั่งให้อ่าน	๓. ต้องอ่านหนังสือหลายๆ เล่ม เพื่อให้ความรู้แตกฉาน และเพื่อให้การศึกษาเรื่องนั้นๆ สมบูรณ์ ต้องอ่านและศึกษาสม่ำเสมอ
๔. ใช้เวลาท่องหนังสือเท่าๆ กันจะเข้าใจได้เท่าๆ กัน ในแต่ละวิชา	๔. เนื้อหาและขอบเขตของแต่ละวิชาไม่เท่ากัน จึงต้องศึกษามากน้อยตามลักษณะวิชานั้นๆ
๕. คะแนนสอบเป็นตัววัดผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียนได้คะแนนแล้วก็แล้วกันต่อไปก็สอนเรื่องใหม่ได้	๕. คะแนนสอบเป็นตัวบ่งว่าผู้เรียนรู้-ไม่รู้เรื่องใด มากน้อยเพียงใด และคะแนนสอบถือเป็นข้อมูลสำหรับครูช่วยแก้ไขความบกพร่องในการอ่านและการศึกษาของผู้เรียนต่อไป

บทสรุป

๑. การอ่านเป็นกระบวนการ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ อันประกอบด้วย การส่งสารและการรับสาร
๒. การคิดเป็นกระบวนการทางสมอง ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการสื่อสารทุกรูปลักษณะ
๓. วัสดุการอ่านอาจแบ่งได้เป็น ๘ ประเภทใหญ่ๆ และปรากฏบนวัตถุชนิดต่างๆ
๔. องค์ประกอบที่มีผลต่อการอ่าน (และคิด) “ของบุคคล ๑๓ ประการ ทำให้สมรรถภาพทางการอ่านของแต่ละคนไม่เท่ากัน”
๕. การกำจัดอุปสรรคในการอ่านมีหลายวิธี

๖. ปัญหาการอ่านที่เรากล่าวถึงกันทุกวันนี้คือ อ่านไม่ออกและอ่านไม่เป็น

๗. ตัวอย่างแนวทางการฝึกฝนการอ่านแก่ผู้เรียน

- รู้จักผู้เรียน
- หาวิธีการช่วยผู้เรียน
- จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการอ่านให้สอดคล้องกับ

กระบวนการทางสมอง

๘. การอ่าน ๗ วิธี

๙. การอ่านเร็ว

๑๐. การอ่านเก่ง

๑๑. การบูรณาการการอ่านกับวิชาอื่นๆ

๑๒. ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนอ่านในระบบการศึกษา

หนังสือและเอกสารอ้างอิง

ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล. การอ่านให้เก่ง. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : กระดาษสา และสมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย, พ.ศ. ๒๕๒๙.

ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล. “หน่วยที่ ๙ การพัฒนาสมรรถภาพในการอ่าน,” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการใช้ภาษาไทย สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ ๙-๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑, พ.ศ. ๒๕๒๖, หน้า ๕๒๕-๖๑๘.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. วิเคราะห์สุวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ. ๒๕๒๒.

พจนานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, พ.ศ. ๒๕๒๔.

มณีรัตน์ สุโขศิริรัตน์. แบบสำรวจข้อบกพร่องในการอ่าน และหลักทั่วไปในการอ่านเฉพาะบุคคล. ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๒๗ (เอกสารอัดสำเนา)

วิชาการ, กรม. ทักษะพัฒนา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. พ.ศ. ๒๕๒๔.

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

อุทัย ภิรมย์รัตน์ และ มานิต บุญประเสริฐ. “แบบสำรวจการอ่านอย่างง่าย,” วารสารการอ่าน.
ของสมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๗,
หน้า ๓๑-๓๔.

Dechant, Emerald V. **Improving the Teaching of Reading.** New Jersey :
Prentice Hall, 1964, pp. 18-19.

Gray, William S. **On Their Own in Reading.** Chicago, Ill : Scott Foresman,
1984, pp. 10-11.

Richaudeau, François. “The Reading Process in 6 Diagrams,” **Journal of
'Reading,'** International Reading Association, Vol 28, No. 6 March 1985,
pp. 504-512.

Simpson, Michele L., and Sherrie L., Nist. PLAE : A Model for Planning
Successful Independent Learning,” **Journal of Reading,** International
Reading Association, Vol. 28, No. 3 December 1984, pp. 218-223.

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

๑. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านคืออะไร

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ การกระทำต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึงระดับการอ่านเป็นและอ่านจนเป็นนิสัย กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะมีลักษณะสำคัญดังนี้

๑.๑ **เร้าใจ** บุคคลที่เป็นเป้าหมาย อาจเป็นคนเดียว หรือกลุ่มคน หรือคนทั่วไป ให้เกิด ความอยากอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่มีคุณภาพ ตามที่ประสงค์ หรือที่ผู้จัดกิจกรรมเห็นว่าควรอ่าน กิจกรรมจะชี้ให้เห็นว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็น มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมนานาประการ

๑.๒ **จูงใจ** ให้บุคคลที่เป็นเป้าหมายเกิดความพยายามที่จะอ่านให้ **แตกฉาน** เพื่อจะได้รู้เรื่องราวอันน่ารู้ น่าสนุก ที่มีอยู่ในหนังสือตามที่คุณจัด กิจกรรมนี้มากล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์แล้ว ยังเกิดความรู้สึกว่าความพยายามอ่านให้เข้าใจถ่องแท้ นั้นคุ้มค่า ให้ความรู้สึกเป็นอิสระเสรี ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นให้ช่วยอ่าน ช่วยตีความหมาย ซึ่งบางครั้งอาจคลาดเคลื่อนได้ เห็นความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนการอ่านและการใช้คู่มือช่วยการอ่าน เช่น พจนานุกรม ศัพท์วิชาเฉพาะ เป็นต้น ไม่เกิดความเบื่อหน่ายท้อแท้ที่จะต้องต่อสู้เอาชนะตนเองให้อาชนะหนังสือให้ได้

๑.๓ **กระตุ้น** แนะนำ ให้อยากรู้อยากเห็น เรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในหนังสือมากมายหลายอย่าง อยากมองดูให้รอบและรู้สึกซึ่ง **เปิดความคิด** ให้กว้าง เมื่ออ่านเรื่องหนึ่งแล้วก็อยากอ่านอีกเรื่องหนึ่งต่อไป มีความรู้สึกว่าการอ่านเป็นกิจกรรมประจำวันที่จะขาดเสียมิได้ เกิดความรู้สึกว่าหนังสือ

ท้าทายให้อ่าน ให้วิจารณ์ ให้ประเมินค่า ให้อยากนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้
อยากเขียนหนังสือทำนองเดียวกันนี้ให้ดีกว่าเล่มที่อ่าน เหล่านี้เป็นต้น

๑.๔ สร้างบรรยากาศการอ่าน ขึ้นในบ้าน ในโรงเรียน และในสังคม
นอกจากกิจกรรมจะเร้าใจ จูงใจให้อ่าน และกระตุ้นให้เปิดความคิดให้กว้างแล้ว
กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะเกี่ยวข้องกับการผลิตวัสดุการอ่านให้เหมาะสม
การสร้างและปรับปรุง แหล่งวัสดุการอ่านให้มีเพียงพอ การบูรณาการการอ่าน
เข้าไปในการเรียนการสอน และในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่างๆ

๒. ทำไมจึงต้องมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒.๑ การอ่านมิใช่ทักษะที่เกิดเองตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์
สร้างขึ้นเพื่อให้สามารถเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่มีการบันทึกไว้ด้วยตัวหนังสือใน
ภาษาแต่ละภาษา (บางภาษาก็ไม่มีตัวหนังสือ ต้องอาศัยตัวหนังสือของชน
ชาติอื่น) ต้องเรียนจึงจะรู้จักตัวอักษร และต้องอ่านคำเขียนหรือคำที่ตีพิมพ์
สำหรับบางคน การเรียนอ่านเป็นการยาก ต้องอาศัยการแนะนำ สั่งสอน
ฝึกฝนด้วยตนเองและมีโอกาสได้อ่าน การที่จะรู้ว่าหนังสือให้ความรู้และ
ความเพลิดเพลินอย่างไร ก็ต้องหัดอ่านให้ได้แตกฉาน ก่อนถึงเวลานั้น จะ
ต้องมีผู้บอกให้รู้ว่าหนังสือจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านอย่างไรบ้าง ในระยะแรก
เริ่มการเรียนอ่าน หรือแม้ก่อนหน้าการเรียนอ่าน จะต้องมีการแนะนำให้รู้จัก
หนังสือ เร้าใจให้เกิดความอยากอ่าน

๒.๒ การอ่านเป็นพฤติกรรมการสื่อสารและรับสารอย่างหนึ่ง พฤติ-
กรรมเช่นนี้จะเจริญงอกงามเมื่อมีผู้กระทำมากกว่าหนึ่งคน เพื่อส่งสาร รับ
สาร ย่อยสาร สนองตอบสาร พัฒนาสาร และกระจายหรือส่งสารต่อไป เป็นวง
จรดังนั้น กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นการกระทำที่มีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยสอง
คน คือ ผู้จัดกิจกรรมหนึ่งคน และเป้าหมายหนึ่งคน หนึ่งคนที่เป็นเป้า
หมาย อาจมีการรับสาร พัฒนาสาร และกระจายไปสู่กลุ่มคนก็ได้ กิจกรรม
ส่งเสริมการอ่านส่วนใหญ่ที่จัดโดยหน่วยราชการ สมาคม องค์กรเอกชน

จะเป็นการจัดโดยกลุ่มคน มีกลุ่มบุคคลเป็นเป้าหมาย ดังนั้น จึงมีความรู้สึก
ร่วม หรือรู้สึกว่าต้องแข่งขันเพื่อให้ได้ดีที่สุด

๒.๓ ผู้ที่อ่านหนังสือแตกฉานแล้ว และสังคมที่ประกอบด้วยผู้อ่านที่
พัฒนาการอ่านไปมากแล้ว ก็ยังมีความอยากรู้อะไรต่าง ๆ ให้มากหลาก
หลายขึ้นไปอีก ยังต้องการการกระตุ้นหรือแนะนำให้ทราบถึงแหล่งวัสดุการ
อ่านที่มีหนังสือมากมาย อยากรู้อะไรมีหนังสือใหม่ๆ ในเรื่องนั้นเรื่องนี้อีกหรือไม่
บางครั้งถ้าเกิดความพอใจว่า ได้อ่านมากแล้ว รู้มากแล้ว ความพอใจเช่นนี้
เป็นอันตราย เพราะจะปิดกั้นความเจริญทางสติปัญญา ความรู้ของตนเอง
ปิดตนเองให้อยู่แต่ในสมอของตนเองเท่านั้น จึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการอ่านเพื่อรักษาความสนใจในการอ่านให้ต่อเนื่อง เป็นการเปิดทาง
เพื่อพัฒนาตนเองจนตลอดชีวิต

๓. เป้าหมายของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เป้าหมายของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอาจแบ่งได้ ๒ เป้า
หมาย คือ เป้าหมายบุคคลและเป้าหมายระดับพัฒนาการอ่าน

๓.๑ เป้าหมายบุคคล บุคคลในที่นี้ จะเป็นหนึ่งคน หรือกลุ่มคน
หรือประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับความรู้และระดับความสามารถใน
การอ่าน การกำหนดเป้าหมายบุคคล อาจกำหนดได้ทั้งในวงกว้างและวงแคบ
ถ้ากำหนดในวงกว้าง เช่น ประชาชนทั่วประเทศ ก็ต้องเลือกกิจกรรมที่คน
ทั่วไปจะเข้าใจได้ง่าย รับสารได้ และต้องใช้สารทางไกล เช่น วิทยุกระจาย
เสียง โทรทัศน์ ฯลฯ ตัวอย่างกิจกรรมที่กำหนดกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง
และใช้วิทยุกระจายเสียง เช่น การอ่าน หนังสือทางวิทยุกระจายเสียง ซึ่งมุ่งให้
ถึงผู้ฟังโดยทั่วไป การอ่านหนังสือทางวิทยุกระจายเสียงของวิทยุศึกษา มุ่ง
กลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง แต่จำกัดเฉพาะนักเรียน ดังนี้เป็นต้น

๓.๑.๑ เพื่อให้กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสมกับเป้าหมาย และ
เกิดประโยชน์แก่เป้าหมายอย่างแท้จริง ก่อนกำหนดลักษณะและประเภท
กิจกรรม ควรศึกษาเป้าหมายบุคคลให้ถ่องแท้เสียก่อน รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

กับอายุ เพศ ความสามารถในการอ่าน อาชีพ ความสนใจ ถิ่นที่อาศัย วัฒนธรรมประจำถิ่น รายได้ ปัญหา ฯลฯ ศึกษาข้อมูลกว้างๆ จากสำมะโน ประชากร รายงานของจังหวัด ท้องถิ่น หน่วยราชการ จัดทำแฟ้มไว้โดยเฉพาะ เพิ่มเติมข้อมูลที่ได้รับมาใหม่จากเอกสารของทางราชการ จากข่าวใน หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ถ้ามีการวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน การใช้สื่อมวลชน หรือเรื่องคล้ายคลึงกันนี้ ก็เก็บรวบรวมไว้ สำหรับเป้าหมาย ที่เป็นคนเดียวหรือกลุ่มคน ก็ควรจัดทำแฟ้มข้อมูลไว้เช่นเดียวกัน

๓.๑.๒ นอกจากศึกษาข้อมูลในรูปเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เกี่ยวกับบุคคลที่เป็นเป้าหมายแล้ว การศึกษาด้วยตนเองให้รู้จักบุคคล ก็จะช่วยให้การจัดกิจกรรมได้ผลดี สถิติและข้อมูลต่างๆ ในเอกสารเป็นเพียงตัวเลขและตัวหนังสือซึ่งผู้อื่นรวบรวมไว้ แม้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคลแต่ละกลุ่มซึ่งได้รับทราบจากผู้อื่น ก็ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้เข้าใจความต้องการของคนเหล่านั้นได้ดี ดังนั้น ความพยายามทำความเข้าใจกับตัวตนเอง ด้วยการพูดจา ปราศรัย การเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม จะเป็นโอกาสให้รู้จักบุคคลเป้าหมายดียิ่งขึ้น สามารถจะจัดกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการและความสนใจ

๓.๑.๓ ความต้องการและความสนใจของคนแต่ละเพศ แต่ละวัย แต่ละระดับและพื้นความรู้ แม้จะมีความคล้ายคลึงกันบางส่วน ก็ยังมีความแตกต่างกัน การอ่านหนังสือจิตวิทยาเกี่ยวกับคนเหล่านี้จะช่วยเป็นแนวทาง ในการจัดกิจกรรม การออกแบบสอบถามความต้องการเป็นครั้งคราวก็จะทำให้รู้ความต้องการและความสนใจได้ดี

๓.๒ เป้าหมายของการอ่าน

๓.๒.๑ เป้าหมายของการอ่าน หมายถึง ระดับของการพัฒนา การอ่านที่ประสงค์จะให้บรรลุ เช่น จูงใจให้รักการอ่าน ให้พยายามอ่านให้ออก ให้เห็นคุณประโยชน์ของการอ่าน กระตุ้นให้พยายามอ่านให้แตกฉาน อ่านให้ เห็นความจำเป็นว่าควรพยายามอ่านอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าของ สิ่งที่อ่าน และสามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ได้ ให้สามารถมีส่วนสร้างสังคมการอ่านได้ เป็นต้น

๓.๒.๒ การกำหนดเป้าหมายของการอ่าน ต้องพิจารณาพื้นฐานความรู้ ทักษะในการอ่าน และวัยของบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นอย่างไรขณะนั้น ควรกำหนดระดับการพัฒนาในระดับใด บุคคลที่เป็นเป้าหมายจึงจะสามารถพัฒนาการอ่านของเขาให้ถึงระดับได้ สำหรับเด็กเริ่มอ่านเพิ่งเรียนรู้คำ เป้าหมายของการพัฒนาก็ควรเป็นเพียงสร้างความเพลิดเพลินในถ้อยคำไพเราะ ให้รู้ว่าคำในหนังสือมีความเชื่อมโยงกับคำพูด ในหนังสือมีเรื่องสนุกและอาจอ่านได้ไม่ยากนัก

๓.๒.๓ บันไดแห่งการอ่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในการอ่านได้กำหนดไว้มี ๓ ชั้น คือ อ่านออก อ่านได้ และอ่านเป็น อาจแยกออกไปให้ละเอียดกว่านั้นก็ได้ คือ อ่านออก ผสมสระพยัญชนะได้ พอรู้ความหมายของคำในหนังสือ ผสมอักษรเป็นคำได้ อ่านแตกฉาน เมื่อเห็นคำในหนังสือ ก็อ่านได้ คล่องแคล่ว รู้ความหมายของคำและข้อความสั้นๆ บางคำอาจไม่เข้าใจความหมาย แต่อ่านออกเสียงได้ จับความหมายของประโยค ข้อความ และเรื่องทั้งหมดได้ อ่านวิเคราะห์วิจารณ์ รู้จักแยกแยะเรื่องราวที่อ่าน รู้จักประเมินว่าความคิดเห็นของผู้เขียนผิดถูกอย่างไร ข้อมูลในหนังสือถูกต้องหรือคลาดเคลื่อน อ่านสังเคราะห์ สามารถใช้ประโยชน์จากการอ่านได้

๔. ผู้จัดการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๔.๑ ผู้จัดการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องข้องในการสอนอ่าน สอนภาษา และสอนวิชาต่างๆ ในสถานศึกษาทุกระดับ บรรณารักษ์และครูบรรณารักษ์ในห้องสมุดประเภทต่างๆ หน่วยงานราชการซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในสถานศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียน หรือการศึกษาต่อเนื่อง สมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน อาทิ สมาคมนักเขียน สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ สมาคมการอ่าน สมาคมห้องสมุด สมาคมภาษาและหนังสือ สมาคมการพิมพ์

๔.๒ ผู้จัดการกิจกรรมจะต้องได้รับมอบหมายหน้าที่ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในด้านการเงิน บุคลากร และความสะดวกต่างๆ เท่าที่

จำเป็นสำหรับกิจการแต่ละอย่าง ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานก็มีส่วนสำคัญที่จะให้ดำเนินการได้โดยมีประสิทธิภาพ

๔.๓ ในประเทศไทย มีหน่วยราชการและองค์กรซึ่งสนับสนุนและดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในระดับชาติมีหลายแห่ง เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ กรมวิชาการจัดการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการอ่าน คณะกรรมการพัฒนาหนังสือของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ เป็นผู้ประสานกิจกรรมของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน จัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเป็นปีหนังสือสากล นอกจากจัดงานสัปดาห์หนังสือแล้ว ยังได้จัดการประกวดหนังสือ คัดเลือกหนังสือดีสำหรับห้องสมุด สนับสนุนให้สมาคมต่างๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในระหว่างงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

๔.๔ องค์กรศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ เป็นองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งรณรงค์และสนับสนุนให้รัฐสมาชิกดำเนินการเพื่อการรู้หนังสือและส่งเสริมการอ่านของประชาชน องค์กรศึกษา ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ทุกคนในโลกจะอ่านหนังสือออก หนังสือและการพัฒนาการอ่านนั้นเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งขององค์กรศึกษา ปรากฏชัดในตราสารแห่งองค์กรนั้น องค์กรศึกษา ได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งองค์กร พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้กำหนดให้เป็นปีหนังสือสากล มีการสำรวจสภาพการพัฒนาหนังสือทั่วโลก และเชิญชวนรัฐสมาชิกให้เร่งรัดพัฒนากิจการหนังสือ ซึ่งรวมทั้งการอ่าน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้มีการประชุมในระดับโลกว่าด้วยหนังสือ World Congress on Book ที่ประชุมได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยการสร้างสังคมการอ่านหนังสือ เป็นการตกลงกันระหว่างรัฐสมาชิกว่าจะใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ “มีหนังสือสำหรับทุกคน และมีคนทุกคนซึ่งอ่านหนังสือ ยอมรับว่าหนังสือและการอ่านเป็นส่วนหนึ่งที่จำเป็น และเป็นที่ยิ่งประสงค์ในชีวิตประจำวัน”

๕. แนวคิดที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลดี

การจัดกิจกรรมให้ได้ผลดีนั้นต้องคำนึงถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์บางอย่าง ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมเป็นที่จูงใจ สร้างความประทับใจให้แก่บุคคลเป้าหมาย ให้เกิดความกระตือรือร้น เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไปในทางที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

๕.๑ แนวความคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของคนเรา เช่น ประสบการณ์ ความพึงใจและไม่พึงใจเกิดขึ้นได้อย่างไร แนวคิดของคนรุ่นก่อนที่ว่า การเรียนต้องประกอบด้วย ส, จิ, ปุ, ลิ - ฟัง คิด ถาม เขียน ให้ได้ยินได้ฟัง (รวมทั้งให้อ่าน) ให้รู้จักคิดและจำรู้จักถาม รู้จักจดบันทึกและเขียนชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้หู (รวมทั้งตา) สมอง และมีมือ กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องง่ายแก่การดู การฟัง ระวังให้เกิดความคิด สร้างความประทับใจให้จำ ก่อให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ อยากถามอยากรู้ต่อไป สิ่งที่ได้ยินได้เห็นนั้นน่าสนใจจึงต้องจด และนำไปเขียนเป็นเรื่องราวได้ ดังนี้ เป็นต้น

๕.๒ แนวความคิดและทฤษฎีที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม คนเราต้องการอยู่ในหมู่เหล่า ความคิดใหม่ๆ จะเกิดขึ้นเมื่ออยู่เป็นหมู่เหล่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองคน คือ ผู้จัดกิจกรรมและเป้าหมายบุคคล คนเราต้องการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และต้องการเป็นสุขอยู่ในสังคม การส่งเสริมการอ่านเป็นการเร่งเร้า แน่แนวทางการพัฒนาตนเองของแต่ละคน การเน้นประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับจากกิจกรรมจะมีส่วนทำให้กิจกรรมประสบผลสำเร็จ

๕.๓ แนวความคิดที่ว่ามนุษย์มีการเคลื่อนไหว มีวิวัฒนาการไปสู่สิ่งใหม่กว่า แปลกกว่า ให้ผลดีกว่า การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องคำนึงว่ามีอะไรใหม่และแปลกกว่าคนทั่วไป หรือคนในชุมชนนั้น สถานศึกษานั้น เคยเห็น เคยได้ยินแล้วหรือไม่ การดัดแปลง แต่งเติม เปลี่ยนรูปแบบ ทำให้สิ่งที่คุ้นเคยแล้วมองดูแปลกและใหม่ได้เหมือนกัน

๕.๔ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสุนทรียภาพ การจัดกิจกรรมเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ต้องอาศัยความรู้และความงาม (ทั้งในด้านภาพ

เสียง และความคิด) ช่วยทำให้น่าดู น่าฟัง เป็นที่ประทับใจ ดึงดูดให้ชม ให้ฟัง และจดจำไว้ได้นาน ก่อให้เกิดจินตนาการและความจรรโลงใจที่จะอ่าน และทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตั้งาม

๖. การเตรียมตัวเพื่อจัดกิจกรรม

ครู อาจารย์ บรรณารักษ์ หรือผู้อื่นที่ประสงค์จะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ควรเตรียมตัวให้พร้อม เพื่อจะได้จัดกิจกรรมให้เกิดผลได้ตามวัตถุประสงค์

๖.๑ อ่านหนังสือและวัสดุการอ่านอื่นๆ อยู่เนืองนิจ เป็นกิจวัตรประจำวัน อ่านหนังสือที่จะใช้ในการพัฒนาการงานในหน้าที่ หนังสือที่สนใจเฉพาะตน เช่น หนังสือที่ส่งเสริมงานอดิเรก ที่จะให้ข้อคิดในการแก้ปัญหา ในการพัฒนาบุคลิกภาพ หนังสือที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจชีวิตและให้ความสบายใจ หนังสือที่จรรโลงใจให้เห็นความงดงามในสิ่งต่างๆ และอยากกระทำสิ่งที่ดีที่งามเหล่านี้ เป็นต้น อ่านหนังสือใหม่ๆ ที่มีผู้จัดพิมพ์จำหน่ายและแจกหนังสือแจกในงานศพ งานมงคล หลายเล่มเป็นที่น่าสนใจยิ่ง ในการอ่าน ควรพยายามอ่านอย่างวิเคราะห์ ฝึกฝนตนเองให้ตั้งคำถามในสิ่งที่อ่าน ใคร ทำไมอย่างไร เชื่อถือได้หรือไม่ มีประโยชน์อะไร อ่านแล้วบันทึกไว้เพื่อจะได้หยิบข้อความเหล่านั้นมาใช้ได้ทันทีในเวลาต้องการ

๖.๒ รู้จักบุคคลที่เป็นเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูล สถิติ เรื่องราวเกี่ยวกับนักเรียน กลุ่มกิจกรรมที่มีในโรงเรียนและในชุมชน เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มอาสาสมัคร สมาคมและชมรม พยายามรู้จักกับสมาชิกของกลุ่มและผู้มีหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการ ประธานแผนกต่างๆ ในกลุ่ม สอบถามความต้องการและความสนใจ สำหรับเป้าหมายที่เป็นรายบุคคลนั้น ทำความรู้จัก พูดคุยกันเป็นส่วนตัว เป็นกันเอง จัดทำแฟ้มบันทึกความต้องการ ความสนใจ ความสามารถในการอ่าน หนังสือที่ชอบอ่าน ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นเป้าหมาย จะช่วยในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ และเป็นที่พอใจ กิจกรรมที่จัดก็จะได้ผลตามความมุ่งหมาย

๖.๓ **วิธีดำเนินการ การติดตามผล และวัดผล** อ่านหนังสือที่เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ และการจัดทำโครงการกิจกรรม รับการฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการและการสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ทดลองทำ สังเกตการตอบสนองของบุคคลเป้าหมาย จดบันทึกไว้เพื่อการปรับปรุงหรือเพื่อใช้ในโอกาสต่อไป การนับจำนวนผู้เข้าชมหรือเข้าฟัง การออกแบบสอบถามความสนใจให้ผู้ชมผู้ฟังตอบเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัด การศึกษาแบบสอบถามที่กรอกแล้ว การประมวลคำตอบ เหล่านี้เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาให้รู้ก่อนดำเนินการ

๗. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านมีหลายแบบ ในที่นี้จะรวมกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมดึงดูดความสนใจโดยทางประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายแห่งรวมกัน

๗.๑ **กิจกรรมซึ่งเร้าประสาท** ชวนให้ฟัง ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟัง การเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การโต้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ การบรรเลงดนตรีและร้องเพลงจากบทละครร้อง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในอารมณ์ ถ้อยคำนั้นนอกจากฟังเพราะแล้ว ยังทำให้มองเห็นภาพ ได้กลิ่น ทำให้รู้สึกอร่อย ได้รู้สึกสัมผัสความร้อนหนาว ให้รู้สึกดีใจ เสียใจ เกลียดชัง รัก แหม่มชื่น สงบ ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมซึ่งเน้นให้รู้จักเพลิดเพลินในอารมณ์ ไม่ควรใช้อุปกรณ์ที่เบี่ยงเบนความสนใจไปทางอื่น เช่น ภาพ การใช้ท่าทาง ฯลฯ ยกเว้นแต่เมื่อจำเป็นที่จะต้องใช้ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่กำลังพูดถึงเท่านั้น

หลักสูตรการศึกษาในระดับประถมและมัธยมที่บังคับใช้ในปัจจุบัน กำหนดให้ฝึกฝนเด็กให้รู้จักฟัง ให้รู้ความหมายของคำ มีสมาธิในการฟัง และมีมารยาทในการฟัง ในการถาม กิจกรรมประเภทนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ นอกจากในชั่วโมงเรียนและในห้องเรียน ช่วยให้เด็กเรียนวิชาฟังและเรียนรู้ด้วยการฟังได้ดียิ่งขึ้น

๗.๒ กิจกรรมซึ่งเร้าจักขุประสาท ขวนให้ดู ฟังพินิจ และอ่าน ความหมายของสิ่งที่เห็น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิด ต่างๆ อาทิ ภาพถ่าย ภาพที่ตัดเก็บรวบรวมจากวารสารหรือปฏิทิน เป็นเรื่อง เป็นชุด ภาพเขียน ภาพประกอบหนังสือ นิทรรศการหนังสือ สิ่งของต่างๆ ในการแสดงภาพ หนังสือ และสิ่งของ จะมีคำบรรยายอธิบายสิ่งที่แสดง สรุปลง ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดง ประวัติ (ตามความจำเป็น) มุ่งให้ผู้ชมใช้สมานธิ ในการชม เช่นเดียวกับเสียง ภาพ สิ่งที่แสดง ตลอดจนคำเขียนอธิบายภาพ นอกจากเร้าจักขุสัมผัสแล้ว ยังมีส่วนทำให้ได้ยินเสียง ได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึกต่างๆ ด้วย

หลักสูตรการศึกษาในระดับประถมและมัธยมที่บังคับใช้ในปัจจุบัน กำหนดให้ฝึกฝนเด็กให้รู้จักดู ใช้ความสังเกตพินิจในการดู มีสมานธิในการดู รู้จักสงสัยได้ถามเกี่ยวกับสิ่งที่ดู เพื่อให้รู้เรื่องโดยตลอด รู้จักบันทึกการดู เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้อันเกิดจากการดู เด็กควรได้รับการแนะนำ ให้อ่าน

๗.๓ กิจกรรมซึ่งเร้าโสตและจักขุประสาทในขณะเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรมซึ่งชวนให้ฟังและดูไปพร้อมๆ กัน ประสานประสาททั้งสองให้ทำงาน ร่วมกัน อาทิ เล่านิทานโดยให้ดูภาพประกอบซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะ เล่า นิทานและให้ดูภาพประกอบในหนังสือ เล่านิทานโดยใช้โสตทัศนวัสดุประกอบ ฉายภาพนิ่งซึ่งมีคำบรรยาย ฉายภาพยนตร์ ฉายแถบบันทึกเสียงและภาพ สาธิตเทคนิควิธีการบางอย่างจากหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ ห้องสมุด

๗.๔ กิจกรรมซึ่งให้ผู้เป็นเป้าหมายได้ร่วมด้วย กิจกรรมทำนองนี้ จะช่วยให้ผู้เป็นเป้าหมายเกิดความสนุกและภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีความ สามารถ ตัวอย่าง เมื่อเล่านิทานแล้ว ก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบ ให้แสดงท่า ทางประกอบให้ร้องเพลงตามตัวละครในนิทาน ให้แข่งขันกันเล่าเรื่องที่ได้อ่าน ไปแล้ว ให้แข่งขันเรียบเรียงเรื่องที่ได้อ่าน หรือให้เขียนนิทานขึ้นใหม่ตามแก่น ของนิทานที่ได้ฟังไปแล้ว ให้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ได้อ่าน ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครหรือเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในนิทาน ให้ร่วมใน วงสนทนา หรือโต้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมบางอย่างซึ่งต้องเตรียมการล่วงหน้าพอสมควร จะเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้บุคคลเป้าหมายดำเนินการเอง ผู้จัดเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน วางกฎเกณฑ์และกติกา จัดการประชาสัมพันธ์ และหารางวัลให้สำหรับบางกิจกรรม แนะนำวิธีดำเนินการ กิจกรรมทำนองนี้ได้แก่ การจัดโครงการยอदनักอ่านสำหรับหนังสือบางประเภท อาทิ หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสือที่ชนะการประกวดต่างๆ หนังสือชุดความรู้ต่างๆ การจัดค่ายฤดูร้อนเพื่อการอ่านและการเขียน การประชุมปฏิบัติการ การจัดสัปดาห์การอ่าน การจัดชมรมนักอ่าน

วิธีอ่านหนังสือและการอ่านหนังสือให้ฟัง

กานต์มณี สักดิ์เจริญ

วิธีอ่านหนังสือ

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นการรับรู้เรื่องราวภาษาที่ปรากฏอยู่ในวัสดุสิ่งพิมพ์ รับรู้เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารมาถึงผู้อ่าน

การอ่านเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านจะมีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ผู้ใดมีความสามารถในการอ่านหนังสือเป็นพิเศษ มักจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในอาชีพและในชีวิตมากกว่าคนที่อ่านหนังสือได้น้อยและอ่านช้า โลกปัจจุบันเรียกได้ว่าเป็นโลกของการอ่าน เพราะการอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมทุกประเภททุกแห่ง ทั้งนี้ก็เพราะในการสื่อสารซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวันต้องอาศัยการอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของเรา สิ่งที่เราจะต้องอ่านในชีวิตประจำวันจึงมีมากมาย เราจะต้องรู้จักเลือกอ่าน จับใจความให้ได้ในเวลารวดเร็ว จึงประหยัดเวลา ได้ผลจากการอ่านคุ้มค่า มีบางคนกล่าวว่า อาหารหล่อเลี้ยงร่างกาย การอ่านหล่อเลี้ยงสมอง ถ้าต้องการให้สมองเจริญเติบโตก็ต้องอ่านมาก

ส่วนประกอบที่สำคัญในการอ่าน

การอ่านจะได้ผลดีต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

๑. ความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่าน ผู้ที่มีความรู้มากก็ย่อมอ่านหนังสือได้เข้าใจว่าผู้ที่มีความรู้น้อย นอกจากนี้แล้ว ประสบการณ์ของผู้อ่าน ก็จะมีส่วนทำให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้รวดเร็ว

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒. **ความรู้ทางด้านภาษา** ผู้อ่านจะอ่านเรื่องเข้าใจและได้รับประโยชน์ คัมคำก็ควรที่จะเข้าใจในเรื่องคำที่ใช้ในหนังสือที่อ่าน คำบางคำมีความหมายหลายอย่าง ความหมายตรง ความหมายแฝง และความหมายเปรียบเทียบ นอกจากนี้ ก็จะมีคำใหม่ ศัพท์บัญญัติ คำย่อต่างๆ เกิดขึ้นใหม่เสมอ เช่น อ.ส.ม.ท. อุดมการณ์ เจตคติ เป็นต้น อาจมีคำสแลง คำภาษาถิ่น สำนวน ไวยาหาร การให้สมญานามบุคคลสำคัญ ซึ่งปรากฏอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น “นายกตาวาน” สำนวนไวยาหารที่มาจากต่างประเทศ เช่น “เขาได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น” หรือบางทีก็อาจจะพบรูปประโยคที่ไม่สมบูรณ์ เช่น การละประธาน กรรม ไว้ในฐานที่เข้าใจ ฯลฯ

๓. **วิธีการเขียนของผู้แต่ง** ผู้อ่านควรรู้จักแบบการเขียนของผู้แต่ง ซึ่งแตกต่างกันตามยุคสมัยและแต่ละบุคคล แบบการเขียนของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ถ้าหากรู้จักชีวประวัติผู้แต่งด้วยก็จะทำให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ง่าย

๔. **นิสัยรักการอ่าน** เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การอ่านประสบความสำเร็จ ถ้ามีนิสัยรักการอ่าน ก็จะอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ ไม่ต้องรอให้ความจำเป็นมาบังคับ เช่น อ่านหนังสือเมื่อใกล้สอบ อ่านหนังสือเพราะครูสั่ง นิสัยรักการอ่านจะต้องใช้เวลาปลูกฝังและฝึกหัด ถ้าหัดตั้งแต่อายุน้อย จะได้ผลดีกว่าหัดตอนอายุมาก และยังคงต้องได้รับการส่งเสริมให้อ่านอยู่เสมอ

๕. **รู้จักสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ** สิ่งพิมพ์มีหลายประเภท ได้แก่ หนังสือ เอกสาร จุลสาร วารสาร นิตยสาร แผ่นปลิว เป็นต้น แต่ละประเภทก็แตกต่างกันออกไป การรู้จักลักษณะสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทจะทำให้อ่านได้เร็วยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายในการอ่าน

การอ่านควรมีความมุ่งหมายในการอ่าน เพราะจะทำให้อ่านได้เร็ว และตรงตามความต้องการ ความมุ่งหมายของการอ่านมีดังนี้ คือ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๑. อ่านเพื่อความรู้ คนเราต้องการให้ความรู้ของตนงอกเงยขยาย ขอบเขตออกไปจากที่มีอยู่เดิม ต้องการรู้ในสิ่งที่เป็นปัญหาไม่เข้าใจต่างๆ การอ่านจึงเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการแขนงต่างๆ เพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยไม่จำเป็นต้องเป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะสาขา เพื่อเข้าใจผู้อื่น เข้าใจตนเองดีขึ้น เพื่อรู้ความเป็นไปในโลก สถานะที่ห่างไกล คนที่แปลกเผ่าแปลกพันธุ์ และวัฒนธรรมที่ต่างออกไป เพื่อเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับปรุง สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของตน และเพื่อทราบข่าวความเคลื่อนไหวของ สังคมที่ตนอยู่

๒. อ่านเพื่อให้เกิดความคิด การอ่านวัสดุสิ่งพิมพ์ที่แสดงทรรศนะ ได้แก่ บทความ บทวิจารณ์ วิจัยต่างๆ จะช่วยให้ทรรศนะของผู้อ่านกว้างขวาง ขึ้น การอ่านในลักษณะนี้เป็นการอ่านเพื่อความเข้าใจแนวคิดที่สำคัญ การจัดลำดับชั้นแนวความคิดของผู้เขียน พิจารณาเหตุผลและแรงจูงใจในการเขียนเรื่องนั้นๆ ขึ้น เป็นการปลูกฝังนิสัยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อีกด้วย

๓. อ่านเพื่อความบันเทิง สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อจิตใจ อารมณ์ และร่างกายของมนุษย์เป็นอันมาก บางครั้งก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย การอ่านหนังสือที่เนื้อหาสาระไม่เป็นวิชาการนัก เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น วรรณคดี บางอย่าง หัสนคดี และแม่สารคดีบางชนิด จะช่วยให้เกิดความบันเทิงควบคู่ไป กับความรู้ ความคิด ได้มีความสุขกับความไพเราะของภาษา ได้หัวเราะ ได้ สนุก เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ตั้งเครียด นับได้ว่าการอ่านเพื่อความบันเทิง เป็นการพักผ่อนอย่างหนึ่ง

๔. การอ่านเพื่อสนองความต้องการอื่นๆ มนุษย์เรามีความต้องการตามธรรมชาติ คือ ต้องการความมั่นคงในชีวิต ต้องการการยอมรับ เข้ากลุ่มเพื่อนฝูง การมีหน้ามีตาได้รับความนับถือในสังคม ต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งในชีวิตจริงทุกคนจะสมปรารถนาไม่ทุกประการ การอ่านจะ ช่วยชดเชยให้ได้ การอาศัยหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์นี้ เป็นประโยชน์ดีกว่าไป

หาวิธีการชดเชยวิธีอื่น ผู้อ่านมักใช้หนังสือเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตน เพื่อสร้างบุคลิกภาพ ขยายขอบเขตของความสนใจในสิ่งใหม่ หางานอดิเรกใหม่ๆ เตรียมตัวหาเหตุผลสนับสนุนแนวคิดหรือข้อเสนอแนะของตน หรือหาข้อโต้แย้งที่มีเหตุผล ที่มีน้ำหนัก เพื่อแสดงความคิดเห็น คัดค้านเพื่อสนองอารมณ์บางอย่างในขณะนั้น หรือสร้างสภาพอารมณ์ที่ต้องการ เช่น ขณะเกิดความกังวล เหนื่อยอ่อน เกียจคร้าน กลุ้มใจ ผู้อ่านมักไปหาเรื่องเบาๆ เรื่องที่เคยรู้จักหรือเคยอ่านสนุกมานานมาก่อนแล้วมาอ่าน เป็นการอ่านตามสบาย ไม่ต้องคิดมาก บางครั้งก็อยากรู้เรื่องใหม่ แนวทางใหม่ เพื่อเข้าใจตัวเอง และปรับตัวให้เข้ากับวิธีการดำรงชีวิต

ลักษณะการอ่าน

การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ใดๆ ก็ตาม การอ่านจะเป็น ๓ ลักษณะคือ

๑. อ่านเพื่อค้น ได้แก่ การอ่านวัสดุสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพียงเพื่อหาเอกสารหรือหนังสือจำเพาะเรื่อง บทความต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเฉพาะหัวข้อที่กำลังสนใจในขณะนั้น อาจเป็นการอ่านเพื่อค้นหาแหล่งข้อมูลมาใช้ในการเขียนภาคนิพนธ์ หรือทำรายงานประกอบวิชา ลักษณะการอ่านแบบนี้มักเลือกใช้เอกสารอ้างอิงต่างๆ เช่น หนังสือบรรณานุกรม วรรณคดี สารสังเขป ฯลฯ เพื่อหาบทเฉพาะที่ต้องการ

๒. อ่านเพื่อเอาเค้า ได้แก่ การอ่านแต่เพียงคร่าวๆ ในเวลาจำกัด เพื่อให้ทราบว่เนื้อหานั้นเหมาะสมตรงกับความต้องการหรือไม่ ควรค่าแก่การอ่านต่ออย่างละเอียดถี่ถ้วนหรือไม่ ลักษณะการอ่านชนิดนี้จะเลือกดูเฉพาะในส่วนต่างๆ ของหนังสือ เช่น หน้าคำนำ บทนำ หน้าสารบัญ วรรณคดี บรรณานุกรม ตอนขึ้นต้น และสรุปท้ายในแต่ละบท

๓. อ่านเพื่อคิด ได้แก่ การอ่านอย่างถี่ถ้วน พินิจพิเคราะห์ ไตร่ตรองตามเนื้อหาของเรื่องเพื่อวิเคราะห์ เพื่อบันทึกเก็บประโยชน์จากข้อความในหนังสือและวัสดุการอ่านนานาชนิดที่ได้รับรวบรวมคัดเลือกไว้

คุณสมบัติของนักอ่านที่ดี

นักอ่านหนังสือที่ดีควรมีสิ่งที่จะกล่าวต่อไปนี้

๑. มีความสนใจในการอ่านหนังสือ หัดนิสัยให้รักการอ่านหนังสือ จนเป็นกิจวัตรประจำวัน อ่านหนังสือสม่ำเสมอทุกวันอย่างมีความสุข อ่านติดต่อกันเป็นเวลานานได้ อ่านหนังสือได้ทุกประเภทของนักเขียนทุกคน และไม่ว่าจะเป็นหนังสือเก่าหรือใหม่ก็ตาม

๒. รู้จักวิธีการอ่าน หนังสือให้ได้เร็ว

๓. มีประสบการณ์ เพียงพอที่จะเข้าใจและซาบซึ้งกับความหมายของเนื้อเรื่อง

๔. ติดตามความเคลื่อนไหวทางวิทยาการต่างๆ และติดตามวงการหนังสืออยู่เสมอ มีความรู้เรื่องหนังสือ รู้จักลักษณะและประเภทของหนังสือ สามารถจะเลือกหนังสือได้ตรงกับความต้องการและความสนใจได้

๕. มีวิจารณ์ญาณในการอ่าน คือ อ่านอย่างไตร่ตรองก่อนที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ และเป็นการเชื่ออย่างมีเหตุผล มีใจกว้างในการรับฟัง

วิธีอ่านหนังสือให้ได้เร็ว

ดังที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นแล้วว่า หนังสือ สิ่งพิมพ์ต่างๆ มีมากมาย แต่เรามีเวลาอ่านไม่มากนัก ดังนั้น เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการอ่านอย่างเต็มที่ เราควรจะต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนอ่านหนังสือเร็ว ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ

๑. รู้จุดมุ่งหมายในการอ่าน แต่ละครั้งแน่นอน เช่น เป็นการอ่านเพื่อเตรียมสอบ หรือการอ่านเพื่อหาคำตอบ หรืออ่านเพื่อความเพลิดเพลิน หรืออ่านเพื่อฆ่าเวลา

๒. รู้วิธีอ่านหนังสือแต่ละประเภท จะทำให้อ่านหนังสือได้เร็ว

๓. อ่านหนังสือเอาใจความในเวลาจำกัด โดยอ่านหน้าคำนำ บทนำ สารบัญ บทขึ้นต้น บทลงท้าย วรรชนี บรรณานุกรม ถ้ายังไม่เข้าใจก็อาจจะอ่านบทกลาง อ่านบทสรุปแต่ละบท

๔. ถ้าเป็นการอ่านทุกหน้า พยายามอย่าอ่านทุกตัว อ่านเฉพาะคำสำคัญในแต่ละบรรทัด แต่ละย่อหน้า เพื่อจับใจความเท่านั้น

๕. พยายามหัดอ่านหนังสือให้เป็นเวลา สม่ำเสมอเท่าที่จะทำได้ เช่น ถ้าอ่านหลังรับประทานอาหารเย็น ก็ควรอ่านตามนั้นทุกเวลา ตอนแรกๆ อาจจะหัดอ่านหนังสือพิมพ์ก่อน ต่อไปเป็นวารสาร ต่อไปเป็นหนังสือที่ชอบ ต่อจากนั้นก็ขยายวงการอ่านไปเป็นอ่านหนังสือหลายๆ ประเภท อาจจับเวลาการอ่านด้วย คือ เริ่มด้วยเวลา ๑๐ นาที ๑๕ นาที ครึ่งชั่วโมง ไปเรื่อยๆ และดูว่าเราอ่านได้ครั้งละกี่หน้า แล้วพยายามอ่านให้ได้เร็วยิ่งขึ้น โดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเข้าช่วย

๖. ถ้าหัดตนเองให้พอจะ เป็นคนที่อ่านหนังสือเร็วได้ แล้ว ก็ต้องปฏิบัติตนให้เป็นคนอ่านมาก อ่านอย่างสม่ำเสมอ อ่านหนังสือทุกประเภท อ่านแล้วติดตามวิจารณ์เปรียบเทียบสิ่งที่อ่าน

การเลือกหนังสืออ่าน

การเลือกหนังสืออ่าน หมายถึง วิธีการเลือกหนังสืออ่านให้ตรงตามที่ต้องการ มีวิธีการโดยลำดับดังต่อไปนี้

๑. ดูบัตรหัวเรื่องหรือบัตรเรื่องที่ดู ดูบัตรรายการเลือกหัวเรื่องที่สนใจ จดเลขเรียกหนังสือแล้วไปหาหนังสือบนชั้น

๒. เลือกชื่อหนังสือที่น่าสนใจอ่าน

๓. ดูชื่อผู้แต่งว่าคุณเคยหรือไม่

๔. ดูปีที่พิมพ์ ควรเลือกฉบับที่พิมพ์ปีใหม่ที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือประเภทวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

๕. อ่านสารบัญดูแต่ละบทว่ามีเรื่องที่ต้องการหรือไม่และมีเรื่องที่น่าสนใจหรือไม่

๖. ถ้ามีคำวิจารณ์ดีไว้ที่หนังสือ ให้อ่านบทวิจารณ์นั้น จะทำให้ทราบโครงเรื่องของหนังสือ

๗. อ่านหนังสือ ๒-๓ หน้าแรก แล้วเปิดดูตอนกลางของหนังสือ นั้น ว่าน่าอ่านหรือไม่

๘. ถ้าทำตามข้อ ๑-๗ แล้วยังหาหนังสือได้ไม่ตรงตามความต้องการ ก็ต้องหาเล่มอื่นต่อไปจนได้ตรงตามความต้องการ

การอ่านหนังสือประเภทต่างๆ

การรู้วิธีอ่านหนังสือแต่ละประเภท จะช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพดีขึ้น วิธีอ่านหนังสือประเภทต่างๆ มีดังนี้ คือ

๑. การอ่านหนังสือสารคดี การอ่านหนังสือประเภทนี้เป็นการอ่านเพื่อความรู้ อ่านเพื่อค้นคว้า อ่านเพื่อประกอบการเรียน หนังสือสารคดีมีมากมายหลายประเภท การอ่านสารคดีแต่ละประเภทมีวิธีดังนี้ คือ

๑.๑ การอ่านหนังสือประเภทปรัชญาและศาสนา วิชา ๒ วิชา นี้มีความสัมพันธ์กับหนังสือ ๒ ประเภท มีทั้งระดับง่ายและระดับยาก การอ่านจึงขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของผู้อ่าน การอ่านอย่างง่าย อ่านเพื่อพัฒนาจิตใจหรือเอามาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำได้ การอ่านอย่างยากเป็นการอ่านเพื่อหาความรู้ประกอบ เพื่อการเรียนรู้อย่างอย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ด้านนี้มากพอเพียง ด้วยการศึกษาระดับง่ายมาก่อน หรือมีประสบการณ์จากการฝึกฝนอบรม หรือได้รับคำแนะนำจากผู้รู้ แล้วอ่านเปรียบเทียบปรัชญาของนักปรัชญาหลายๆ คน หลายๆ ชาติ

หนังสือปรัชญามีประเภทหลักปรัชญา ปรัชญาฝ่ายตะวันออกและตะวันตก ปรัชญาของนักคิดคนเดียวหรือหลายคนรวมอยู่ในเล่มเดียวกัน หนังสือประเภทนี้รวมถึงประเภทจิตวิทยาด้วย ถ้าผู้อ่านต้องการอ่านเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต ก็ควรอ่านหนังสือประเภทจิตวิทยาประยุกต์ เช่น เรื่องวิธีชนะทุกข์และสร้างสุข หรือ ธรรมะในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

หนังสือประเภทศาสนาเกี่ยวข้องกับปรัชญาและจิตวิทยามาก หนังสือทางศาสนาจะมีหนังสือเกี่ยวกับตัวหลักศาสนา ข้อปฏิบัติต่างๆ ในศาสนาแต่ละศาสนา ประวัติความเป็นมาของศาสนาและชีวประวัติของผู้ให้กำเนิดศาสนา ศาสนาเปรียบเทียบ การอ่านเรื่องทางศาสนาเป็นรากฐาน

สำคัญของการอ่านหนังสือประเภทปรัชญาและวรรณคดีด้วย ทั้งนี้เพราะหลักของวรรณคดีแต่ละชาติได้อิทธิพลจากลัทธิทางศาสนา เช่น เรื่องศาสนาเปรียบเทียบ

๑.๒ การอ่านหนังสือประเภทสังคมศาสตร์ หนังสือประเภทนี้มีขอบเขตวิชากว้างขวางมาก เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวแก่พฤติกรรมของมนุษย์ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับมนุษย์ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม บรรดาวิชาที่เป็นแขนงของสังคมศาสตร์ ได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย การทหาร สังคมศาสตร์ การศึกษา คมนาคม พาณิชยศาสตร์ ขนบธรรมเนียมและประเพณี ดังนั้นเป็นต้น การอ่านหนังสือประเภทนี้จึงมีขอบเขตกว้างขวาง สุดแต่ความต้องการของผู้อ่าน เมื่อพิจารณาอย่างผิวเผินจากแขนงวิชาของสังคมศาสตร์ ผู้อ่านจะต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ในวิชาหลายแขนง เป็นการอ่านที่ต้องอาศัยการค้นคว้าเพิ่มเติมแต่ก็มีบางแขนง เช่น เรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีเรื่องราวเน้นหนักทางวัฒนธรรมที่จะให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินได้อย่างมาก อย่างไรก็ตาม การอ่านหนังสือประเภทนี้นับว่าอยู่ในระดับยาก ผู้อ่านจะต้องใช้สมองและใช้ความรู้ประกอบหลายด้าน

๑.๓ การอ่านหนังสือประเภทประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หนังสือประเภทนี้เป็นหนังสือที่มีเหตุการณ์และเหตุผลที่เกี่ยวข้องกัน บางครั้งเป็นเหตุเป็นผลแก่กัน บางเรื่องที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกันและเป็นผลสะท้อนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน การอ่านหนังสือประเภทประวัติศาสตร์ ต้องอ่านอย่างพินิจพิจารณา อ่านให้เรื่องต่อเนื่องกัน และเปรียบเทียบเหตุการณ์คล้ายคลึงกับที่เกิดขึ้นต่างยุคต่างสมัยกัน และพยายามหาสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กลับกรองหาเหตุผลของเหตุการณ์นั้นๆ บางทีเราอาจจะเคยได้ยินคำว่า “วิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์” ซึ่งเป็นเรื่องที่สืบเนื่องกับการอ่านหนังสือทางประวัติศาสตร์ หนังสือประวัติศาสตร์มีการเขียนในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น จดหมายเหตุ พระราชพงศาวดาร บันทึกคำให้การ บันทึกความทรงจำ อัดชีวประวัติ เป็นต้น ซึ่งบางครั้งเราจะพบว่าเหตุการณ์อย่าง

เดียวกัน แต่มีการบันทึกเนื้อความไม่เหมือนกัน ดังนั้น จึงควรอ่านเปรียบเทียบ
หลายๆ เล่ม นอกจากนี้ แล้วในการเลือกหนังสืออ่านทางประวัติศาสตร์ ควร
จะเลือกหนังสือที่ผู้แต่งทรงคุณวุฒิทางด้านประวัติศาสตร์ และดูว่าเนื้อหาเน้น
หนักทางด้านไหน ถ้าเป็นหนังสือที่บอกว่าพิมพ์หลายครั้ง มีการปรับปรุง
แก้ไขหรือไม่

หนังสือประเภทภูมิศาสตร์ เป็นหนังสือที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับ
สภาพที่เป็นจริง หรือการคาดการณ์เกี่ยวกับพื้นโลก ประชากรที่มีอยู่ในโลก
การปกครอง การทำมาหากิน หนังสือประเภทนี้จึงเกี่ยวข้องกับหนังสือ
ประวัติศาสตร์มาก การอ่านหนังสือประเภทนี้ นักเรียนจะพบกับข้อมูลเชิง
สถิติ แผนที่ แผนภูมิ ตาราง กราฟ ภาพประกอบ มากกว่าหนังสือทางประวัติ-
ศาสตร์ นอกจากนี้แล้ว มีหนังสืออีกประเภทหนึ่ง คือ หนังสือท่องเที่ยว จะ
รวมอยู่ในหนังสือประเภทภูมิศาสตร์ ซึ่งมีการเสนอเรื่องในลักษณะที่ชวนอ่าน
เช่น ในรูปแบบจดหมาย บันทึก เหตุการณ์ เป็นต้น การอ่านหนังสือประเภท
ภูมิศาสตร์ ต้องทำความเข้าใจกับเนื้อเรื่องให้ตลอด แล้วอ่านเปรียบเทียบ
หลายๆ เล่ม หรือเทียบกับประสบการณ์ของตนเอง ทำความเข้าใจกับข้อมูล
อ้างอิง เช่น สถิติ แผนที่ แผนภูมิ และควรดูว่าข้อมูลเหล่านั้นทันสมัยถูกต้อง
หรือไม่

๑.๔ การอ่านหนังสือประเภทชีวประวัติ หนังสือประเภทนี้เป็น
เรื่องราวเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลสำคัญในวงการต่างๆ หรือมีอาชีพต่างๆ จะ
ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้ในสิ่งที่ตนสนใจร่วมเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิต
ตลอดจนเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความจรรโลงใจในการปฏิบัติตามแบบอย่าง
ที่ดี หรือมีโอกาสศึกษาวิธีการในการปฏิบัติงาน การประกอบอาชีพ การต่อสู้
อุปสรรค ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้แง่คิดและมีทัศนคติที่ดี

หนังสือชีวประวัติทั้งแบบที่ผู้เขียนเขียนเอง เรียกว่าอัตชีวประวัติ
และที่ผู้อื่นเขียนถึง นอกจากนี้ ก็มีหนังสือชีวประวัติเชิงนวนิยาย ชิวประวัติ
อิงประวัติศาสตร์ การอ่านหนังสือชีวประวัติต้องดูวิธีแต่ง และดูขอบเขตว่า
ผู้แต่งต้องการเน้นชีวิตช่วงไหนมากที่สุด ถ้ามีหนังสือเกี่ยวกับบุคคลผู้นั้นหลาย

เล่ม ก็อาจเปรียบเทียบดูเพื่อหาข้อเท็จจริงและทัศนคติที่ผู้แต่งมีต่อเจ้าของประวัติว่ามีใจเป็นธรรมหรือลำเอียง

๑.๕ การอ่านหนังสือประเภทวรรณคดี การอ่านวรรณคดีกินความหมายกว้าง เพราะขึ้นอยู่กับจุดหมายของผู้อ่าน แต่โดยทั่วไป คนอ่านวรรณคดีเพื่อศึกษาศิลปะของการใช้ภาษา ความไพเราะของภาษา การอุปมาอุปไมย อารมณ์ขัน และเพื่อเข้าใจวัฒนธรรมของแต่ละบุคคลแต่ละสมัย

๑.๖ การอ่านหนังสือประเภทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ หนังสือวิชาการ ๒ ประเภทนี้ มุ่งหมายหนักไปทางเผยแพร่ความรู้ เน้นการอ่านเนื้อหาสำคัญหรือเพื่อใจความในเรื่องนั้นๆ การอ่านตำราวิทยาศาสตร์ต้องทำความเข้าใจและจดจำสูตรต่างๆ บางครั้งต้องอาศัยคู่มือทดลองปฏิบัติการในห้องทดลอง รวมทั้งต้องอาศัยศึกษารูปภาพแสดงเค้าโครง แผนผังและตารางต่างๆ ด้วย จะอ่านอย่างรวดเร็วเพื่อเร่งให้อ่านจบเล่มไม่ได้ เพราะวิชาการเช่นนี้แต่ละเรื่องมีใจความแยกจากกัน มิได้เป็นเรื่องราวเกี่ยวเนื่องต่อกันเป็นตอนๆ วิธีอ่านหนังสือประเภทนี้ต้องหยุดพักเป็นตอนๆ

๒. การอ่านหนังสือนวนิยาย มุ่งหวังความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ การอ่านนวนิยาย ควรอ่านในเวลาว่างและควรอ่านติดต่อกันไปจึงจะได้รรถรส ไม่ควรอ่านข้าม เมื่ออ่านแล้ว ลองสรุปดูว่าได้อะไรบ้างจากเรื่องที่อ่าน เช่น คติสอนใจ คำพูดสอนใจ จากสถานที่ วัฒนธรรม ประชญา หลังจากอ่านนวนิยายแล้ว ไม่ควรนำมาคิดถึงเรื่องต่างๆ จนเกินควร ควรจะคิดว่าการอ่านนวนิยายเป็นการศึกษาชีวิตเรื่องราว เหตุการณ์ของบุคคลต่างๆ ที่มีในนวนิยายเรื่องนั้นๆ

๓. การอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร การอ่านสิ่งพิมพ์ดังกล่าว ควรทำความเข้าใจกับลักษณะของสิ่งพิมพ์เสียก่อน ดังนี้

หนังสือพิมพ์รายวันเป็นเครื่องมือสื่อสารประเภทข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละวัน ดังนั้น ผู้ผลิตหนังสือพิมพ์รายวันต้องทำงานแข่งกับเวลา ผลงานจึงอาจจะมีการบกพร่อง คลาดเคลื่อนไม่สมบูรณ์ได้บ้าง นอกจากนี้แล้ว การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ จะเสนอข่าวโน้มเอียงไปตามที่คน

ส่วนมากสนใจ เมื่อเข้าใจที่มาของการเสนอข่าวแล้ว เราก็ย่อมจะกำหนดได้เองว่า เราควรจะใช้วิธีการอนุญาตประกอบในการอ่านหนังสือพิมพ์เพียงใด

นิตยสารและวารสาร เป็นเครื่องมือสื่อสารอีกประเภทหนึ่งที่มี กำหนดออกแน่นอน มีลักษณะเป็นรายงานข่าวที่ค่อนข้างจะแน่นอน เพราะ มีเวลาในการรวบรวม แต่ข่าวในนิตยสารวารสารอาจไม่ทันเหตุการณ์เท่า หนังสือพิมพ์รายวัน

เมื่อรู้จักลักษณะของสิ่งพิมพ์ดังกล่าวแล้ว การอ่านควรจะทำดังนี้ คือ

๓.๑ การอ่านหนังสือพิมพ์ ควรอ่านเร็วๆ ถ้าตั้งใจบทความ เรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจตัดเก็บไว้ (ถ้าหนังสือพิมพ์นั้นเป็นเรื่องของส่วนตัว) หรือ จดไว้ แล้วเก็บไว้ให้คั่นง่าย ตามวิธีการบันทึกข้อมูลในบทต่อไป ควรอ่าน หนังสือพิมพ์ทุกหน้า เพราะแต่ละหน้ามีความรู้และข่าวไม่ซ้ำกัน ถ้าเราไม่ อ่านให้ทั่วอาจจะพลาดข่าวสำคัญ

๓.๒ การอ่านนิตยสารและวารสาร อาจจะไม่จำเป็นต้องอ่านทั้ง ฉบับ คงเลือกอ่านเฉพาะเรื่องที่สนใจหรือต้องการโดยดูจากสารบัญ จะทำให้ หาเรื่องที่ต้องการได้เร็วขึ้น

การอ่านหนังสือให้ฟัง

ความมุ่งหมาย

การอ่านหนังสือให้ฟังเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหนึ่ง ที่จะจูงใจ ผู้ฟังให้เกิดการรักหนังสือ อยากติดตามเรื่องที่ได้ฟังต่อไปด้วยตนเอง ผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งยวด คือ ได้ฟังการอ่านออกเสียง ที่ถูกต้อง การอ่านที่ถูกต้องวิธี ได้ฟังความไพเราะของภาษาอันเป็นประโยชน์ต่อ การเรียนภาษา

ในประเทศไทย การอ่านหนังสือให้ฟังเป็นกิจกรรมจูงใจการอ่านที่ยังมี การจัดทำไม่แพร่หลายนัก ทั้งที่เรื่องการอ่านหนังสือให้ฟังเป็นสิ่งที่นิยมทำกัน

ในครอบครัวมาช้านาน เช่น ลูกหลานอ่านหนังสือให้ปู่ย่าตายายฟัง พ่อแม่ พี่ป้า น้าอา อ่านหนังสือให้ลูกหลานฟัง ปัจจุบัน แม้จะมีสถานีวิทยุบางแห่งจะ จัดรายการอ่านหนังสือให้ฟังอยู่บ้างก็ตาม แต่การอ่านหนังสือให้ฟังก็ยังไม่ แพร่หลาย ทั้งนี้เนื่องจากเรามักจะคิดกันว่าการอ่านหนังสือให้ฟังเป็นเรื่องของ การหัดอ่าน หรือบางคนก็เห็นว่าเมื่อมีคนมาอ่านหนังสือให้ฟังก็สะดวกดี ไม่ ต้องอ่านด้วยตนเอง ดังนั้น ถ้าเรามีการกระทำกิจกรรมการอ่านหนังสือให้ฟัง อย่างถูกวิธี กระทำกันให้แพร่หลายมากขึ้น และทำอย่างสม่ำเสมอเป็น กิจกรรมต่อเนื่อง การอ่านหนังสือให้ฟังก็จะมีส่วนส่งเสริมนิสัยรักการอ่านได้ อย่างดี และจะมีส่วนส่งเสริมการอ่านภาษาไทยอย่างถูกต้องอีกด้วย

สิ่งสำคัญในการอ่านหนังสือให้ฟังประกอบด้วย ก) ผู้อ่าน ข) สิ่ง ที่อ่าน ค) ผู้ฟัง และ ง) การเตรียมการ

ก) ผู้อ่าน ผู้ที่จะอ่านหนังสือให้ผู้อื่นฟังต้องเป็นผู้ที่มั่นใจในตนเองว่า เป็นผู้ que อ่านหนังสือเก่ง อ่านหนังสือถูกต้องตามอักขรวิธี อ่านชัดเจน เว้น วรรคตอนถูกต้อง ฯลฯ ดังที่กล่าวนี้ ทุกคนมีโอกาทำได้ด้วยการฝึกฝน ใน สถานศึกษา ผู้ที่จะทำการอ่านหนังสืออาจจะเป็น ๑) ครูบรรณารักษ์ ครูอื่นๆ ๒) นักเรียนที่อ่านหนังสือเก่ง ๓) วิทยากรจากภายนอก ๔) เจ้าของบท ประพันธ์ที่นำมาอ่าน

การอ่านแต่ละครั้ง อาจจะมีผู้อ่านคนเดียวหรือมากกว่าหนึ่งก็ได้ หรือ อาจจะนำเทปซึ่งบันทึกการอ่านของบุคคลผู้มีชื่อเสียง เช่น ทมยันตี อ่านบท ประพันธ์เรื่อง “ร่มฉัตร” ของเธอเอง หรือ มนตรี เจนอักษร ดาราภาพยนตร์ อ่านเรื่อง คือรักและหวัง ของวิวัฒน์ วรรณยางกูร ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ฯลฯ

- ข) สิ่ง que อ่าน สิ่ง que นำมาอ่านให้ผู้ฟัง อาจจะเป็นในลักษณะต่อไปนี้
- ๑) บทความจากหนังสือพิมพ์ วารสาร
 - ๒) หนังสือประเภทต่างๆ ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง
 - ๓) ประกาศต่างๆ

การอ่านแต่ละครั้ง อาจจะเป็นการอ่านตอนหนึ่งหรือหลายตอน ของเรื่องเดียวกัน หรืออ่านหลายๆ เรื่อง เรื่องละตอนก็ได้

ค) ผู้ฟัง

- ๑) ได้ฟังความไพเราะของภาษา
- ๒) ได้ฟังการอ่านออกเสียงที่ถูกต้อง
- ๓) ได้ฟังการอ่านหนังสือที่ถูกแบบ เช่น การเว้นวรรค การทอด

จังหวะ ฯลฯ

๔) ถ้าเป็นการอ่านในลักษณะที่เห็นตัวผู้อ่าน ผู้ฟังก็จะได้เห็นท่าทางของผู้อ่าน การหยิบจับหนังสือที่ถูกต้อง

๕) ได้รู้จักหนังสือดี ข่าว เรื่องราวที่น่าสนใจ อันเป็นแนวทางการอ่านและศึกษาด้วยตนเองต่อไป

ง) การเตรียมการ การเตรียมการอ่านหนังสือให้ฟัง ควรมีการเตรียมการดังนี้

๑) การเลือกเรื่อง ผู้ที่จะอ่านหนังสือให้ฟังควรจะ

๑.๑ เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง ตามวัย ตามวาระ และโอกาส เช่น ถ้าเป็นเด็กก่อนวัยเรียน ควรเลือกเรื่องที่ไม่มีความยากมาก มีคำคล้องจอง ฯลฯ

๑.๒ เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับความถนัดและบุคลิกของผู้อ่าน

๑.๓ ถ้าเป็นหนังสือ เมื่อเลือกเรื่องได้แล้ว เลือกตอนที่นำเสนอใจ ซึ่งเป็นตอนที่ดีที่สุดในหนังสือเล่มนั้น หรืออาจจะเลือกบางบท หรืออ่านบางส่วนของบท เพื่อชวนให้ผู้ฟังอยากติดตามอ่านต่อไป

๑.๔ ถ้าเป็นการอ่านทางวิทยุ ซึ่งเป็นรายการติดต่อกัน ก็อ่านเป็นตอนๆ ไป จนจบเรื่อง

๒) การเตรียมตัวสำหรับผู้อ่าน ผู้ที่จะอ่านหนังสือให้ฟังควรจะ

๒.๑ ต้องรู้ว่าการอ่านหนังสือให้ฟังแต่ละครั้งนั้นเป็นการอ่านต่อหน้าผู้ฟังกลุ่มเล็กหรือใหญ่ และจะต้องไปนั่งอ่านหรือยืนอ่าน หรือเป็นการอ่านผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือเสียงตามสาย

๒.๒ หนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่จะอ่าน ควรค้นหน้าหรือตอนที่
อ่านไว้ให้เรียบร้อย ถ้ามีหลายตอน อาจบันทึกหัวข้อเรื่องไว้ที่บนกระดาษค้น
หน้าหนังสือทุกๆ เรื่องที่จะอ่าน

๒.๓ เตรียมตัวฝึกซ้อมการอ่านล่วงหน้าจนกระทั่งพอใจ ถ้า
เป็นการอ่านมากกว่าหนึ่งคน ควรมีการฝึกซ้อมกันให้ดี โดยเฉพาะถ้าอ่านบท
สนทนาโต้ตอบกัน

๓) สถานที่สำหรับจัดกิจกรรมอ่านหนังสือให้ฟัง สถานที่
สำหรับจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้ อาจเป็นหน้าเสาธง ห้องสมุด ห้องเรียน ห้อง
ประชุม สถานที่จัดงานสำคัญต่างๆ ห้องส่งเสียงตามสาย สถานีวิทยุ ฯลฯ
ถ้าการอ่านนั้นต้องมีอุปกรณ์การอ่านประกอบ ต้องเตรียมให้พร้อม ถ้าเป็น
การอ่านแบบที่ผู้ฟังและผู้อ่านต้องเห็นกัน ควรจัดที่นั่งทั้งผู้อ่านและผู้ฟังได้
มองเห็นกันชัดเท่าที่สามารถทำได้ ถ้าเป็นการอ่านหนังสือให้กลุ่มผู้ฟังซึ่งเป็น
เด็กเล็ก ควรจัดให้ผู้อ่านได้อยู่ใกล้กับเด็ก และกลุ่มผู้ฟังไม่ควรใหญ่มาก เพื่อ
เด็กจะได้ดูรูปจากหนังสือหรือหยิบจับหนังสือด้วย

๔) อุปกรณ์ประกอบการอ่าน ในการอ่านหนังสือให้ฟัง ถ้ามี
อุปกรณ์อื่นๆ ประกอบด้วย จะทำให้กิจกรรมการอ่านหนังสือให้ฟังน่าสนใจ
ยิ่งขึ้น อุปกรณ์ที่น่าจะจัดหามาตามความเหมาะสม เช่น

๔.๑ ภาพประกอบเรื่องซึ่งอาจจะเป็นภาพถ่าย ภาพวาด
ภาพของจริง

๔.๒ เพลงประกอบ

๔.๓ การแสดงหุ่น

๔.๔ ป้ายนิทรรศการ

๔.๕ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ

๔.๖ แผ่นภาพและป้ายผ้าสำลี

๕) วิธีการอ่าน

๕.๑ ถ้าเป็นการอ่านต่อหน้าผู้ฟัง ผู้อ่านควรอยู่ในท่าที่จะ
เห็นผู้ฟังทั่วถึง

- ๕.๒ การจับหนังสือและเปิดหนังสือควรให้ถูกต้อง
- ๕.๓ ทำท่าทางการอ่านควรอยู่ในอาการสำรวม แต่มีลักษณะชวนให้อายากฟัง
- ๕.๔ การอารัมภบทควรให้กะทัดรัด ระวังผู้ฟังให้สนใจในเรื่องที่จะอ่าน ถ้ามีอุปสรรคประกอบต้องเตรียมให้พร้อม
- ๕.๕ อ่านออกเสียงให้ได้ยินชัดเจนทั่วถึง น้ำเสียงในการอ่านควรให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะอ่าน
- ๕.๖ อ่านออกเสียงให้ถูกต้องตามอักขรวิธี โดยเฉพาะการออกเสียงตัว ร ล ตัวควบกล้ำ ชื่อเฉพาะบางชื่อ
- ๕.๗ ทอดจังหวะในการอ่านให้เหมาะสม
- ๕.๘ อ่านเว้นวรรคตอนให้ถูกต้อง
- ๕.๙ ผู้อ่านควรมองหน้าผู้ฟังเป็นระยะ

๖) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการอ่านหนังสือให้ฟัง ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังได้ทราบว่าจะมีการอ่านหนังสือให้ฟัง วัน เวลาใด ใครเป็นผู้อ่าน จัดที่ไหน มีการจัดกิจกรรมประกอบอะไรบ้าง และเมื่อจัดแล้วควรจัดอย่างสม่ำเสมอ

๗) กิจกรรมการอ่านหนังสือให้ฟัง กิจกรรมการอ่านหนังสือให้ฟังจัดได้หลายลักษณะ เช่น

- ๗.๑ อ่านในรายการเสียงตามสาย
- ๗.๒ อ่านหนังสือวันละหน้าหรืออ่านข่าวตอนเช้า หน้าเสาธง หน้าชั้นเรียน
- ๗.๓ อ่านหนังสือเพื่อเป็นการแนะนำหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ที่น่าสนใจ หรือแนะนำสิ่งพิมพ์ใหม่
- ๗.๔ อ่านหนังสือในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันปีใหม่ วันเด็กแห่งชาติ วันครู ฯลฯ
- ๗.๕ ประกวดการอ่านหนังสือให้ฟัง
- ๗.๖ กิจกรรมอ่านหนังสือในครอบครัว
- ๗.๗ อ่านหนังสือทางวิทยุกระจายเสียง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การเล่านิทาน

ถัดมา เหมทานนท์

การเล่านิทาน เป็นประสบการณ์ทางการศึกษาหลายรูปแบบ โดยมีความสุข สนุกสนานเป็นองค์ประกอบสำคัญ ประสบการณ์ที่เด็กจะได้รับจากการฟังนิทาน ได้แก่

ก) เกิดการเร้าทางสื่อภาษา การเรียนรู้ในเรื่องการอ่านขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเด็กด้านภาษา ทั้งที่ได้ยินกับหู และเห็นกับตา การเล่านิทานทำให้เด็กได้เข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาในการเล่าเรื่องในบทสนทนาต่างๆ ได้เพิ่มความสนใจในศัพท์ใหม่ๆ เมื่อเห็นศัพท์นั้นๆ ในหนังสือก็จะเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

ข) เกิดการเร้าทางสำเนียง การเล่านิทานที่มีบทบรรยาย บทสนทนาที่มีเสียง มีจังหวะที่แปรเปลี่ยนไปจะช่วยให้เด็กตั้งใจฟัง และสามารถจับความหมายในน้ำเสียงนั้นได้

ค) เกิดการเร้าทางจักษุ ซึ่งได้แก่ รายการนิทานที่ใช้ภาพประกอบ หนังสือภาพ ภาพยนตร์ หุ่นของจริง และสื่อทางจักษุอื่นๆ และยังรวมถึงตัวผู้เล่าเอง โดยเด็กมองเห็นสีหน้าท่าทางอากัปกริยาที่แสดงออก เป็นสิ่งเร้าให้เกิดการรับรู้ในเรื่องนิทานที่เล่าทั้งสิ้น

นิทานที่ดีจะกระตุ้นให้มีอารมณ์สนองตอบ ผู้ฟังเกิดความรู้สึกกลัว รัก กังวล เศร้า และอารมณ์ผ่อนคลาย เป็นไปตามท้องเรื่อง นิทานช่วยฝึกฝนจินตนาการ และสำหรับเด็กโตนั้น นิทานบางเรื่องช่วยลดความกังวลในอารมณ์เมื่อได้รู้สึกว่าเป็นปัญหาบางอย่างในชีวิตที่เกิดขึ้นนั้น คนอื่นก็เคยประสบมาแล้ว และก็สามรถเผชิญปัญหาได้ จนแก้ไขให้ลุล่วงไปในที่สุด

ง) เกิดการรับรู้เกี่ยวกับสังคม นิทานนำเด็กให้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมของชนแต่ละหมู่ ศีลธรรมจรรยา รูปแบบการดำเนินชีวิต

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

และพฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคม แม้แต่บรรยากาศขณะรายการนิทานดำเนินไป เด็กก็จะมีปฏิสัมพันธ์กันกับผู้เล่าด้วย ทำให้เรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนในสังคม เข้าใจบทบาทของตน และมีความพร้อมในการคบหาสมาคมกับผู้อื่นด้วย

๑. ศิลปะและคุณค่าของการเล่านิทาน

การเล่านิทาน ถือได้ว่าเป็นศิลปะดั้งเดิมอย่างหนึ่งในการสื่อความหมายทางวาจาของมนุษย์ และนับเป็นบริการที่จัดขึ้นเก่าแก่ที่สุดในห้องสมุด เช่น มีหลักฐานว่าห้องสมุดคาร์เนกี แห่งเมืองพิตสเบิร์ก สหรัฐอเมริกา ได้จัดให้มีรายการเล่านิทานเป็นประจำ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๒ และห้องสมุดประชาชนนครนิวยอร์ก ก็เริ่มมีรายการเล่านิทานตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๑^๑

การเล่านิทานนำความสุขมาให้แก่ผู้ฟังและผู้เล่าพอกัน ถือเป็นวิธีหนึ่งที่ห้องสมุดได้ใช้เป็นเครื่องชักจูงให้เด็กเกิดความอยากอ่านหนังสือ เด็กที่ไม่เคยนึกอยากอ่านหนังสือ ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่ชอบอ่านเอง หรือไม่ทราบว่าจะอ่านอย่างไรบ้าง เมื่อได้ฟังนิทานแล้วจะเกิดความอยากอ่านหนังสือเองขึ้นมาบ้าง และรู้จักว่าหนังสือมีอะไรดี ๆ และสนุกน่าติดตาม ห้องสมุดประชาชน นครนิวยอร์กได้กล่าวถึงนโยบายที่ห้องสมุดจัดรายการเล่านิทานขึ้น ตอนหนึ่งมีความว่า

“การเล่านิทานเป็นวิธีการนำเด็กเข้าหาวรรณกรรมอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง การเล่าเกี่ยวกับตำนานและนิยายพื้นเมืองต่างๆ ในโลก ช่วยเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชาวโลก การเล่านิทานช่วยฝึกฝนเด็กให้มีความสามารถดีขึ้นในการสดับรับฟัง และมีส่วนร่วมในประสบการณ์กับผู้เล่า บรรณารักษ์ย่อมพยายามเลือกเรื่องที่มีถ้อยคำสำนวนดีที่สุดมาเล่า อันรายการเล่านิทานในห้องสมุดนั้น จะดีถึงระดับไหน ย่อมขึ้นอยู่กับเรื่อง que เลือกมาเล่าและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ดำเนินรายการ”^๒

^๑John Lobothen and Lydia La Fleur, Library Programs, How to Select, Plan, and Produce Them. p. 141.

^๒เล่มเดียวกัน หน้า ๑๔๒.

คุณค่าของการเล่านิทานนั้น นอกจากเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้เด็กรู้จักหนังสือนิทานดีๆ และเป็นการเริ่มต้นปลูกฝังนิสัยรักการอ่านหนังสือแก่เด็กๆ แล้ว การเล่านิทานยังเป็นการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก และช่วยสนองความปรารถนาของเด็กด้วย เพราะนิทานเป็นสิ่งที่เด็กๆ พอใจฟังเป็นที่สุด แม้ว่าเด็กต่างเพศ ต่างวัย จะสนใจในนิทานต่างประเภทกันอยู่บ้างก็ตาม เนื้อหาของนิทานที่เล่าย่อมช่วยปลูกฝังคุณธรรม ความดี ความเป็นสุภาพชน ความละเอียดอ่อนขึ้นในจิตใจของเด็กและสร้างความคิดริเริ่มและการเลียนแบบที่ดีให้แก่เด็กอีกด้วย^๑

๒. กำหนดระยะเวลาสำหรับการเล่านิทาน

เนื่องจากการไม่เหมาะที่จะเล่านิทานให้เด็กที่ต่างวัยกันมากในกลุ่มเดียวกัน บรรณารักษ์ควรแบ่งเด็กออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ คือ เด็กก่อนเข้าเรียนหรือเพิ่งเริ่มเข้าอนุบาลชั้นเด็กเล็ก (๒ ๑/๒-๔ ขวบ) เด็กอนุบาลจนถึงประถมปีที่ ๒ (๕-๗ ขวบ) และเด็กประถมปีที่ ๓ ขึ้นไป (อายุ ๘ ขวบขึ้นไป) หนังสือภาพมักจะได้รับเลือกนำมาใช้สำหรับ ๒ กลุ่มแรก เพื่อเปิดให้เด็กได้ดูภาพไปด้วยพร้อมกันในขณะฟังนิทาน แต่กับกลุ่มเด็กโตใช้นิทานเรื่องขนาดยาว โดยไม่ต้องมีหนังสือประกอบก็ได้

กำหนดเวลาของรายการสั้นยาวแตกต่างกันไปตามระดับอายุของกลุ่ม ถ้าเด็กวัยก่อนเข้าเรียน สำหรับบางคนอาจเป็นครั้งแรกที่มีโอกาสสมาคมกับกลุ่มผู้แปลกหน้าในสถานที่ซึ่งมิใช่บ้านของตน เด็กวัยนี้ไม่เคยต้องอยู่ในระเบียบของโรงเรียนมาก่อน ดังนั้นควรค่อยๆ ฝึกฝนระเบียบการฟัง รายการเล่านิทานควรอยู่ในราว ๑๕-๒๐ นาทีในระยะแรกๆ ถ้าเด็กกลุ่มเดิมมาฟังรายการเป็นประจำ จึงเพิ่มได้ถึงประมาณ ๓๐ นาที นิทานแต่ละเรื่องที่น่ามาเล่าควรอยู่ในระหว่าง ๓-๕ นาที และไม่ยาวเกิน ๑๐ นาที

สำหรับเด็กกลุ่มที่สอง อายุ ๕-๗ ขวบ อาจมีรายการเล่านิทานยาวประมาณ ๓๐ นาที โดยนิทานแต่ละเรื่องดำเนินไปสั้นบ้างยาวบ้างผิดกัน

^๑ม.ล. จ้อย นันทวิจิตรนทร์, การเล่านิทาน, เอกสารประกอบการอินวิชา “บริการแก่ผู้อ่าน”. หน้า ๑

ขนาดยาวควรอยู่ในราว ๘-๑๐ นาที กลุ่มเด็กโตกว่านั้น (โดยมากราวๆ ๘-๑๒ ขวบ) รายการจะใช้เวลาประมาณ ๔๐ นาที นิทานที่เลือกมาแล้วอาจมีความยาวเกินเวลาได้ถึง ๒๐ นาที แต่เวลาเหล่านี้เป็นเพียงการกะประมาณ อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามความสามารถของกลุ่ม ความชำนาญของผู้เล่า นิทานหรือสาเหตุอื่นๆ

ห้องสมุดควรแจ้งกำหนดเวลาการจัดรายการเล่านิทานให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป เพื่อเด็กที่สนใจกลุ่มเดิมจะได้กลับมาอีกเป็นประจำ บรรณารักษ์ควรจัดจำนวนครั้งไว้ให้แน่นอนล่วงหน้า เช่น สำหรับเด็กวัยก่อนเข้าเรียนหรืออนุบาลชั้นเด็กเล็ก จัดรายการเล่านิทานอย่างน้อยติดต่อกัน ๖-๘ ครั้ง ในระหว่างปิดภาคเรียนแต่ละภาคหรือระหว่างฤดูกาล เช่น ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว เด็กที่มาร่วมรายการนั้น ถ้าบรรณารักษ์จัดให้มีการลงทะเบียนจะได้ประโยชน์ดีมาก เพราะอย่างน้อยช่วยให้บรรณารักษ์รู้จำนวนคร่าวๆ ว่าจะมีผู้ฟังจำนวนเท่าใด และบรรณารักษ์จะได้ทราบถึงอายุของกลุ่ม และจะได้ป้องกันไม่ให้เด็กเล็กเกินไปมาเข้าฟัง เพราะอาจก่อให้เกิดปัญหาวุ่นวาย ทำให้เสียรายการ หลังลงทะเบียนแล้วควรจัดทำป้ายชื่อของเด็กไว้ให้ติดหน้าอกแต่ละคน โดยวาดรูปสิ่งของหรือสัตว์ง่ายๆ สำหรับเด็กเล็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ออก ให้เด็กแต่ละคนจำว่าป้ายชื่อของตนนั้นเป็นรูปอะไร และได้ภาพเขียนชื่อกับนามสกุลของเด็กไว้ด้วย เด็กๆ จะสนุกและภูมิใจที่หยิบป้ายชื่อของตนมาติดเสื้อได้อย่างถูกต้อง และบรรณารักษ์สามารถเรียกชื่อเด็กได้ ห้องสมุดสามารถจัดรายการเพื่อพ่อแม่ผู้ปกครองขึ้นได้ด้วยในเวลาเดียวกันที่ห้องอื่น เพื่อไม่ให้ต้องเสียเวลาอยู่เปล่าขณะคอยลูกหรือเด็กในปกครองของตน

การวางกำหนดเวลาจัดรายการเล่านิทานเป็นประจำสำหรับเด็ก จะช่วยให้เด็กนำไปบอกต่อๆ กันด้วยวาจา นับเป็นการประชาสัมพันธ์อย่างดีวิธีหนึ่งที่สามารถเรียกจำนวนผู้ฟังให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การจัดรายการเป็นรายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือนนั้น สุดแท้แต่จำนวนบรรณารักษ์ผู้มีความสามารถในการเล่านิทานว่าจะมีเวลาจัดรายการได้กี่ครั้งแค่ไหน และขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กที่เข้ามาฟังกับสถานที่จัดรายการว่าว่างเมื่อใดบ้าง เวลาที่มีเทศ-

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กาลพิเศษ บรรณารักษ์ควรจัดรายการเล่านิทานที่เหมาะสมกับเทศกาลนั้นๆ ด้วย

๓. การเลือกนิทานสำหรับเด็ก

สิ่งแรกที่ผู้เล่านิทานพึงกระทำคือ เลือกนิทานที่จะมาเล่าหรืออ่านให้เด็กฟัง ข้อสำคัญ คือ ควรให้มีการแปรเปลี่ยนแปลกออกไปหลายๆ แนว โดยเฉพาะรายการที่จัดสำหรับเด็กเล็ก ถ้าเล่านิทานล้วนๆ บางทีอาจมากเกินไปสำหรับเด็กเล็ก บรรณารักษ์ย่อมนำหนังสือสอนเล่นเกมต่างๆ มาประกอบรายการด้วยได้ การเลือกเรื่อง ควรให้เหมาะกับผู้ฟัง เด็กเล็กไม่สนใจเรื่องซับซ้อน เด็กสนใจตัวเองและสิ่งใกล้ตัว เช่น สัตว์เลี้ยงของตน ถ้าตื่นเต้นผจญภัยหวาดเสียวบ้างก็ดี เด็กจะชอบ แต่อย่าให้มากเกินไป

นิทานที่ใช้ได้ดีกับเด็กวัยก่อนเข้าเรียนที่บรรณารักษ์ควรเลือกมีอยู่หลายแนว เช่น นิทานที่เล่นคำ เล่นเสียงจังหวะคำ นิทานที่มีคำคล้องจองกัน มีคำซ้ำๆ กันที่น่าฟัง นิทานที่กระตุ้นจินตนาการ และนำออกแสดงได้ หนังสือที่มีภาพประกอบสวยๆ นิทานที่เสนอภาพสะท้อนของเด็กในทางที่ดีงาม นิทานที่รับรู้และเข้าใจความรู้สึกของเด็กและให้ความเห็นอกเห็นใจ

มีผู้สรุปความสนใจของเด็กในระดับอายุต่างๆ กันไป ดังต่อไปนี้^๑

ระหว่าง ๔-๖ ปี เด็กจะมีความสนใจตนเองน้อยลง และหันมาสนใจกับสิ่งภายนอกมากขึ้น มีอารมณ์ขัน รักสนุก ชอบฟังนิทานต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ ชอบคำพูดซ้ำๆ

ระหว่าง ๖-๗ ปี เด็กจะสนใจเรื่องเกี่ยวกับนางฟ้า เทวดา เรื่องลึกลับ ธรรมชาติ เรื่องที่เกี่ยวกับคน ชอบเรื่องที่เป็นจริง ชอบดูภาพประกอบสวยๆ

ระหว่าง ๗-๘ ปี ยังคงชอบนิยายปรัมปรา นางฟ้า เทวดาอยู่ แต่เริ่มสนใจเกี่ยวกับชีวิตจริงแล้ว มีความสนใจเด็กอื่นๆ ชอบเรื่องที่มีแง่ชวนสงสัย ชวนคิดอย่างตื้นๆ เด็กผู้ชายชอบการผจญภัย เด็กผู้หญิงชอบเรื่อง

^๑ม.ล. จ้อย นันทิวชิรย์, การเล่านิทาน หน้า ๒.

เกี่ยวกับบ้าน ตุ๊กตา

ระหว่างอายุ ๙ ปี เด็กหญิงยังคงสนใจเรื่องนางฟ้า แต่เด็กชายหันไปสนใจเกี่ยวกับชีวิตจริง วิทยาศาสตร์ ความคิดคำนึงมากขึ้น

ระหว่าง ๑๐ ปี เด็กสนใจเรื่องเกี่ยวกับประเทศอื่นๆ สนใจเรื่องทางประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ และเรื่องเกี่ยวกับวีรบุรุษ

ระหว่าง ๑๑ ปี เด็กชายชอบการผจญภัย ลึกลับ สนใจวิทยาศาสตร์มากขึ้น ส่วนเด็กหญิงสนใจเรื่องบ้าน สัตว์เลี้ยง ธรรมชาติ เรื่องรักๆ ใคร่ๆ บางคนก็ชอบผจญภัยเหมือนกัน

ระหว่าง ๑๒ ปี เด็กชายชอบนิทานเกี่ยวกับเรื่องที่ยบลงอย่างขมวดปมให้คิด ชอบเรื่องผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ ส่วนเด็กหญิงยังสนใจชีวิตในบ้าน และเริ่มสนใจเรื่องรักๆ ใคร่ๆ มากขึ้น

ยิ่งเด็กมีอายุมากขึ้น นิทานที่เลือกมาเล่าในรายการจะต้องมีเนื้อหาเพิ่มขึ้น จำนวนตัวละครมากตัวขึ้น และโครงเรื่องเข้มข้นขึ้น สิ่งหนึ่งที่นักเล่านิทานเห็นพ้องต้องกันว่าสำคัญ คือ จงเลือกนิทานที่ผู้เล่าเองชอบ เพราะถ้าชอบแล้ว ความรู้สึกอันนั้นจะถ่ายทอดต่อไปถึงเด็กๆ ที่มาฟังด้วย นิทานที่ใครๆ คิดว่าไม่สนุกสนาน ถ้าผู้เล่าชอบ อาจทำให้ผู้ฟังสนุกได้ ในทางตรงกันข้าม นิทานที่สนุกอยู่แล้วแต่ผู้เล่าไม่รู้สึกสนุก ก็จะทำให้เรื่องเสียดสีชาติไปได้ มีผู้แนะนำข้อพึงพิจารณาเวลาเลือกเรื่องนิทาน คือ ควรเลือกเรื่องที่ผู้เล่าเองมีพื้นหรือภูมิหลังอยู่แล้ว เลือกเรื่องที่เล่าตรงไปตรงมาไม่วกวน มีถ้อยคำสนทนาสั้นๆ และดำเนินเรื่องรวดเร็ว ตัวละครในนิทานนั้นเห็นลักษณะได้ชัดเจนจากการกระทำมากกว่าพรรณนาโวหาร^๑

๔. นิทานที่เหมาะสมแก่การเล่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

๔.๑ มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่จะเล่าแก่เด็กๆ ควรจะให้มีความกระตือรือร้นที่จะตอบคำถามว่าใครทำอะไรได้มากที่สุด เด็กทุกคน

^๑Ellin Greene, "The Preschool Hour Today," *Top of the News*, (November 1974) : 83.

อยากรู้ว่าเมื่อเกิดเรื่องขึ้นเช่นนี้แล้ว จะเป็นอย่างไรต่อไปอีก ตัวสำคัญของเรื่อง พระเอก ผู้ร้ายทำอะไร ทำแล้วเป็นอย่างไร

๔.๒ มีเนื้อเรื่องเร้าใจ ทำให้เกิดความตื่นเต้น อยากรู้อะไรไปจนจบ การผูกเรื่องต้องให้แนบเนียนและมีเรื่องปดลีย่อยที่นำออกนอกทางได้น้อยที่สุด เพราะผู้ฟังไม่มีโอกาสจะทวนสอบอีกว่าต้นเรื่องเดิมเป็นอย่างไร ควรเลือกนิทานที่จบในตัวของมันเอง ถ้าจะเลือกเอานิทานชุดที่มีตัวละครเอกชุดเดียวกันไปกระทำเรื่องราวต่างๆ เช่น ศรีธนูชัย เบ็ดโดนนัด กลาสี่เรือ (ชินแบด) หรือเรื่องจากวรรณคดี เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา พระอภัยมณี ก็ควรยกเรื่องหรือตอนที่จบลงในตัวเองแต่ละครั้งที่เล่า

๔.๓ พรรณนาโวหารและภาพพจน์ มีส่วนชวนให้นิทานน่าฟัง ซึ่งต้องคำนึงถึงอายุของผู้ฟังด้วยเหมือนกัน เด็กเล็กๆ ย่อมเข้าใจพรรณนาโวหารได้ยาก และไม่ค่อยมีความอดทนฟังต่อจนตลอด ยิ่งถ้าหากสำนวนพรรณนาโวหารนั้น ประกอบด้วยถ้อยคำที่เด็กไม่รู้จักแล้ว เด็กจะเกิดความเบื่อหน่าย

๔.๔ คำซ้ำ ข้อความซ้ำๆ และคล้องจองกัน เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กตั้งใจ เช่น นิทานเรื่องยายกะตาดปลุกถั่วปลุกงาให้หลานเฝ้า ขนมแป้งจี๋ ยายแก็กลิ้นแมลงวัน หนูถูกแมวกัดหางขาด หลิงชราบกับเจ้าหมูตื้อ และเรื่องทำนองกระต่ายตื่นตูม เป็นต้น เด็กๆ จะชอบ

๔.๕ ปฏิภาณไหวพริบของตัวละคร การสนทนาโต้ตอบ ซึ่งแสดงสติปัญญาเฉียบแหลม เช่น เรื่องศรีธนูชัย ชาดกเรื่องพระมโหสถ นิทานดรุณีเกี่ยวกับคนฉลาดผู้หนึ่งชื่อนัสรูติน นิทานเรื่องสรรพสิทธิ์ เรื่องเหล่านี้เล่าจบเฉพาะเรื่องเฉพาะตอนก็พอ เด็กจะตั้งใจความสามารถของตัวละครเท่านั้น

๔.๖ ความรู้สึกสะเทือนใจ เช่น รัก เกลียด โกรธ ซึ่งผู้แต่งนิทานเขียนไว้ ทำให้นิทานน่าฟังยิ่งขึ้น คนที่ฟังนิทานก็เช่นเดียวกับคนอ่านหนังสือหรือดูภาพยนตร์ ไม่ชอบเรื่องที่จืดๆ นิทานที่เล่าควรมีตอนที่ตื่นเต้น เศร้าโศก สอดแทรกลงไปด้วย เช่น นิทานเรื่องนกในดิงเกล ของแอนเดอร์สัน เจ้าชายผู้มีความสุข ของออสการ์ ไวลด์ เป็นต้น สองเรื่องนี้สำนวนพรรณนาไพเราะมาก

๔.๗ เรื่องผี มีมากมายหลายเรื่อง อย่าเลือกเรื่องที่น่ากลัวเกินไป เด็กจะหวาดผวาวัวเสีย อาจเป็นเรื่องในแนวที่คนพบกับผีโดยไม่รู้สึกผิดปกติ พุดคุยโต้ตอบกันได้ ผีที่กลัวผีด้วยกันเอง ผีน้อยที่น่าเอ็นดูหลอกใครไม่มีใครกลัว เป็นต้น นิทานผีบางเรื่อง ถ้าผู้เล่าเล่าเก่งๆ ค่อยๆ สร้างบรรยากาศมาเรื่อยๆ ก็จะทำให้ผู้ฟังตื่นเต้นได้โดยเรื่องไม่ต้องน่ากลัวนัก เช่น เรื่องคอยจนกว่ามาร์ตินจะมา (Wait Till Martin Comes) หรือเรื่องแขนทองคำ เป็นต้น

๔.๘ เรื่องเกี่ยวกับเด็กและสัตว์เล็กๆ ที่ใช้ไหวพริบความสามารถ เอาชนะสัตว์ใหญ่ที่เกร หรือช่วยป้องกันตัวเองให้พ้นอันตราย ให้อยู่รอดปลอดภัยโดยอาศัยเล่ห์กล ปฏิภาณความสามารถ และร่วมมือร่วมใจกันระหว่างเพื่อนๆ เช่น เรื่องสวิมมี่ (Swimmy) เป็นเรื่องที่ปลาเล็กรวมกันว่ายน้ำทำเป็นรูปปลาใหญ่ออกเที่ยวชมทะเลกว้างใหญ่ได้โดยปราศจากอันตราย เรื่องบับเดียวตายเจ็ด แพะสามตัว และยักษ์คางยาน เป็นต้น

๔.๙ นิทานสุภาพและนิทานอีสป เลือกมาแล้วสิ้นๆ โดยไม่ต้องสรุปว่า นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า... ซึ่งกลายเป็นการเทศนาสั่งสอนไป

๔.๑๐ เรื่องขำขัน เรื่องเกี่ยวกับความน่ารักของสัตว์ ความโง่ของคน ความโลภของคน เช่น เรื่องเจ้าลิงจอร์จผู้ช่างอยากรู้อยากเห็นไปเสียทุกอย่าง เรื่องเกี่ยวกับเจ้าหมีปู้ (Winnie the Pooh) คนฉลาดแห่งเมืองโกแธม เนยแข็งของสาวผู้ชอบสร้างวิมานในอากาศ เจ้าแมงกะพรุนต้อ และอีกหลายเรื่อง

๔.๑๑ ตำนาน นิทานพื้นเมือง นิทานที่อธิบายถึงที่มาของสิ่งทั้งหลาย เช่น ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม ทำไมจระเข้ไม่มีลิ้น ทำไมเสือตัวจึงลาย ทำไมหมาแมวไม่ถูกกัน ทำไมดอกทานตะวันหันหน้าตามดวงอาทิตย์ ทำไมเปิดจิ้งจอกก๊าบๆ และเรื่องพระราชูปู นิทานพื้นเมืองมีลักษณะที่ดำเนินเรื่องตรงไปตรงมาและรวดเร็ว ตัวละครมีความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ส่วนตำนานก็ได้แก่ เรื่องเล่าแสดงประวัติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เกี่ยวกับวีรบุรุษ ได้แก่ ตำนานเกี่ยวกับพระเจ้าเม็งราย พระร่วง ขุนแผน เจ้าแม่ทิวเกสร ตำนานเกี่ยวกับสถานที่

ได้แก่ อ่าวรำฟิง เขาตามองล่าย วัดพัญญูเชิง เป็นต้น ยูลาลี สไตน์เมทซ์ รอสส์ (Eulalie Steinmetz Ross) ผู้เชี่ยวชาญการเล่านิทาน ได้แนะนำว่า คำานานหรือนิยายพื้นเมืองนั้นนับว่าง่าย นักเล่านิทานหัดใหม่ควรจะเลือก เพราะมีถ้อยคำสนทนาสั้นๆ ดำเนินเรื่องรวดเร็ว มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ในขณะที่เลือกหา นิยายพื้นเมืองว่าจะเล่าเรื่องใดดี ให้ทดลองอ่านซ้ำๆ ออกเสียงด้วยยิ่งดี เพื่อตนเองจะได้รู้ว่าจุดเด่นๆ ที่ควรเน้นอยู่ที่ใด ควรเลือกนิยายพื้นเมืองที่ได้รับการเขียนขึ้นใหม่ หรือเล่าใหม่โดยผู้เขียนที่มีความสามารถ จะใช้ถ้อยคำภาษาในการเล่าเรื่องได้อย่างดี และควรรวมนิยายพื้นเมืองของนานาประเทศไว้ในข่ายพิจารณาคัดเลือกด้วย^๑ เด็ก ๗-๑๐ ขวบ ชอบนิยายประเภทนี้มาก ได้แก่ เรื่องแจ๊คกับต้นถั่ว เล่าใหม่ของพระราชกษัตริย์ เจ้าหญิงนิทรา เจ้าหญิงกับเมล็ดถั่ว นิยายเกี่ยวกับนางฟ้าและเทวดาต่างๆ สามารถนำมาใช้เล่าได้ดีให้เด็กกลุ่มนี้ฟัง

๔.๑๒ เทพนิยายและเทพปกรณัม ทั้งเทพนิยายกรีก เทพนิยายชนชาติแถบสวีเดน เดนมาร์ก ฟินแลนด์ นิทานเวตาลของอินเดีย มีเรื่องผจญภัย ตื่นเต้นเร้าใจ เด็ก ๑๐ ขวบขึ้นไป นอกจากชอบนิทานพื้นเมืองแล้ว ยังชอบเทพนิยายเหล่านี้มาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับตัวละครเด่นๆ ที่รู้จักกันดี เช่น เฮอคิวลีส เจสันและขนแกะทองคำ กามเทพกับไซซี ยมเทพ สุริยเทพ เป็นต้น

เรื่องที่ไม่ควรเลือกมาเล่า คือเรื่องที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๔ ประการต่อไปนี้ ก) เรื่องที่ดำเนินเรื่องอืดอาด ยืดเยื้อ วากวน มีรายละเอียดปลีกย่อยมาก ข) เรื่องที่มีการเทศนาสั่งสอนมากเกินไป ค) เรื่องที่สยดสยอง พองขน หม่ากันทำร้ายกัน เรื่องที่กล่าวถึงความทารุณที่เกิดขึ้นหรือก่อขึ้นกับสัตว์เลี้ยงกับเด็ก ง) เรื่องที่เนื้อหาไม่เหมาะที่จะเล่าในที่ชุมชน เพราะอาจทำให้เกิดความขยะแขยง เรื่องที่ไม่สุภาพ เช่น เรื่องศรีธนญชัย บางตอน

๕. การหัดเล่านิทาน

ถ้าหากนิทานนั้นเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาโดยยังมีได้มีการจดลงไว้ ผู้เล่าควรเขียนนิทานออกมาเป็นตัวหนังสือ เป็นเรื่องเป็นราวเสียก่อน จะได้มี

^๑Eulalie Steinmetz Ross, *The Lost-Half Hour; a Collection of Stories.*

โอกาสอ่าน พิจารณาบททวน และอาจดัดแปลงเรื่องบ้างตามความจำเป็น ถ้าหากเนื้อเรื่องบางตอนไม่เหมาะสม เช่น หวาดเสียวเกินไป หรือเรื่องยุ่งยาก ซับซ้อน เมื่อเขียนแล้ว จะได้ลองอ่านดู พร้อมกับจับเวลาว่าจะเล่าสักกี่นาที ถ้าเป็นนิทานที่มีผู้เขียนขึ้นใหม่ บรรณารักษ์ผู้เล่านั้นควรต้องพยายามท่องจำ คำต่อคำ เพราะความไพเราะอยู่ที่การเรียบเรียงและการใช้สำนวนภาษา บางคนมีความเห็นว่านิทานพื้นเมืองไม่จำเป็นต้องท่องทุกตัวอักษร แต่ถึงกระนั้น ถ้านิทานพื้นเมืองหรือตำนานนั้นได้รับการเขียนขึ้นใหม่ โดยผู้เขียนที่มีความสามารถในการใช้สำนวนภาษา ก็จำเป็นต้องเล่าให้คงถ้อยคำสำนวนเดิมนั้น เพราะไพเราะสละสลวยน่าฟังกว่าที่ผู้เล่าใช้ถ้อยคำของตนเอง แต่สำหรับผู้ที่ไม่ฝึกฝนใหม่ ควรท่องจำนิทานให้คล่องไม่ว่าจะเป็นแบบใด หลังจากนั้นจะท่อง หรือจะใช้ถ้อยคำของคนเล่าเอง ก็ขึ้นอยู่กับทักษะความชำนาญและรสนิยมของผู้เล่าเอง

รอสส์ กล่าวว่า ในการท่องจำนิทาน ผู้เล่านิทานฟังอ่านแล้วอ่านอีก ซ้ำไปซ้ำมาโดยออกเสียงดังๆ จนซึ่งในวิธีการใช้ถ้อยคำและแนวของเรื่อง แล้วจางวางหนังสือลง คิดทบทวนไปมาในใจ หรือเขียนเป็นบันทึกย่อๆ ลงไว้ก่อน เพื่อจะได้ย้อนดูเวลาติดขัดในขณะท่องจนสามารถจำได้^๑

การบันทึกนิทานนั้น ควรทำลงในบัตรขนาด ๔ x ๖ หรือ ๕ x ๘ นิ้ว เพื่อไม่ต้องเขียนตัวเล็กเบียดกันเพราะเนื้อที่ไม่พอ ด้านหนึ่งของบัตร เขียนชื่อนิทาน แหล่งที่มาของนิทาน ผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ ผู้จัดพิมพ์ สถานที่พิมพ์ ผู้พิมพ์โฆษณา และปีที่พิมพ์ให้รายละเอียด พร้อมกับระบุกลุ่มอายุ ผู้ฟังที่เหมาะสมที่สุด เวลาที่ใช้ในการเล่า ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีไว้เป็นแนวทางในการเล่าครั้งต่อไป บัตรด้านตรงกันข้ามเป็นที่บรรจุเนื้อเรื่องนิทาน ควรจดประโยคขึ้นต้นของนิทานและตอนลงเอยไว้ด้วย ตัวละครในเรื่อง ประโยค และข้อความที่ใช้ถ้อยคำดิชวนฟัง และคำที่แสดงถึงเรื่องที่ดำเนินไปตามลำดับต่อเนื่องกัน^๒ ดังตัวอย่าง

^๑Eulalie Steinmetz Ross, *The Lost-Half Hour; a Collection of Stories*. p. 184.

^๒Sylvia Ziskind, *Telling Stories to Children*. New York: H.W. Wilson co., 1976, p. 11.

(บัตรด้านหน้า)

เจ้านายผู้เป็นยอดแห่งนายทั้งปวง นิทานสั้น
 แปลจาก Master of All Masters ซึ่งรวมอยู่ใน
 Jacobs, Joseph, English Folk and Fairy Tales.....
 Illus. by John D. Batten. 3d ed. rev. New York :
 G.P. Putnam's Sons (n.d.)
 เหมาะสำหรับเด็กประมาณ ๘-๑๒ ปี
 ต้องพยายามท่องจำชื่อสิ่งของต่างๆ ให้คล่อง

(บัตรด้านหลัง)

เจ้านายผู้เป็นยอดแห่งนายทั้งปวง

ชายชราอาม	หญิงสาวตอບ	ชายชราบอก
ตัวเขาเอง	ท่าน คุณ	เจ้านายผู้เป็นยอดแห่งนายทั้งปวง
เตียง	เตียง แท่นนอน	อาสน์อ่อนนอนเพลิน
เสื้อ กางเกง	เสื้อ กางเกง	สองแขนสองขาน่าสวมน้ำใส่
แมว	แมว วิหาร์	เจ้าหน้าที่ชาวจอมชนชนฟู
ไฟ	ไฟ ถ่าน เปลวไฟ	แสงแดงแรงร้อน
น้ำ	น้ำ วารี คงคา สาคร	ของเหลวของใช้ดับกระหายคลายร้อน
บ้าน	บ้าน คฤหาสน์ เกหา	โดมเด่นเป็นสง่าเสียดฟ้ายอดไศล
	ที่อยู่อาศัย	

การหัดเล่านิทาน ให้อ่านออกเสียงดังตั้งแต่ต้นจนจบ อ่านทบทวนไป
 มา จะได้ว่าตรงไหนควรเน้น ตรงไหนควรเน้นจังหวะ ตรงไหนควรเร็วเร่ง
 กระชั้น และตรงไหนควรทอดให้ยืดออกไปบ้าง ซ้อมทำเสียงค่อย เสียงดัง ให้
 มีการแปรเปลี่ยนในน้ำเสียงและลีลา เมื่อรู้สึกว่าย่เรียนรู้ทันได้แล้ว ทดลอง
 เล่าบันทึกแถบเสียงแล้วเปิดฟังน้ำเสียง จังหวะจะโคน การเน้น ทดลองฟัง
 ตนเองอย่างที่คุณอื่นได้ยินเสียงเวลาเล่านิทานนั้น

ขั้นต่อมา ผู้เล่านิทานควรฝึกซ้อมเล่านิทานอยู่หน้ากระจก ดูท่าทางวิธี
 การเล่าของตนเองเพื่อมองตนเองอย่างที่คุณอื่นมอง หรือทดลองเล่าให้คุณอื่นฟัง
 ไม่ว่าจะป็นญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนฝูงเป็นการซ้อมและทดสอบไปในตัวด้วย

สิ่งแรกที่คุณควรคำนึง คือ การฝึกออกเสียง เวลาเล่านิทาน ผู้เล่าต้องใช้
 เสียงของตนเปล่งออกไป ต้องฝึกควบคุมการหายใจ การบริหารร่างกาย เพื่อช่วย

มีหลายวิธี เช่น หายใจเข้าแล้วนับหนึ่งถึงสิบแล้วหายใจออก เพิ่มจำนวนเวลานับขึ้นเรื่อยๆ แล้วดูว่าตนเองนับได้ถึงเลขเท่าใดในขณะที่กลั้นหายใจ หายใจเข้าแล้วใช้ลมเป่าเทียนโดยไม่ให้เทียนดับ แต่ให้เปลวเทียนวับแวมติดต่อกันตลอดให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ หายใจเข้าแล้วห่อปากเป่าลมออกให้ถูกมุมบัตรที่ถือไว้หลวมๆ เป่าติดต่อกันรวดเดียวซ้ำๆ และให้นานที่สุด อ่านออกเสียงดังตอนหนึ่งตอนใดในหนังสือ ลองดูว่าอ่านไปได้มากน้อยแค่ไหน ก่อนจะหยุดหายใจใหม่ เวลาต้องหายใจเข้า ในขณะที่อ่านฝึกหายใจเร็วๆ เร็วๆ โดยไม่ให้สังเกตเห็นได้ถนัด ฝึกเปล่งเสียงให้ออกจากส่วนลึก ไม่ใช่แค่คอและจมูก หัดพูดให้ชัดถ้อยชัดคำ ออกเสียงชัดเจนทั้งตัว ‘ร’ ‘ล’ และคำควบกล้ำทั้งหลาย

๖. ข้อควรทำในการเล่านิทาน

๖.๑ **ควรหาคำแปล** ถ้ามีคำยากอยู่ในเรื่อง แล้วอธิบายให้เด็กฟังก่อนเริ่มเล่าเรื่อง การใช้สำนวนเปรียบเทียบควรให้ง่ายพอที่จะเข้าใจได้ ถ้าผลอใช้คำยากไปในขณะเล่าไม่ควรหยุดเพื่ออธิบายคำนั้น ควรปล่อยให้จบนิทานจบเรื่อง แล้วจึงค่อยยกขึ้นมาสอบถามความเข้าใจของเด็กและอธิบายทีหลัง

๖.๒ **เตรียมหนังสือที่จะเล่า** หนังสือแนวเดียวกัน และแตกต่างกัน จัดวางไว้เพื่อให้เด็กหันมาอ่านหนังสือหลังจากพอใจนิทาน

๖.๓ **แต่งกายให้เรียบร้อย** และค่อนข้างพิเศษนิดหน่อยแต่อย่าให้เป็นแบบที่ดึงสายตาและความสนใจไปจากเรื่องนิทานไปสู่เสื้อผ้า

๖.๔ **ใช้เสียงเปลี่ยนตามภาษาท้องถิ่นของตัวละคร** แต่ถ้าทำได้ไม่ดีก็เสียรส การพูดไม่ถูกอาจก่อความรำคาญและไม่พอใจให้แก่ผู้ฟัง อาจทำเสียงเด็ก คนแก่ ผู้ชาย ผู้หญิง ถ้าทำได้ ต้องดูความสามารถของตนเองเสียก่อน

ในระหว่างที่ซ้อมเล่านิทานถ้ามีโอกาสลองบันทึกเสียงและภาพไว้ดู ตนเองจะได้เห็นข้อบกพร่องต่างๆ และพยายามแก้ไขเสียให้ดีขึ้น แต่ถ้าไม่มีก็อาจอาศัยเพื่อนหรือญาติพี่น้อง ให้คอยดูว่าขณะเล่านั้น ผู้เล่าทำอะไรไปในทำนองที่ไม่ควรทำหรือไม่

๗. ข้อที่ไม่ควรทำ

๗.๑ ทำเสียงที่ไม่เป็นธรรมชาติของตนเอง

๗.๒ เล่าผ่านไมโครโฟน เครื่องมือกลเช่นนี้ มักจะต้องระมัดระวังอย่างยิ่งในการใช้เพราะจะทำลายน้ำเสียง และนิทานนั้นควรเล่าให้ฟังเฉพาะในกลุ่มเล็กจึงจะได้ผลดีเต็มที่

๗.๓ พูดเร็วไป ลิ่นรัว ปกตินักเล่านิทานใหม่ย่อมเกิดความประหม่าหรือตื่นเต้น ซึ่งมักจะทำให้ระดับการพูดเร่งกระชั้นขึ้นโดยไม่รู้สึกรู้ตัว ควรแก้ไขโดยพยายามพูดให้ช้าลงกว่าปกติเล็กน้อย ซึ่งถ้าเกิดความตื่นเต้นและพูดเร็วขึ้น จะได้จังหวะพอดี

๗.๔ พูดซ้ำเกินไป พูดยืดยาด จะทำให้คนฟังเกิดความรำคาญ เพราะความสามารถในการฟังของคนโดยธรรมชาติจะเหนือกว่าความสามารถของคนที่จะเปล่งวาจาออกมาเป็นถ้อยคำอยู่แล้ว จึงควรฝึกพูดให้เร็วขึ้น

๗.๕ พูดเสียงค่อยเกินไป ทำให้ผู้ฟังต้องเงี้ยว และใช้สมาธิในการฟังมาก ในไม่ช้าก็เกิดความเหนื่อยที่ต้องคร่ำเคร่งตั้งใจฟัง ทำให้เสียอารมณ์สนุก

๗.๖ พูดเสียงเรื้อยๆ เป็นเสียงเดียวกันหมด ชวนให้เบื่อ วิธีแก้ควรฝึกพูดเปลี่ยนเสียงให้มีสูง-ต่ำ มีจังหวะ เน้นที่ควรเน้น เสียงดัง เสียงค่อย เสียงอ่อน เสียงกร้าว เสียงดู่ ตามความในเรื่อง และรู้จักหยุด เว้นระยะ ทอดระยะ

๗.๗ พูดเสียงแหลมเกินไป ฟังแล้วรำคาญหู ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีเสียงสูงอยู่แล้วตามธรรมชาติ และถ้าเกิดอารมณ์ประหม่าตื่นเต้น อารมณ์เช่นนี้มักทำให้เสียงเปลี่ยนระดับสูงขึ้นไปอีก ๑ บันไดเสียงเป็นอย่างน้อย วิธีแก้คือพยายามลดเสียงลงกว่าเสียงปกติของตนเองหนึ่งระดับ ถ้าเสียงธรรมชาติแหลมอยู่แล้ว ควรฝึกพูดให้เสียงทุ้มลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๗.๘ พูดโดยไม่มองหน้าผู้ฟัง ควรให้ผู้ฟังรู้สึกเหมือนว่าผู้เล่าตั้งอกตั้งใจเล่าให้ตนฟัง ไม่ใช่มองแต่เพดาน โคมไฟ หรือฝาผนัง ถ้าทำให้รู้สึกว่

ฟังเฉพาะตัวด้วยซ้ำจะยิ่งดีขึ้น ขณะเล่าใช้สายตามองคนโน้นทีคนนี่ที ดู
ปฏิริยาความสนใจ บางคนอาจยิ้ม ผงกศีรษะแสดงอาการรับรู้เห็นพ้อง บาง
คนอาจมองเฉย หน้าตายตลอดเวลา บางคนมีสีหน้าท่าทางแสดงความรู้สึก
ไปตามอารมณ์ของเรื่องและผู้เล่าสะท้อนออกมา บางทีก็มีคนนอนหลับ แต่ผู้เล่า
นิทานไม่ควรเสียใจว่าตนเองไม่มีความสามารถ ควรคิดว่าคนส่วนใหญ่ยังนั่งฟังอยู่
และทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

๗.๕ มีท่าทางที่รบกวนสมาธิการฟัง การที่ผู้เล่าจะออกท่าทางใช้มือ
ประกอบขณะเล่านั้น อยู่ที่ว่าเรื่องใดควรมีท่าทางประกอบแค่ไหน และผู้เล่า
เองทำได้โดยไม่เก้อเขินและกำลังพอดี บางคนออกท่ามากเกินไป จนมือ
ขยุกขยิกไปหมด บางคนชอบพูดไปเดินไปวนกลับไปกลับมาเป็นชะมดติดจั่น
โดยไม่รู้ตัว บางคนเกาะเก้าอี้ไว้แน่น แต่โยกเก้าอี้เป็นจังหวะ บางคนโยน
พวงกุญแจหรือวัสดุอะไรก็ตามที่มีในมือ แลบลิ้นเลียริมฝีปากบ่อยๆ กัดริม
ฝีปาก ยืนโยกตัวโคลงไปมา พูด เอ้อ.. อ้า ติดปากมากเกินไป ฯลฯ การรู้จัก
บกพร่องในท่าทางวาจาของตน จะช่วยผู้เล่านิทานให้สามารถปรับปรุงแก้ไข
ตนเองให้เป็นผู้เล่าที่ดีได้

๘. การประชาสัมพันธ์

ระหว่างกำลังเตรียมตัวและฝึกซ้อมการเล่านิทานนั้น ก่อนถึงรายการ
จริงๆ ควรประชาสัมพันธ์ โดยติดประกาศกำหนดรายการและกำหนดระดับ
อายุของกลุ่มผู้ฟังไว้ที่ป้ายประกาศของห้องสมุด จัดนิทรรศการเล็กๆ ที่หลังตู้
หรือมุมใดมุมหนึ่งของห้องสมุดที่จัดไว้สำหรับเด็ก นอกจากนั้น อาจดำเนิน
การประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น ทำโปสเตอร์ หรือป้ายแผ่นเล็กๆ ส่งไป
ตามสถานที่ต่างๆ เช่น โรงเรียน ส่งจดหมายแจ้งรายการไปถึงผู้ปกครองตาม
บ้านที่ทราบว่ามีบุตรหลานอยู่ในกลุ่มที่กำหนดสำหรับรายการนั้นๆ ถ้าเป็น
รายการพิเศษในโอกาสหรือเทศกาลสำคัญ ก็อาจพิมพ์บัตรเชิญและแจกไป
ถ้ามีจำนวนมาก อาจประกาศให้มารับบัตรที่นั่ง เมื่อครบจำนวนแล้ว ถ้ามีผู้
ต้องการฟังหรือบัตรที่นั่งเหลืออีกเป็นจำนวนมาก จะได้จัดเล่านิทานเป็นรอบ

และแจกบัตรเพิ่ม เด็กแต่ละคนจะได้ทราบว่ามาฟังรายการได้ในรอบไหน ส่งข้อความไปลงหนังสือพิมพ์หรือประกาศวิทยุถึงรายการเล่นิทานที่ห้องสมุด จะจัดขึ้น จัดทำแผ่นวงกลมไว้แจกเด็ก แจงวันเวลาของรายการ หรือทำเป็นรูปดาว รูปสัตว์ต่างๆ ที่ง่าย ๆ และน่ารัก

เมื่อเวลาใกล้เข้ามา อาจทำภาพและคำโฆษณาติดแผ่นป้ายสำลี หรือวาดภาพง่าย ๆ ประติษฐ์อักษรลงในแผ่นกระดาษดำขนาดเล็ก แขนหรือตั้งไว้ในที่สะดวก คนผ่านไปมาเห็นได้สะดวก เช่น ตรงทางเข้าออกห้องสมุด หรือเขียนป้ายไปแขวนหรือตั้งไว้ตามร้านหนังสือ และร้านขายของเด็กเล่น และเสื้อผ้าเด็ก ถ้าติดต่อขอความร่วมมือได้จากห้างร้านเหล่านั้น

๕. เตรียมอุปกรณ์เกี่ยวกับการเล่นิทาน

บรรณารักษ์อาจเตรียมสิ่งต่าง ๆ ไว้เพื่อความสนใจของเด็กที่จะมาฟังนิทาน วิธีการที่จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้รายการมีหลายวิธี ดังจะขอยกบางวิธีการมากล่าว ณ ที่นี้ พอเป็นแนวทาง คือ

๕.๑ ตั้งโต๊ะแสดงหนังสือนิทาน ที่เลือกมาแล้ว และเรื่องอื่นๆ โดยผู้เขียนคนเดียวกันหรือเรื่องที่เด็กวัยนั้นจะสนใจและอยากอ่าน โต๊ะหนังสือควรมีแจกันดอกไม้และจัดให้ดูสวยงามเป็นพิเศษ อาจใช้ศิลปะวัตถุ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ มาจัดวางประกอบ เช่น ตุ๊กตาผ้ายัดนุ่น รูปสัตว์ตัดจากกระดาษ รูปปั้นดินเหนียว หรือตุ๊กตากระเบื้องที่เป็นตัวละครอยู่ในนิทานที่จะเล่า เป็นต้น

๕.๒ จัดป้ายนิเทศ ที่สวยงามสะดุดตา ใช้หนังสือเด็กขนาดเล็กๆ ที่นำหน้าเขา หรือใช้ใบหุ้มปกหนังสือและภาพประกอบในหนังสือติดแสดง จะชวนเชิญให้เด็กสนใจหนังสือมากขึ้นด้วย

สำหรับนิทรรศการและป้ายนิเทศนั้น ภาพที่จะใช้มีมากสำหรับให้เลือก บรรณารักษ์ที่ดีไม่ควรทิ้งอะไรทั้งสิ้นที่พออาศัยใช้เป็นแหล่งภาพของตนได้ ภาพโฆษณาสินค้าต่างๆ ปฏิทิน หนังสือเก่าที่ขายราคาถูก ที่มีภาพประกอบ หนังสือภาพระบายสี ใบหุ้มปกหนังสือ เอกสารแจกในการ

ประชุมต่างๆ อนุสารและผลผลิตของบริษัทที่มาร่วมประชุม แสตมป์ บัตร
อวยพรปีใหม่ บัตรโอกาสอื่นๆ เช่น วันเกิด ที่ได้รับหรือซื้อมาเอง ภาพถ่าย
ภาพวาด ตั้งแต่ภาพวิจิตรศิลป์ จนถึงภาพวาดโดยหลานๆ เพื่อนๆ เด็กๆ
หรือบรรณารักษ์เอง กระดาษสวยๆ ที่ใช้ห่อของขวัญ วารสารต่างๆ เหล่านี้
เป็นต้น เก็บสะสมไว้เป็นคลังภาพที่จะหยิบใช้ได้สะดวกทุกโอกาส

๕.๓ จัดเตรียมขนมเล็กๆ น้อยๆ หรือของที่ระลึกง่ายๆ ราคาถูก
ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเองไว้แจกเด็กที่มาฟังรายการนิทาน

๕.๔ มีแถบบันทึกเสียงดนตรี เพื่อเปิดเบาๆ ให้ฟังขณะมานั่งคอย
ก่อนเริ่มรายการ

๑๐. เตรียมสิ่งต่างๆ เพื่อนำรายการหรือแทรกในรายการ

เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมสนุกด้วย ดังเช่น

๑๐.๑ การแสดงหุ่น อาจใช้หุ่นนิ้วหรือหุ่นถุงมือที่จัดทำขึ้นเอง
สร้างโรงหุ่นเล็กๆ ไว้ก็ได้เพื่อยกมาตั้งที่มุมใดมุมหนึ่งของสถานที่ที่จะใช้เล่านิทาน
ถ้าไม่มีโรงหุ่น อาจทำขึ้นง่ายๆ คือใช้หมวกปีกใหญ่แบบงอบสานพิเศษให้ปีก
มีวงใหญ่ออกไปพอควร หรือใช้หมวกแบบคนจีนที่เรียกว่า กุ้ยเล้ย เป็นยอด
แหลมและมีปีกหมวกกว้าง หรือหมวกแบบชาวเม็กซิกันใส่ เย็บผ้ารูดไว้รอบ
ปีกหมวก ดัดชิปแหวกข้างหน้ายาวพอสมควร ผ้าที่เย็บนั้น ให้ชายผ้าวางลง
กรอมพื้น เมื่อตัวผู้เล่าเองสวมหมวกใบนั้น บรรณารักษ์คนเดียวเป็นทั้งโรงหุ่น
และผู้แสดงเสร็จสรรพ เมื่อสวมหมวกแล้วก็รูดชิปข้างหน้าแหวกลงมาหน่อย
หนึ่ง แล้วเอาหุ่นที่ใส่นิ้วหรือใส่มือก็ตามโผล่หน้าออกมาแสดง^๑

๑๐.๒ ทำชื่อนิทานเป็นรูปหนังสือเล่มเล็กๆ ใสถุงสมมติเป็นถุงวิเศษ
แล้วให้เด็กล้วงหยิบออกมา ได้เรื่องใด บรรณารักษ์ก็เล่าเรื่องนั้นให้ฟัง

๑๐.๓ ทำอ่างเล็กๆ สมมติเป็นสระน้ำ เอาเศษกระดาษเขียนชื่อนิทานแต่ละแผ่น แต่ละเรื่อง กระดาษนั้นจะทำเป็นรูปปลารูปแปลกๆ กันก็ได้
ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ แล้วใช้คลิปหนีบกระดาษหนีบที่ปากปลาเอาไว้ วาง

^๑Ziskind, *Telling Stories to Children*. p. 30.

ปลาเหล่านั้นลงในอ่าง แล้วใช้แม่เหล็กแท่งเล็กๆ ผูกปลายเชือกข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งไปผูกกับไม้เล็กๆ ที่ทำเป็นรูปโค้งคล้ายคันเบ็ดเล็กๆ แล้วให้เด็กๆ มาตกปลา ได้ปลาตัวใด ก็เปิดออกอ่านชื่อนิทานที่เขียนไว้ในปลาตัวนั้น แล้วผู้เล่าก็เล่าเรื่องที่เด็กตกขึ้นมาได้

ข้อพึงระวัง ชื่อนิทานทั้งหลายที่จะเตรียมไว้ให้เด็กล้วงขึ้นมาจากถุงพิเศษ หรือจะให้เด็กตกปลาก็ตาม บรรณารักษ์ต้องสามารถเล่าได้คล่องทุกเรื่อง ไม่เช่นนั้นเด็กจะผิดหวังถ้าหยิบขึ้นมาแล้วเล่าไม่ได้ หรือเล่าไม่คล่อง

๑๐.๔ เตรียมวัสดุ จานกระดาษ ถ้วยกระดาษ สีขาวหรือสีพื้นอ่อนๆ กระดาษวาดเขียนธรรมดา พร้อมดินสอสี ดินสอเมจิกไว้มากๆ จะมีพัดกระดาษพัดใบลาน ด้วยก็ได้ เพื่อให้เด็กวาดภาพเล่นจากความรู้สึกบันดาลใจหลังจากที่ได้ฟังนิทานเรื่องนั้นๆ จบลง อาจแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้าให้จัดหาเสื้อยืดหรือผ้าแบบผ้าคาดกันเปื้อนให้เด็กนำมาด้วย บรรณารักษ์จัดเตรียมสีวาดผ้าไว้ให้ แล้วปล่อยให้เด็กวาด เด็กจะได้ใส่เสื้อหรือใช้ผ้ากันเปื้อนที่มีผลงานฝีมือของตนเอง

๑๐.๕ ทำภาพในเรื่องนิทาน ลงในกระดาษแข็ง วาดอย่างสวยงาม หรือพิมพ์อย่างสวยงาม แล้วตัดเป็นชิ้นส่วนเล็กๆ ใส่กล่องไว้เป็นกล่องๆ สำหรับแต่ละภาพ แล้วให้เด็กช่วยกันต่อชิ้นส่วนเหล่านั้นประกอบเป็นภาพ โดยมีภาพเต็มไว้ให้ดูด้วยหนึ่งแผ่นต่อหนึ่งกลุ่ม แล้วอาจให้แข่งขันกันว่ากลุ่มไหนจะทำเสร็จก่อน หลังจากนั้นก็แจกรางวัลให้ทุกคน

๑๐.๖ เตรียมตัวอักษร ทั้งสระและพยัญชนะ เอาไว้จำนวนมากๆ จัดใส่ซองตามอักษร ก-ฮ และสระต่างๆ วรรณยุกต์ครบครัน พร้อมทั้งไม้ไต่คู้ กาวมันต์ เครื่องหมายปริศนีย์ อັตเจรีย์ และให้เด็กแข่งกันหยิบตัวอักษรเหล่านั้นมาเรียงลงบนแผ่นกระดาษที่ให้ จะช่วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือให้อาสาสมัครออกมา ๓-๔ คน หรือเลือกผู้แทนกลุ่มออกมาเพื่อแข่งขันก็ได้

๑๑. การจัดสถานที่และที่นั่ง

สถานที่เหล่านั้นควรเป็นมุมที่สงบห่างไกลจากเสียงเอะอะหรือมีผู้ผ่านไปมาบ่อยๆ อาจเป็นห้องเล็กๆ ห้องใดห้องหนึ่งในห้องสมุด ให้ผู้ฟังได้รับ

ความสบายพอควร และสามารถที่จะใช้สมาธิตั้งใจฟังนิทานได้เต็มที่ ใช้เบาะรูปสัตว์กวางไว้รอบๆ ห้องให้เด็กนั่ง หรือเตรียมเสื่อขนาดพองนั่งปูไว้ให้มีสี่สวຍงามต่างกัน หรือให้เด็กถือเบาะถือผ้าปูนั่งของตนเองมาก็ได้ ถ้าจะให้หนึ่งเก้าอี้ควรตั้งเก้าอี้เป็นแถวสั้นๆ แถวละ ๕-๖ คน และตั้งให้อยู่สับหว่างกันแต่ละแถว เพื่อให้เด็กสามารถเห็นหน้าผู้เล่านิทานได้ถนัด และผู้เล่าเองก็มองเห็นเด็กได้ครบถ้วนทุกคน จากสีหน้าและแววตาของผู้ฟังที่ผู้เล่ามองเห็น จะทราบได้ว่าขณะนั้นขณะนี้เด็กกำลังสนุกสนาน สนใจ พอใจในเรื่องที่เล่า หรือกำลังเบื่อหน่าย ไม่ตั้งใจฟังอย่างไร^๑

๑๒. การสร้างบรรยากาศ

อาจสมมติว่าพาเด็กไปสู่ดินแดนมหัศจรรย์ โดยทำทางเดินคดเคี้ยว วกลงไปตามระเบียบขั้นบันได ไปสู่ห้องเล่านิทาน บรรณารักษ์และผู้ช่วยในรายการอาจแต่งกายเป็นพิเศษ และมีดนตรีประกอบขณะพาเด็กเดินเข้าไปนั่งในห้อง จูงมือกันเดิน กระโดดไปตามจังหวะดนตรีก็ได้ บรรณารักษ์บางคนต้องการควบคุมกลุ่มเด็กที่มาพร้อมกันฟังนิทานให้อยู่ในความสงบ ตั้งใจจับตาดูผู้เล่า ก็อาจอาศัยทำพิธีจุดเทียนโดยบอกกับเด็กๆ ว่าระหว่างที่เทียนยังไม่ดับควรจะอยู่เงียบๆ เพื่อว่าเมื่อรายการนิทานจบลง จะได้มีพลังอธิษฐานในเรื่องใดก็ได้ เมื่อทำพิธีดับเทียน ถ้าเด็กมีจำนวนน้อย บรรณารักษ์ก็อาจชวนมายืนรวมล้อมเป็นวง แล้วเป่าเทียนพร้อมกันให้ดับ หรืออาจเลือกเด็กที่เกิดในวันนั้นเป็นผู้ดับเทียน หรือให้เด็กออกเสียงเลือกกันเองว่าจะให้ใครในกลุ่มเป็นผู้แทนมาเป่าเทียน

๑๓. การเล่านิทาน

ในการเล่านิทาน รอสส์เสนอข้อแนะนำบางประการ คือ เมื่อเริ่มต้นเล่าควรให้ช้าๆ หน่อย เพราะในขั้นแรกต้องให้ผู้ฟังได้ปรับหูของตนให้คุ้น

^๑John Lobothen and Lydia La Fleur, *Library Programs, How to Select, Plan, and Produce Them.* p. 145.

กับเสียงผู้เล่า ถ้าเริ่มต้นเล่าเสียงไม่ดังพอให้แถวหลังได้ยิน เด็กข้างหลังจะ
เริ่มขยุกขยิก ก็ให้เพิ่มเสียงดังขึ้นอีกหน่อย^๑ ผู้เริ่มเล่านิทานใหม่ๆ อาจ
ประหม่าตื่นเต้น วิธีแก้เมื่อรู้สึกประหม่า คือ ให้อายใจเข้าออก ยาวๆ แรงๆ
หลายครั้ง หรือให้กลืนน้ำลายติดต่อกัน ๕ นาที ทำเสียงฮัมในลำคอค่อยๆ
โดยเผยอริมฝีปากจากกันเล็กน้อย เปลี่ยนเสียงฮัมเป็นเสียงสูงและสูงมากขึ้น
แล้วเปลี่ยนเป็นต่ำจนต่ำสุด เปลี่ยนเสียงในระดับกลาง (ทำเสียงเหมือน
เวลาวิ่งเล่นตีจ๊ับ) ผู้หัดเล่านิทานใหม่ไม่จำเป็นต้องพยายามทำสำเสียงให้มาก
นัก เมื่อฝึกเล่าแล้วหลายๆ ครั้ง ก็จะค่อยเป็นค่อยไปเอง และถ้าชำนาญ ก็
จะยิ่งรู้ว่าเมื่อไรควรเปลี่ยนเสียงให้สูงให้ต่ำ จังหวะเล่ากระชั้นหรือเร่งเร็วขึ้น
หรือทอดเสียงให้ช้าลง และเมื่อไรจะหยุดเว้นระยะสักพักหนึ่ง หรือจะหยุด
เงิบ ทั้งช่วงนานเท่าใดจึงจะได้ผลหรือถึงความสนใจ และพาเข้าสู่จุดสำคัญ
ของเรื่องได้ผลดีที่สุด ข้อสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เล่านิทาน คือ ต้องมีความ
จริงใจ เลือกรื่องได้เหมาะสม และท่องจำได้ขึ้นใจจนเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของ
ผู้เล่า สามารถพูดออกมาโดยอัตโนมัติไม่มีติดขัด และผู้เล่าเองก็สนุกไปกับ
เรื่องที่เล่า ในขณะที่ผู้ฟังก็สนใจที่จะฟัง

นอกจากนั้น รายการเล่านิทานยังอาศัยโสตทัศนวัสดุประกอบก็ได้ เช่น
ใช้ดนตรีหรือเพลงในเรื่องประกอบการเล่านิทาน อาศัยเครื่องฉายภาพทันสมัย
ฉายภาพจากหนังสือนิทานในขณะที่อ่านนิทานหรือเล่าให้ฟัง ใช้ภาพประกอบ
ที่จัดทำขึ้นเองง่ายๆ เช่น ภาพแผ่นที่มีเชือกร้อยไว้แล้ว เปิดพับไปข้างหลัง
ทีละแผ่น แสดงภาพตามเรื่องนิทานที่ดำเนินไป หรือภาพที่ทำเป็นม้วนไว้แล้ว
ค่อยๆ คลี่ออกตามเรื่องแต่ต้นจนจบ แล้วแขวนไว้ข้างฝาหรือกระดานดำ เพื่อ
ให้เด็กมีโอกาสดูต่อหลังจากรายการจบลง ใช้แผ่นโปร่งใสเขียนภาพประกอบ
ทำแบบภาพแข็งซ้อนกันได้ แล้วใช้ภาพแผ่นโปร่งใสเหล่านี้ฉายผ่านเครื่องฉาย
ข้ามศีรษะ หรือใช้ม้วนแผ่นโปร่งใสวาดเตรียมไว้แล้วค่อยๆ เลื่อนภาพให้
ปรากฏทีละเรื่องๆ ขณะเล่า หรืออาจถ่ายทำฟิล์มสตริปจากภาพในหนังสือ

^๑Eulalie Steinmetz Ross, *The Lost-Half Hour; a Collection of Stories*,
p. 189.

เอาไว้เอง หรือซื้อฟิล์มสตริปนิทานเรื่องต่างๆ มาฉายประกอบเป็นฉากหลังประกอบเรื่อง แต่มีข้อพึงระวังไว้ก็คือ ในการฉายภาพ ห้องจะต้องมืดทำให้ผู้ฟังมองไม่เห็นหน้าผู้เล่า อาจคุมกลุ่มไม่อยู่ ถ้าปิดเปิดไฟบ่อยๆ สลับกัน ก็ทำให้เสียจังหวะการเล่าและสมาธิการฟัง แต่ถ้าเล่าเรื่องผี อาจได้ผลดี สร้างบรรยากาศวังเวง และมีเพลงแผ่วๆ ประกอบ แต่ต้องมีผู้ช่วยและอย่าให้นำกล้วยเกินไปจนเด็กเสียขวัญ

๑๔. กิจกรรมสำหรับผู้ฟัง

มีหลายวิธีที่จะนำมาใช้เพื่อให้รายการมีความหลากหลายมากกว่านั่งฟังเรื่องเล่าอย่างเดียว ดังจะขอยกมากล่าวเป็นตัวอย่าง คือ

๑๔.๑ หยุดพักถามอะไร่อย บ้างหลังจากนิทานจบลงไปเรื่องหนึ่งหรือสองเรื่อง จะถามอะไร่อยที่เป็นปัญหาชวนบ้างก็ได้ หรือเป็นปัญหาสนุกๆ ก็ได้ ตัวอย่างอะไร่อย

ก) อะไร่อย ช้างนอกประตูไม้ ช้างในประตูเหล็ก ผ้าผืนเล็กฉากเท่าไรก็ไม่แห้ง (คิม)

ข) อะไร่อย สิบตีนปืนปายขึ้นปากช่อง โศการำร้องอยู่ปากหาดือกฟกชำระกำใจ ชีพคงบรรลัยด้วยน้ำเกลือ (บุตรองเค็ม)

ค) อะไร่อย ดินหกทางห้านาวาสอง เที่ยวท่องอยู่ในห้องกระแสดล โภกหัวเหินบถฤทธิธรณ (กุ่ม)

ง) อะไร่อย มาตัวเดียวเห็น มาสองตัวไม่เห็น (“มัวตาเดียว” เห็นได้ “มัวสองตา” ไม่เห็นเลย)

จ) อะไร่อย อยู่ใต้สะพานพุทธ (สระ ,)

ฉ) นกอะไร่อยบินไม่ได้ (นกหวีด)

ช) ปลาอะไร่อยบินได้ (ปลาอินทรี)

๑๔.๒ เล่นกลเล็กๆ น้อยๆ กลสามารถฝึกซ้อมเองได้ง่ายๆ เช่น กลพับกระดาษ กลด้วยเชือก กลด้วยไฟ ฯลฯ อาจมีการเล่นนิทานสั้นๆ โดยเป็นการเล่นกลด้วยไฟก็ได้ เช่น เอาไฟสำหรับหนึ่ง เลือกรูปหนึ่งออกมาทั้ง ๔

ใบ คือ หนึ่งโพดำ หนึ่งดอกจิก หนึ่งข้าวหลามตัด และหนึ่งโพแดง ไพที่เหลือ
ขอยแล้ววางไว้ทั้งสำหรับสมมติเป็นบ้าน แล้วเล่นนิทานว่ามีขโมย ๔ คนเข้าไป
ขโมยของในบ้านหนึ่งหนึ่ง คนหนึ่งลงไปชั้นล่างสุด คนที่สองไปดูชั้นกลาง คน
ที่สามดูชั้นถัดขึ้นมา คนสุดท้ายเป็นยามคอยดูใครไปใครมาอยู่บนหลังคาบ้าน
(ขณะเล่นก็หยิบไพ่แต่ละรูปสอดลงตามที่ตั้งๆ ในกองไพ่เหลือรูปสุดท้ายวาง
ไว้บนสุด) พอตีขโมยที่เป็นยามมองเห็นตำรวจกำลังเดินมา จึงรีบส่งสัญญาณ
เรียกเพื่อนๆ ขึ้นมาจากชั้นต่างๆ แล้วรีบหนีไปด้วยกัน (ขณะเล่นตอนนี้ก็ใช้
ฝ่ามือตบๆ ไปที่กองไพ่น่าทำเรียก แล้วหยิบหงายให้ดูทีละใบ ปรากฏว่ารูป
หนึ่งซึ่งสอดไว้ตามที่ต่างๆ ในสำหรับนั้นกลับมาเรียงกันอยู่ ๔ ตัวได้จริงๆ)
เด็กจะแปลกใจและชอบใจมาก ว่าขโมยสามารถรวมกันได้จริงๆ ได้อย่างไร
ไม่น่าเชื่อ

๑๔.๓ ให้เด็กแข่งกันพูดคำที่ลื่นพันกัน ซึ่งมีหลายประโยค เช่น
ก) ชามเขียวคว่ำเข้า ชามขาวคว่ำคว่ำ ข) เปิดประตูโบสถ์ ปิดประตูโบสถ์
ค) เข้ากินผักผัด เย็นกินผัดผัก ง) แยกปิ่น เบิกปุ่น ไปโบกตึก

๑๔.๔ เล่นวาดภาพเล่านิทาน บรรณารักษ์ที่มีความสามารถในทาง
วาดภาพ อาจคิดได้ว่าจะลากเส้นอย่างไรขณะเล่าเรื่อง ที่พอจบก็เป็นรูป
พอดี

๑๔.๕ ใช้กระดานป่ายสำลี หรือกระดานที่ใช้แม่เหล็กแท่งเล็ก ๆ
วางได้ เตรียมภาพที่ตัดไว้ติดกับกระดาษทราย หรือติดกับแท่งแม่เหล็กเล็กๆ
แล้วแต่จะใช้กระดานชนิดไหน ขณะเรื่องดำเนินไปก็ค่อยๆ วางต่อลงไปเรื่อยๆ
เช่น เรื่องว่า หญิงคนหนึ่งนั่งอยู่ข้างหูกทอผ้า มือก็ทอผ้าไปใจก็นึกภาวนาว่า
อยากได้เพื่อนมาพูดเล่นเจรจาด้วยสักคน (เอาภาพหญิงทอผ้าขึ้นวางบนกระดาน
ต่อมาหญิงนั้นพบอะไรต่ออะไร ก็วางภาพลงประกอบต่อกันไปจนจบเรื่อง)
นิทานประเภทความซำๆ และคล้องจองกัน ใช้กระดานป่ายได้ผลดีอย่างมาก
หรือเช่น เล่าเรื่องพระราชาก็วางปูไว้ สมมติเป็นพระราชูปถัมภ์ และ
วางสัตว์ต่างๆ ชุมนุมกันอยู่อีกมุมหนึ่ง พอเล่าถึงเต่า ถึงหิ่งห้อย ถึงงู ก็วาง
ภาพลงไปเรียงลำดับ

นิทานแทบทุกเรื่อง ถ้าสามารถวาดภาพหรือหาภาพเตรียมไว้ประกอบได้ ก็จะช่วยทำให้เรื่องแปลกออกไป แต่ผู้เล่านิทานบางคนถือว่า สำเนียงและลีลาการเล่าอย่างเดี๋ยวก็นับเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ที่จะใช้ในรายการเล่านิทาน นักเล่านิทานเก่งๆ สามารถทำได้จริง แต่ก็เหมาะสำหรับกลุ่มเด็กโต ถ้าเด็กเล็กยังต้องอาศัยภาพและการเล่นเกมต่างๆ เข้าช่วยด้วยจึงจะได้ผลดียิ่งขึ้น

๑๔.๖ ให้เด็กมีส่วนร่วมในรายการนิทาน โดยเป็นผู้ช่วยพิเศษ เช่น เรื่องยายแก่ก๊กลืนแมลงวัน บรรณารักษ์เตรียมวาดภาพยายแก่อัปปาก มีเชือกสองสายที่ขึงจากมุมหนึ่งไปถึงในปากของยายแก่ ใช้ลูกรอกสองตัวติดไว้สองด้าน เพื่อความคล่องตัวในการชักเชือก เวลาบรรณารักษ์เล่าเรื่อง ผู้ช่วยพิเศษก็จะเอาสัตว์แต่ละชนิดขึ้นแขวนกับสายเชือก แล้วสาวเชือกให้สัตว์เคลื่อนไปเข้าปากยายแก่โดยเรียงตามลำดับสัตว์ที่แขวนจากการผูกเชือกที่ยาวลงไปจนสั้น ตามลำดับ ให้เห็นว่ายายแก่ก๊กลืนอะไรก่อนหลังตามลำดับ ซึ่งได้แก่ แมลงวัน แมงมุม นก แมว หมา แพะ วัว และม้า

๑๔.๗ เล่าเป็นเพลง ถ้าเล่นดนตรีเป็นก็เล่นประกอบ จะเล่นเปียโน กีตาร์ ก็ได้ ให้เด็กร่วมร้องด้วย เช่น ‘ลุงแม็คโดนัลด์’ อาศัยเพลงเด็กอนุบาล เช่น ‘หนึ่งสองสามสี่ห้า จับปุม้ามาได้หนึ่งตัว’ หนูมาลีมีลูกแมวเหมียว นิทานยายแก่ก๊กลืนแมลงวันร้องเป็นเพลงได้ แต่เป็นภาษาอังกฤษ อาจใช้เล่าแก่กลุ่มเด็กโตที่มีความสามารถพอที่จะเข้าใจภาษาอังกฤษได้ หรือถ้าผู้ใดมีความสามารถแปลให้เป็นภาษาไทย โดยใช้ทำนองเดิมของต่างประเทศ แบบลุงแม็คโดนัลด์ ก็ใช้ร้องให้เด็กกลุ่มที่มีความรู้ภาษาอังกฤษได้รับความสนุกไปด้วย

เล่นแสดงท่าทางประกอบเพลง เช่น ‘แมงมุมลายตัวนั้น’ ‘นิ้วโป้งอยู่ไหน’ เล่นกระโดดออกท่าออกทางตามเพลง เช่น ‘หากพวกเรากำลังสบายจงตบมือพลัน’ เพลงออกทำอื่นๆ ที่อาจแต่งขึ้นเองใหม่ หรือดัดแปลงจากภาษาต่างประเทศ เช่น ‘พ่อแอบราฮัมมีลูกอยู่ ๗ คน’ ‘เด็กชายชาวนามีหมาตัวหนึ่ง’ ‘ขวดสิบไบวางอยู่บนกำแพง’ ซึ่งจะทำให้เด็กสนุกที่ได้ทำตามและร้องตามได้ เพราะเพลงสั้น ง่าย และร้องซ้ำๆ กัน

๑๔.๘ ให้เด็กแสดงบทบาท ไปตามบทกลอนที่บรรณารักษ์ท่องดั่งๆ ให้ฟัง หรือให้เด็กท่องเอง และแสดงบทบาทไปด้วยก็ได้ เด็กทำท่าตีมน้ำ รับประทานอาหาร ใช้สีหน้าอากัปกิริยาให้เพื่อนทายว่าอาหารนั้นรสเผ็ดหรือขม กลิ่นหอมหรือเหม็น ฯลฯ การเล่นเกมละครใบ้ (Pantomime)^๑ เหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีจินตนาการและรู้จักคิดประดิษฐ์ทำทางต่างๆ บรรณารักษ์แสดงให้เด็กดูก่อนก็ได้ ทำท่าสนเขิม ทำท่าเดินไปแล้วถูกหนามตำ เดินกะเผลกไปนั่งบงหนาม แล้วชวนเด็กให้ลองทำ แสดงท่าคนแก่เดิน คนแก่ที่ใช้ไม้เท้า คนแก่ที่ปวดหลัง ล้างมือ เช็ดมือ ส่องกระจก แต่งตัว สวมเสื้อใส่กางเกง กระโปรง เปิดขวดหมึกเกลียว เปิดฝากระป๋องที่ปิดแน่น เดินย่องบนสะพานไม้แผ่นเดียวเลี้ยงตัวไม่ให้ตกลงคลอง แสดงท่าเลียนตัวสัตว์ต่างๆ เช่น กระต่าย หมู ช้าง นก ผีเสื้อ ฯลฯ เมื่อเด็กลองซ้อมเล่นจนคล่องแล้ว ก็อาจแต่งเป็นเรื่องง่ายๆ ให้เล่นเป็นกลุ่ม เช่น เด็กผู้หญิงกระโดดเตะลูกบอลของเด็กผู้ชาย ตกมาถูกเด็กหญิงคนหนึ่ง เด็กผู้ชายวิ่งมาเก็บลูกบอลและขอโทษ ให้แสดงละครใบ้ที่เกี่ยวกับนิทานที่บรรณารักษ์เล่าจะยิ่งสนุกมากขึ้น เช่น เรื่องแพะสามตัว หนูน้อยหมวกแดง ถ้าเด็กจำนวนมากได้มีส่วนร่วมและถ่าจัดดีๆ อาจนำมาเป็นรายการพิเศษที่แสดงโดยเด็กๆ และจัดให้บุคคลอื่นเข้ามาชมได้

๑๕. การเล่านิทานจากหนังสือภาพ

บรรณารักษ์ต้องจำให้แม่นยำว่าภาพดำเนินไปตามลำดับอย่างไร อาจเขียนไว้ย่อๆ และหนีบไว้หลังหนังสือก็ได้ เพราะเวลาเล่านิทานโดยใช้หนังสือภาพ บรรณารักษ์จะถือหนังสือให้ภาพในหนังสือปรากฏแก่สายตาเด็กผู้มาฟังนิทาน ควรถือหนังสือให้สูงอยู่ในระดับสายตาเด็กที่นั่งอยู่และพยายามระวังอย่าให้มือและนิ้วไพล่ออกไปมากในหนังสือและภาพ เพราะอาจไปบังส่วนสำคัญโดยไม่ตั้งใจ อย่าให้หนังสือสูงขึ้นมาบังปากและหน้าผู้เล่า และ

^๑Ziskind, *Telling Stories to Children*. p. 80-84.

พยายามเดินให้เด็กในกลุ่มสามารถเห็นภาพในหนังสือโดยทั่วถึงกัน ในขณะที่ถือหนังสือภาพอยู่ มองคนทางซ้ายในขณะที่ให้คนทางขวามือดูภาพ แล้วเดินกลับไปทางซ้าย ในขณะที่เดียวกัน เปลี่ยนสายตามาจับกลุ่มทางขวา จับตามองข้างหลังบ้าง เป็นการใช้นายตาสื่อความหมาย ให้เด็กคอยโอกาสที่จะได้เห็นภาพ และในขณะที่เดียวกันก็เป็นการปรามเด็กได้ในตัว ไม่ให้หยุดหยิกในขณะที่ฟังและรู้จักคอย

๑๖. แนะนำหนังสือ

หลังนิทานและการเล่นก่อนที่จะปิดรายการ ก็ชี้ชวนดูหนังสือ แนะนำหนังสือที่ดังแสดงไว้บนโต๊ะ และพูดจูงใจให้เกิดความอยากอ่าน จัดกิจกรรมต่างๆ จากวัสดุที่เตรียมไว้ เช่น แข่งขันต่อภาพจากชิ้นส่วนเล็กๆ เรียงตัวอักษรชื่อนิทาน หรือชื่อสัตว์ตัวละครที่ปรากฏในนิทานที่ยกมาแล้ว อาจมีกิจกรรมตามหลังที่ให้ไปทำต่อ เช่น วาดภาพ ประดิษฐ์อะไรก็ตามที่มีกล่าวถึงในนิทานที่เล่าจบลงไป ก่อนสิ้นสุดรายการ บรรณารักษ์พูดชมเด็กที่สามารถนั่งฟังอย่างสงบและร่วมมือในการเล่นต่างๆ อย่างดี พยายามหาข้อชมให้ทั่วๆ กัน และแจกของที่ระลึกหรือรางวัลให้ทั่ว เด็กจะมีความสุขและพอใจในรายการ ก่อนกลับเตือนให้ทราบถึงกำหนดรายการใหม่

กลุ่มเด็กโตอาจจัดเป็นรายการเล่าเรื่องหนังสือ และมีนิทานแทรกประกอบ เพื่อจูงใจให้มาสนใจเลือกหนังสือไปอ่าน

บรรณารักษ์ควรมีสมาคมเล็กๆ ไว้วันที่ก่อกำกับกิริยาและการป้อนกลับจากกลุ่มในขณะที่เล่า เพื่อจะได้นำไปเป็นข้อประกอบการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขรายการให้ดียิ่งขึ้น การเล่านิทานเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ สามารถฝึกฝนให้ดีขึ้นและเชี่ยวชาญขึ้นได้ สำหรับทุกคนที่มีใจรักนิทาน

๑๗. อุปสรรคในการเล่านิทาน

อุปสรรคที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นได้เสมอ ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ผู้เล่าต้องมีไหวพริบและความยืดหยุ่นพอ จึงจะจัดการกับสิ่งที่ไม่คาดฝันได้

ถ้าผู้เล่านิทานเล่าไปได้สักกระยะหนึ่ง ผู้ฟังเกิดแสดงความเบื่อหน่าย ไม่สนใจ หรือถึงช่วงเวลาจะไปดูภาพยนตร์โทรทัศน์ที่เคยดูเป็นประจำ ผู้ฟัง จะลุกออกจากกลุ่มอย่างรวดเร็ว ผู้เล่าควรรีบสรุปเรื่องให้จบเสียโดยเร็ว แต่ ก่อนที่จะสรุปเรื่อง อาจจะปรับปรุงวิธีเล่าโดยแสดงท่าทางและน้ำเสียงให้สมจริงมากขึ้น หรือให้เด็กมาร่วมเล่าด้วย ถ้าไม่อาจดึงเด็กไว้ได้ ควรรีบจบเรื่อง แล้วบอกว่า “วันต่อไป ครูจะมาเล่าเรื่องที่น่าสนใจกว่านี้ พร้อมทั้งมีภาพประกอบ ฉายให้ดูด้วย วันนี้เรื่องไม่ค่อยสนุก จะไปหาหนังสือนิทานมาใหม่ มีหนังสือ นิทานอีกมากในห้องสมุด”

ถ้าผู้ฟังมิได้ลุกออกไป แต่แสดงอาการเบื่อหน่ายมากขึ้นทุกทีๆ ควร รีบจบเรื่องนั้นแล้วเล่าเรื่องใหม่ที่สั้น สนุก ตลก และเป็นสากลที่ทุกคนเข้าใจได้ อย่าพะวงกับความไม่น่าสนใจของเรื่องที่ผ่านมา ยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ปรับตัว ปรับกิจกรรมให้รวดเร็ว แล้วทุกอย่างจะดำเนินไปด้วยดี แม้จะไม่เท่า ที่เราคาดหวังไว้แต่ต้น

๑๘. บทสรุปท้ายชั่วโมงเล่านิทาน

การเล่านิทานหรือกิจกรรมสำหรับเด็กอื่นๆ ไม่ควรทำเพื่อความ สนุกสนานอย่างเดียว ควรสอดแทรกข้อคิดลงไปโดยไม่ให้ผู้ฟังรู้สึกตัว แล้ว ชักนำเด็กสู่การอ่านหนังสือด้วย เช่น อาจจะพูดว่า

“ชั่วโมงเล่านิทานจบลงแล้ว แต่เด็กๆ จะอยู่ในห้องสมุดต่อไปได้นาน ตามใจชอบของหนู อาจจะอยากดูหนังสือนิทานเล่มอื่นๆ มีให้เลือกมาก จะ ยืมไปอ่านที่บ้านก็ได้ จะได้ให้น้องดูด้วย ครูชอบใจเด็กทุกๆ คนที่มาในวันนี้ วันอังคารหน้าเราจะมาพบกันที่นี่อีก สวัสดิ์ค่ะ” หรืออาจกล่าวว่า “นิทานที่ ครูเล่านี้ ครูได้มาจากหนังสือนิทานพวกนี้ทั้งนั้น ถ้าหนูๆ อยากรู้เรื่องนิทาน อื่นๆ อีก เลือกอ่านได้ตามใจชอบ อ่านไว้มากๆ เดือนหน้าครูจะจัดรายการ บันไดดารา ใครชนะจะได้รางวัลเป็นหนังสือนิทานสนุกๆ มากมาย คอยติดตามรายการบันไดดารานะคะ สำหรับวันนี้ครูชอบใจทุกคน สวัสดิ์ค่ะ”

๑๕. ตัวอย่างนิทาน

เจ้านายผู้เป็นยอดแห่งนายทั้งปวง

หญิงสาวผู้หนึ่งได้ออกเที่ยวหางาน ต้องการสมัครงานเพื่อทำหน้าที่สาวใช้ในบ้าน มีชายชราหน้าตาพิกลได้ตกลงรับไว้ให้ทำงานด้วย เมื่อถึงบ้านชายผู้นั้นชี้แจงว่า เมื่อมาทำงานบ้านนี้ ต้องสามารถเรียนรู้ศัพท์เฉพาะที่เขาตั้งขึ้น เพื่อใช้เรียกสิ่งของต่างๆ ในบ้าน ชายชราชี้ที่ตนเองแล้วตั้งคำถามว่า

“นี่รู้ไหมว่าเจ้าน่ะควรเรียกฉันว่าอย่างไร”

“เรียกท่าน เรียกคุณ สุดแท้แต่จะสั่งเจ้าค่ะ” หญิงสาวตอบ

“ไม่ได้” ชายชรารีบสั่นหัวห้าม “เจ้าต้องเรียกฉันว่า ‘เจ้านายผู้เป็นยอดแห่งนายทั้งปวง’ ทุกครั้งไป”

ชายชราชี้ไปที่เตียงนอนแล้วถามสาวใช้ว่า “สิ่งนี้เรียกว่าอะไร”

“เตียง หรือแท่นนอน สุดแท้แต่จะสั่งเจ้าค่ะ”

“ไม่ใช่ ไม่ใช่ เจ้าต้องเรียกว่า ‘อาสน์อ่อนนอนเพลิน’ ”

ชี้ไปที่เสื่อกางเกงซึ่งแขวนอยู่

“แล้วนี่เรียกว่าอะไรรู้ไหม”

“เรียกเครื่องนุ่งห่ม เสื่อกางเกง หรือสุดแท้แต่จะโปรดเจ้าค่ะ”

“ไม่ได้” ชายชราโบกไม้โบกมือวุ่น “เจ้าต้องเรียกว่า ‘สองแขนสองขาน่าสวมนำใส่’ ”

ชายชรามองแมวที่นอนหมอบอยู่ จึงชี้พลางถามว่า

“แล้วเจ้าตัวนี้ล่ะ เรียกว่าอะไรรู้ไหม”

สาวใช้พยายามนึกหาถ้อยคำต่างๆ แล้วตอบว่า

“เรียก แมว เหมียว หง่าว วิพาร์ สุดแท้แต่จะโปรดเจ้าค่ะ”

“ไม่ถูกอีกนะแหละ” ชายชราส่ายหน้า “ต้องเรียกว่า ‘เจ้าหน้าขาวจอมขนขนฟู’ ”

“ทีนี้มาดูนี่” ชายชราพาเดินไปที่เตาไฟ แล้วชี้ที่ไฟกำลังลุกอยู่ “นี่เรียกว่าอะไรอี”

“ไฟ ถ่านไฟ สุดแท้แต่จะโปรดเจ้าค่ะ”

“ผิด เรียกผิด เจ้าต้องเรียกว่า ‘แสงแดงแรงร้อน’ ”

“แล้วนี่ล่ะอะไร” ชายชราถามต่อ พลังซีไปที่น้ำ
สาวใช้ก็พยายามหาศัพท์ต่างๆ มารวบรวมตอบว่า
“น้ำ หรือ วารี คงคา สาคกร อะไรก็สุดแท้แต่จะโปรดเจ้าค่ะ”
“อย่า อย่า เจ้าจะมาใช้ชื่อธรรมดาอย่างนั้นเรียกไม่ได้ เจ้าต้องเรียกว่า
‘ของเหลวของใช้ดับกระหายคลายร้อน’ ”
ชายชราพาสาวใช้ออกมาข้างนอก แล้วชี้ให้ดูบ้านทั้งหลัง
“นี่ล่ะเรียกว่าอะไร”
“บ้าน คฤหาสน์ เคหา ที่อยู่อาศัย สุดแท้แต่จะโปรดเจ้าค่ะ”
“ไม่ได้ ฉันมีชื่อเฉพาะเอาไว้แล้ว เจ้าต้องเรียกว่า ‘โดมเด่นเป็นสง่า
เสียดฟ้า ยอดไศล’ ระวังนะ เจ้าต้องท่องจำเอาไว้ให้แคล้วคล่องนะ จะพูดจะ
จากับฉันต้องใช้ศัพท์เหล่านี้ให้ถูกต้อง ไม่เช่นนั้นถือเป็นโทษผิดถึงไล่ออกอยู่
ด้วยกันอีกไม่ได้”

กลางดึกคืนวันนั้น ขณะที่ชายชรากำลังนอนหลับสนิท สาวใช้ก็วิ่งมา
เขย่าตัว ปากก็ร้องว่า “เจ้านายผู้เป็นยอดแห่งนายทั้งปวงเจ้าขา ขอเชิญลุกจาก
อาสน์อ่อนนอนเพลิน แล้วรีบใส่สองแขนสองขาน่าสวมนำใส่เสียเร็วๆ เกิด
เจ้าค่ะ เพราะว่าเจ้าหน้าขาวจอมชนขนฟู ไปเล่นชนหน้าเตาแล้วหางเลย
ไหม้แสงแดงแรงร้อน วิ่งไปติดผ้าม่านและตามี่ต่างๆ ไหม้ตั้งหลายแห่ง ถ้า
ไม่รีบเอาของเหลวของใช้ดับกระหายคลายร้อนมาสาตเร็วๆ ให้ทันการละก็
โดมเด่นเป็นสง่าเสียดฟ้ายอดไศลก็คงมีอันเป็นไปทำลายลง เพราะแสงแดง
แรงร้อนเป็นแน่แท้เลยเจ้าค่ะ เร็วๆ ซีเจ้าค่ะ”

หนังสืออ้างอิง

จ้อย นันทวิชรินทร์, ม.ล. “เล่านิทาน-รายการเพื่อเด็ก” ใน การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม
การใช้ห้องสมุด หน้า ๑-๒๘ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม ๒๕๒๖.

Ziskind, Sylvia. Telling Stories to Children. New York : H.W. Wilson 1976,
162p.

นิทานเกี่ยวกับสัตว์

กล่อมจิตต์ พลายเวช

เด็กๆ ทุกชาติทุกภาษาชอบและสนใจเรื่องของสัตว์ต่างๆ ผู้ใหญ่ก็คงจะตระหนักดีในเรื่องนี้ จะเห็นได้จากบทกลอนกล่อมเด็กทั้งของไทยและของต่างประเทศ มีมากมายหลายบทที่เกี่ยวกับสัตว์ เช่น

กาเหว่าเอ๋ย ไช้ไว้ให้แม่กาฟัก...

ตุ๊กแกเอ๋ย ตัวมันลายพริ้วพริ้ว...

แมวเหมียวเอ๋ย แยกเขี้ยวยิงฟัน...

Three little kittens...

This little pig went to market...

Baa, baa black sheep...

นิทานพื้นเมืองก็เช่นเดียวกัน มีหลายเรื่องที่ตัวเอกเป็นสัตว์ เช่น ปลาบู่ทอง เจ้าหญิงนกกกระจาบ The Frog Prince, The Golden Goose และนิทานอีสปต่างๆ บทกลอนและนิทานเหล่านี้ นอกจากจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็กแล้ว ยังช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และจดจำชื่อสัตว์ต่างๆ เป็นแนวทางไปสู่นิทานเรื่องใหม่ๆ ที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น

นิทานเกี่ยวกับสัตว์ อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ จำพวก คือ นิทานที่สัตว์มีความประพฤติและความเป็นอยู่เหมือนคน นิทานที่มีความเป็นอยู่ตามธรรมชาติแท้ๆ ของสัตว์ เนื่องจากเด็กๆ ทุกเพศและทุกวัยชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ นิทานสมัยใหม่ที่แต่งขึ้นสำหรับเด็กจึงมักมีเนื้อหาวนเวียนอยู่กับสัตว์ต่างๆ ทั้งสัตว์เล็ก สัตว์ใหญ่ สัตว์เลี้ยง และสัตว์ป่า

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศให้ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นปีหนังสือสากล และได้เชิญชวนให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกร่วมจัดงานเฉลิมฉลองและจัดกิจกรรมส่งเสริมหนังสือ ประเทศไทย ภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นปีแรก และจัดงานนี้สืบต่อมาเป็นประจำ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ทุกปี โดยมีคณะกรรมการพัฒนาหนังสือฯ เป็นผู้ดำเนินงาน ได้จัดให้มีการประกวดหนังสือดีเด่นเป็นประจำทุกปี แบ่งเป็นประเภทสารคดี นวนิยาย กวีนิพนธ์ หนังสือเด็ก และหนังสือประเภทสวยงาม

หนังสือสำหรับเด็กที่นำมาพิจารณาให้เป็นหนังสือดีเด่นประจำปีนั้น แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๖ ขวบ) หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ขวบ) และหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ขวบ) เมื่อพิจารณาหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านและเด็กชั้นประถมศึกษา ทั้งที่ ได้รับรางวัลในฐานะหนังสือดีเด่นประจำปีและรางวัลชมเชย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๒ พบว่าหนังสือที่ได้รับรางวัลเหล่านั้นจะต้องมีเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ร่วมอยู่ด้วย (ยกเว้นปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เท่านั้นที่ไม่มีเรื่องเกี่ยวกับสัตว์) ได้แก่

- พ.ศ. ๒๕๑๕ **อ้วนกับอืดผจญภัย** โดย เบญจมา แสงมลิ (อักษรเจริญทัศน์)
ตุ๊กแกผู้อำภัพ โดย เฉิดฉาย เขมวิชานุรัตน์ ภาพโดย ฟิลิป จัง (สุริยบรรณ)
- พ.ศ. ๒๕๑๖ **ลูกไก่แสนสวย** โดย สุภา ลือศิริ ภาพโดย ฟิลิป จัง (สุริยบรรณ)
- พ.ศ. ๒๕๑๘ **เสือเฒ่ากับลูกวัว** โดย ฉวีวรรณ ภาพโดย สุรศักดิ์ (องค์การคำของคุรุสภา)
- พ.ศ. ๒๕๑๙ **หวานอยู่ไหน** โดย คริสติน สูงสว่าง ภาพโดย อรุณ วัชร-
สวัสดิ์ (ดวงกมล)
หนูน้อย หนูนานา โดยฉวีวรรณ จึงเจริญ ภาพโดย ศักดิ์เดชณ์
พิทักษ์ชาติ (สุริยบรรณ)
สัตว์มีประโยชน์ โดย ประสิทธิ์ ฉายแก้วโปร่ง ภาพโดย
สุพันธ์ กรสวัสดิ์ (องค์การคำของคุรุสภา)
- พ.ศ. ๒๕๒๐ **พญากวางทอง** โดย สายสิงห์ ศิริบุตร ภาพโดย อรุณ วัชร-
สวัสดิ์ (ดวงกมล)
อาณาจักรริมบึง โดย บุรพา ภาพโดย ไพโรจน์ ดาวประดับ-
วงษ์ (ชมรมเด็ก)

- พ.ศ. ๒๕๒๑ สามสื่อยากเป็นเสือ โดย กัลยาณี บัวสรวง ภาพโดย
เรื่องยุทธ์ ตีระวนิช (ปาณยา)
ฝนจ้ำ โดย พรจันทร์ จันทวิมล ภาพโดย สุรางค์ ศรีนุกูล
(แพร์พิทยา)
ไข่มขอบา โดย กรรณิการ์ สัจกุล ภาพโดย วีระ สัจกุล
(บรรณกิจ)
- พ.ศ. ๒๕๒๒ ลูกรัก โดย ม.จ. ประภาพันธุ์ (ภาณุพันธุ์) กรโกสียกาจ ภาพ
โดย ฉลอง มงคลรัตน์ (ปาณยา)
ลูกหมีเป็นหวัด โดย พรจันทร์ จันทวิมล ภาพโดย สมชาย
เวชวิทย์ (ชมรมเด็ก)
หมาป่าแสนฉลาด (นิทานไม่รู้จบ) โดย ทองคำ แสนไสดา
ภาพโดย สมชาย เวชวิทย์ (ชมรมเด็ก)
แกะน้อยหาเพื่อน โดย กิตยวดี บุญซื่อ ภาพโดย เฉลิม
อัคคะพู (ไทยวัฒนาพานิช)
เขี้ยวสิงโต โดย วาณิช จรุงกิจอนันต์ ภาพโดย อรุณ วัชระ-
สวัสดิ์ (ดวงกมล)

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กทั้ง ๑๗ เรื่องนี้แล้ว พบว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์บก ๑๓ เรื่อง สัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ๒ เรื่อง สัตว์เลื้อยคลาน ๑ เรื่อง และรวมสัตว์บกและสัตว์น้ำ ๑ เรื่อง เรื่องเกี่ยวกับ สัตว์บกยังแยกออกได้เป็น สัตว์เลี้ยง ๗ เรื่อง สัตว์ป่า ๕ เรื่อง และเรื่อง ‘หนู’ ๑ เรื่อง ซึ่งอาจจัดรวมไว้ในประเภทสัตว์เลี้ยง เพราะหนูเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ ตามบ้านเรือนและท้องนา ไม่ได้อยู่ในป่า

ขอแนะนำสัตว์เลี้ยงที่ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็กเหล่านี้ โดยเริ่มจาก สัตว์เล็กไปหาสัตว์ใหญ่ สัตว์เล็กที่สุด ได้แก่ ไก่ คือ เรื่อง ไข่มขอบา (๒๕๒๑) และเรื่องลูกไก่แสนสวย (๒๕๑๖) เรื่องไข่มขอบา นั้น มีไข่มน้อยเป็นตัวเอก เกี่ยววุ่นวายขอหาจากสัตว์อื่นๆ แต่ในที่สุด “ไข่มน้อยซึ่งเคยมีเปลือกแข็งห่อ หุ้ม กลายเป็นลูกเจี๊ยบ มีขนสีเหลืองอ่อนนุ่มราวปุยขนแทน และที่สำคัญที่สุด

คือมีขาแข็งแรงสองขา...”^๑ การผจญภัยขอขาของไข่น้อยนี้ ได้พบสัตว์หลายชนิด เริ่มตั้งแต่ หมูมี ๔ ขา มดง่ามี ๖ ขา แมงมุมมี ๘ ขา หนอนมีขามากมาย และท้ายที่สุดคืองู ซึ่งไม่มีขาเลย ไข่น้อยคิดว่า “สัตว์ต่างๆ ในโลกมีรูปร่างหน้าตา มีขาเท่ากันเสียเมื่อไร บางตัวมี ๔ ขา ๖ ขา ๘ ขา บางตัวมีขานับไม่ถ้วน ขาของสัตว์ใดสัตว์หนึ่งก็หวง เขาต้องใช้ขาของเขา จะมาให้กันได้ง่ายๆ หรือ เราทุกคนต้องพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่”^๒

‘เจี๊ยบ’ ในเรื่อง ลูกไก่แสนสวย นำน้องๆ ให้ล้อเลียน ‘เป้’ น้องสุดท้อง ที่พิการขาเสีย ‘เจี๊ยบ’ ภูมิใจในความเป็นลูกไก่แสนสวยของตน และประมาทไม่ฟังคำสอนของแม่ ผลที่เจี๊ยบได้รับคือถูกเหยี่ยวดำโฉบเอาไป แล้วปลัดตกลงมา ต้องกลายเป็น ‘เจี๊ยบบอด’ และขาเสีย น้องๆ หัวเราะชอบใจ แต่เป้ขอให้หยุดหัวเราะเยาะ เจี๊ยบสำนึกผิด และในที่สุด ลูกไก่ทุกตัวก็ไม่หัวเราะเยาะผู้พิการ และเล่นด้วยกันอย่างมีความสุข

หนู เป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่เด็กๆ สนใจ เรื่อง หนูนาน หนูนาน (๒๕๑๙) ชี้ให้เด็กๆ เห็นข้อแตกต่างของการอยู่ในกรุงกับอยู่ในชนบท โดยให้ตัวเอกของเรื่องเป็นหนูนานกับหนูนานที่รักกันมาก แต่หนูนานไม่ชอบอยู่ในกรุง เพราะรถราขวักไขว่ จะกินจะอยู่ก็ต้องคอยระวังให้พ้นภัยจากแมวและคนใจร้าย จึงชักชวนหนูนานให้มาอยู่ด้วยกันในท้องทุ่งที่มีดอกไม้สวยอากาศแจ่มใส อาหารการกินบริบูรณ์

หนูน้อยมดแมว เรื่องที่มี แมว เป็นตัวเอกคือเรื่อง สามสี่อยากเป็นเสือ (๒๕๒๑) และเรื่อง หวานอยู่ในไหน (๒๕๑๙) ‘สามสี่’ เป็นชื่อของลูกแมวที่คิดว่าตัวเองเป็นเสือ จึงไม่ยอมเล่นหัวกินนอนกับพี่น้องแมวตัวอื่นๆ แต่เมื่อได้พบกับเสือจริงๆ ที่สวนสัตว์ สามสี่จึงเห็นข้อแตกต่างระหว่างแมวกับเสือ และยอมรับกับพี่น้องว่า “...ฉันเป็นแมว ฉันไม่อยากเป็นเสือแล้วละ ฉันหน้าตาคล้ายเสือเท่านั้นละนะ”^๓

^๑กรรณิการ์ สัจกุล, ไชยขา, ภาพโดย วีระ สัจกุล (กรุงเทพฯ : ๒๕๒๑) หน้า ๒๐.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^๓กัลยาณี บัวสรวง, สามสี่อยากเป็นเสือ, ภาพโดย เรืองยุทธ์ ติระวนิช (กรุงเทพฯ : ปาณยา, ๒๕๒๑), หน้า ๒๒.

เรื่อง หวานอยู่ไหน นั้น แม้ว่า ‘หวาน’ จะเป็นชื่อของแมวไทยตาสีฟ้า แต่ก็ไม่ค่อยมีบทบาทอะไรมากนัก เพราะหวานหายไปจากบ้าน ‘นินา’ นายน้อยๆ ของหวานต้องออกตามหาไปในที่ต่างๆ ในที่สุดก็พบหวานรออยู่ที่บ้านนั่นเอง

เรื่อง อ้วนกับอืดผจญภัย (๒๕๑๕) เป็นเรื่องของลูกหมู ๒ ตัว ลาแม่ไปเที่ยว ได้พบสัตว์ต่างๆ หลายชนิด มี ควาย แมลง กบ ปลา ลิง กระต่าย นก กวาง งู จระเข้ ม้า ช้าง กระรอก เสือ เป็นเรื่องง่ายๆ ที่ผู้แต่ง “มุ่งหมายที่จะส่งเสริมการอ่านของเด็กและให้เด็กเรียนรู้เรื่องราวและสิ่งต่างๆ จากภาพ”^๑

สัตว์เลี้ยงอีกชนิดหนึ่งที่เด็กๆ อาจจะไม่ค่อยคุ้นเคยใกล้ชิด คือ แกะ เรื่อง แกะน้อยหาเพื่อน (๒๕๒๒) นั้น เล่าถึง แกะน้อยที่พยายามชักชวนสัตว์ต่างๆ ที่ได้พบให้มาเป็นเพื่อนและร่วมร้องเพลงแกะด้วยกัน แต่สัตว์ทุกตัวที่ได้พบต่างก็ปฏิเสธ เพราะเห็นว่าเพลง “แะแะ แะแะ” ไม่เพราะเลย ลู “จ๊ับ จ๊ับ” ของนก “ฮี้ ฮี้” ของม้า “ฮัง ฮัง” ของหมา “อืด อืด” ของหมู “เอ้ก อีเอ้ก” ของไก่ “มอ มอ” ของวัว “ก้าบ ก้าบ” ของเป็ด “เหมียว เหมียว” ของแมวไม่ได้ ผู้แต่งสอนให้เด็กๆ ได้ทราบเสียงร้องของสัตว์ต่างๆ ด้วยคำประพันธ์คล้องจองที่ไพเราะน่าอ่าน

หนังสือสำหรับเด็กเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงเล่มสุดท้ายที่ได้รับรางวัล คือ เรื่อง สัตว์มีประโยชน์ (๒๕๑๙) ท่านเศรษฐีผู้หนึ่งเลี้ยงสัตว์ไว้หลายชนิด ได้แก่ ช้าง ม้า วัว ควาย แพะ แกะ เป็ด ไก่ หมู และสุนัข แต่ละตัวต่างก็มีประโยชน์ต่อเจ้าของ แม้แต่หมูซึ่งได้แต่กินแล้วก็นอน แต่ “ถ้าจะฆ่าเราไปเลี้ยงกัน เราก็กลับมีประโยชน์มากกว่าสัตว์อื่นเสียอีก พวกสัตว์ทั้งหลายได้แต่ทำงานให้ส่วนเรานี่จะเป็นอาหารเลี้ยงมนุษย์ จะมียิ่งมีประโยชน์กว่าสัตว์อื่นอีกหรือ”^๒

นิทานสำหรับเด็กเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่ได้รับรางวัล ๕ เรื่องนั้น เรื่องแรกที่จะนำมากล่าว คือ พญากวางทอง (๒๕๒๐) เขียนขึ้นจากนิทานชาดกเมื่อ

^๑เบญจมา แสงมลิ, อ้วนกับอืดผจญภัย, (นครหลวงฯ : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๕)

^๒ประสิทธิ์ ฉายแก้วโปร่ง, สัตว์มีประโยชน์, ภาพโดย สุพันธ์ กรสวัสดิ์ (กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๑๙), หน้า ๓๐.

พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็น ‘พญากวางทอง’ หัวหน้าฝูงกวางที่คอยคุ้มครองดูแลบรรดากวางบริวารอยู่ในป่ามฤคทายวัน เป็นเรื่อง que แสดงให้เห็นถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ความเสียสละและความเมตตาปราณีของ ‘พญากวางทอง’ และชี้ให้เห็นว่า “ชีวิตคนหรือชีวิตสัตว์ ล้วนแต่เป็นชีวิตเหมือนกันทั้งนั้น”^๑

เรื่อง ลูกหมีเป็นหวัด (๒๕๒๒) มี หมี เป็นตัวเอกของเรื่อง ลูกหมีนั้นก็คือตัวแทนของเด็กเล็กๆ ทั่วไปนั่นเอง เมื่อวิ่งเล่นกลางแดดกลางฝนอยู่ตลอดวันก็เป็นหวัดและตัวร้อน แม่จึงพาไปหาหมอ หมอตรวจ ให้อา และแนะนำสั่งสอนให้เล่นในที่ร่มเมื่อแดดร้อนจัด ควรอยู่ในบ้านเมื่อฝนตก กางร่มหรือสวมเสื้อคลุมกันฝนเมื่อต้องออกไปนอกบ้าน เวลารอน ถ้าอากาศเย็นควรใช้ผ้าพันรอบคอและห่มผ้า การกินยา ดื่มน้ำ และพักผ่อนมากๆ ตามที่หมอบอก ช่วยให้อาการดีขึ้น หายไข้ ได้กลับไปโรงเรียน และวิ่งเล่นกับเพื่อนได้สนุกตามเดิม

เรื่อง เสือเผ่ากับลูกวัว (๒๕๑๘) นั้น นอกจากจะมีตัวเอกเป็น เสือ และ วัว แล้ว ยังมี เต่า อีกตัวหนึ่งด้วย ลูกเต่าเจ้าปัญญาสามารถช่วยลูกวัวใจดีให้พ้นจากการถูกเสือเผ่าผู้เริ่รคุณจับกินเป็นอาหารด้วยอุบายอันแสนฉลาด

สัตว์ใหญ่ในนิทานสำหรับเด็กนอกจากเสือแล้ว ยังมีสิงโตอีกด้วย ในเรื่อง เขี้ยวสิงโต (๒๕๒๒) มีสิงโตใจร้ายตัวหนึ่งตั้งตนขึ้นเป็นหัวหน้าของสัตว์ต่างๆ บนเกาะเล็กๆ แห่งหนึ่งกลางทะเล สัตว์ต่างๆ จะต้องหาอาหารมาให้สิงโตทุกวันด้วยความเกรงกลัวเขี้ยวของสิงโตตัวนั้น สิงโตในเรื่องเขี้ยวสิงโตก็เป็นเช่นเดียวกับสัตว์ใหญ่อื่นๆ ในนิทานสำหรับเด็ก คือ ฟ่ายแพ้วสัตว์เล็กๆ ถูกบรรดาสัตว์วางแผนทำลายเขี้ยวจนหักหมดทั้งสองข้าง และแม้ว่าสิงโตจะได้พยายามทำเขี้ยวปลอมหลอกลวงบรรดาสัตว์เหล่านั้น ก็ยังไม่วายถูกค้นพบโดยมดเล็กๆ ที่มา “กัดกินเขี้ยวปลอมที่ทำด้วยเปลือกมันของสิงโตจนหมดทั้งสองเขี้ยว”^๒

^๑สายสิงห์ ศิริบุตร, พญากวางทอง, ภาพโดย อรุณ วัชรสวรรค์ (กรุงเทพฯ : ดวงกมล, ๒๕๒๐), หน้า ๒๒.

^๒วาณิช จรุงกิจอนันต์, เขี้ยวสิงโต, ภาพโดย อรุณ วัชรสวรรค์ (กรุงเทพฯ : ดวงกมล, ๒๕๒๒), หน้า ๑๒.

เรื่อง **หมาป่าแสนฉลาด** (นิทานไม่รู้จบ) (๒๕๒๒) เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่เกี่ยวกับสิงโตที่สัตว์ต่างๆ พากันเกรงกลัว เพราะกลัวถูกจับกินเป็นอาหาร ลิง ชะนี กระรอก กระต่าย กระเจง กวาง เก้ง วัวป่า และหมี ที่อยู่ในป่านั้น จึงพากันเจรจากับสิงโต ขอให้ไปอยู่ป่าอื่น แต่สิงโตบอกว่า “..ถ้าตัวใด สามารถเล่นิทานไม่รู้จบให้ข้าฟังได้ ข้าจะเลิกกินพวกเจ้า และจะหนีไปจากป่า นี้ แต่ถ้าไม่มีสัตว์ตัวใดเล่าได้ภายใน ๗ วัน ข้าจะกินพวกเจ้าต่อไป”^๑ สัตว์ ทั้งหลายต่างก็เศร้าใจเพราะไม่มีสัตว์ใดเล่นิทานไม่รู้จบได้ หมาป่าซึ่งโดย ปกติในนิทานมักจะมึบทยาบทในทางฉลาดแกมโกง กลับสามารถใช้ความฉลาด ของตนในนิทานเรื่องนี้ช่วยชีวิตสัตว์ทั้งหลายในป่านั้น และทำให้สิงโตยอม ออกจากป่าแห่งนั้นไปด้วยการเล่นิทานไม่รู้จบให้สิงโตฟัง

นอกจากจะมีเรื่องเกี่ยวกับสัตว์บกแล้ว หนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับ รางวัลเนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ยังมีหนังสือเกี่ยวกับสัตว์น้ำและ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำด้วย สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่ปรากฏเป็นตัวเอกคือ กบ ใน เรื่อง **ฝนจ๋า** (๒๕๒๑) และเรื่อง **อาณาจักรริมบึง** (๒๕๒๐) ในเรื่องฝนจ๋า นั้นกบเป็นตัวดำเนินเรื่อง เพื่อให้เด็กเข้าใจถึงวัฏจักรของน้ำว่า “...น้ำบน พื้นโลกถูกแดดเผาลอยขึ้นไปเป็นไอ ไอน้ำรวมตัวเป็นก้อนเมฆ เมื่อก้อนเมฆ ใหญ่ขึ้นๆ ก็จะตกลงมาเป็นฝน น้ำฝน ไหลไปตามที่ต่างๆ บนพื้นโลกอีก...”^๒ ส่วนอาณาจักรริมบึง ซึ่งเป็นหนังสือรวมเรื่อง ๓ เรื่องเข้าไว้ด้วยกันนั้น เรื่อง แรก คือ **ความคิดของฮ็อตน้อย** เป็นเรื่องที่บอกให้เด็กได้ทราบว่า กบ เกิด และโตมาอย่างไร เริ่มตั้งแต่เป็นไข่อยู่ในน้ำ ต่อมากลายเป็นลูกฮ็อตว่ายวน อยู่ในน้ำ เมื่อโตขึ้นก็จะมีขาออกออกมา ๔ ขา กลายเป็นกบ ขึ้นไปหายใจบน ผิวน้ำ แทนที่จะหายใจใต้น้ำอย่างแต่ก่อน เรื่อง **แมลงกินเลือด** เป็นเรื่องของ ยุง ซึ่งแม้ว่าจะเป็นแมลง แต่ก็เติบโตมาจากไข่ยุง ซึ่งแมลงจะวางไข่ไว้ในน้ำ

^๑ทองคำ แสนโสดา, **หมาป่าแสนฉลาด (นิทานไม่รู้จบ)**, ภาพโดย สมชาย เวชวิทย์ (กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, ๒๕๒๒), หน้า ๘.

^๒พรจันทร์ จันทวิมล, **ฝนจ๋า** ภาพโดย สุรางค์ ศรีนุกูล (กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๑๒.

เช่นเดียวกับกบ ต่อมากลายเป็นลูกน้ำ และเมื่อปีงอกออกมา ลูกน้ำก็กลายเป็นยุงบินขึ้นไปในอากาศ เรื่องสุดท้ายคือเรื่อง กระตี่สร้างรัง เป็นเรื่องของปลา ที่สามารถสร้างรังได้ คือปลากระตี่ โดยรับความคิดเรื่องการสร้างรังมาจากนางนกนางเขน รังของปลากระตี่เรียกว่า ‘หวอด’ ไม่ใช่บ้านที่ปลากระตี่จะเข้าไปอยู่ แต่เป็นรังสำหรับพักไข่ โดยปลากระตี่ตัวเมียจะวางไข่ไว้ในหวอด และปลากระตี่ตัวผู้จะเฝ้าดูแลไข่จนกระทั่งกลายเป็นตัวปลา ผู้จัดทำอาณาจักรริมบึง ให้ความมั่นใจแก่ผู้อ่านว่า “...ข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในเรื่องนำไปอ้างอิงได้ เพราะเป็นสิ่งที่ เป็นจริงทุกอย่าง เช่น ยุงตัวเมียจะออกไข่ได้ ต้องได้กินเลือดเสียก่อน ลูกอ๊อดอยู่ในน้ำได้นานๆ เพราะมีเหงือกหายใจเหมือนปลา ปลากระตี่ตัวผู้เท่านั้นที่รู้จักสร้างหวอดและเลี้ยงลูกอ่อน ฯลฯ”^๑

เด็กและผู้ใหญ่แทบทุกคนเกลียดและกลัว ตุ๊กแก ได้มีผู้คิดแต่งเรื่องของสัตว์เลื้อยคลานประเภทนี้ขึ้นสำหรับเด็ก เพื่อให้เกิดความเมตตาสงสาร ตุ๊กแก คือ เรื่องตุ๊กแกผู้อาภัพ (๒๕๑๕) ตัวเอกของเรื่องเป็นครอบครัวตุ๊กแก ได้แก่ พ่อ แม่ และลูก ตุ๊กกับตุ๊ก ซึ่งอยากทำความรู้จักและเป็นเพื่อนกับคน แต่ผลที่ได้รับคือถูกทำร้ายและขบไล่ จนต้องกระเซอะกระเซิงหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่ในโพรงไม้ พ่อตุ๊กแกบอกลูกๆ ว่า “อาศัยอยู่บนต้นไม้สบายใจกว่านะลูก อย่าไปอยู่ในบ้านคนเลยเขาไม่ชอบเรา”^๒ แต่ตุ๊กแกก็ยังอยากเป็นมิตรกับคน

“เมื่อไรหนอเด็กๆ จะเลิกกลัวเรานะพี่ตุ๊ก”

“เราจะคอย คอยจนถึงวันนั้นจะตุ๊ก”^๓

หนังสือเรื่องสุดท้ายที่เกี่ยวกับสัตว์และได้รับรางวัลนี้ คือเรื่อง ลูกรัก (๒๕๒๒) เป็นบทกลอนสั้นๆ ที่แสดงให้เห็นว่า แม่คอยปกป้องอันตรายมิให้มากล้ากลายลูกของตน เริ่มตั้งแต่ปลานิล ไก่ หมา แมว นก และคน จบลง

^๑บุรพา, อาณาจักรริมบึง, ภาพโดย ไพโรจน์ ดาวยประดับวงศ์ (กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, ๒๕๒๐)

^๒เจ็ดฉาย เขมวีชานรัตน์, ตุ๊กแกผู้อาภัพ, ภาพโดย ฟิลิป จัง (นครหลวงฯ : สุริยบรรณ, ๒๕๑๔), หน้า ๓๑

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒

ด้วยกลอนบทสุดท้ายว่า

“ลูกใครใครรัก

พุ่มผักใจจด

ทุกซ์แม่ลืมหมด

เขยชดลูกรัก”^๑

หนังสือสำหรับเด็กทั้ง ๑๗ เรื่อง ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของนิทานสำหรับเด็กที่เกี่ยวกับสัตว์ที่มีอยู่ในตลอดหนังสือของไทยปัจจุบัน นำขอขอบคุณผู้แต่งและสำนักพิมพ์ทั้งหลายที่ตระหนักถึงคุณค่าของหนังสือที่มีต่อเด็ก และผลิตอาหารสมองที่ดีให้แก่เยาวชนของชาติ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ. งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๑.

กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, ๒๕๒๑.

..... งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๒. กรุงเทพฯ : (ม.ป.ท.), ๒๕๒๒

..... งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๓. กรุงเทพฯ : (ม.ป.ท.), ๒๕๒๓.

ผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, สมาคม. เนื่องในงานออกงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๑๘. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, ๒๕๑๘.

..... เนื่องในงานออกงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๑๙.

กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, ๒๕๑๙.

..... เนื่องในงานออกงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๒๐. กรุงเทพฯ :

แพรวพิทยา, ๒๕๒๐.

^๑ม.จ.ประภาพันธุ์, (ภานุพันธุ์) กรโกสียกาจ, ลูกรัก, ภาพโดย ฉลอง มงคลรัตน์ (กรุงเทพฯ : ปาณยา, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔.

การเล่านิทานสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

พรจันทร์ จันทวิมล

เมื่อถึงชั่วโมงเล่านิทาน หรือทราบว่าจะมีผู้เล่านิทานให้ฟัง เด็กๆ จะตื่นเต้นยินดีด้วยกันทุกคน เพราะนิทานเป็นเรื่องของความบันเทิง เด็กฟังแล้วเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน จิตใจกระปรี้กระเปร่า ได้รู้เรื่องราวต่างๆ ที่แปลกและใหม่ ข้อคิดและคติเตือนใจ

การใช้นิทานเป็นสื่อนำไปสู่การเรียนรู้การสอนวิชาต่างๆ นั้น นับว่าเป็นเทคนิคที่ดี นิทานเป็นมรดกและสมบัติวัฒนธรรมที่ล้ำค่า สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณนับเป็นพันปี แม้ในปัจจุบันเนื้อหาของนิทานอาจเปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่นิทานยังคงใช้เป็นส่วนสำคัญยิ่งของการสอนเด็กในระดับก่อนวัยเรียน จุดมุ่งหมายในการเล่านิทานเพื่อพัฒนาทักษะในด้านการใช้ภาษา การฟัง พูด คิด ถาม สังเกต ซึ่งเป็นพื้นฐานนำเด็กไปสู่การอ่านในโอกาสต่อไป

๑. การเล่านิทานจะนำเด็กก่อนวัยเรียนไปสู่การอ่านได้อย่างไร

๑.๑ ฟังการฟัง การที่เด็กมีความสนใจและตั้งใจฟัง เด็กจะสามารถจดจำชื่อ ลักษณะตัวละคร ความต่อเนื่องของเรื่องราวได้ ได้รู้จักคำศัพท์ใหม่ ขณะที่ครูเล่า เด็กจะมีอารมณ์คล้อยตามเรื่องราวเป็นอย่างดี

๑.๒ ฟังการพูด ครูให้เด็กหัดพูดคำศัพท์ใหม่ ข้อความบางตอน หรือคำกลอนง่ายๆ จากนิทาน ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่านิทาน เช่น ถาม หรือวิจารณ์นิทานที่ได้ฟัง ตอบคำถามจากเรื่องหรือหัดเล่าเรื่องที่ตัวเองชอบ

๑.๓ ฟังการสังเกต เด็กทุกคนมักจะช่างสังเกต และจะมีคำถาม “อะไร” หรือ “ทำไม” อยู่เสมอ ครูผู้เล่าจะต้องตอบข้อสงสัยนั้นให้เป็นที่พอใจ อาจเป็นขณะที่กำลังเล่า หากไม่เป็นการขัดจังหวะการเล่ามากเกินไป

หรืออาจบอกก็ได้ที่กรอจนครูล่าจบก่อน การแก้ออกข้อสงสัยเป็นการตอบสนองความอยากรู้ เพื่อพัฒนาสมองและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับเด็กมากขึ้น

๒. คุณสมบัติของนิทานซึ่งดึงดูดความสนใจของมนุษย์ตลอดมา

๒.๑ เป็นเรื่องของความเป็นมนุษย์ที่เข้าใจกันได้ทุกสมัย

๒.๒ เป็นเรื่องที่มีการขึ้นต้น ดำเนินเรื่อง และจบ มีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องกัน ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร

๒.๓ สร้างความรู้สึกต่างๆ

๒.๔ ก่อให้เกิดคุณธรรมในจิตสำนึก

๒.๕ สนองความปรารถนาบางอย่างที่ไม่อาจมีได้ในชีวิตจริง

๒.๖ ส่งเสริมจินตนาการ อันเป็นความสุขความพอใจอย่างหนึ่งของคนเรา

๒.๗ ทำให้มองเห็นภาพได้ดี

๓. ลักษณะของนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

๓.๑ เป็นเรื่องง่ายๆ เน้นเหตุการณ์เดียว แต่มีความสมบูรณ์ในตัว

๓.๒ มีการเคลื่อนไหว การเดินเรื่องอย่างรวดเร็ว

๓.๓ ตัวละครน้อย มีลักษณะเด่นที่จำได้ง่าย เด็กอาจสมมติตัวแทนได้

๓.๔ มีบทสนทนาหลายๆ

๓.๕ ใช้ภาษาง่าย ประโยคสั้น การกล่าวคำซ้ำ หรือคำสัมผัส จะช่วยให้เด็กจดจำได้ง่ายและรวดเร็ว

๓.๖ สร้างความรู้สึกและความพอใจ

๓.๗ เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น ครอบครัว สัตว์เลี้ยง หรือเรื่องที่เด็กจะจินตนาการตามได้

๓.๘ ความยาวไม่ควรเกิน ๑๕ นาที

๔. หนังสือลักษณะพิเศษ

ทำขึ้นเพื่อสร้างความสนใจ ทำให้เห็นเรื่องจริงจัง เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกและมีความรู้สึกว่ามีนิทานกับหนังสือมีความสัมพันธ์กัน เช่น หนังสือสามมิติ หนังสือมีเสียง มีกลิ่น หนังสือที่เคลื่อนไหวได้ หนังสือลอยน้ำได้ ฯลฯ

๕. ศิลปะในการเล่านิทาน

๕.๑ เตรียมขึ้นต้นเรื่องด้วยดีเพื่อเรียกความสนใจ เช่น “วันนี้ครูมีนิทานสนุกมากเรื่องหนึ่งจะเล่าให้ฟัง คิดว่านักเรียนทุกคนจะต้องชอบ นิทานเรื่องนี้ชื่อว่า...”

๕.๒ พยายามเลี่ยงการบรรยายและการอธิบายที่ไม่จำเป็น

๕.๓ เมื่อตัวละครพูดคุยกัน ควรใช้บทสนทนาในหนังสือ

๕.๔ การเล่าควรใช้น้ำเสียงที่ช้า ชัดเจน มีหนักเบา รู้จักเน้นเสียงในที่ที่ควรเน้น ทอดจังหวะหยุดในที่ที่ควรหยุด

๕.๕ ผู้เล่าอาจใช้สีหน้า ท่าทาง ประกอบบ้าง โดยใส่อารมณ์ของตัวละคร ขณะตั้งใจ เสียใจหรือโกรธ เพียงเล็กน้อย ไม่ต้องมากเหมือนอย่างนักแสดงละคร

๕.๖ การเล่าบางครั้ง หากมีอุปกรณ์ที่เคลื่อนไหวได้ จะดึงดูดความสนใจของเด็กได้มาก เช่น รูปภาพ หุ่นต่างๆ ภาพสไลด์ แต่ต้องไม่ลืมว่า ต้องให้เด็กรู้จักความไพเราะของถ้อยคำและสำนวน

๕.๗ ข้อดีของการเล่าแตกต่างจากการอ่านนิทาน คือ ครูได้มีโอกาสสบตากับนักเรียน เนื่องจากไม่ต้องอ่านบท ทั้งยังสามารถอธิบายต่อเติมเรื่องและคำศัพท์ให้มีรสตามความเหมาะสมได้ เรื่องที่เล่าจึงมีความเป็นกันเองมากกว่าเรื่องที่อ่านให้เด็กฟัง

๕.๘ หลังจากฟังนิทานจบ ให้เด็กมีส่วนร่วม เช่น ให้ลองเล่าหรือตอบคำถามเพื่อทดสอบว่าเด็กเข้าใจเรื่องหรือไม่ หรืออาจให้เด็กช่วยกันดัดแปลงแก้ไขเรื่องที่มีตอนจบที่ไม่ดี ตัวเอกตาย เช่น เรื่องขนมปังตุ๊กตาที่

พบใครก็ทำให้มาวิ่งแข่ง ในที่สุดตนเองโดนหมาจิ้งจอกหลอกกิน ให้เด็กช่วย
คิดหาหนทางให้ขนมปังตุ้กตารอดพ้นจากอันตราย หรือบางครั้งให้เด็กเตรียม
นิทานเรื่องที่ชอบมาเล่าให้เพื่อนฟัง

๖. การเตรียมตัวเพื่อเล่านิทาน

๖.๑ เลือกเรื่องให้เหมาะ อ่านเรื่องให้เข้าใจ จดจำตัวละครและเหตุการณ์
ทุกอย่างได้

๖.๒ ในกรณีที่เรื่องยาวเกินไป มีคำพรรณนามากไป อาจดัดแปลง
เขียนใหม่ให้เหมาะสม แล้วอ่านในใจจนจำได้

๖.๓ ฝึกซ้อมอ่านดั่งๆ เน้นเสียงในที่ซึ่งควรเน้น

๖.๔ ผู้เล่าที่หัดใหม่อาจเกิดความเกือเขินในการที่จะเล่นเสียง หรือ
เลียนเสียงสัตว์และอื่นๆ โดยเกรงว่าเด็กจะหัวเราะเยาะ ความจริง การที่ครู
หมั่นฝึกทำเสียงต่างๆ ได้ นับเป็นความสามารถพิเศษช่วยให้การเล่านิทานได้
รับผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์

๖.๕ จัดเตรียมอุปกรณ์ในการเล่าให้พร้อม เช่น หนังสือ หุ่น ฉาก
กระดานสำลี ฯลฯ

๗. การเตรียมเล่า

๗.๑ การจัดที่นั่ง ควรให้เด็กนั่งในท่าสบายๆ เป็นกลุ่มหรือครึ่ง
วงกลม เพื่อให้ได้ยินและเห็นผู้เล่าและอุปกรณ์ประกอบได้ชัดเจน อาจนั่งบนเสื่อ
พรม ฟืน หรือเก้าอี้ก็ได้ ในบางโอกาส อาจพาเด็กไปฟังนิทานที่สนามหญ้า
หรือบริเวณที่ร่มเย็น เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ

๗.๒ จัดกำหนดเวลาตามความเหมาะสม แต่ต้องมีนิทานทุกวัน อาจ
จะเล่าวันละ ๑ หรือ ๒ ครั้ง ก่อนรับประทานอาหารกลางวันหรือตอนเย็นก่อน
กลับบ้าน ถ้าเป็นเรื่องสั้นอาจเล่าได้มากกว่า ๑ เรื่อง

๗.๓ นิทานพิเศษ ควรจัดสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง โดยให้เด็กทั้งโรงเรียน
ดูและฟังพร้อมกันไม่ควรเกิน ๑๐๐ คน หรืออาจแบ่งเป็นรอบๆ ละ ๒ ห้อง

ตามความเหมาะสม ในกรณีนี้ ต้องใช้เครื่องขยายเสียง อุปกรณ์ประกอบ ต้องมีขนาดใหญ่พอให้มองเห็นได้ทั่วถึง เช่น การแสดงหุ่น นิทาน ภาพสไลด์ แถบโทรทัศน์ เป็นต้น

๘. แหล่งที่มาของนิทาน

- ๘.๑ หนังสือรวมนิทานสำหรับเด็ก
- ๘.๒ หนังสือนิทานสำหรับเด็กที่มีภาพประกอบ
- ๘.๓ บุคคลซึ่งจดจำนิทานพื้นเมือง (ที่ยังไม่ได้เขียนเป็นหนังสือ)

การเล่านิทานและเด็กพิการ

ม.ล. จ้อย นันทวิชรินทร์

การเล่านิทานสำหรับเด็กทั่วไปไม่ว่าเวลาใดมีคุณค่าในหลายด้านอยู่เสมอมา แต่สำหรับเด็กพิการนั้นยังมีประโยชน์พิเศษในทางชัดเจนอยู่หลายประการ ซึ่งเป็นการสมควรที่บรรณารักษ์หรือครูหรือนักเล่านิทานผู้อื่น ควรจะจัดเล่านิทานแก่เด็กพิการขึ้น

การเล่านิทานนั้นได้ผลทางจิตวิทยา เพราะเป็นกิจกรรมที่ก่อความสำราญใจทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง เป็นประสบการณ์การศึกษาในหลายแง่ที่ให้ความพึงพอใจด้วย ซึ่งนักการศึกษาเห็นว่าเป็นสิ่งดีที่ยังไม่ควรสนับสนุน เพราะความพึงพอใจคือสิ่งเร้าที่สำคัญในการตั้งต้น ติดตาม และส่งเสริมต่อเนื่องในเรื่องใดก็ได้ทั้งสิ้น

คุณประโยชน์สำคัญที่เห็นชัดในการเล่านิทาน คือ การเร้าด้านภาษา การเรียนรู้ให้อ่านออกขึ้นกับประสบการณ์ทางภาษาของเด็กเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะโดยการเรียนรู้ฟังมาหรือมองเห็นได้เอง เด็กพิการหลายคนมีประสบการณ์ทางภาษาจำกัด เพราะไม่มีโอกาสได้รับรู้ทางภาษาเหมือนเด็กปกติที่ได้รับจากบ้าน ตามถนนหนทาง ในกลุ่มเด็กด้วยกัน และผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ที่ปรากฏต่อสายตาทุกเมื่อเชยวัน

เนื่องจากความด้อยในความสามารถ จึงย่อมเป็นของแน่ว่าเด็กจะรับรู้จักแต่คำพูดง่ายๆ ที่ผู้ใหญ่พูดกับตน เพื่อให้ตนเข้าใจ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มีขีดจำกัดในความรู้ทางภาษาพูด ยิ่งเด็กหูหนวก ปัญญาอ่อน ก็ยิ่งขาดหนักขึ้น สำหรับเด็กที่มีข้อบกพร่องทางสายตา ทางการรับรู้และเข้าใจ ก็ย่อมไม่ได้รับรู้ ถ้อยคำที่เด็กจะเห็นและรู้จากการอ่านหนังสือ การ์ตูน วารสาร คำ

^๑เรียบเรียงจาก Margaret R. Marshall. *Libraries and the Handicapped Child*. London : Andre Deutsch, 1981. Chap. 10 : "Storytelling and the Handicapped Child." p. 124-136.

โฆษณา ประกาศในร้าน และตามรถประจำทาง ดังนั้น จึงย่อมรู้ไม่น้อยกว่าเด็กปกติ

การเล่านิทานสามารถเพิ่มศัพท์แก่เด็ก โดยมีทั้งศัพท์ที่เด็กรู้จักแล้ว และศัพท์ใหม่ปนกันอยู่ในเรื่องนิทาน และช่วยขยายวงประสบการณ์และความรู้ให้แก่เด็กมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจเมื่อไปพบคำศัพท์ในหนังสือ

การเร้าทางโสต ช่วยให้รู้จักได้ยินสิ่งที่ได้ฟัง สำเนียงและสัทเสียงที่เปล่งออกในการเล่านิทาน ซึ่งต่างจากการสนทนาตามธรรมดา ก็ย่อมให้รู้จักรับรู้ความหมายที่แฝงอยู่ด้วย การเร้าทางโสตอาจเกิดการเรียนรู้และเข้าใจจากปฏิกิริยาและการสนองตอบของบุคคลอื่นในกลุ่มได้มาก

การเร้าทางตา เกิดขึ้นจากการใช้หนังสือภาพ หุ่น ของจริง และสื่อสายตาอื่นๆ รวมทั้งอาจกับกิริยาสีหน้าท่าทางของผู้เล่านิทานเอง ความสำคัญของการเร้าทางตา คือ อาศัยเป็นหนทางในการดึงและรักษาระดับความสนใจ และเป็นการถ่ายทอดเรื่องราว ให้ความหมายแก่ถ้อยคำ แก่ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับ

ประสบการณ์ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการอ่านและการเล่านิทาน ประสบการณ์ของเด็กเองที่ได้รับมาแต่ก่อน จะได้รับการส่งเสริมโดยอาศัยนิทานที่คัดเลือกมาอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการเสริมประสบการณ์ทางกายหรืออารมณ์ก็ตาม และประสบการณ์ขยายออกได้จากการรับรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่มาในรูปนิทาน ซึ่งมีทั้งให้ความตื่นเต้นหรือความสงบ ชดเชยสิ่งขาดหรือส่งเสริมสิ่งที่มีแล้ว และให้ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นสัมพันธ์กับโลกแห่งความเป็นจริงหรือโลกในจินตนาการ

ส่วนประสิทธิภาพในการเยี่ยวนั้น ก็เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในหมู่นักเล่านิทานและผู้สนใจและดำเนินการเกี่ยวกับการบำบัดโรคด้วยหนังสืออยู่แล้ว

นิทานที่ดีกระตุ้นให้เกิดการสนองตอบ ซึ่งได้แก่ การยอมรับ การเข้าใจตนเอง ความกลัว ความรัก ความเครียด การผ่อนอารมณ์ เป็นต้น นิทานที่ดีให้โอกาสแก่อารมณ์ของคนที่จะได้รับการฝึกฝนในสภาวะการณ์จำลอง ซึ่ง

ยอมก่อให้เกิดความปลอดภัย เด็กจะรู้สึกว่ปัญหาของตนนั้นมิได้เกิดขึ้นกับตนคนเดียว ผู้อื่นก็เคยประสบมาก่อนแล้วเช่นกัน

การปรับตัวทางสังคม ย่อมเกิดขึ้นได้ในระหว่างมีการเล่นนิทานด้วยนิทานต่างๆ นำเด็กให้รู้จักถ้อยคำ ขนบประเพณี ศิลธรรม และรูปแบบชีวิต และพฤติกรรม รวมทั้งประสบการณ์สำคัญที่สร้างให้เป็นผู้มีวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมของรายการเล่นนิทานเป็นแบบให้รู้จักเข้าสังคมอยู่แล้วในประการที่ว่า เกิดความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างผู้เล่าและผู้ฟัง เกิดความผูกพันขึ้นไม่ว่าจะระหว่างบุคคลหรือในกลุ่ม

สำหรับเด็กฝึกการยอมต้องการความสนใจและการปฏิบัติต่อในแง่จำเพาะเจาะจง ที่มีลักษณะพิเศษดังจะได้กล่าวต่อไป คือ

การเล่นนิทานกับเด็กผู้พิการทางสมอง

ผู้เขียนได้เคยเฝ้ามองครูอ่านนิทานให้แก่นักเรียนราว ๘ คน ที่พิการทางสมอง มีวัยอยู่ในระหว่าง ๗-๘ ขวบ ทุกคนนั่งล้อมโต๊ะกลม มีครุฑือหนังสือหันหน้าหนังสือออก และให้หนังสืออยู่ระดับอก เด็กๆ จะชะโงกข้ามโต๊ะมาแตะต้องตัวครู สัมผัสหนังสือ ภาพบางภาพ หรือบางส่วนในภาพ ครูชี้ให้ดูภาพขณะเรื่องดำเนินไป และหยุดบ่อยๆ เพื่อตั้งคำถาม เช่น “เธอเองก็เคยมีชุดสีชมพูอย่างนี้ใช่ไหม” บางทีก็เรียกชื่อเด็กชายถามว่า ตัวละครในเรื่องบอกกับเพื่อนเขาว่าอย่างไร มีหลายต่อหลายครั้งที่เรื่องที่ครูกำลังอ่านนั้น ครูต้องหยุดชะงัก เพราะเด็กได้พูดเล่าเรื่องซึ่งมักไม่ค่อยเกี่ยวกับเนื้อเรื่องนิทาน แต่เผชิญบางตอนของเรื่องหรือคำพูดบางคำไปสะกิดให้เด็กนึกโยงไปถึงเรื่องอื่นที่ตนรู้จัก หรือบางทีสมาธิของเด็กมีช่วงสั้นเลยไปนึกถึงเรื่องอื่นๆ เสีย

แต่ประสิทธิผลโดยรวมก็คือ ได้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เล่าและผู้ฟัง รวมทั้งการใช้ภาษา การที่มีการหยุดชะงักเพราะเกิดการแทรกแซงกันบ้างนั้น ก็ถือว่าเป็นปฏิกริยาหรือการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ซึ่งนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

ผู้เล่านิทานแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา ทางหู และทางสมอง จะต้องเตรียมตัวไว้เพื่อปฏิกริยาที่ผิดแผกออกไป เช่น ความล่าช้าในการแสดง

ออกของปฏิภิกิริยา การสนองตอบทางอากัปกิริยาและการฟัง ความจำเป็นที่
ต้องซักถามหรือชี้ชวน และอาจมีผู้ฟังบางคนไม่สามารถเข้าใจเรื่อง เลยทำให้
ไม่ใส่ใจฟัง แม้กระทั่งเรื่องนิทานที่เลือกสรรมาว่าดีเยี่ยมแล้วก็ตาม และเลยมี
พฤติกรรมที่รบกวนสมาธิของกลุ่ม

เด็กพิการทางสมองมีความคิดเพียงเข้าใจตามตัวอักษรคำต่อคำ ดังนั้น
นิทานที่มีการเล่นคำสำนวน มีแนวความคิดและรูปภาพเชิงนามธรรม
ข้อความเชิงอุปมา และฉากของเรื่องอยู่ในโลกเทพบุตรนางฟ้าหรือภูมิหลังที่
เด็กไม่คุ้นเคย เหล่านี้ต้องหลีกเลี่ยงเสียอย่าใช้เล่า ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้จะ
ช่วยในการเลือกเรื่องและดำเนินการเล่านิทานที่เหมาะสมกับเด็กกลุ่มดังกล่าว

๑. ในแต่ละตอนหรือแต่ละเรื่อง ให้มีมีโนคติ (Concept) เพียงประการ
เดียว
๒. ตัวละครมีน้อยตัวและมีชื่อเรียกง่ายๆ
๓. การกระทำของตัวละครดำเนินไปชัดเจน มีเหตุมีผล
๔. บทสนทนาได้แก่ศัพท์ที่เข้าใจและเหมาะสมกับความเข้าใจ
๕. มีการพรรณนาความให้น้อยมาก และถ้ามีต้องให้ชัดเจน
๖. เรื่องต้องมีตอนต้น ตอนกลาง และตอนจบเรียงกันไป
๗. แนวของเรื่องเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ชีวิตครอบครัว ชีวิตประจำวัน
การออกจบบ้างซื้อของ การพักผ่อนวันหยุด โรงเรียน จราจร และอารมณ์
๘. ถ้าทำได้ควรเพิ่มเสียงประกอบ เพื่อช่วยความเข้าใจ และทำให้
ผู้ฟังมีโอกาสมีส่วนร่วม เช่น เสียงสัตว์ร้อง เสียงหวูดรถไฟ เป็นต้น
๙. ควรซ้ำคำซ้ำวลี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจ และให้
โอกาสแก่การสนองตอบและมีส่วนร่วมของเด็ก
๑๐. อารมณ์ขัน ควรเป็นในรูปความขบขันที่เกิดจากสภาพการณ์มาก
กว่าเล่นคำสำนวน ซึ่งผู้ฟังต้องมีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นปกติวิสัยนั้นเป็น
อย่างไร เพื่อสามารถพอใจกับความพิกลพิสดารที่เกิดขึ้นให้น่าขัน
๑๑. นิทานต้องลงเอยอย่างมีความสุขเสมอ

ผู้เขียนเคยอ่านและเล่านิทานแก่เด็กพิการทางสมองในสถาบันปัญญาอ่อน ที่เคยเล่านั้นมีอยู่ครั้งหนึ่ง มีเด็กวัย ๙ ขวบอยู่ในหน่วยที่ต้องใส่ใจดูแลเป็นพิเศษ เด็กผู้นี้พิการอย่างมาก หลายอย่างทั้งทางปัญญาและร่างกาย แม้หนูน้อยไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้เลยไม่ว่าส่วนใด เว้นแต่ดวงตาเท่านั้น และพูดไม่ได้

หนูน้อยนอนอยู่บนเตียงน้ำตลอดเวลา และพยาบาลก็ตะเตยงกตเตยงทุกครั้งที่มีคนเดินผ่าน เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวบนเตียงเมื่อน้ำกระเพื่อมไปมา เหนือที่เด็กนอนขึ้นไปแขวนห้อยวัสดุที่เคลื่อนไหวได้เมื่อมีลมกระทบ (mobiles) รวมทั้งภาพโปสเตอร์และภาพแผ่นยาวที่ขึงไว้ เพื่อให้ได้มองภาพชวนให้เกิดการสนใจ ถ้าเผชิญเด็กสามารถมองเห็นได้ ผู้เขียนเคยไปอยู่ด้วยกับเด็กผู้นี้คราวละ ๑๐ นาทีทุกวัน ตลอด ๕ สัปดาห์ติดต่อกัน ยกหนังสือภาพให้ดูและเล่าถึงภาพ เล่าเรื่องให้ฟัง ในตอนแรกๆ ไม่มีการตอบสนองอะไรเลย แต่มาคราวที่สี่หรือที่ห้า ก็พบว่าแววตาของหนูน้อยไหวและส่งประกาย ซึ่งก็กล่าวไม่ได้ว่าที่เกิดการสนองตอบเช่นนั้น จะเนื่องมาจากผลที่แม่หนูจำผู้เขียนได้ จะโดยมองเห็น หรือจะโดยทางกลิ่น หรือทางเสียง หรือเป็นผลจากการมองเห็นหนังสือภาพ หรือการสนองตอบเป็นผลจากความพอใจหรือไม่พอใจก็บอกไม่ได้ พยาบาลตีใจกันทั้งนั้น ที่อย่างน้อยการที่ผู้เขียนไปพบเด็กเป็นการสร้างสิ่งเร้าให้บังเกิด ถึงแม้ว่ามีประจักษ์พยานเพียงน้อยว่ามีการรับสิ่งเร้า นั้น ข้อเท็จจริงที่ว่าเด็กผู้นี้จะต้องตายภายในประมาณสองปี ย่อมไม่ใช่ข้อสำคัญที่ว่าหนูน้อยสมควรหรือไม่สมควรจะได้รับความช่วยเหลือให้เกิดความรื่นรมย์ หรือแม้ว่าจะขาดหลักฐานชัดเจนว่าให้เกิดความรื่นรมย์ขึ้นจริง ก็มีใช้เหตุผลสำคัญที่จะไม่พยายามช่วยต่อไป เพราะอันที่จริงแล้วถ้าคอยต้องการให้มีการสนองตอบในทางแสดงความพอใจ เพื่อเป็นเหตุผลว่าควรกระทำต่อเนื่องกันต่อไปละก็ กิจกรรมหลายอย่างเพื่อการศึกษา ย่อมต้องหยุดชะงักกันไปในไม่นานทั้งนั้น

ผู้ร่วมงานของผู้เขียนใช้เวลาสามปีเล่านิทานสัปดาห์ละครั้งต่อชั้นเรียนประกอบด้วยเด็กชายและหญิงวัย ๑๘-๑๙ ปี ทุกคนสนุกที่จะได้ฟังนิทานในหนังสือภาพ โดยเฉพาะเนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับเด็กเล็กๆ เช่น เรื่อง เจ้านกแก้ว

ชนเขียวไปไหน (Where is the Green Parrot?) เจ้าหมาสกปรก (Harry the Dirty Dog) และหมีสามตัว (The Three Bears) คือตัวอย่างเรื่องและเนื้อหาของนิทานที่เด็กชอบและสนุกสนานกัน ในเรื่องแรกที่ยกมาเป็นตัวอย่าง การพยายามมองภาพในหนังสือเพื่อหาว่านกแก้วซ่อนอยู่ที่ไหน แล้วไปพบในที่แปลกๆ ที่ไม่คาดฝัน ทำให้เกิดการตอบสนองตั้งแต่ยิ้มจนถึงหัวเราะกันออกไปงอมา แฮร์รี่เจ้าหมานั้นก็เหมือนเด็กชน และเด็กบางคนก็เทียบกันสุนัขของตนที่บ้าน เรื่องหมีสามตัวนั้นแสดงถึงชีวิตในบ้านที่เห็นสิ่งของที่คุ้นเคยและรู้จักกันดี เช่น แก้วอี โต้ะ ถ้วยชาม เตียง รวมทั้งการแสดงความเป็นเจ้าเข้าเจ้าของต่อสมบัติของตนเอง ดังเช่นลูกหมีกระทำ ความกลัวและผลกรรมตอบสนองทันที ย่อมเป็นลักษณะเนื้อเรื่องที่เร้าความสนใจ เพราะเกิดจากเงื่อนไขประสบการณ์ในความพยายามปรับพฤติกรรมที่เด็กกลุ่มนี้ได้รับ

เมื่อจัดรายการในห้องสมุดหรือชั้นเรียนแก่กลุ่มเด็กพิการทางสมอง ต้องใช้เวลาตามสภาพของกลุ่ม เพื่อให้มีการเล่าเรื่องรับกับความสามารถและความปรารถนา และมีเวลาเพียงพอสำหรับการตอบสนองจากกลุ่ม

การเล่านิทานให้แก่เด็กพิการทางโสต

เด็กพิการทางโสตต้องการความช่วยเหลือเท่าที่ควรจะได้รับเพื่อให้มีความสุขและได้ประโยชน์จากรายการนิทาน ดังนั้น ควรจะให้ความสนใจในจุดต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. ควรให้คำอธิบายล่วงหน้าถึงจุดเด่น จุดสำคัญของนิทาน เช่น “นิทานเรื่องนี้เป็นเรื่องของ...” แต่การนำความสำคัญมากล่าวล่วงหน้านั้น ต้องระมัดระวังในการเตรียม เพื่อป้องกันมิให้เด็กเกิดการเข้าใจเรื่องผิด หรือก่อความสับสน หรือเปิดเผยประโยคสำคัญที่เป็นจุดสูงสุดของเรื่อง

๒. หนังสือ วัตถุประกอบเรื่อง และสื่อสายตาที่นำมาใช้เป็นเครื่องประกอบรายการ ควรให้เด็กได้ดูก่อนตั้งต้นเล่าเรื่อง

การนำความสำคัญขึ้นมากล่าว ย่อมช่วยให้เด็กได้ทราบว่าคุณศัพท์ที่เป็นคำไข หรือกุญแจของเรื่องคืออะไร จะได้ตั้งหน้าตั้งตาคอยจับความได้จาก

การอ่านริมฝีปากผู้เล่า หรือการฟังโดยอาศัยหูช่วยฟัง และช่วยให้มั่นใจด้วยว่า เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในเนื้อเรื่อง และมีตัวละครใหม่เข้ามาขณะเรื่องดำเนินไป เด็กก็จะได้รับการเตรียมไว้ล่วงหน้าให้สามารถรับทราบการเปลี่ยนแปลงนี้

การนำความขึ้นมาบรรยายก่อนเล่าเรื่อง ช่วยเด็กให้ปรับตนเองกับการออกเสียงของผู้เล่าและสีหน้าท่าทาง ซึ่งมีผลกระทบต่อความเข้าใจเรื่องอย่างมากสำหรับเด็กพิการทางโสต บางคนจะได้ปรับหูช่วยฟังของตน บางคนจะได้เปลี่ยนที่นั่ง เพื่อมองริมฝีปากผู้เล่าถนัดขึ้นหรือให้ได้ยินดีขึ้น และที่สำคัญคือ เด็กจะได้เตรียมตนพร้อมเพื่อความรื่นรมย์ที่คาดหวังจะได้รับ

๓. การเลือกเรื่องมาเล่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ควรพิจารณาตามข้อต่อไปนี้
 - ๓.๑ ภาษาในเรื่องควรเป็นภาษาที่มีการเคลื่อนไหว มีการกระทำ และอารมณ์ที่เปิดเผยมากกว่าการพรรณนาความด้วยภาษาลึกซึ้ง หรือสายโยงใยกับโครงเรื่องที่จะดำเนินต่อไป
 - ๓.๒ ประโยคที่มีรูปร่างๆ ศัพท์ง่าย ๆ และมีการซ้ำคำซ้ำความ
 - ๓.๓ แก่นของเรื่องเป็นที่รู้จักคุ้นเคยของเด็ก และเด็กสามารถเข้าใจได้ เทพนิยายต้องใช้หลังวัยเด็กเล็ก เด็กปกติที่ฟังเทพนิยายได้นั้นต้องประมาณ ๓ ปีหรือกว่านั้น เพราะภาษามักจะแปลกและยาก
 - ๓.๔ มโนคติในนิทานแต่ละเรื่องให้มีเพียงข้อเดียว เพื่อช่วยให้เด็กได้ผ่านอารมณ์โดยรู้อยู่แล้วว่านิทานเรื่องนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องอะไร
 - ๓.๕ เรื่องที่ช่วยเพิ่มความรู้และทักษะในทางสังคม
 - ๓.๖ หนังสือที่มีภาพชัดเจน ช่วยให้เด็กมองเห็นและรู้จักว่าอะไรเป็นอะไร รู้ลักษณะตัวละคร และรู้เรื่องที่ดำเนินไป

๔. วิธีเล่านั้น ผู้เล่าจำเป็นต้องฝึกเน้นในการแสดงกิริยาท่าทางและสีหน้าแววตา เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ซึ่งสามารถมองเห็นได้ เพราะการใช้ น้ำเสียงแสดงความฉุน ลังเล โศกเศร้า หรือถ้อยคำแสดงความโกรธนั้น เด็ก

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

พิการทางโสตอาจจับความไม่ได้ ดังนั้น น้ำเสียงสำเนียง ช่วงจังหวะ การเว้น การเน้น ที่ใช้กับเด็กปกติ จะมาใช้สื่อสารกับเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้ ซึ่งเป็น การลำบากที่ต้องปรับสำหรับบรรณารักษ์ที่คุ้นกับการฝึกน้ำเสียงเพื่อเล่าให้เด็ก ปกติฟัง

๕. สารนิเทศที่ปรากฏแก่สายตา นั้น อาจใช้ภาพประกอบ ของเล่น ของจริงต่างๆ และผู้เล่าต้องเว้นจังหวะ และให้เวลาสำหรับเด็กที่จะละสายตา จากการอ่านริมฝีปากเพื่อไปดูภาพและสิ่งต่างๆ ที่นำมาประกอบนิทาน ผู้เล่า ต้องจำไว้ว่า ต้องสะกดเก็บไว้อย่าได้พูดอะไรระหว่างเด็กกำลังมองไปยังภาพ หรือสิ่งของ เด็กไม่สามารถจะมองภาพแล้วก็อ่านริมฝีปากพร้อมกันในคราว เดียว เพราะต้องการใช้สายตาเต็มทีเพื่อมองสิ่งที่ได้ฟังมา

๖. ย่อมจะเป็นประโยชน์มาก ถ้าเล่านิทานไปช้าๆ และหยุดพักเป็น ช่วงๆ เพื่อให้เด็กสามารถเข้าใจและแสดงปฏิกิริยา ผู้เขียนมีความสามารถในการ ได้ยินปกติ แต่ก็เข้าใจความลำบากของผู้ฟังที่หูพิการ จากการที่เคยได้ ฟังภาษาอื่นที่มีการแปลทันทีอย่างในการประชุม ผู้เขียนมองเห็นผู้พูด แต่ต้อง ใส่หูฟังคำแปล ซึ่งย่อมมาตามหลังคำกล่าวของผู้พูดอยู่หลายวินาที นี่ก็คือ ส่วนหนึ่งของผู้ฟังที่ฟังภาษาต่างประเทศนั้นรู้เรื่อง จะมีปฏิกิริยาทันทีสนองคำ กล่าวของผู้พูด และจะมีอีกกลุ่มที่พอฟังคำแปลจบจึงจะมีปฏิกิริยา สำหรับ เด็กหูพิการ ช่วงเวลาที่เด็กมีปฏิกิริยาสนองตอบต่อเรื่อง เด็กก็จะพลาดโอกาส เข้าใจหรือรับรู้เรื่องราวต่อไปของนิทานถ้าผู้เล่าไม่หยุดให้เวลา การหยุดเว้น ระยะเวลาตรงนั้นตรงนี้ย่อมเปิดโอกาสให้เด็กได้ติดตามว่าได้ยินอะไรบ้าง ซึ่งย่อม ดึงว่าการต้องเหน็ดเหนื่อยทำงานหนักติดต่อกัน เพื่อให้ได้ยินและรับรู้สิ่งที่ ผู้เล่ากล่าวออกมา

ผู้เล่าจำเป็นอย่างยิ่งต้องกล่าวทวน หรือกล่าวใหม่ให้ง่ายขึ้น ถ้าเห็น ว่าตรงจุดไหนของเรื่องเด็กแสดงอาการไม่เข้าใจ

๗. ผู้เล่าต้องหันให้หน้าของตนมีแสงสว่างส่องให้เห็นชัดเจน และอย่า มีอกกับปฏิกิริยาใดที่จะให้ไปบังปากของผู้เล่า เมื่อมีภาพแสดงก็ให้เห็นทั้งภาพ ั้งตัวผู้เล่า รายการนิทานต้องสั้นและแตกออกไปเป็นช่วงๆ สั้นๆ เพื่อให้

โอกาสเด็กได้ผ่อนคลายที่ต้องพยายามอ่านริมฝีปาก พยายามฟังให้ได้ยิน จะใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะหรือกระดานป้ายประกอบการเล่าด้วยก็ได้ และอาจอาศัยผู้เล่าที่สามารถถ่ายทอดเรื่องที่เล่าให้เป็นภาษามือ ให้มาเล่าไปพร้อมกับผู้เล่านิทานก็ได้

เด็กพิการทางโสตส่วนมากเป็นเด็กปัญญาดี และบ่อยครั้งจะเกิดความทุกข์ที่ไม่ได้ยินหรือมีความยากลำบากในการฟังเสียง ในการออกเสียงพูด ในการอ่านที่มักจะล่าช้ากว่าวัย แต่เด็กเหล่านี้จะได้มีทางออกที่ปลดปล่อยอารมณ์เครียดโดยอาศัยผ่านทางนิทานที่ตนได้ฟัง

การเล่านิทานกับเด็กสายตาพิการ

การเล่านิทานให้เด็กสายตาพิการฟัง ต้องให้มีการปรับเปลี่ยนอีกรูปแบบหนึ่ง การเล่านิทานจะอาศัยรูปพรรณนาความรายละเอียดในส่วนที่ถ้าเพียงสามารถเห็นก็จะรู้เรื่อง ผู้เล่าต้องฝึกในการใช้เสียงแสดงอารมณ์แทนการแสดงด้วยสีหน้าหรือกิริยาท่าทาง บัจจยจำเพาะที่ควรพิจารณามาเป็นองค์ประกอบในการเล่านิทานกลุ่มนี้ ได้แก่

๑. เรื่องในนิทานเล่าแล้วฟังรู้เรื่อง เข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยภาพประกอบ มีการพรรณนาความชัดเจนละเอียดดี

๒. เนื้อเรื่องสามารถดำเนินได้ดีโดยใช้น้ำเสียง เช่น การเปลี่ยนเสียงให้ต่างกันไปสำหรับตัวละครต่างๆ กัน การใช้น้ำเสียงให้รู้สึกถึงอารมณ์ชัดเจนได้แก่ ความโกรธ ความพอใจ ความสุข หรือความเศร้า

๓. ผู้สายตาพิการอาจเกิดปัญหาคล้ายผู้พิการทางสมองบางคนตรงที่ว่ามีโนคติที่เกี่ยวกับขนาดและรูปร่างอาจยังพัฒนาน้อย ดังนั้น นิทานที่มีเรื่องมโนคติพื้นฐานเกี่ยวกับรูปร่าง เกี่ยวกับขนาดของสิ่งของ จึงไม่ควรนำมาใช้เล่า เว้นแต่จะมีการบรรยายไว้ได้ละเอียดลออให้เป็นที่แน่ใจว่าสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้

๔. การเอ่ยถึงวัตถุของจริงบางอย่างในเรื่องนิทาน ถ้าผู้สายตาพิการฟังจะมีจินตนาการที่เกี่ยวกับวัตถุนั้นผิดแผกกันออกไปจากเด็กปกติที่พอ

ไต่ถามคำเรียกวัดุนั้น หรืออาจเข้าใจผิดไปเลยเกี่ยวกับวัดุนั้น นิทานที่เลือก มาเล่าจึงควรพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ต้องใช้สายตามองเห็นจึงเข้าใจ แต่ควรใช้ ความสามารถของเด็กในผัสสะด้านอื่นๆ เช่น กลิ่น รส สัมผัส และให้เกิด ความรื่นรมย์จะทำให้เด็กสนุกกับรายการนิทาน

๕. การสนองตอบอาจเกิดล่าช้าไปบ้างทำนองเดียวกับเด็กพิการทางโสต เนื่องจากความเข้าใจอาศัยความสามารถในการฟังเป็นสำคัญประการเดียว และอาจใช้สัมผัสประกอบด้วยเป็นการรองลงไป ดังนั้น ต้องให้เวลาเช่น เดียวกันเมื่อมีการล่าช้าในการสนองตอบ

๖. การสนองตอบที่บรรณารักษ์หรือผู้เล่านิทานมักอาศัยดูปฏิกิริยาผู้ฟัง เพื่อจะได้ปรับนิทานที่ตนเล่าให้ดีขึ้น โดยดูจากเด็กว่าตื่นเต้น เกิดความกลัว หรือเปล่า ตาเด็กมองโน่นมองนี่ออกแวกไม่สนใจหรือเปล่า สิ่งเหล่านี้จะนำมา ใช้สังเกตกับกลุ่มผู้สายตาพิการไม่ได้ จะอาศัยได้แต่สังเกตจากปฏิกิริยาและ เสียงที่เปล่งออกมาแสดงปฏิกิริยาต่อเนื้อเรื่องที่เล่าเท่านั้น

การเล่าหรืออ่านเรื่องคล่องเกินไป อาจเป็นงานหนักของเด็กกลุ่มนี้ใน การติดตามเรื่อง ดังนั้น จึงควรระมัดระวังให้สามารถสร้างประสบการณ์ฟังที่ สนุกสนานและไม่เครียดให้บังเกิดขึ้น

สารคดี

การใช้สารคดีในรายการนิทาน เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงความสนใจ จากเด็กหลายคน โดยเฉพาะเด็กผู้ชาย

เด็กชมองพิการผู้ที่บางทีไม่สามารถสนุกสนานพอใจไปกับเรื่องที่สร้าง ขึ้นในนิทาน มีบ่อยครั้งที่เด็กที่กลับมาสนใจข้อเท็จจริงในหนังสือความรู้ที่ บรรณารักษ์จัดหา มา และเคยพบว่าเรื่องที่ได้รับความสนใจจากเด็กอาจเป็น หนังสือที่เสริมความรู้ที่เรียนในโรงเรียน หรือเป็นเรื่องที่สนใจเป็นส่วนตัวก็ได้

จากประสบการณ์ผู้เขียนเองพบว่า หนังสือเกี่ยวกับสัตว์ต่างๆ ไป สัตว์ เลี้ยง การทำสวนและกีฬา เป็นที่นิยมมากที่สุด เด็กผู้หญิงวัยรุ่นที่พิการ ทางสมองก็สนใจหนังสือเรื่องการแต่งตัวและความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ

เด็กชายหลายคนสนใจเรื่องมอเตอร์ไซค์ รถยนต์ ถึงแม้นอนอาจจะไม่สามารถ
ซบซึ่ได้เองเลยก็ตาม

โดยทั่วไปแล้ว การเลือกหนังสือให้ความรู้ที่นำมาเพื่อใช้ในรายการ ผู้
นำเสนอจะต้องวิเคราะห์ให้ไม่เพียงแต่ว่าอะไรที่ควรหยิบยกมาเสนอ แต่ต้องดู
ด้วยว่าตรงไหนดึงดูดความสนใจ ตรงไหนให้สาระซึ่งเป็นที่เข้าใจ และในขณะที่
เดียวกันก็กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ต่อโดยอ่านเองหรือให้ผู้ใหญ่ช่วย

เด็กพิการหลายคนมีผู้ใหญ่ มีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันในโรงเรียน
ที่ให้ความช่วยเหลือ บรรณารักษ์ควรแจ้งให้ครูผู้พากลุ่มมาฟังรายการ ให้รู้ว่
หนังสือที่ให้ข่าวสารความรู้ นั้น มีอะไรบ้างที่เหมาะสมสำหรับเด็กในความดูแล
ของตน

เด็กพิการส่วนใหญ่มีความยากลำบากในการอ่าน ซึ่งทำให้ไม่ได้รับ
ความเพลิดเพลินในการอ่าน แต่หนังสือสาระจำนวนมากอ่านง่ายกว่า
นวนิยายเสียอีก เด็กชายที่มีสภาพปกติชอบอ่านสารคดีมาก เด็กชายที่พิการ
ก็ชอบสารคดีมากกว่าเด็กหญิง ดังนั้น จึงควรส่งเสริมหนังสือสารคดีเพื่อเป็น
แหล่งให้ความบันเทิงและความรู้ประกอบกัน และนำมาเร้าให้เกิดความอยาก
อ่านโดยใช้ผสมในรายการหนังสือและนิทาน นอกจากนี้ ยังมีวัสดุที่ควรนำมา
ใช้ให้เป็นประโยชน์สำหรับการเล่านิทานหรือการอ่านนิทานอยู่หลายอย่าง เช่น

๑. นิทานที่บันทึกเสียงและภาพยนตร์
๒. นิทานภาพเลื่อนประกอบเทปบันทึกเสียง
๓. ภาพจากวารสาร ภาพจากหนังสือที่ห้องสมุดจำหน่ายออกไป
เก็บไว้เสริมนิทานที่ไม่มีภาพวาดประกอบ
๔. แผ่นป้ายสำลี
๕. แผ่นกระดานดำ
๖. หุ่น
๗. วัตถุของจริง
๘. หนังสือที่ภาพสามารถตั้งขึ้นเองได้จากหน้าหนังสือให้เห็นเป็น
ลักษณะสามมิติ

๙. หนังสือที่สามารถขูดแล้วดมกลิ่นได้ หรือถูแล้วเกิดกลิ่น
๑๐. ดนตรี
๑๑. เสียงประกอบอื่นๆ บันทึกเทปไว้ (สัตว์ร้อง ฟังร้อง พายุ ฯลฯ)
๑๒. เพลงต่างๆ ที่ใช้ร้องแทรกได้ในระหว่างเล่าเรื่อง

ผู้เล่านิทานอาสาสมัครนั้นเป็นที่ใฝ่หามาก เพราะบรรณารักษ์หรือครูย่อมมีเวลาไม่พอที่จะจัดรายการให้สนองความปรารถนาของเด็กในชุมชน ในโรงเรียนได้เต็มที่ จึงยินดีถ้ามีผู้อสาช่วยจัดรายการในห้องสมุดประชาชน ในโรงพยาบาล ในโรงเรียน เป็นต้น

บรรณารักษ์และครูต้องไม่สงวนทักษะการเล่านิทานแต่อย่างใด เพื่ออาสาสมัครจะได้รับการแนะนำแง่มุมที่ควรนำมาพิจารณาในการเลือกเรื่อง ในการดำเนินรายการและกิจกรรม ตามหลักการที่ได้อธิบายมาแล้ว

เพื่อเป็นตัวอย่างถึงวิธีการที่บุคคลผู้หนึ่งเคยใช้มาแล้ว ผู้เขียนได้นำนิทานที่ได้เล่าและมีประสบการณ์เอง โดยใช้เรื่องนิทานเรื่องเดียวกันกับกลุ่มเด็กพิการทางสมอง ทางโสต และทางสายตา นิทานเรื่องนี้เป็น เรื่องช้างกับเด็กเหลวไหล (The Elephant and the Bad Baby) กับกลุ่มเด็กที่มองเห็นได้ ผู้เขียนใช้บัตรตัวละครในเรื่อง โดยแต่ละบัตรมีภาพวาดประกอบให้เห็นชัดเจนว่าช้างมีลักษณะอย่างไร ให้เด็กได้รู้จักหน้าตาคนชายขม อาหารต่างๆ เช่น ไอศกรีม แอปเปิ้ล สำหรับเด็กสายตาพิการก็จะบรรยายให้ฟังถึงตัวละคร และให้ลูกคำหุ่่นจำลองของช้าง บางครั้งผู้เขียนก็ให้เด็กออกมาแสดงกันเองด้วย ทำท่าทางต่างๆ แล้วผู้เขียนก็เล่าให้ฟังใหม่ทั้งเรื่อง บางทีเด็กที่ออกมาแสดงอยากมีบทพูด และถ้าสามารถทำได้ ก็ควรให้โอกาสแก่เด็ก

เรื่องช้างกับเด็กเหลวไหลนี้เป็นเรื่องที่ว่าเด็กเหลวไหลไม่รู้จักมารยาทในการขอ จึงเป็นเรื่องที่ใช้ฝึกฝนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของเด็กในสังคม และยังให้รู้จักว่าร้านค้านั้นมีสินค้าอะไรวางขายบ้าง และให้โอกาสเด็กมีส่วนสนุกสนานกับร้องคำที่กำหนดไว้ในเรื่อง ขณะที่เจ้าชังพาเด็กเหลวไหลขึ้นหลังเดินไปตามถนน แม้เด็กที่พูดไม่ค่อยสะดวกก็สามารถร่วมตะโกนได้ เนื้อเรื่องให้ความพอใจทางจิตวิทยาแก่กลุ่มเด็กผู้ฟังว่า เป็นผู้เหนือกว่า ดีกว่าเด็กเหลวไหลในเรื่องนั้น เพราะตนเองรู้จักกล่าวคำขอด้วยถ้อยคำสุภาพแล้ว

มีหนังสือจำนวนมากที่ให้หลักการเล่านิทานและมีรายชื่อนิทานที่ควรเลือกมาเล่าอยู่อีกมากมาย แต่ถ้าผู้เล่านิทานพิจารณาเลือกเรื่องเพิ่มเติมโดยดูตามเกณฑ์ ดูให้เหมาะกับกลุ่มเด็กที่ตนเล่าให้ฟัง รายชื่อนิทานของนักเล่านิทานแต่ละคนก็จะขยายออกไปอีก และยิ่งผู้เล่าชอบนิทานของตนเท่าใด ก็จะมีเพิ่มความแตกต่างให้กับการรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องที่เล่า กับการหลงไหลพอใจในเรื่องนั้นของกลุ่มผู้ฟังยิ่งขึ้น

รายนามเอกสารที่เลือกสรรแล้วเกี่ยวกับการเล่านิทานและรายชื่อนิทานที่ควรเล่า

- Baker, Augusta, and Greene, Eilis. **Storytelling : Art and Technique.** New York : Bowker, 1978.
- Bellon Elmer C. "Language Development Through Storytelling Activities : a Theoretical Base and Techniques for Language Development," **School Media Quarterly No. 3,** (Winter 1975) : 149-156.
- Library Association. Youth Libraries Group. **Storytelling : Practical Guides Series, Collection of Papers on Aspects of Storytelling and Reading,** by Experienced Storytellers. London : Library Association, 1979.
- Sawyer, Ruth. **The Way of the Storyteller.** London : Bodley Head, 1968.
- Smith, Eve. **Some Aspects of Storytelling in Second Language Teaching.** London : Commission for Racial Equality, 1974.
(This covers the problems of colloquial language and structure which confuse the second language learner, and thus may be useful for the problems of the deaf or non-English speaking handicapped child.)

รายชื่อนิทาน

- Colwell, Eileen. **Humble Puppy.** London : Bodley Head, 1978.
- Hallworth, Grace, and Marriage, Julia. **Stories to Read and to Tell.** London : Youth Libraries Group, Library Association, 1978. (An annotated list)

เทคนิคการเล่านิทานแบบต่าง ๆ

สมทรง แสงแก้ว

๑. การเล่าปากเปล่า

ขั้นตอนในการเล่า

๑. อ่านเรื่องทั้งหมดให้เข้าใจ
๒. จำเรื่องตามลำดับเหตุการณ์
๓. ทดลองเล่า
๔. จัดทำกิจกรรมหลังการเล่า

ประเภทของนิทานที่เหมาะสมแก่การเล่าปากเปล่า

๑. เรื่องที่ซ้ำคำหรือซ้ำความ (Cumulative tale)
๒. เรื่องที่ร้องเพลงประกอบได้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เด็กจำโครงสร้างและรูปประโยคของภาษาโดยการฟังรูปแบบประโยคที่ซ้ำกัน
๒. ให้เด็กสนุกสนานและมีส่วนร่วมในการฟังนิทาน

ตัวอย่างนิทาน เรื่องหญิงชรา กับ หมูน้อย (ดัดแปลงจากเรื่อง *The Old Woman and Her Pig*)

หญิงชราซื้อลูกหมูจากตลาด ระหว่างทางเข้าบ้านหมูน้อยไม่ยอมปิ่น
รั้วเตี้ยๆ เข้าบ้าน

หญิงชราจึงไปหาสุนัข ให้ไปกัดหมู สุนัขบอกว่าไม่ใช่ธุระ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

หญิงชราจึงไปหาไม้เรียว ให้ไปหวดสุนัข เพราะสุนัขไม่กัดหมู ไม้เรียวบอกว่าไม่ใช่ธูระ

หญิงชราจึงไปหาไฟ ให้ไปช่วยเผาไม้เรียว เพราะไม้เรียวไม่ไปหวดสุนัข สุนัขไม่ไปกัดหมู ไฟบอกว่าไม่ใช่ธูระ

หญิงชราจึงไปหาน้ำ ให้ช่วยดับไฟ เพราะไฟไม่เผาไม้เรียว ไม้เรียวไม่หวดสุนัข สุนัขไม่กัดหมู น้ำบอกว่าไม่ใช่ธูระ

หญิงชราจึงไปหาวัว ให้ไปกินน้ำ เพราะน้ำไม่ช่วยดับไฟ ไฟไม่เผาไม้เรียว ไม้เรียวไม่หวดสุนัข สุนัขไม่กัดหมู วัวบอกว่าไม่ใช่ธูระ

หญิงชราจึงไปหาคนขายเนื้อ ให้ไปฆ่าวัว เพราะวัวไม่กินน้ำ น้ำไม่ช่วยดับไฟ ไฟไม่เผาไม้เรียว ไม้เรียวไม่หวดสุนัข สุนัขไม่กัดหมู คนขายเนื้อบอกว่าไม่ใช่ธูระ

หญิงชราจึงไปหาเชือก ให้ไปรัดคอคนขายเนื้อ เพราะคนขายเนื้อไม่ฆ่าวัว วัวไม่กินน้ำ น้ำไม่ช่วยดับไฟ ไฟไม่เผาไม้เรียว ไม้เรียวไม่หวดสุนัข สุนัขไม่กัดหมู เชือกบอกว่าไม่ใช่ธูระ

หญิงชราจึงไปหาหนู ให้ไปกัดเชือก เพราะเชือกไม่รัดคอคนขายเนื้อ คนขายเนื้อไม่ฆ่าวัว วัวไม่กินน้ำ น้ำไม่ดับไฟ ไฟไม่เผาไม้เรียว ไม้เรียวไม่หวดสุนัข สุนัขไม่กัดหมู หนูบอกว่าไม่ใช่ธูระ

หญิงชราจึงไปหาแมว ให้ช่วยกัดหนู เพราะหนูไม่กัดเชือก เชือกไม่รัดคอคนขายเนื้อ คนขายเนื้อไม่ฆ่าวัว วัวไม่กินน้ำ น้ำไม่ดับไฟ ไฟไม่เผาไม้เรียว ไม้เรียวไม่หวดสุนัข สุนัขไม่กัดหมู แมวบอกว่าหิว ขอให้ไปรีดนมวัวมาให้

หญิงชราจึงไปหาวัว วัวบอกว่าขอหญ้า แล้วจึงจะให้นมวัว หญิงชราจึงไปขอหญ้าให้วัว วัวให้นม หญิงชราเอานมไปให้แมว แมวจึงกัดหนู หนูจึงรีบไปกัดเชือก เชือกจึงรีบไปรัดคอคนขายเนื้อ คนขายเนื้อจึงรีบไปฆ่าวัว วัวจึงรีบไปกินน้ำ น้ำจึงรีบไปดับไฟ ไฟจึงรีบไปเผาไม้เรียว ไม้เรียวจึงรีบไปหวดสุนัข สุนัขจึงรีบไปกัดหมู หมูจึงรีบกระโดดข้ามรั้วเข้าบ้าน หญิงชราจึงกลับถึงบ้านก่อนค่ำ

กิจกรรมหลังการเล่า

๑. ให้เด็กลองเล่าตามไปด้วยในขณะที่เล่า โดยเฉพาะข้อความซ้ำ เด็กจะเล่าด้วยความสนุก

๒. เว้นข้อความให้เด็กเติมหรือตอบ เช่น อะไรไม่ไปรดคอกคนขาย เนื้อ ใครไม่ไปฆ่าวัว ใครไม่ไปกินน้ำ...

๒. การเล่าโดยร้องเพลงประกอบ

วัตถุประสงค์

ให้เด็กสนุกสนานและมีส่วนร่วมในการฟังนิทาน

เรื่อง เต่า ช้าง กระจ่าง

ณ ป่าเชิงเขาในคืนวันพระจันทร์เต็มดวง เต่า ช้าง และ กระจ่าง มา เริงระบำกัน หลังจากที่มีนทำงานเสร็จแล้ว สัตว์ตัวแรกที่ออกมาร้องเพลงและ ร่ายรำ คือ เต่า มันร้องว่า

เต่า เต่า เต่า
เต่ามันมีสี่ขา
สี่ตีนเดินมา
มันทำหัวผลุบๆ โผล่ๆ

สัตว์ตัวที่ ๒ ซึ่งออกมาร้องเพลงและร่ายรำ คือ ช้าง

ช้าง ช้าง ช้าง ช้าง ช้าง
น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า
ช้างมันตัวโตไม่เบา
จมูกยาวๆ เรียกกว้างวง
มีเขี้ยวโค้งวงเรียกกว้าง
มีหู มีตา หางยาว

และสัตว์ตัวสุดท้ายที่ออกมาร้องเพลงเรียงระบำได้แสงจันทร์ คือ กระจ่า
มันร้องเพลงพร้อมกับรำรำเป็นจังหวะ มองดูงดงามน่ารัก

ฉันเป็นกระจ่ากายสีขาว

ลูกดาวาวสีแดงแสงฉานฉาย

อาศัยอยู่ตามป่าละเมาะเหมาะสบาย

ยามค่ำคืนเดือนหงาย

เรียงรำสายระบำ น่าสนใจเออ

แล้วสัตว์ทั้งสามก็จับมือกันเป็นวงกลม หมุน ๓ รอบ แล้ววิ่งเข้าป่า
หายไ้

กิจกรรมหลังการเล่า

แบ่งเด็กเป็น ๓ กลุ่ม ช้าง เต่า และ กระจ่า ร้องเพลงและปรบมือ
ตามจังหวะเพลง หรืออาจทำท่าประกอบอริยาบถของสัตว์เหล่านั้น

๓. การเล่าโดยการเล่นเชือกประกอบ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการจากการฟัง
๒. ให้เด็กสามารถเล่นเชือกหลังจากการเล่านิทานจบแล้ว

เรื่อง หนูนิดกับเชือก ๒ เส้น (ดัดแปลงจากเรื่อง *Harold and the Purple Crayon*)

อุปกรณ์

๑. เชือกมัดของสีขาว ๒ เส้น ยาว ๑ - ๑.๕๐ เมตร
๒. กระดาษสีดำหรือสีค่อนข้างมืด ขนาด ๑๒ x ๑๕ นิ้ว รวม ๑๗

แผ่น

๓. กาว

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

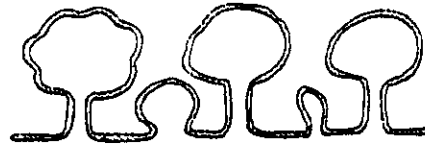
เรื่องย่อ

หนูนิดเก็บเชือกห่อของสีขาวมา ๒ เส้น เธอต้องการหาความสุขจากการเล่นเชือก จึงเอาเชือกมาขดลงบนกระดาษเป็นรูปต่างๆ ตามใจชอบ

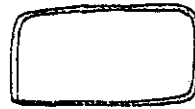
๑. ถนนที่เข้าสู่ป่า

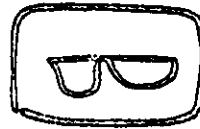
๒. ป่า

๓. หิวอยากกินข้าว จึงปูเสื่อ

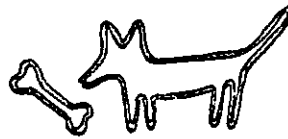
๔. วางภาชนะใส่อาหารลงบนเสื่อ

๕. กระตุกไก่ที่เหลือ

๖. โยนให้สุนัขกิน

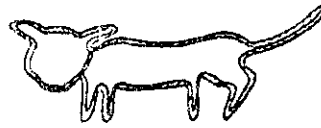
๗. เห็นกวางตัวหนึ่ง

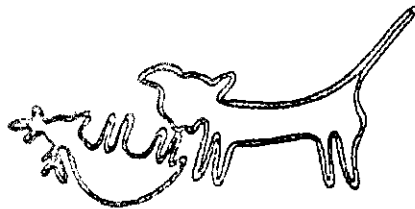
๘. กวางมากินหญ้า

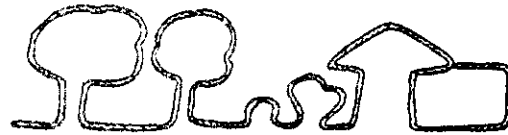
๙. เสือได้กลิ่นกวาง จึงสะกดรอยตามมา

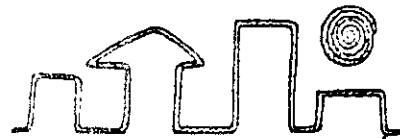
๑๐. กวางหนีไม่ทัน จึงตกเป็นอาหารเสือ

๑๑. ดกใจมาก รีบวิ่งออกจากป่า

๑๒. เข้าเมืองมีดพอดี พระจันทร์ขึ้นเต็มดวง

๑๓. ทิวเมืองสว่างไสว

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๑๔. ถนนหนทางคดเคี้ยว

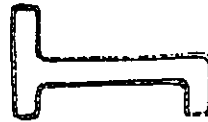
๑๕. คิดถึงบ้าน

๑๖. หน้าต่างห้องนอนเปิดกว้างอยู่

๑๗. เห็นเตียงนอน

๑๘. จีบเข้านอน

๑๙. จบ

วิธีเล่า

ใช้เชือกติดกาวลงบนกระดาษแข็งตามแบบ รวมทั้งหมด ๑๙ แผ่น
เวลาเล่ารูปภาพให้ดูทีละแผ่นจนจบเรื่อง

กิจกรรมหลังเล่า

ให้เด็กลองคิดเรื่องเล่าด้วยเชือก ๑ - ๒ เส้น อาจเล่นคนเดียว หรือ
เล่นเป็นกลุ่ม

๔. การเล่าโดยพับกระดาษประกอบเป็นรูปต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

๑. ให้เด็กสนุกกับการฟังนิทาน
๒. สนุกกับการพับกระดาษเป็นรูปสัตว์ สิ่งของ ตามเนื้อเรื่องในนิทานที่ฟัง

อุปกรณ์

๑. กระดาษสี อาจใช้กระดาษห่อของขวัญที่ไม่ใช้แล้ว
๒. กรรไกร มีด

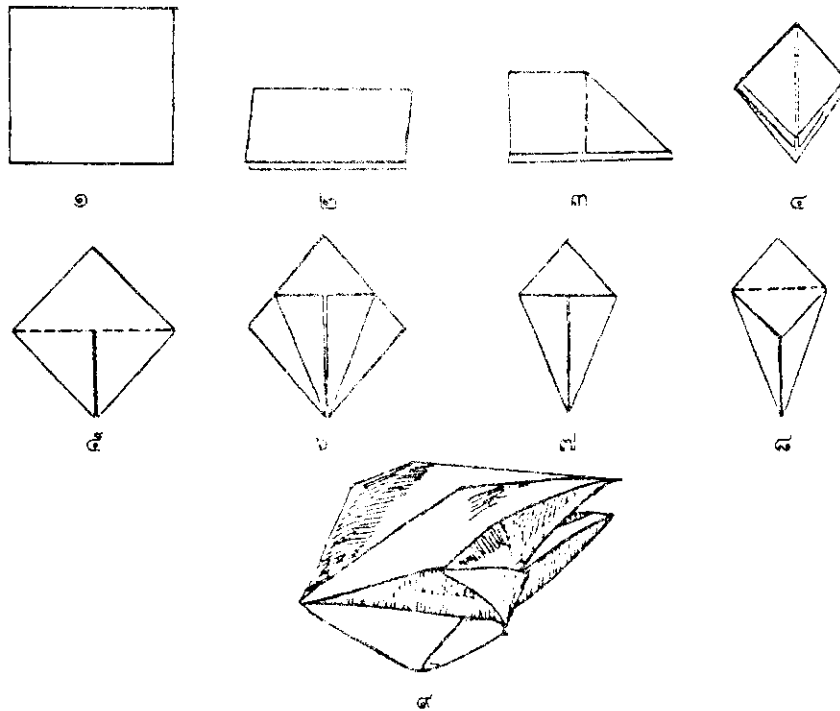
เรื่องลูกบอลไม่มีปาก

หมู สุนัข และนก เป็นเพื่อนกัน เข้าวันหนึ่ง มันออกไปหาอาหารในป่าแห่งหนึ่ง ระหว่างทางมันพบลูกบอลเก่าๆ ลูกหนึ่งลอยอยู่ริมบึง ต่างก็ประหลาดใจในรูปร่างของลูกบอลเป็นอย่างยิ่ง จึงหยุดดูด้วยความฉงน และเข้าไปทักทายด้วยความสงสัยว่า ลูกบอลไม่มีปากจะกินอาหารได้อย่างไร หมู พุดด้วยความภูมิใจในปากใหญ่และกว้างของมัน ทำให้กินอาหารได้มาก นก มีปากเล็กแต่สวยงาม และสุนัขมีปากและฟันที่แข็งแรง และยังใช้ป้องกันศัตรูได้อีกด้วย ลูกบอลได้ยืนดั่งนั้นก็รู้สึกเสียใจที่มันไม่มีปากอย่างสัตว์ทั้งสาม ชั่วครู่ มันก็ได้ยินหมูซุกซนสุนัขและนกให้รีบไปหาอาหารกัน เพราะหิวมากแล้ว ลูกบอลจึงเข้าใจว่าการที่มันไม่มีปาก เพราะมันไม่ต้องกินอาหาร มันเป็นสิ่งของที่ไม่มีชีวิตเหมือน หมู สุนัข และ นก

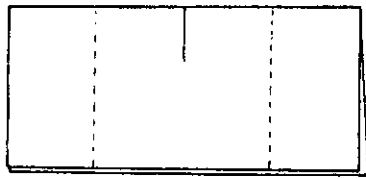
วิธีเล่า

๑. เมื่อเอ่ยถึงสัตว์ตัวใดก็ให้ชูสัตว์ตัวนั้น ซึ่งพับเตรียมไว้แล้วขึ้น เล่าจบแล้วให้เด็กลองพับเป็นรูปสัตว์ตามเนื้อเรื่อง
๒. จัดประกวดการพับกระดาษรูปสัตว์จากนิทาน

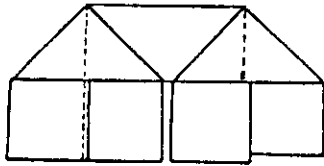
ขั้นตอนการพับหมู

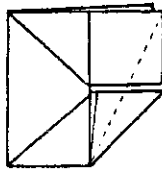
ขั้นตอนการพับสุนัข

๑

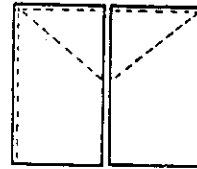
๓

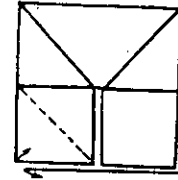
๔

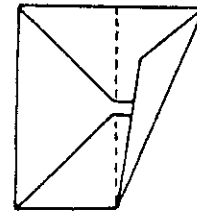
๕

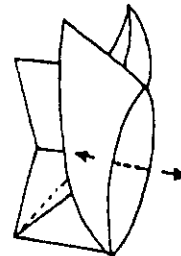
๖

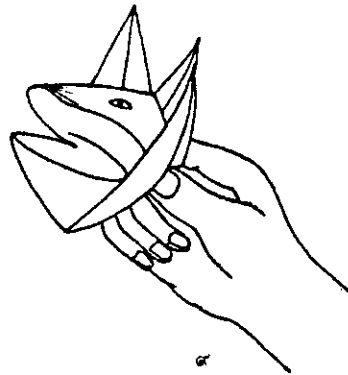
๗

๘

๙

๑๐

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

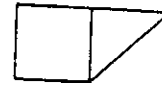
ขั้นตอนการพับนก

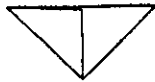
๑

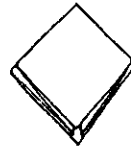
๒

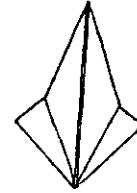
๓

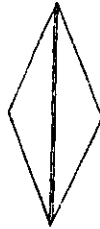
๔

๕

๖

๗

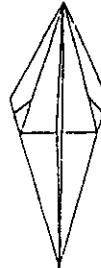
๘

๙

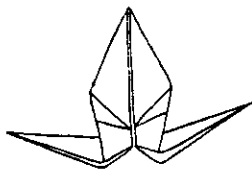
๑๐

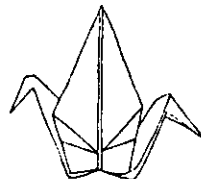
๑๑

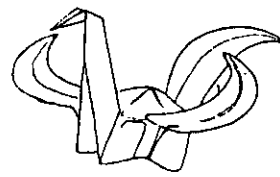
๑๒

๑๓

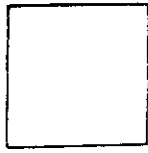
๑๔

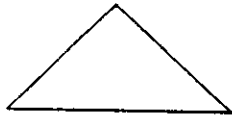
๑๕

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

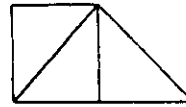
ขั้นตอนการพับลูกบอล

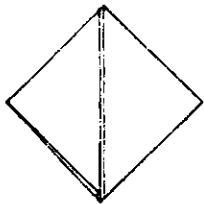
๑

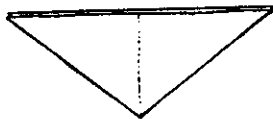
๒

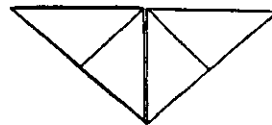
๓

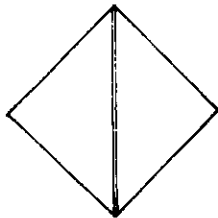
๔

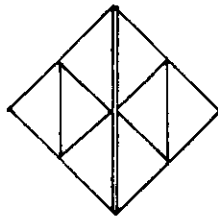
๕

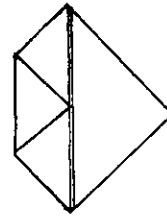
๖

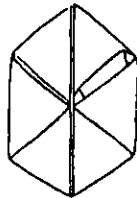
๗

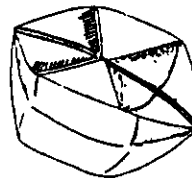
๘

๙

๑๐

๑๑

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๕. เล่าโดยใช้หุ่นแปะ

ลักษณะของหุ่นแปะ ทำจากกระดาษแข็ง ตัดเป็นรูปตัวละคร หรือภาพประกอบในนิทาน สามารถติดอยู่บนกระดาษผ้าสำลีได้ด้วยสกอตเทปด้านหลัง

เรื่อง ตำนานกำเนิดนิทานของแอฟริกา (จากเรื่อง A Story A Story)

วัตถุประสงค์

๑. ให้ทราบที่มาของนิทานตามความเชื่อของชาวแอฟริกา
๒. ซึ่ให้เห็นว่าปัญญาสามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้

การเตรียมอุปกรณ์

๑. กระดาษผ้าสำลีความยาว ๒ ๑/๒ x ๒ ฟุต พร้อมขาตั้ง
๒. กระดาษแข็งตัดเป็นตัวละครหุ่น หรือภาพประกอบ ตามเนื้อเรื่องในนิทาน ตัวหุ่นมีความสูงขนาด ๕ x ๖ นิ้ว
๓. กระดาษขาวหรือสกอตเทปติดกระดาษผ้าสำลี ใช้ติดหลังตัวหุ่นกระดาษ
๔. เพลงประกอบทำนองเพลงพื้นเมืองแอฟริกา
๕. โต้ะเล็กๆ ตั้งแสดงหนังสือนิทานเล่มที่เล่า

เนื้อเรื่องย่อของนิทาน

ทวีปแอฟริกาในสมัยโบราณ เทพนิยามีแห่งสวรรค์จะทรงเก็บนิทานของพวกเด็กๆ ไว้ในหีบทองคำ เด็กๆ จึงไม่มีนิทานฟังกัน พ่อแม่ของเด็กจึงมาขอร้องอนันเซ่ มนุษย์แมงมุม ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์สามารถชกโยจากพื้นโลกขึ้นไปบนสวรรค์ได้ ให้ไปขอนิทานจากเทพนิยามี อนันเซ่ ซึ่งรักและสงสารเด็กจึงยอมปฏิบัติตามคำขอร้องนั้น เทพนิยามีขอให้อนันเซ่นำของหายาก ๓ สิ่งมาแลกเปลี่ยนกับนิทาน คือ

๑. เสือดาวโอเซโบ ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีเขี้ยวแหลมคมประดุจดาบ
๒. ตัวแตนเมมโบโร ซึ่งมีเหล็กในร้อนแรงราวกับไฟ
๓. นางไม้เมมโมเทีย ซึ่งไม่เคยมีชายใดเห็นนางมาก่อน

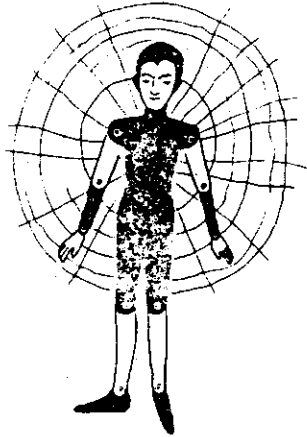
อนันท์ใช้กลยุทธ์จับเสือดาวโอเซโบด้วยวิธีเล่นเกมมัดตัว ด้วยการผลัดกันใช้เถาวัลย์มัดตัวแล้วดึงให้หลุด อนันท์หลอกมัดเสือดาวก่อน มันจึงดิ้นไม่หลุด

ในการจับตัวแตนเมมโบโรนั้น อนันท์ตัดใบตองและน้ำเต้าแห่งมาเตรียมไว้ แล้วตรงไปยังต้นไม้ซึ่งตัวแตนเมมโบโรอาศัยอยู่ ทำอุบายเอาใบตองบังศีรษะ พร้อมกับหยดน้ำลงบนใบตองให้ไหลลงบนรังแตน แล้วสร้างร่องบอกตัวแตนเมมโบโรว่าฝนตก ตัวแตนหลงเชื่ออุบายจึงบินหลบฝนเข้าไปอยู่ในน้ำเต้า อนันท์เปิดฝาน้ำเต้าอย่างมิดชิด

อนันท์ทำอุบายจับนางฟ้าเมมโมเทียด้วยการเอาตุ๊กตาไม้มาชะโลมกาวทั่วทั้งตัว ผูกปลายเชือกเข้ากับมือของตุ๊กตาไม้ เพื่อให้สามารถขยับเขยื้อนได้เหมือนคน นำไปตั้งไว้ในที่ที่นางฟ้าเมมโมเทียมาร่ำรำ แล้วดักรุมตัวอยู่หลังต้นไม้ เมื่อถึงเวลานางฟ้าลงมารำรำ นางแลเห็นตุ๊กตาจึงตรงเข้าไปทักทาย แต่ตุ๊กตาไม่พูดตอบ จึงโมโหเอื้อมมือตบตุ๊กตา มือของนางฟ้าติดหนึบเข้ากับกาวที่ชะโลมไว้บนตัวตุ๊กตา อนันท์จึงจับตัวนางฟ้าเมมโมเทียไปได้สำเร็จ

เมื่ออนันท์หาสิ่งของ ๓ สิ่งที่ต้องการได้แล้ว จึงรีบนำไปแลกนิทานจากเทพนยามี แล้วรีบนำนิทานกลับมายังพื้นโลก นับแต่นั้นเป็นต้นมาเด็กทั้งโลกจึงมีนิทานฟังกัน

ลักษณะของตัวหุ่น

อนันเซ่ มนุษย์แมงมุม

เทพนยามิแห่งสวรรค์

นางฟ้าเมมโมเทีย

ตัวแตนเมมโบโร

เสือดาวไอเซโบ

กิจกรรมหลังการเล่า

๑. ให้เด็กเล่าพร้อมกับหุ่น
๒. ให้เด็กเล่าประสบการณ์ของตนเองซึ่งเคยเอาชนะอุปสรรคได้ด้วยปัญญา
๓. ประดิษฐ์หุ่น

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

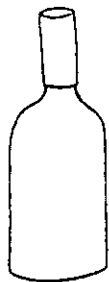
๖. เล่าโดยใช้หุ่น

๖.๑ หุ่นถุงมือ (hand puppet)

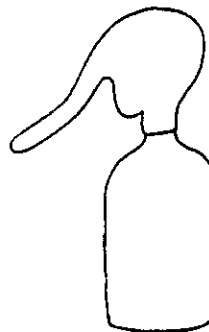
เป็นหุ่นรูปคน สัตว์ เคลื่อนไหวได้ด้วยนิ้วมือของผู้เซต

ลักษณะตัวหุ่น

หัวหุ่นทำจากกระดาษหนังสือพิมพ์ ฉีกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย แฉ่น้ำที่ผสมกาวทากระดาษแล้วพอกลงบนดินน้ำมันซึ่งปั้นรูปเป็นตัวต่างๆ เมื่อแห้งแล้วแหะดินน้ำมันออก ใช้กาวติดประกบรอยต่อ รอให้แห้ง

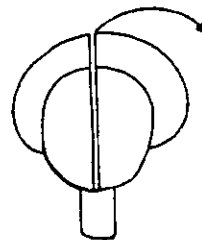
หลอดกระดาษทิชชู
ครอบลงบนปากขวด

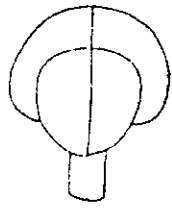
หัวหุ่นปั้นจากดินน้ำมัน
ปั้นเป็นรูปคน - สัตว์

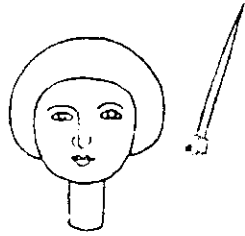
กระดาษหนังสือพิมพ์แฉ่น้ำผสมกาว
พอกลงบนดินน้ำมันซึ่งขึ้นรูปแล้ว

หลังจากกระดาษแห้งแล้ว
แหะเอาดินน้ำมันออก

ใช้กาวติดประกบให้สนิททั้งไว้ให้แห้ง

ใช้ฟู่กันระบายสีแต่งหน้าหุ่น (สีพลาสติก)

ชุดหุ่น หลอดที่ชูแทนคอหุ่น

มือหุ่น ตัดจากกระดาษแข็ง

ลักษณะมือเวลาเชิด

นิ้วชี้และนิ้วกลางเชิดศีรษะหุ่น นิ้วหัวแม่มือ นิ้วนาง และนิ้วก้อย เชิดส่วนแขนซ้ายขวา

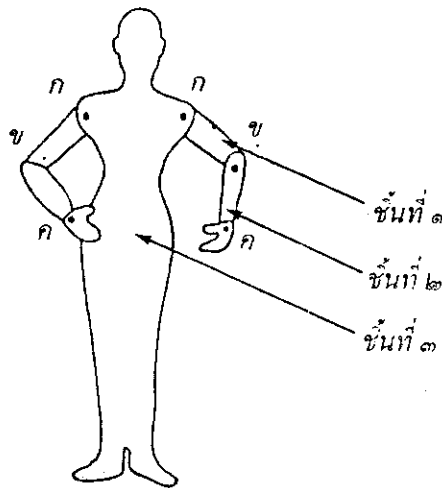
กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๖.๒ หุ่นกระดาษแบบหนังตะลุง

หุ่นกระดาษแบบนี้เอาแบบอย่างการเคลื่อนไหวมาจากการเคลื่อนไหวของตัวหนังตะลุง เช่น การเคลื่อนไหวของช่วงลำแขน ตั้งแต่หัวไหล่ถึงข้อศอก จากข้อศอกถึงข้อมือ อาจแบ่งช่วงของข้อต่อส่วนแขนนี้ออกเป็น ๓ ส่วนก็ได้ ตามตำแหน่ง ก ข และ ค หรือแบ่งเป็นแค่ ๒ ช่วงคือ ก และ ข เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการประดิษฐ์หุ่นนี้

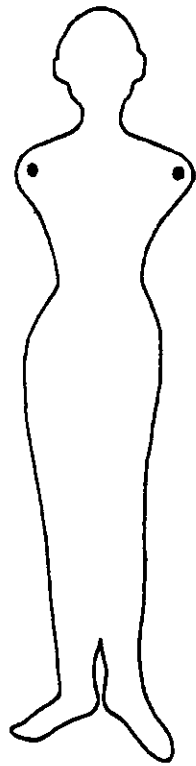
อุปกรณ์ที่ใช้

- กระดาษที่มีความแข็งหรือหนาพอที่จะไม่ม้วนงอหรือฉีกขาดได้ง่าย
- เส้นเอ็นพลาสติก ลูกบิดเม็ดเล็กๆ
- ไม้ไผ่เกลลาให้กลมยาวประมาณ ๑ ฟุต ๓ ท่อน
- กาว แป้งเปียก กรรไกร
- สี

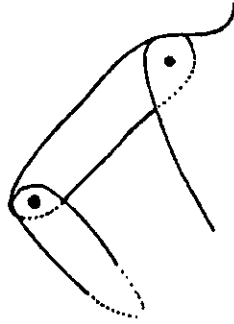

วิธีทำ

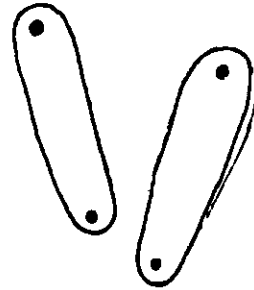
ร่างแบบของหุ่นตามที่ต้องการลงบนกระดาษแข็ง อาจเป็นรูปคนหรือสัตว์ก็ได้ โดยร่างส่วนศีรษะ คอ ลำตัว และขาให้ติดต่อกันเป็นชั้นเดียวกัน นับเป็นชั้นที่ ๑ โดยให้ช่วงไหล่ยื่นออกมามากกว่าขนาดจริงเล็กน้อย

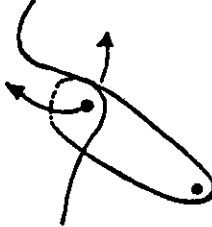
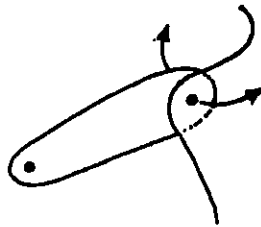
ชั้นที่ ๑

ชั้นที่ ๒

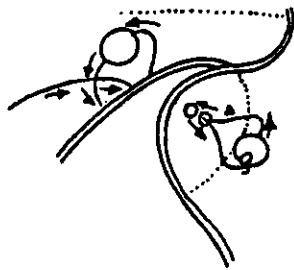

ซ้าย - ขวา

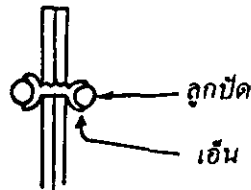

ตำแหน่งที่จะร้อยเอ็น

ต่อส่วนปลายบนของชั้นที่ ๒ เข้ากับหัวไหล่ของชั้นที่ ๑ ด้วยการเจาะรูที่กระดาดทั้ง ๒ แผ่น แล้วร้อยด้วยเอ็นและลูกบิด

ร้อยเอ็นและลูกบิดเชื่อมกระดาดทั้ง ๒ แผ่น

ลูกบิด

เอ็น

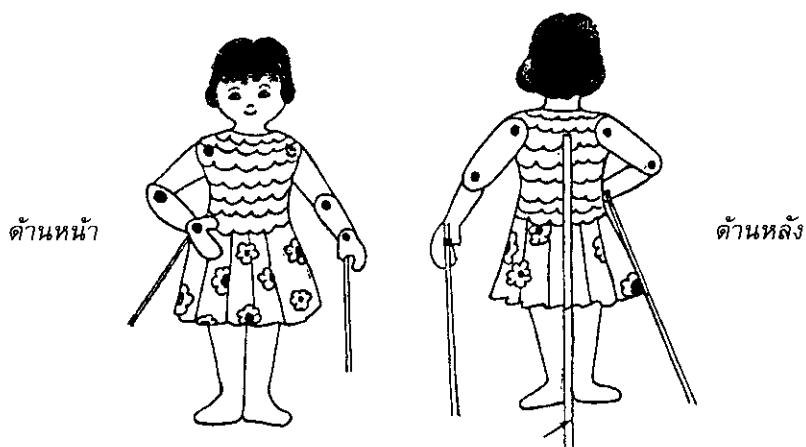
กระดาด ๒ แผ่นที่ซ้อนกัน
เจาะรูให้ตรงกัน ร้อยด้วยเอ็นและลูกบิด

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ชั้นที่ ๒ คือ ส่วนช่วงหัวไหล่ถึงข้อศอก ให้ตัดชิ้นส่วนนี้ให้ยาวกว่าความยาวของขนาดที่แท้จริงทั้งทางส่วนปลายบนและล่างเล็กน้อย เพื่อที่จะได้ใช้ส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นส่วนสำหรับซ้อนทับ แล้วเจาะรูกระดาดทั้ง ๒ ชั้น แล้วจึงใช้เอ็นและลูกปัดร้อยเชื่อมส่วนต่อของกระดาดเข้าด้วยกัน อย่าเจาะรูกระดาดให้ใหญ่เกินไป เพราะลูกปัดที่ร้อยเอ็นอยู่อาจหลุดได้ หรือถ้าเจาะรูเล็กมาก เส้นเอ็นที่ร้อยลูกปัดจะติดแน่นกับตัวกระดาด ทำให้การเคลื่อนไหวของส่วนต่อนั้นไม่คล่องเท่าที่ควร ปลายบนของชั้นที่ ๒ นี้ต่อเข้ากับช่วงไหล่ของชั้นที่ ๑ ตรงจุด ก ชั้นที่ ๒ และ ๓ รวมทั้งส่วนมือต้องตัดอย่างละ ๒ ชิ้น ชาย - ขวา

เมื่อทุกส่วนติดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ระบายสีและแต่งหน้าหุ่น การระบายสีนี้ควรระบายทั้งด้านหน้าและด้านหลังของตัวหุ่น ด้านหลังควรลงสีทับลงไปบนแกนไม้อันกลางด้วย ถ้าวาดหุ่นหันหน้าตรงหรือเอียงนิดหน่อยให้วาดด้านหลังเป็นส่วนหลังของหุ่นด้วย แต่ถ้าวาดหุ่นหันด้านข้าง ด้านหลังก็ต้องวาดหันข้างเหมือนกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะหุ่นแบบนี้มีลักษณะแบน เวลาขีดต้องขีดทีละด้าน ถ้าระบายสีเพียงหน้าเดียว ก็จะต้องขีดหน้าเดียวตลอด อาจจะทำให้รู้สึกถึงความซ้ำ แต่ถ้าวาดด้านหลังด้วย หุ่นก็จะสามารถเดินกลับหน้ากลับหลังได้ เหมือนกับหุ่นขีดชนิดอื่นที่มีลักษณะกลมรอบตัว ทำให้หุ่นดูไม่แบนมาก

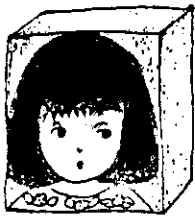
ไม้แกนเขียนสีหรือลายทับ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

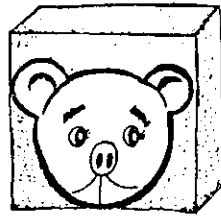
วิธีเชิด

ใช้มือซ้ายจับไม้แกนกลางเพื่อพยุงให้หุ่นตั้งตรง ส่วนมือขวาจับแกนไม้ด้านซ้ายและขวาเพื่อบังคับการเคลื่อนไหวของลำแขนหุ่น จะเชิดทีละด้านหรือทั้ง ๒ ด้านพร้อมกันก็ได้แล้วแต่ความต้องการของผู้เชิด

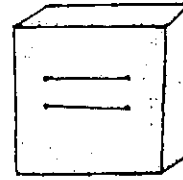
๖.๓ หุ่นฟองน้ำ

ด้านหน้า

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ฟองน้ำก้อนโตสามารถนำมาใช้ทำหุ่นฟองน้ำได้อย่างดี เขียนด้วยกรรไกรประดิษฐ์เป็นหน้าสัตว์หรือคน ระบายสีให้สวยงาม ด้านหลังเจาะสำหรับมือสอดเข้าไปเชิด

๖.๔ หุ่นมือก้นถุงกระดาษ

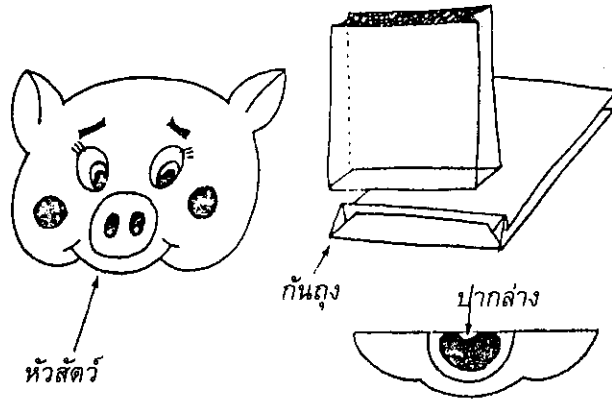
วัสดุที่ใช้

- ถุงกระดาษสีน้ำตาล
- กระดาษโปสเตอร์สี หรือกระดาษเทา - ขาว อย่างหนา
- กรรไกร
- สีน้ำ หรือสีโปสเตอร์
- พู่กัน
- กาว

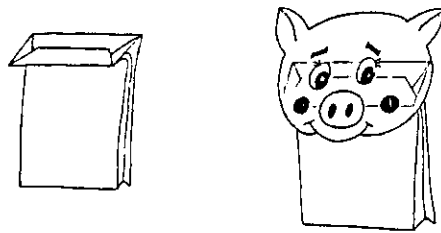
วิธีทำ

๑. ตัดกระดาษโปสเตอร์สี (ใช้เป็นสีพื้นของผิวคน หรือสีของผิวและขนของสัตว์ เลือกสีที่ใกล้เคียงกับสีธรรมชาติ เช่น คนผิวออกสีเนื้อๆ หรือ

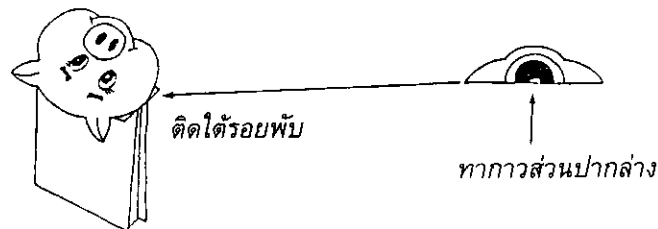
น้ำตาล หนึ่งหรือชนของสัตว์สีเนื้อ น้ำตาลหรือดำ และถ้าใช้กระดาษที่มีพื้นสี
ขาว ก็ต้องใช้ระบายสีเพิ่มเติม) หรือกระดาษเทา - ขาว เป็นรูปหัวสัตว์และ
ปากล่างตามแบบ ให้มีขนาดความกว้างเท่าหรือใหญ่กว่าก้นถุงน้ำตาลที่จะใช้

๒. ทากาวหรือแปงเปียกลงบนก้นถุงให้ทั่ว เอาส่วนที่เป็นหัวสัตว์ที่
ตัดไว้แล้วแปลงบนก้นถุงกระดาษ วางภาพหัวสัตว์ลงให้ระดับตาของแบบอยู่
ประมาณรอยพับของก้นถุง

๓. ทากาวหรือแปงเปียกที่ปากล่างของแบบ ปิดลงที่ข้างใต้รอยพับ
ของก้นถุงกระดาษ

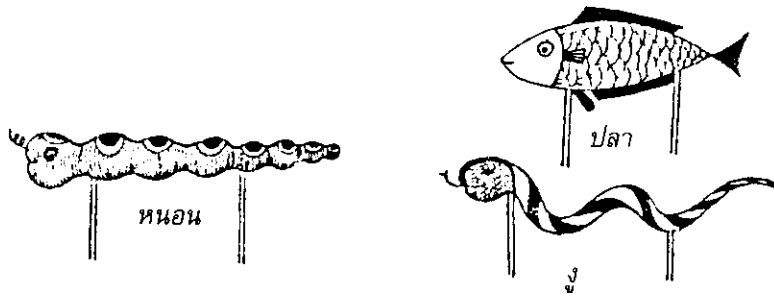
กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๔. ระบายสีตา จมูก หู ปาก (อาจใช้กระดาษสีที่ใกล้เคียงกับความต้องการตัดตามแบบของอวัยวะแต่ละส่วน แล้วนำมาทากาวแปะตรงตำแหน่งนั้นแทน สำหรับผู้ที่ไม่ชอบหรือไม่ถนัดการระบายสี) จากนั้น ใช้สีดำหรือสีที่มีน้ำหนักเข้มมาตัดเส้นหรือตกแต่งขอบเพื่อเน้นให้รูปหัวสัตว์นั้นดูคมและสวยงามขึ้น

วิธีเชิด

สอดมือเข้าไปที่ก้นตุ๊กกระดาษ ให้นิ้วมือทั้ง ๔ นิ้ว (ยกเว้นหัวแม่มือ) งอพับลงเกี่ยวกันตุ๊กกระดาษให้ยับนิ้วมือขึ้น-ลง จะเห็นว่าคนหรือสัตว์ต่างๆ อ้าปากและหุบปากได้

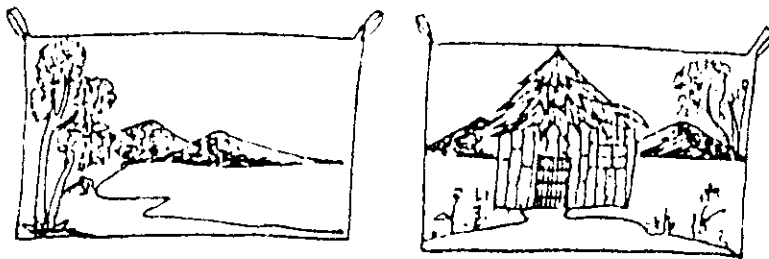
๖.๕ หุ่นผ้ายัดนุ่น

ใช้เศษผ้าประดิษฐ์เป็นรูปสัตว์ต่างๆ แล้วยัดนุ่นติดไม้เชิด ตัวหนอน ตัดผ้าเป็นวงกลมยัดนุ่น ใช้เอ็นร้อยต่อเนื่องกัน เวลาเชิดขยับไม้เชิดไปตามลีลาของการเคลื่อนไหว

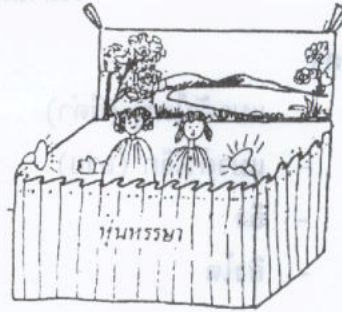
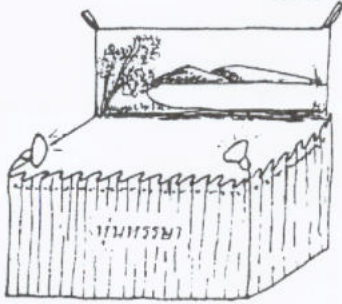
การทำฉาก

ใช้ผ้าดิบ ระบายสีตามท้องเรื่อง ๑ หรือ ๒ ฉาก

โรงหุ่น

ทำด้วยไม้สูงพอดีศีรษะผู้ขีด ทาสีสวยงาม ติดไฟสองข้างเพื่อให้สว่าง หรืออาจใช้โต๊ะ ๔ ขา ตะแคงด้านยาว ตกแต่งด้วยผ้าเย็บจีบเป็นม่านให้ดูสวยงามก็ได้

เรื่องที่เล่น

เลือกเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากหนังสือ แล้วจัดทำบทพากย์

ตัวอย่างการทำบทบรรยาย

เรื่องแมวโง่ ๒ ตัว นิทานพื้นเมืองของญี่ปุ่น ซึ่งสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของมิตรภาพ การให้ - การรับ

เรื่องย่อ

แมว ๒ ตัวเป็นเพื่อนกัน แต่วันหนึ่งทะเลาะกันเพื่อแย่งขนมก้อนเดียว เมื่อตัดสินใจไม่ได้จึงให้ลิงช่วย แมวทั้ง ๒ ตัวต้องเสียรูปลิง อดกินขนมทั้งคู่

ขั้นตอน

๑. อ่านนิทาน - ทำบท
๒. ตั้งวัตถุประสงค์ในการใช้หุ่นเล่านิทาน
วัตถุประสงค์ ของนิทานหุ่นเรื่องแมวโง่ ๒ ตัว
 ๑. ได้รับความสนใจในการอ่านนิทานพื้นบ้านและวรรณกรรมของชาติต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างในด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นอยู่
 ๒. ส่งเสริมทักษะการพูด การอ่าน ความเป็นคนช่างสังเกต ช่วยให้อ่านรู้จักแยกแยะเหตุการณ์และเนื้อเรื่องจากหนังสือ
 ๓. ส่งเสริมให้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง สร้างมิตรภาพด้วยการให้และรับ

บทหุ่นเรื่อง แมวโง่ ๒ ตัว

จัดทำจากรวมนิทานพื้นเมืองของญี่ปุ่น (เรื่อง The Two Foolish Cats)

สำหรับเด็กอายุ ๘-๑๒ ขวบ

เวลาแสดง ๑๕ นาที

ตัวละคร

- แมวตัวใหญ่ (สีดำ)
- แมวตัวเล็ก (ลาย)
- ลิง
- สิงโต

ฉาก ๑

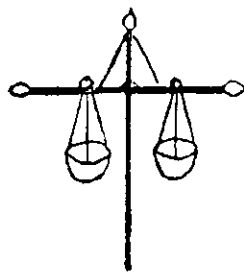
ป่าละเมาะ มีต้นไม้ไผ่ ๑ กอ ด้านซ้าย และมีหนองน้ำเล็กๆ อยู่ด้านขวาของภาพ ท้องฟ้าโปร่ง

ฉาก ๒

ป่าโล่ง มีต้นไม้ใหญ่ ๑ - ๒ ต้น ด้านซ้ายของภาพ

อุปกรณ์ประกอบ

- หนังสือ (เล่มเล็กๆ)
- ก้อนขนมทำจากโฟม
- ตาชั่งสีทอง (แบบที่ใช้ชั่งทอง) คานทำด้วยไม้ไผ่ จานทำด้วยกะลามะพร้าวผ่าซีกเจาะรู ๓ ด้าน แล้วเอาเชือกร้อยโยงกับคานไม้ไผ่
- ไม้ขีด ๑ อัน ผูกติดกับคานห้อยลงมา สำหรับถือให้ตาชั่งเอียงหรือตั้งตรงตามใจชอบ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
<p>ตัวตลกถือหนังสือ</p> <p>แม่ใหญ่ แม่เล็กเดินตามกัน แม่ใหญ่เดินหน้า เดินไปสู่วาที แล้วหยุดเล่น ไข่มือหยอกล้อกัน ระหว่างที่ได้ยินเสียงบรรายาย</p>	<p>เพลงนำรายการ ๑ นาที</p> <p>เปิดฉาก ๑ ตัวตลก “คุณหนูๆ ครับ วันนี่นี้หนูจะเล่านิทานพื้นเมือง ของญี่ปุ่นเรื่องแม่วัง ๒ ตัว ให้คุณหนูฟัง คุณหนู อยากจะเป็นอย่างแม่วัง ๒ ตัวนี้ไหม ลองติดตามชม ต่อไป ตอนจบจะมีรางวัลสำหรับผู้ที่ตอบปัญหาจากหุ่น เรื่องนี้ด้วย และหนังสือเรื่องนี้ก็จะวางไว้ในห้องสมุด ใครสนใจก็ไปอ่านได้ครับ เชิญติดตามชมได้ครับ (บรรยาย)</p> <ul style="list-style-type: none"> - กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีแม่วัง ๒ ตัว อาศัยอยู่ด้วย - กันบริเวณเทือกเขาแห่งหนึ่งในประเทศญี่ปุ่น แม่วัง ใหญ่เป็นแม่วังตัว ส่วนแม่วังเล็กเป็นแม่วังลาย 	<p>เพลงเดี่ยวนี้ใครๆ ก็อ่านชุดฝั่งน้อย</p> <p>เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ</p>

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
	<ul style="list-style-type: none"> - แมวใหญ่มีอุ้งเท้าและเท้าใหญ่ มีเล็บแหลมคม สำหรับจับปลาในลำธาร ซึ่งอยู่ใกล้ๆ เทือกเขานั้น ระหว่างจับปลา แมวเล็กจะเฝ้ามองดูแมวใหญ่อย่างชื่นชมยินดี เพราะมันรู้ว่าอุ้งเท้าของมันเล็กเกินกว่าจะจับปลาได้ - แมวใหญ่ชอบเฝ้ามองดูเพื่อนตัวเล็กๆ ของมันลอดกอไฟเข้าไปจับหนูมาอย่างชื่นชม มันรู้ว่าตัวของมันใหญ่เกินกว่าจะลอดเข้าไปในระหว่างลำไฟซึ่งเบียดเสียดกัน - แมวทั้งสองมักจะแบ่งปันปลาและหนูมา ซึ่งหามาได้ด้วยความยากลำบากแก่กันและกันอยู่เป็นนิจ มันต่างก็คิดว่าไม่มีอะไรที่จะอร่อยไปกว่าอาหารที่ได้รับแบ่งปันจากกันและกัน 	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
	<p>(แม่ใหญ่) "เพื่อนเอ๋ย หนูนาก็เพื่อนแม่ให้ข้ากิน วันนี้ช่างเอร็ดอร่อยอย่างบอกไม่ถูกเลย ขอบใจเพื่อนฝากนะ"</p> <p>(แม่เล็ก) "หนูนาก็เพื่อนกินนั่น รสของมีรสขม เอร็ดอร่อยไม่ถึงครึ่งของบราก็เพื่อนแม่ ให้ข้ากินเลย ขอบใจเพื่อนกินที่ของข้าที่ แม่ขมขมให้ข้าได้มีเอกราชสิมารสอ ออ ออยอๆ ออยอเนาะ"</p> <p>(บรรยาย)</p> <p>"ในบางครั้ง แม่ก็ลงมือทำขนมกับแม่ไม่ได้อีก มันก็จะไปเจออยู่กับออสสิซายๆ ที่เด็กๆ ออมาไว้ ก็ยอมกดบั้งจนกระทั่งลงน้ำไป แม่จอร์จมีรสขม ก็กลับมีรสขมที่กินกับออสสิซายๆ แม่จอร์จกดบั้ง ก็จอร์จจอร์จ ออจอร์จจอร์จ ออจอร์จจอร์จ</p>	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
<p>แมวใหญ่ชูขนมก้อนเล็ก</p> <p>แมวเล็กชูขนมก้อนใหญ่</p>	<p>มาจับบหลับอยู่ด้วยกันได้ตื่นเซอร์ ทั้งสองเป็นเพื่อนเพื่อที่ ดีที่สุดต่อกัน ไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกันเลย จน กระทั่งวันหนึ่ง</p> <p>(แมวใหญ่) “ดูอะไรนี่นะเพื่อน ข้าเห็นขนมก้อนใหญ่ และยังใหม่อีกด้วย ฮือ...นั่นไม่ใช่ขนมที่ อร่อยที่สุดที่ข้าเคยเห็นมาดอกหรือ”</p> <p>(แมวเล็ก) “ขนมที่เพื่อนเห็นนั่นแน่ะ นาก็ินนะ แต่ดู อะไรนี่แน่ะ ข้าก็พบเห็นขนมอีกก้อนหนึ่ง เหมือนกัน ดูมันจะเริ่ดอร่อยกว่าเจ้าหนู นาอ้วนๆ ที่เจ้าเคยกินเสียอีก ขนมก้อนที่ เพื่อนเห็นนั่นเล็กกว่าก้อนของข้าเสียอีก”</p> <p>(แมวใหญ่) “ไม่ยุติธรรมเลยที่ข้าตัวใหญ่กว่า แต่ต้อง มากินขนมก้อนเล็ก อันที่จริงแล้ว แมว ใหญ่ก็ควรจะต้องกินขนมก้อนใหญ่จึงจะถูก ขอให้ข้าได้กินก้อนใหญ่เถิด”</p>	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
<p>แม่วังสองตะกุกตะกักกัน และวังไล่กวดกันแล้วหยุด</p>	<p>(แมวลึก) “เรื่องอะไร ข้าตัวเล็กก็ต้องการอาหารมากขึ้นจะได้โตเร็ว ข้าไม่แลกกับเพื่อนดอก”</p> <p>(แมวใหญ่) “ข้ารู้ว่าเดี๋ยวนี้เพื่อนซึกจะเก่งกล้าขึ้นมาก ข้าไม่รู้เหมือนกันว่าทำไมถึงได้หลงคบค้ากับเพื่อนอยู่ได้เป็นนาน”</p> <p>(แมวลึก) “เพื่อนนี่ตะกะกละสันดีเลย ขอบอกให้ทราบไว้ว่าถ้ามีแม่วังอื่น ๆ มาให้ข้าคบละก็ ข้าจะเลิกคบกับเพื่อนเด็ดขาดเลย”</p> <p>(บรรยาย)</p> <p>- แม่วังทั้งสองทำเสียงฟู ๆ คำราม แล้ววิ่งไล่และหนีไปบนต้นเชอร์รี่ จนไปไม่ระวังกราวคล้ายกับหิมะตก ในที่สุด แมวใหญ่ก็หยุดนิ่งเพราะเหนื่อยหอบ</p> <p>(แมวใหญ่รำพึง) “อันที่จริงแล้ว เหตุการณ์อันนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นเลย ดีแล้วซึกมันอ่อนอย่างนี้เรื่อย ๆ</p>	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบา ๆ

ตัวทูน สิ่งของประกอบทูน	เสียง	เพลงประกอบ
	<p>อาทิตย์หน้าก็คงจะไม่ยุติ ขอให้เราไปหา ดึงเจ้าปัญญาในป่าแห่งนี้กันเถิด เพื่อ ช่วยแบ่งขนมให้เท่าๆ กัน”</p> <p>“ดีทีเดียว ถ้าเราไม่หยุดสู้กันเพื่อจะแย่ง ขนมกันก่อนนี้อีกหนอยมันก็คงจะเผาและแรง กินไม่อร่อย”</p> <p>(บรรยาย)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดังนั้นแมวทั้งสองจึงตรงเข้าไปในป่า เพื่อตามหาถึง เจ้าปัญญาซึ่งอยู่บนต้นไม้ - รีบเร่งวิ่งไปตามทางเดินจนเห็นตัวภูหนามเกี่ยว เป็นรั้วรอยแล้วตะเกียกตะกายไปบนขอนไม้ และ ค่อยๆ คืบคลานอยู่บนหญ้าสูง ตาก็ค่อยๆ มองหา เจ้าลิง 	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
สิงโต-แมวใหญ่	<p>- ขณะที่กำลังเหนื่อยและหิว มันก็เริ่มสู้กันอีกครั้งหนึ่งในระหว่างทาง มันพบสิงโตแต่แก้ตัวหนึ่งนอนอยู่ใต้ต้นไม้</p> <p>(แมวใหญ่) “ท่านสิงโตผู้เฒ่า เรากำลังมองหาสิงเจ้าปัญญา เพื่อให้ช่วยไกลเกลียดเรื่องราวที่กำลังมีปากเสียงกัน ท่านเห็นเขาผ่านมาบ้างไหม”</p> <p>(สิงโต) “เห็น...เห็นซิ ถ้าข้าบอกเจ้าว่าสิงเจ้าปัญญาอยู่ไหน เจ้าจะแบ่งขนมที่นำกินให้สักก้อนได้ไหม”</p> <p>(แมวเล็ก) “ท่านสิงโตผู้เฒ่า ถ้าเราแบ่งขนมให้ท่านไปก้อนหนึ่ง เราก็คงไม่จำเป็นจะต้องมาตามหาสิงเจ้าปัญญา เพื่อให้เขามาตัดสินเรื่องที่เราทะเลาะกันให้เหนื่อยเสียเปล่าๆ เอา</p>	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
<p>ลิง-ตาข้างสีทอง</p>	<p>ละ ถ้าทำนบอก ขากลับเราจะจับหนูนา ตัวอ้วนๆ สักตัวมาเป็นกำนัล เพราะทำน คงแก่เกินกว่าจะออกไปจับสัตว์กินเป็น อาหารได้”</p> <p>(สิงโต) “ดีจริง อย่างนี้ถึงจะยุติธรรม ตรงไป ทางนั้นนะ แล้วเลี้ยวซ้ายจะเห็นทางตัด เข้าไปในป่า แล้วเจ้าจะพบลิงเจ้าปัญญา เองนั่นแหละ”</p> <p>(บรรยาย) - และแล้วแม่วังทั้งสองจึงต่างรีบเร่งไปตามทิศทางที่ สิงโตตัวนั้นบอก เดินกันมาเป็นนานกว่าจะพบลิง เจ้าปัญญา ซึ่งนั่งอยู่บนกิ่งไม้ ข้างๆ ตัวมันมีตาข้าง สีทองวางอยู่ใกล้ๆ ดูท่าทางมันฉลาดเฉลียวอยู่ไม่ น้อย</p>	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
	<p>(แม่ใหญ่) “ท่านถึงเจ้าปัญญา ที่เรามาพบท่านในวันนี้ นี่ ก็เพื่อจะให้ท่านช่วยตัดสินความให้เรา ที่เกิด”</p> <p>(บรรยาย)</p> <p>- แม่ทั้งสองซุนหม่ให้ดู และเริ่มเล่าเรื่องทั้งหมด และแล้วแม่ใหญ่ก็เอ่ยขึ้นก่อนว่า</p> <p>(แม่ใหญ่) “ข้าคิดว่าข้าควรจะได้กินขนมชิ้นใหญ่”</p> <p>(แม่เล็ก) “แม้ว่าข้าตัวเล็กก็จริง แต่ข้าก็ต้องการ อาหารมากเหมือนกัน”</p> <p>(สิง) “ค่อยๆ พุด ค่อยๆ พุด ไม่ต้องแย่งกัน พุด”</p> <p>(แม่ใหญ่) “เราต่างก็เห็นขนมพร้อมกัน ข้าอยากจะ กินชิ้นที่ใหญ่กว่า”</p>	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
<p>สิงขังขนม</p>	<p>(แมวเล็กจนเฉียว) “แต่ข้าคิดว่าข้าควรจะได้กินก่อนใหญ่กว่าด้วยเหมือนกัน แม้ว่าข้าจะตัวเล็กก็จริง แต่ข้าก็ต้องการอาหารบำรุงให้ตัวใหญ่ขึ้น”</p> <p>(สิงด้ดบท) “เจ้าทั้งคู่อึดึกแล้วละ ที่มาให้ข้าช่วยตัดสินใจ”</p> <p>ตัดสินใจ”ไหนส่งขนมมาซี จะแบ่งให้กินยก่าๆ กัน แล้วจะได้เลิกทะเลาะกันเสียซี”</p> <p>(บรรยาย)</p> <p>- แมวทั้งสองผงกศีรษะรับรู มั่นรู้สึกภูมิใจจริงๆ ที่ให้สิงช่วยตัดสินใจแก้ปัญหานี้ สิงจึงหันไปทางตาซังทองและวางขนมลงซัง ซังแ่งละ เมื่อขนมทั้งสองก้อนหนักไม่เท่ากัน ตาซังจึงไม่สมดุลงัน</p> <p>(สิง) “มันก็น่าอยู่หรือที่เจ้าทั้งคู่จะต้องทะเลาะกัน เห็นไหมละ... ขนมก้อนหนึ่งหนักกว่า</p>	<p>เพลงทำนองญี่ปุ่นตลอดเบาๆ</p>

<p>ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น</p>	<p>เสียง</p>	<p>เพลงประกอบ</p>
<p>ลิงกินขนม</p>	<p>อีกก้อนหนึ่ง เห็นจะต้องเป็นหน้าพี่ของข้า ต้องทำให้มันหนักเท่ากันเสียแล้วละ” (บรรยาย) - และแล้วลิงเจ้าปัญญาจึงกัดขนมก้อนที่ใหญ่กว่า แล้วเคี้ยวกินอย่างเอร็ดอร่อย (สิง) “ข้าต้องทำให้มันเท่ากันด้วยวิธีนี้เห็นจะดี ที่สุด” (บรรยาย) - แต่ลิงเจ้าปัญญากินมากเกินไป ทำให้ขนมบนตาชั่ง อีกข้างหนึ่งหนัก (สิงอุทาน) “โอ...ข้าคงกัดขนมก้อนนี้ออกมามากเกิน ไปนั่นเองแหละ”</p>	<p>เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ</p>

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
<p>ลิงกินขนมจนหมด</p>	<p>(บรรยาย) - และแล้วมันจึงกัดขนมก้อนเล็กให้เล็กลงไปอีก เมื่อวางลงบนตาดังอีก ตาดังก็ยังคงไม่สมดุล มันพยายามกินก้อนที่ใหญ่กว่าอีก เพื่อทำให้ตาดังได้สมดุล</p> <p>(แมวใหญ่) “ข้าคิดว่าควรวรจะหยุดกินได้แล้ว”</p> <p>(แมวเล็ก) “ใช่แล้วละ ข้าเชื่อ มันคงจะเท่ากัน”</p> <p>(บรรยาย) - แต่ถึงเจ้าปัญญาไม่สนใจในคำพูดของแมวทั้งสอง มันก็ยังคงซนลงไปกินไปอยู่นั่นเอง ในที่สุด ถึงเจ้าปัญญาที่กินขนมหมดทั้งสองก้อน จนตาดังว่างเปล่า มันกระแอมแล้วพูดเสียงดังว่า</p> <p>(ลิง) “เออละ...ตาดังก็เท่ากันแล้ว ข้าคิดว่าเจ้าคงยุติการทะเลาะเบาะแว้งกันได้คราวนี้ละ</p>	เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ

ตัวหุ่น สิ่งของประกอบหุ่น	เสียง	เพลงประกอบ
<p>แมว ๒ ตัว เดินคอดกเข้าป่า</p>	<p>เพราะไม่มีอะไรจะให้เจ้ามาทะเลาะกันอีกแล้ว” (บรรยาย) - และแล้วลิงเจ้าปัญญาก็กระโดดแล้วหนีเข้าไปอย่างรวดเร็ว แมวใหญ่ซึ่งมีสีหน้าอึดโรย พุดด้วยเสียงละห้อยว่า (แมวใหญ่) “ซำก็เพิ่งรู้ว่าตัวเองโง่บัดซบสินดี” (แมวเล็ก) “ซำก็โง่เหมือนกัน” (บรรยาย) - แมวทั้งสองเดินคอดกไปตามถนนด้วยความหัวโหลย และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มันไม่เคยทะเลาะกันอีกเลย</p> <p>เพลงดังขึ้น</p> <p>หุ่นทุกตัวคำนับผู้ชม</p>	<p>เพลงทำนองญี่ปุ่นคลอเบาๆ</p>

หลังจากนั้นประเมินผลด้วยการตั้งคำถาม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ดังต่อไปนี้

คำถาม

๑. แมวโง่ ๒ ตัว อยู่ที่ประเทศไหน
อธิบายภาพสถานที่หรือทำเลที่แมวใหญ่จับปลาว่าจับที่ไหน แมวเล็กจับ
หนูที่ไหน แมวทั้งสองชอบกินอะไร ลิงเจ้าปัญญาอยู่ที่ไหน
๒. ภาพหนึ่งเรื่องนี้มีสถานที่หรือสิ่งของใดบ้างที่เราไม่เคยเห็นในชีวิตจริง
แมวทั้งสองมองเห็นอะไร และทำอะไรบ้าง ซึ่งในบางครั้งเราก็เห็นและ
ทำอย่างนั้นบ้าง
๓. ทำไมแมวเล็กจึงไม่สามารถจับปลาได้ ทำไมแมวใหญ่จึงไม่สามารถจับ
หนูได้
ปัญหาที่สำคัญยิ่งของแมวทั้งสอง ซึ่งต้องไปหาสิ่งให้ช่วยตัดสินใจคือ
อะไร
๔. เราสามารถจะทำอะไรสักอย่าง ซึ่งคนตัวใหญ่กว่าเราหรือเล็กกว่าเราไม่
สามารถจะทำได้ดีเท่าเราบ้างไหม
๕. ครั้งล่าสุดเราเคยทะเลาะเบาะแว้งกับพี่ๆ น้องๆ หรือเพื่อนๆ ของเรา
ด้วยเรื่องอะไรบ้าง ใครเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เราพอใจในการไกล่เกลี่ยนั้นไหม
เราเคยรู้สึกตัวเองโง่เหมือนแมวทั้งสองนี้บ้างไหม
๖. ขณะที่ฟังนิทานเรื่องนี้อยู่นั้น สังเกตบ้างไหมว่า มีตอนไหนหรือจุดไหนที่
ทำให้เราเดาได้ว่าลิงเจ้าปัญญาจะตัดสินใจปัญหาอย่างไร แล้วสิ่งที่เดาไว้
นั้นถูกไหม
๗. เราคิดว่าลิงเจ้าปัญญานั้นฉลาด หรือตะกละ หรือเจ้าเล่ห์ หรือว่าเป็นทั้ง
สามอย่าง ช่วยกันพูดถึงลิงเจ้าปัญญากัน
๘. จากนิทานเรื่องนี้ ลองคิดดูซิว่าเราแก้ปัญหาอย่างไรจึงจะยุติธรรม หรือ
คิดว่าสมน้ำหน้าแล้วที่แมวโง่ทั้งสองควรจะได้รับบทเรียนเช่นนี้
๙. แมวทั้งสองเป็นเพื่อนที่ดีและมีความดีต่อกันในทางใดบ้าง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

สิ่งสำคัญที่สุดเราควรปฏิบัติต่อเพื่อนคืออะไร เราหวังจะให้เพื่อนทำ
อย่างไรบ้าง

ในการสร้างมิตรภาพนั้น การให้และการรับมีความหมายเพียงใดแก่เราบ้าง

คำถามที่ให้ทำร่วมกันทั้งชั้น

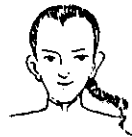
๑. สมมติว่าแมว ๒ ตัวเป็นแมวใหญ่ในการ์ตูน ลองตั้งชื่อดู ลองคิดว่าแมว
๒ ตัว จะทะเลาะกันเรื่องอะไรบ้าง แล้วลองวาดภาพดู
๒. แสดงละครซึ่งมีเนื้อเรื่องที่ชี้ให้เห็นการกระทำที่เป็นมิตรและไม่เป็นมิตร
ใช้ฉากต่างๆ กัน เช่น สนามในโรงเรียน หรือในบริเวณบ้าน
๓. แสดงเป็นลิงเจ้าปัญญา แล้วให้เพื่อนๆ เป็นสัตว์ในป่า ลองให้สัตว์เหล่านั้น
มีปัญหาที่จะต้องมาปรึกษาว่าให้ช่วยแก้ไข แล้วลองตัดสินดูว่าวิธีแก้
ปัญหาวีธีใดดีที่สุด
๔. สมมติว่าไปพบเด็กชาย-หญิง ชาวญี่ปุ่น ซึ่งไม่เคยทราบเรื่องเกี่ยวกับ
นิทานไทยเลย คิดว่าจะเล่านิทานเรื่องใดให้ชาวญี่ปุ่นที่พบฟัง ซึ่งนิทาน
เรื่องที่เล่านี้สนุกพอๆ กับเรื่องแมวโง่ ๒ ตัว

๗. เล่าโดยการวาดหน้าหุ่น

เตรียมอุปกรณ์

๑. กระดาษสำหรับวาดภาพ
๒. เทปทำนองเพลงจีน
๓. หนังสือนิทานเรื่องห้าพี่น้องชาวจีน

เรื่อง ห้าพี่น้องชาวจีน (จากเรื่อง *The Five Chinese Brothers*)

คนที่ ๑ อมน้ำทะเลได้

คนที่ ๒ ยึดตัวให้สูงได้

คนที่ ๓ มีคอแข็งประดุจเหล็ก

คนที่ ๔ ร่างกายเผาไม่ไหม้

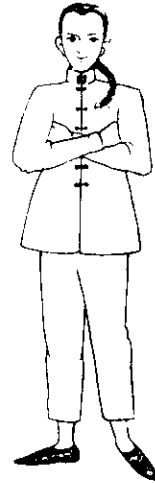
คนที่ ๕ กลับลมหายใจได้นาน

เนื้อเรื่องย่อ

ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีพี่น้องชาวจีนยากจนครอบครัวหนึ่ง กำพร้าพ่อแม่ด้วยกัน ๕ คนเป็นชายล้วน และหน้าตาเหมือนกันราวกับแกะ อยู่กับแม่แก่ๆ ในกระท่อมหลังหนึ่ง ทั้งห้ามีความสามารถต่างๆ กัน

เช้าวันหนึ่ง พี่คนโตเตรียมเดินทางไปหาปลาในทะเลเอาไปขายเลี้ยงครอบครัว ระหว่างที่เดินทางไป หนูน้อยคนหนึ่งขอตามไปด้วย เพราะอยากเห็นทะเล เมื่อไปถึงทะเล พี่คนที่ ๑ อดน้ำทะเลเข้าไปในปากจนท้องทะเลเหือดแห้ง หนูน้อยดีใจมาก รีบวิ่งลงในทะเลเก็บสิ่งของมีค่าจากเรือโจรสลัดซึ่งอัปปางที่ท้องทะเลอย่างพลิดพลิน แม้ว่าคนที่ ๑ จะโบกไม้โบกมือเป็นสัญญาณให้ขึ้นบนฝั่งนานเพียงใดก็ตาม เขาก็หาได้สนใจไม่ พี่คนที่ ๑ ทนกลิ่นน้ำทะเลไม่ไหว จึงต้องปล่อยออกมาจากปาก น้ำทะเลได้พรั่งพูลงในทะเลท่วมหนูน้อยสิ้นชีวิต

เช้าวันรุ่งขึ้น ตำรวจจับพี่ชายคนที่ ๑ ไปส่งผู้พิพากษา ให้ตัดสินคดีในฐานะฆ่าหนูน้อย ผู้พิพากษาตัดสินด้วยการให้เอาไปถ่วงน้ำ ก่อนตายเขาขออนุญาตผู้พิพากษากลับไปลาแม่ที่บ้าน ผู้พิพากษาอนุญาต พี่คนที่ ๒ ซึ่งสามารถยึดตัวได้ปลอมตัวมารับโทษแทน หลังจากเพชรฆาตนำไปถ่วงน้ำทะเล เขาสามารถรอดตายด้วยวิธีการยึดตัวพันท้ำทะเล ผู้พิพากษาจึงตัดสินให้ตายด้วยวิธีตัดคอ เขาจึงขออนุญาตผู้พิพากษากลับไปลาแม่ที่บ้าน ผู้พิพากษาอนุญาต พี่คนที่ ๓ ซึ่งมีคอแข็งประดุจเหล็กได้ปลอมตัวมาแทน เมื่อถึงเวลาประหารชีวิต ดาบซึ่งกระทบลงบนคอถึงกับบิ่น ผู้พิพากษาจึงตัดสินประหารชีวิตด้วยวิธีเผาไฟ เขาขอกลับบ้านไปลาแม่ พี่คนที่ ๔ ซึ่งร่างกายเผาไม่ไหม้จึงมาแทน เมื่อเพชรฆาตนำไปเผาไฟ ร่างกายของเขาก็ไม่ไหม้ไฟ ผู้พิพากษาจึงตัดสินให้ประหารชีวิตด้วยวิธีนำเข้าเตาอบ ซึ่งไม่มีอากาศหายใจ ๓ วัน ๓ คืน เขาจึงขออนุญาตกลับบ้านไปลาแม่ น้องคนสุดท้ายซึ่งกลั่นลมหายใจได้นานจึงเข้ามาแทน เพชรฆาตไม่สามารถจะทำให้เขาตายได้อีกเช่นกัน ผู้พิพากษาหมดปัญญาที่จะทำให้เขาตาย จึงยกโทษให้ ทั้งห้าพี่น้องจึงกลับไปอยู่รวมกันด้วยความสุขกับแม่ของตน

วิธีสาธิต

วาดหน้าหุ่นพี่น้องชาวจีนทั้งห้าลงบนกระดาน แล้วเล่าเรื่องไปตามลำดับ พร้อมทั้งชี้ตัวหุ่นประกอบตามไปด้วย

กิจกรรมหลังการเล่า

- ให้เด็กลองวาดหน้าหุ่นจากนิทานเรื่องนี้บนกระดาน สนทนาซักถาม
- ประทับใจในความสามารถของพี่น้องคนใดมากที่สุด
 - สมมติว่าเป็นผู้พิพากษา จะตัดสินลงโทษน้องคนสุดท้ายอย่างไร เมื่อทราบว่านักโทษยังไม่ตายจริงๆ ที่ถูกอบอยู่ในเตาที่ไม่มีอากาศหายใจ
 - ลองอ่านนิทานจีนเรื่องอื่นที่จัดมาแสดง

๘. เล่าโดยใช้แผ่นใสประกอบ

วัตถุประสงค์

๑. สนุกกับการฟังนิทานและการดูแผ่นใสประกอบ
๒. ต้องการชี้ให้เห็นคุณธรรมที่ว่า “ความรักเป็นแรงบันดาลใจให้มีความตั้งใจที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง”

อุปกรณ์

๑. เครื่องฉายข้ามศีรษะ (Overhead Projector)
๒. แผ่นใสรวม ๑๑ ภาพ ซึ่งวาดเป็นภาพต่างๆ ตามเนื้อเรื่อง (ดูตัวอย่างด้านหลัง)
๓. เทปเพลงซึ่งมีแต่ทำนองเปิดคลอเบาๆ ระหว่างเล่า

หมายเหตุ

ถ้าไม่มีอุปกรณ์ดังกล่าว อาจดัดแปลงวาดบนแผ่นกระดาษแข็ง ขนาด ๑๒ x ๑๔ นิ้ว แล้วยกแสดงประกอบการเล่าแทนก็ได้

ตัวอย่างนิทานซึ่งเล่าโดยใช้แผ่นใสประกอบ

เรื่อง เงือกน้อย (จากเรื่อง *The Little Mermaid*)

อาณาจักรที่กว้างใหญ่ไพศาลใต้ท้องทะเลแห่งนี้ เป็นที่อาศัยของเงือกน้อย สาวน้อยผมทองซึ่งมีท่อนล่างคล้ายปลา บิดาของเงือกน้อยเป็นเจ้าของบาดาลปกครองท้องทะเล ซึ่งแวดล้อมด้วยสัตว์ทะเลนานาชนิด เงือกน้อยชอบว่ายน้ำชมความงามของธรรมชาติที่เกาะนกนางนวลอยู่เสมอ และความเพลิดเพลินที่ได้รับ ดลใจให้เงือกน้อยครวญเพลงขึ้นอย่างไพเราะจับใจ คืนวันหนึ่ง เสียงมนต์เสน่ห์ของเงือกน้อยแว่วกังวานไปถึงปราสาทของเจ้าชาย ทำให้เจ้าชายเคลิบเคลิ้มที่จะได้พบเจ้าของเสียง

เจ้าชาย “เสียงนี้ต้องมาจากเกาะใกล้ปราสาทของเราเป็นแน่”

วันรุ่งขึ้น เจ้าชายจึงออกเดินทางติดตามเสียงเสน่สนั้น

เจ้าชาย “ลูกเรือ เตรียมเรือให้พร้อม ข้าจะออกเดินทางบายนี่”

ระหว่างทาง เกิดพายุใหญ่โหมกระหน่ำอย่างรุนแรง จนท้องทะเลปั่นป่วน เรือปะทะหินโสโครกจนแตกกระเด็นออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ลูกเรือเสียชีวิตหมด เจ็อกน้อยเห็นเหตุการณ์นั้นโดยตลอด ร่างของเจ้าชายค่อยๆ จมดิ่งลึกลงไปในทะเล เจ็อกน้อยรีบตรงเข้าไปช่วยประคองประคองเจ้าชายไว้ มิให้ร่างกระแทกหิน แล้วเริ่มรักเจ้าชายนับตั้งแต่นั้น

เจ็อกน้อย “ลูกอยากให้เจ้าชายอยู่กับเราที่นี่”

เจ้าบาดาล “เจ้าช่างโง่เสียจริงๆ ไม่รู้หรือหรือว่ามนุษย์จะมาอยู่ใต้ทะเลนานๆ ได้อย่างไร มีแต่พวกเราเท่านั้นที่จะอยู่ได้ ทหารรีบเอาขึ้นไปส่งบนบกเดี๋ยวนี้”

เจ้าบาดาลจึงสั่งให้เจ็อกบรืวารนำเจ้าชายขึ้นไปส่งไว้บนชายหาด

เจ็อกน้อยเศร้าใจที่เจ้าชายจากไป เธอได้ติดตามขึ้นไปดูด้วยว่าเจ้าชายปลอดภัยหรือไม่

เจ็อกน้อย “พ่อจ๋า ลูกอยากขึ้นไปบนบก ลูกไม่อยากอยู่ใต้ทะเลเลย บนบกมีอะไรที่น่าดูหลายอย่าง”

เจ้าบาดาล “เจ้าจะขึ้นไปอยู่ได้อย่างไรกัน เจ้าไม่มีขาที่จะใช้เดินอย่างมนุษย์ขึ้นไปอยู่ไม่ได้หรอก เจ้าต้องอยู่ในทะเลตลอดไป

เมื่อเห็นว่าไม่มีหนทางใดที่จะขึ้นไปอยู่บนบกได้แล้ว เจ็อกน้อยก็ล้มป่วย

เจ้าบาดาลจึงพาเจ็อกน้อยไปหาหมอมน้ำ

หมอ “วันนี้เจ้าบาดาลเข้ามาถึงนี้ คงจะมีเรื่องเดือดร้อนใจอะไรกระมัง จะให้ข้าพเจ้ารับใช้สิ่งใดบ้างละ

เจ้าบาดาล “หมอ ลูกฉันเจ็บหนัก ลองดูซิว่าเป็นอะไร เขาอยากจะขึ้นไปอยู่บนบก ฉันก็ไม่รู้จะช่วยเขาได้อย่างไร”

หมอ “ก็แปลกนะเจ้าบาดาล ลูกของท่านเป็นเจ็อก แต่อยากจะไปอยู่บนบก จะเป็นไปได้อย่างไรกัน เป็นเจ็อกก็ต้องอยู่กับน้ำทะเลจึงจะถูก แต่เอาละ ข้าพเจ้าจะลองพยายามหาทางช่วยให้เจ็อก

น้อยสมปรารถนา แก้ววิเศษ บอกข้าเกิด จะช่วยให้เงือกน้อย เป็นมนุษย์ได้อย่างไร”

เสียงแก้ววิเศษ “ฮะๆๆ วันไหน เจ้าชายบอกรักเงือกน้อยและขอแต่งงานด้วย เงือกน้อยจะกลายเป็นคนทันที ฮะๆๆๆๆ”

หมอ “คืนพระจันทร์เต็มดวง เงือกน้อยจะต้องว่ายน้ำไปรอเจ้าชายที่ เกาะนกนางนวล แล้วครวญเพลงที่ไพเราะที่สุด เจ้าชายจะเสด็จ มาหาเอง จำคำข้าพเจ้าไว้”

ในระหว่างที่เจ้าบาดาลปรึกษาความกับหมอ เงือกผมแดงแอบได้ยิน ความลับนั้นเข้า ก็เกิดความอิจฉาเงือกน้อยที่จะได้มีโอกาสเป็นมนุษย์ และ จะได้แต่งงานกับเจ้าชายด้วย เธอจึงรีบนำความลับนั้นไปบอกเพื่อนๆ ๒ คน เพื่อช่วยกันวางแผนฆ่าเงือกน้อยไม่ให้ว่ายน้ำไปที่เกาะนกนางนวล

เงือกผมแดง “พวกเราช่วยกันหน่อยนะ ฉันเกลียดเงือกน้อยเหลือเกิน หมัน ไส้หนักเชียว อยากจะเป็นคนขึ้นมาบ้างละ”

เงือก (๒) “ฉันก็เหมือนกัน ฉันมีเพื่อนเป็นปลาหมึกยักษ์ ฉันจะให้มันรัด เสียให้ขาดใจตายทีเดียว”

เงือก (๓) “ถ้าสำเร็จนะ ในพิภพนี้ไม่มีใครที่จะงามเกินเราทั้งสามทีเดียว”

เจ้าบาดาล “โชคดีนะลูก”

ระหว่างทางที่เงือกน้อยจะว่ายน้ำไปที่เกาะนกนางนวล เงือกผมแดงซึ่ง อิจฉาแอบดูลู่ทางอยู่ที่ซัดหินนั้น เมื่อเงือกน้อยว่ายน้ำเข้ามาใกล้ เงือกทั้งสาม ก็ปล่อยให้ปลาหมึกยักษ์เข้าจับตัว ทันใดนั้น ปลาปากแหลมบริวารของเงือก น้อยเห็นเหตุการณ์เข้าจึงช่วยเหลือ โดยใช้ปากที่แหลมคมนั้นทิ่มแทงปลา หมึกยักษ์จนตั้งตัวไม่ติด ในที่สุดปลาหมึกยักษ์ยอมแพ้ปล่อยเจ้าหญิงไป

เงือกผมแดงและเพื่อนทั้งสองซึ่งรอจังหวะอยู่ ก็รีบลักพาเงือกน้อยไป ซ่อน ต่อจากนั้นจึงไปหาปลาฉลามให้ช่วย ผูกปลาฉลามนับพันจึงยกทัพใหญ่ ไปรุกรานอาณาจักรของเงือกน้อยทันที

เจ้าบาดาลบัญชาการทัพเอง โดยเตรียมพลทัพปลาวาฬหลายหมื่นตัว ยกทัพไปประจันบานผูกฉลามใหญ่ร้อยอ่นกำลังลง เพราะถูกปลาวาฬพิฆาต จนย่อยยับ เลือดแดงฉานไปทั่วท้องทะเล เงือกซึ่งอิจฉาทั้งสามถูกจับได้

เงือกน้อย “ลูกคิดว่า ควรจะปล่อยเงือกทั้งสามไปเสีย ลูกไม่อยากจะให้เป็นเวรกรรมติดตัวต่อกัน”

เจ้าบาดาล “พ่อจะเชื่อเจ้า พ่อจะเนรเทศให้มันไปอยู่เสียที่เกาะกลางทะเล จะได้ไม่มาก่อเรื่องวุ่นวายอีก”

เมื่ออุปสรรคผ่านพ้นไปแล้ว เงือกน้อยจึงรีบว่ายน้ำไปที่เกาะนกนางนวลตามคำสั่งหมอ คินนั้นพระจันทร์เต็มดวงพอดี

เวลานั้นเจ้าชายและลูกเรือกำลังสาละวนล่ำเลียงเสียงอูยบนฝั่งทะเล
เจ้าชาย “ท่านอำมาตย์ ได้ยินเสียงเพลงไหม ฉันจำได้ว่าเป็นเสียงของเงือกน้อยที่เคยช่วยฉันไว้เมื่อครั้งเรือแตก”

อำมาตย์ “ข้าพเจ้าคิดว่า มันเป็นเสียงภูติผีปีศาจแน่ๆ เจ้าชายอย่าเสด็จไปเลย ถ้าไม่เชื่อข้าพเจ้า เจ้าชายอาจจะสิ้นพระชนม์ได้”

เจ้าชายหารอช้าไม่ รีบตรงไปที่เรือกระเชียงซึ่งจอดอยู่ที่ชายหาด รีบกระเชียงเรือไปตามเสียงเพลงนั้น เมื่อมาถึงเกาะนกนางนวล เจ้าชายพบเงือกน้อยกำลังขับขานเพลงอย่างไพเราะจับใจ

เจ้าชาย “เงือกน้อย ฉันรักเธอ ฉันจะแต่งงานกับเธอ เราไปกันเถอะ”

พอเจ้าชายพูดจบ หางปลาของเงือกน้อยก็หายไป มีขาคู่งามมาแทนที่เงือกน้อยกลายเป็นคนแล้ว

เจ้าชายพาเงือกน้อยเข้าสู่ฝั่ง ข้าราชการบริวารทั้งหลายต่างก็โห่ร้องด้วยความยินดี “ไชโยๆๆๆ”

จากนั้นเจ้าชายและเงือกน้อยได้แต่งงานกันด้วยความสุข ทั้งสองมักจะเสด็จไปเยือนเกาะนกนางนวลซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความรักเสมอๆ และเจ้าบาดาลก็เป็นสุขที่เงือกน้อยกลายเป็นคน และได้แต่งงานกับเจ้าชายด้วยความสุข

อุปกรณ์ที่จัดเตรียม

แผ่นใส (วาดภาพประกอบตามคำบรรยายที่ให้) และฉายประกอบการเล่าตามขั้นตอนของเรื่อง

- แผ่นที่ ๑ เจ๊กน้อยนั่งอยู่บนเกาะนกนางนวล ไกลออกไป ด้านหลังเป็น
ปราสาทของเจ้าชาย
- แผ่นที่ ๒ เรือของเจ้าชายพร้อมกับลูกเรือไปชนกับโขดหิน
- แผ่นที่ ๓ เจ๊กน้อยช่วยชีวิตเจ้าชาย
- แผ่นที่ ๔ เจ้าชายถูกนำขึ้นมาไว้บนเกาะ
- แผ่นที่ ๕ เจ้าบาดาลพาเจ๊กน้อยไปปรึกษาหมอซึ่งเป็นม้าน้ำ
- แผ่นที่ ๖ เจ๊กผมแดงลอบฟังคำสนทนาของเจ้าบาดาลและหมอมน้ำ
- แผ่นที่ ๗ เจ๊กสาว ๓ ตัว ปรึกษากันเพื่อลักพาตัวเจ๊กน้อย
- แผ่นที่ ๘ สงครามระหว่างปลาหมึกยักษ์กับปลาปากแหลม
- แผ่นที่ ๙ สงครามระหว่างปลาฉลามกับปลาวาฬ ซึ่งมีเจ้าบาดาลบัญชา
การอยู่ใกล้ๆ
- แผ่นที่ ๑๐ เจ๊กสาวทั้งสามนั่งคอยดูอยู่เบื้องหน้าเจ้าบาดาลและเจ๊กน้อย
- แผ่นที่ ๑๑ เจ้าชายและเจ๊กน้อยนั่งด้วยความสุขบนเกาะนกนางนวล

กิจกรรมหลังการเล่า

สนทนาขั้นตอน

๑. นักเรียนจะแสดงความรักต่อพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนร่วมชั้น เพื่อน
บ้าน ครูและเพื่อนมนุษย์อื่นๆ ได้อย่างไรบ้าง
๒. การให้การช่วยเหลือกันและการให้อภัย เป็นการแสดงความรักต่อ
กันใช่หรือไม่
๓. นักเรียนรักพ่อแม่หรือไม่ อยากเรียนหนังสือให้เก่งๆ เพื่อให้พ่อ
แม่พอใจหรือไม่ และนักเรียนได้พยายามทำสิ่งนั้นอย่างสุดความสามารถหรือไม่

หาหนังสืออื่นไว้อ่าน

หนังสือนิทานหรือเรื่องอื่นๆ ที่สอนให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องของการให้
การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการให้อภัย เป็นต้น

๘. เล่าโดยใช้ภาพวาดประกอบ

วัตถุประสงค์

๑. ฝึกทักษะการพูด การใช้ภาษา
๒. ให้อุจกทำงานเป็นกลุ่ม

การเตรียมตัว

๑. วาดภาพต่อไปนั้บนกระดาษแข็งขนาด ๑๐ x ๑๒ นิ้ว ระบายสีให้สวยงาม คือ

หมื่นน้อย

ตุ๊กตา

ตุ๊กตลกในกล่องของขวัญ

กระดาษ

เจ้าของร้าน (ชาย)

คนซื้อของ (หญิง)

๒. อ่านเนื้อเรื่องให้เข้าใจ จำเหตุการณ์ที่สำคัญๆ ให้ได้ เวลาเล่าใช้การเจรจา โดยผู้เล่าทำเสียงเป็นตัวละครต่างๆ กันตามบท ไม่จำเป็นต้องให้คำพูดทุกคำเหมือนบททุกประการ ให้ผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นการเล่าที่เป็นไปตามธรรมชาติ

ขณะเล่า

๑. เมื่อถึงบทตัวละครตัวใด ก็ยกภาพนั้นขึ้น ถ้าเป็นการสนทนาก็ยกทั้ง ๒ ภาพ

๒. เวลาชูภาพไม่ควรให้ปิดหน้าผู้เล่า

๓. จับภาพที่ขอบซ้าย - ขวา อย่าให้มือโผล่ออกมาจกนบั้ภาพ

๔. ภาพที่ใช้แล้ว ควรวางให้เป็นระเบียบ และพร้อมที่จะใช้ได้อีกเมื่อถึงบทโดยไม่สั้บน

ตัวอย่างนิทานประกอบภาพ

เรื่อง รอยยิ้มของหมีน้อย (ดัดแปลงจากเรื่อง *Teddy Bear's Smile*)

รูปภาพ (ขนาด ๑๐ x ๑๒ นิ้ว) หมีน้อย ตุ๊กตา ตัวตลกในกล่องของ
ขวัญ กระต่าย เจ้าของร้าน (ชาย) คนซื้อของ (หญิง)

ภาพขนาดใหญ่ ภายในร้านขายของเด็กเล่น มีชั้นวางของเด็กเล่นติดบน
กระดานด้านหลังผู้เล่า

ภาพหมี “ตอนนี้พวกเด็กๆ ไม่เห็นมาซื้อของเล่นที่นี่เลยนะ ฉันคิด
ถึงเขาจะแยะอยู่แล้ว เฮ้อ... ถ้าเขาว่างก็คงจะพาคุณพ่อคุณแม่
มาซื้อของเล่นเร็วๆ นี่หรอก พวกเด็กๆ ชอบจับแก้ม
ฉัน บางคนก็ดึงหูดึงจุกฉันเล่น ฉันอยากจะไปอยู่กับเด็กๆ
เร็วๆ เหลือเกิน เมื่อไรหนอเขาจะมาซื้อฉันไปเสียที”

ภาพตุ๊กตา “ใครเขาจะมาซื้อหมีหน้าตาน่ากลัวน่าเกลียดอย่างนี้ ได้แต่
นั่งยิ้มอย่างเดียวทั้งวันทำอะไรก็ได้ แต่ดูฉันซิ.....ฉันเต้น
ระบำก็ได้ ร้องเพลงก็ได้”

ภาพหมี “เธอนี้เก่งจริงๆ นะ เต้นระบำก็ได้ ร้องเพลงก็ได้ ตัวฉัน
เสียอีกไม่มีโอกาสจะมีความสามารถเท่าเธอ”

ภาพตัวตลก “ข้าก็เหมือนกัน ข้าฉลาดเหมือนสุนัขจิ้งจอก เด็กๆ ทุก
คนรักข้า รักตัวตลกอย่างข้า ไม่มีใครเขาซื้อเจ้าไปทำอะไร
หรอก เจ้าหมีน้อยเอ๋ย เจ้าดูข้าซิ ข้าเก่งแค่ไหน ฉลาด
กระโดดก็ได้ เต้นรำก็ได้”

ภาพหมี “ฉันไม่ฉลาดอย่างท่านหรอก คงไม่มีใครคิดมาซื้อฉันแน่ๆ
ฉันคงต้องอยู่ที่นี้ตลอดไป”

ภาพกระต่าย “เจ้าช่างเป็นหมีที่แต่งเนื้อแต่งตัวมอซอเสียจริงๆ ดูข้าซิ
ข้าสวมเสื้อผ้าสวย เสื้อชุดนี้น่าสมัยที่สุดในรอบปีนี้รู้ไหม
เจ้านะแต่งตัวเขี้ยวเขย”

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ภาพหมี่ “ฉันเป็นหมี่ที่ไม่ฉลาด เสื้อผ้าก็ไม่ładู แบบก็ลำสมัย จนบางครั้งฉันน้อยอกน้อยใจตัวเองจนยิ้มไม่ออก แต่ฉันก็เต็มใจที่จะยิ้มกับทุกๆ คน ไม่ทำเรื่องซึ่มกับเด็กๆ ฉันคิดอยู่เสมอว่า ทรายไคที่มีลมหายใจย่อมมีความหวัง”
- ภาพตัวตลก “พวกเราเจียบหน้อย เจ้าของร้านกำลังเดินมาเปิดร้านแล้ว”
- ภาพเจ้าของร้าน (เจ้าของร้านเดินเข้ามาในร้าน ตรงไปที่ของเล่น)
- ภาพเจ้าของร้าน “สวัสดีครับคุณนาย วันนี้จะซื้ออะไรไปฝากลูกที่บ้านดีครับ”
- ภาพคนซื้อของ “ฉันอยากได้ของเล่นที่น่ารักๆ สักอย่างหนึ่งไปฝากลูกสาวที่บ้าน เห็นร้องอยากได้ของเล่นมานานแล้ว”
- ภาพเจ้าของร้าน “ไอ้เจ้าตัวตลกกล่องนี้ น่าสนใจไหมครับ”
- ภาพคนซื้อของ “มันก็ตลกน่าขันดีอยู่หรอก แต่มันผลุบขึ้นผลุบลง กระตุกไปกระตุกมา ยังไงบอกไม่ถูก”
- ภาพเจ้าของร้าน “ตุ๊กตาตัวนี้ไซลาน แล้วกระโดดได้ เดินระบำก็ได้ ร้องเพลงก็ได้”
- ภาพคนซื้อของ “อ๊ะ..นี่เป็นของเล่นที่น่าดูทีเดียวแหละ แต่ใจฉันว่ามันหนวกหู”
- ภาพเจ้าของร้าน (หยิบกระต่ายขึ้นมา) “กระต่ายตัวนี้น่ารักมาก หุยาบ แต่งตัวทันสมัยด้วย”
- ภาพคนซื้อของ “สวย - น่ารักดี แต่ฉันว่าไม่เหมาะกับหลานของฉันเลย”
- ภาพคนซื้อของ “หมี่ตัวนี้น่ารักเหลือเกิน ฉันว่าเหมาะสำหรับเป็นของเล่นสำหรับลูกของฉัน ดูหน้ามันซิเจียบสงบเสงี่ยมดี แต่ที่ฉันติดใจมากก็คือใบหน้าของมันมีรอยยิ้มนิดๆ ใครเห็นก็อดไม่ได้ที่จะยิ้มตามไปด้วย ฉันเชื่อแน่ๆ ว่ารอยยิ้มนี้จะทำให้ลูกของฉันเป็นสุขและดีใจที่ได้ของเล่นชิ้นนี้”
- ภาพเจ้าของร้าน “ผมจะรีบห่อให้คุณนายเดี๋ยวนี้เลยครับ ขอขอบคุณมากครับที่มาอุดหนุนเรา”

- ภาพตุ๊กตา “โซคตินะหมีน้อย โซคมักมาหาเราโดยไม่รู้ตัวสว่างหน้าเสมอ
คุณผู้หญิงที่ซื้อเจ้าไปจะต้องชอบเจ้ามากที่สุด”
- ภาพหมี่ “คุณผู้หญิงทำให้ฉันประหลาดใจไม่น้อยทีเดียว ก็อย่าง
ที่เธอรู้อยู่ที่นั่นแหละ ฉันไม่ใช่หมี่ที่ฉลาดเฉลียวอะไรนักหรอก
มีก็แต่รอยยิ้มของความสุข และยิ้มนั้นมีคุณค่ามากทีเดียว”
- ภาพตุ๊กตา “เราทุกคนดูถูกเจ้าไว้มาก ให้อภัยเราเถอะนะหมีน้อย”
- ภาพหมี่ “ฉันให้อภัยต่อทุกคนเสมอ ลาก่อนเพื่อนๆ”

กิจกรรมหลังการเล่า

๑. ให้เด็กทดลองเป็นตัวละครต่างๆ ตามเรื่องที่เล่า โดยจะเล่นเรื่องเดิมหรือเรื่องใหม่ก็ได้
๒. ให้เด็กเล่าด้วยความรู้สึกของตัวละครตัวนั้นจริงๆ ซึ่งเป็นการสร้างบทบาทสมมติให้เด็ก
๓. ในกรณีที่เด็กเคอะเขิน อาจจะแบ่งกลุ่มให้เล่นและฝึกซ้อมกันเองจนเกิดความมั่นใจแล้วให้ออกมาแสดง
๔. จัดหาหนังสือนิทานเล่มอื่นๆ ให้เด็กอ่าน แล้วให้เด็กลองวาดภาพตัวละครลงบนกระดาษแข็ง ระบายสี ลองให้เด็กเล่นตามเนื้อเรื่องจากหนังสือแล้วมาแสดงให้เพื่อนดู

๑๐. เล่าประกอบเสียงธรรมชาติ

เสียงธรรมชาติ ได้แก่ เสียงฟ้าร้อง พายุพัด เสียงร้องของสัตว์ต่างๆ เสียงน้ำตก ขบวนการแห่งประทัด เป็นต้น เสียงเหล่านี้ผู้เล่าสามารถจะให้รายละเอียดช่วยอรรถาธิบายตามความต้องการได้ เสียงธรรมชาติ (sound effect) จะให้ความรู้สึกที่สมจริงสมจัง และทำให้นิทานมีชีวิตชีวาคล้ายกับฟังละครวิทยุขณะเดียวกัน ผู้ฟังก็ได้รับความรู้และมีประสบการณ์ร่วมกับเรื่องที่เล่าด้วย

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การเตรียมตัว

๑. อ่านนิทานให้จบเรื่อง ลองเล่าโดยใช้ความรู้สึกลงไปในคำพูดของตัวละครแต่ละตัว

๒. พิจารณาว่าจะสอดแทรกเสียงธรรมชาติลงไปตอนใด ให้อัดเสียงลงเทปไว้ตามลำดับ เรื่องราวก่อนหลัง เสียงที่จะสอดแทรกในขณะเล่านั้น พิจารณาดูว่าจะเปิดนานเพียงใด อย่าให้ยาวมากจนน่าเบื่อ ลองซ้อมการเล่า ประกอบเรื่องดูก่อน และกำหนดเวลาให้พอดี

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้ฟังหัดสังเกตเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว ถ้าเสียงบางชนิด ผู้ฟังไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน ต้องให้ทราบและเข้าใจ อาจทดสอบก่อนแล้ว จึงเล่า

ขณะเล่า

ผู้เล่าอาจจะยืนหรือนั่งตามความถนัด และพร้อมที่จะควบคุมการเปิดปิดเทปเสียงได้ตามความต้องการ หรือจะให้ผู้ช่วยควบคุมเทปก็ได้ แต่ต้องนัดและฝึกซ้อมขั้นตอนกันให้ดี

กิจกรรมหลังการเล่า

๑. ให้เด็กลองเลียนเสียงธรรมชาติรอบตัวที่เขาเคยได้ยินได้ฟัง แล้วลองแสดงให้เพื่อนดู - ฟัง

๒. ให้เด็กลองอ่านนิทานเล่มอื่นๆ แล้วแบ่งหน้าที่กันทำ คือให้มีคนเล่าและคนทำเสียงธรรมชาติประกอบ

ตัวอย่างการเล่านิทานประกอบเสียงจากเทป

เรื่อง แม่ไก่ตื่นตูม (ดัดแปลงจากเรื่อง *Henry Penny*)

เสียงผู้เล่า	เสียงจากเทป
<p>ณ บริเวณลานนาแห่งนี้ เป็นที่อยู่ของแม่ไก่แสนชนตัวนี้ ขนของมันเป็นสีทองแดงสะอาด เวลามันจะเดินเหินไปไหนมาไหน ดูช่างคล่องแคล่วว่องไวยิ่งนัก มันชอบไปที่เล้าหมูเพื่อแนะนำวิธีเลี้ยงหมูให้ชาวนา หรือไม่ก็ไปอยู่ที่เล้าไก่เพื่อแนะนำวิธีเก็บไข่แก่ชาวนา หรือไม่ก็ไปที่โรงนาคอยแนะนำวัวแก่ๆ ให้ทราบวิธีที่จะเพิ่มน้ำนมให้มากขึ้น ดูมันช่างพอใจที่จะให้คำแนะนำคนโน้นคนนี้มานานแล้วทั้งๆ ที่มีผู้ขอและไม่ได้ขอ วันหนึ่งขณะที่มันยืนอยู่ใต้ต้นตาล ท้องฟ้ามีดครึ้มขึ้นมาอย่างไม่คาดฝัน มันตกใจมากรีบวิ่งไปหลบอยู่ใต้เพิงวัว หลังจากที่ฝนหยุด มันจึงออกไปยืนอยู่ใต้ต้นตาลเพื่อจะดูว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น ทันใดนั้นลูกตาลลูกหนึ่งก็หล่นลงมา แม่ไก่ไม่ทันหันไปมอง ก็ตกใจร้องตะโกนเสียงดังลั่น โดยไม่เหลียวซ้ายแลขวาวว่าคืออะไร แม่ไก่ “ช่วยด้วยๆๆ ฟ้าถล่ม”</p> <p>แม่ไก่วิ่งอย่างไม่คิดชีวิต เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ทั้งวิ่งและบิน มาหยุดอยู่ที่เล้าไก่ของเจ้าโต้งตัวหนึ่ง เจ้าโต้งจึงร้องขึ้นว่า</p> <p>ไก่โต้ง “จะรีบร้อนไปไหนกัน...แม่ไก่ขนงามดูซิเหนื่อยหอบมาที่เดียว</p>	<p>เสียงนกและไก่ขัน</p> <p>เสียงหมูร้อง</p> <p>เสียงไก่ขัน</p> <p>เสียงวัว</p> <p>เสียงฟ้าร้องและฟ้าผ่า</p> <p>เสียงของหล่นจากที่สูง</p> <p>เสียงไก่กะต๋าก</p> <p>เสียงไก่ขัน</p>

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เสียงผู้เล่า	เสียงจากเทพ
<p>แม่ไก่ “ข้าไม่ได้ ข้าไม่ได้... จะรีบไปทูลพระราชาว่าฟ้ากำลังจะถล่ม”</p> <p>ไก่โต้ง “โอ้โฮ...อย่างนั้นจริงๆ หรือ ข้าตามไปด้วยได้ไหม”</p> <p>แม่ไก่ “ไปซิ...เร็วเข้าเถอะ”</p> <p>ดังนั้น ทั้งแม่ไก่และไก่โต้งจึงรีบวิ่งตามติดกันไปเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ทั้งวิ่งทั้งบิน ทั้งคู่มาพบแม่เป็ดกำลังว่ายน้ำอยู่ในสระ</p> <p>เป็ด “จะรีบร้อนไปไหนกัน.. แม่ไก่ พ่อไก่โต้ง ดูซิเหนื่อยหอบทีเดียว”</p> <p>แม่ไก่และพ่อไก่ต่างพูดพร้อมกัน “ข้าไม่ได้... จะต้องรีบไปทูลพระราชาว่าฟ้ากำลังจะถล่ม”</p> <p>เป็ด “อย่างนั้นหรือ...ข้าตามไปด้วยจะได้ไหม”</p> <p>แม่ไก่ “ไปซิ...เร็วๆ เข้า”</p> <p>ดังนั้น แม่ไก่ พ่อไก่ และแม่เป็ด จึงรีบวิ่งตามติดๆ กันไป เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ทั้งวิ่งทั้งบิน ผ่านไร่ข้าวโพดทั้งสามพบห่านกำลังเดินเล่น</p> <p>ห่าน “จะรีบร้อนไปไหนกัน...แม่ไก่ พ่อไก่โต้ง แม่เป็ด ดูซิเหนื่อยหอบมาทีเดียว”</p> <p>ไก่ เป็ด จึงพูดขึ้นพร้อมกัน “ข้าไม่ได้...จะต้องรีบไปทูลพระราชาว่าฟ้ากำลังจะถล่ม”</p>	<p>เสียงเป็ด</p> <p>เสียงเป็ด เสียงไก่</p> <p>เสียงห่าน</p>

เสียงผู้เล่า	เสียงจากเทพ
<p>ห่าน “อย่างนั้นหรือ...ข้าขอตามไปด้วยจะได้ไหม”</p> <p>แม่ไก่ “ไปซิ...เร็วๆ เข้า”</p> <p>ดังนั้น แม่ไก่ พ่อไก่ แม่เป็ด และพ่อห่าน จึงรีบวิ่งตามติดๆ กันไป เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ทั้งวิ่งทั้งบิน ผ่านต้นมะขามใหญ่ ๒ ข้างทาง ขณะนั้นมันพบหมูตัวหนึ่งหมูร้องทักขึ้นด้วยความแปลกใจ</p>	<p>เสียงไก่ เป็ด ห่าน</p>
<p>หมู “จะรีบร้อนไปไหนกัน...แม่ไก่ พ่อไก่ ไต้ง แม่เป็ด พ่อห่าน ดูซิเหนื่อย หอบมาที่เดียว”</p> <p>สัตว์ทั้งสี่พูดขึ้นพร้อมกันว่า “ช้าไม่ได้...จะต้องรีบไปทูลพระราชาว่าฟากำลังจะถล่ม”</p>	<p>เสียงหมู</p>
<p>หมู “สวรรค์ช่วย!...อย่างนั้นจริงๆ หรือ... ข้าตามไปด้วยได้ไหม”</p> <p>แม่ไก่ “ไปซิ...เร็วๆ เข้าเถอะ”</p> <p>ดังนั้นทั้งแม่ไก่ พ่อไก่โต้ง แม่เป็ด พ่อห่าน และหมู จึงรีบวิ่งตามติดๆ กันไป เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ทั้งวิ่ง ทั้งบิน ผ่านโรงสีลม พบเสือตัวหนึ่งยืนอยู่ที่นั่น</p>	<p>เสียงเสือคำราม</p>
<p>เสือ “อะ อะ อะ...จะรีบไปไหนกัน...แม่ไก่ พ่อไก่โต้ง แม่เป็ด พ่อห่าน หมู ดูซิเหนื่อยหอบมาที่เดียว”</p> <p>สัตว์ทุกตัวจึงพูดขึ้นพร้อมกันว่า “ช้าไม่ได้...จะต้องรีบไปทูลพระราชาว่าฟากำลังจะถล่ม”</p>	<p>เสียงเสือคำราม</p>

เสียงผู้เล่า	เสียงจากเทพ
<p>เสื่อ “อย่างนั้นจริงๆ หรือ... อย่างนั้นข้าตามไปด้วยได้ไหม ข้ารู้ทางลัดที่จะไปยังวังของพระราชชาด้วยละ ข้าจะพาเจ้าไป”</p> <p>ดังนั้น สัตว์ทั้งหมดจึงรีบวิ่งตามเสื่อไปทางที่จะไปยังพระราชวังของพระราชนั้นแสนที่จะทุรกันดาร ต้องลอดขอนไม้ใหญ่ ต้องข้ามลำธารที่มีน้ำเต็มเปี่ยมและมีโขดหินระเกะระกะ ต้องวิ่งขึ้นลงเขาสูงชัน จนกระทั่งมาถึงปากถ้ำมืดและชันแห่งหนึ่ง</p> <p>แม่ไก่ “อะไรกัน... นี่หรือทางลัดที่จะไปยังวังพระราชชา”</p> <p>เสื่อ “ใช่แล้ว นี่ละ... รู้ไหมเป็นทางลับเฉพาะที่จะตรงไปสู่ลานพระราชวังได้ทันที”</p> <p>แม่ไก่ “ข้าว่าดูเหมือนเป็นถ้ำมืดๆ แคบๆ ชอบกลอยู่นา”</p> <p>เสื่อ “ถูกอย่างที่แม่ไก่พูด ทางที่เราผ่านเข้าไปนี้เป็นทางลับที่พระราชชาไม่ทรงเปิดเผยให้ใครรู้มาก่อน เห็นไหมล่ะว่ามันแคบเพียงใด เพราะฉะนั้นจะต้องลอดเข้าไปที่ละหนึ่ง”</p> <p>หมู “ขอฉันเข้าไปก่อนเถอะ”</p> <p>ดังนั้น หมูจึงคลานเข้าไปตามทางแคบๆ จนทะลุผ่านทางเดินมืดๆ ซึ่งทอดตรงไปยังห้องๆ หนึ่ง ดูเหมือนจะเป็นห้องครัว ใช่จริงๆ นั่นแหละ</p>	<p>เสียงสัตว์ทุกตัว</p> <p>เสียงน้ำไหล</p>

เสียงผู้เล่า	เสียงจากเทพ
<p>ครัวของเสือเจ้าเล่ห์ในครัวมีเตาไฟ เห็นหม้อเหล็กใบใหญ่ใส่น้ำเกือบเต็มแขวนอยู่ และก่อนที่หมูจะได้มีโอกาสร้องขอความช่วยเหลือ เสือกก็จับมันโยนลงไปในหม้อ สัตว์ตัวอื่นๆ ที่คอยทยอยเข้ามา ก็ถูกมันจับโยนลงไปในหม้อทีละตัวเช่นกัน</p> <p>เสือ “พ่อห่าน แม่เปิด พ่อไก่โต้ง ประเดี๋ยวเถอะ เจ้าจะต้องกลายเป็นอาหารอันโอชะของข้าที่เดี๋ยวละ... ข้าคอยมานานแล้ว</p> <p>แล้วมันก็ออกไปคอยรับแม่ไก่เป็นตัวสุดท้าย และก่อนที่แม่ไก่จะร้องออกมา มันก็จับโยนลงไปลงหม้อเสียแล้ว มันเตรียมไหมไฟทันที แล้วนอนรอคอยอาหารอันโอชะอยู่ใกล้ๆ แต่ทันใดนั้น เหมือนปาฏิหาริย์ หม้อใหญ่ใบนั้นก็หล่นลงบนหัวของเสือพอดี น้ำกระฉอกออก แม่ไก่ พ่อไก่ แม่เปิด พ่อห่าน หมู ก็กระเด็นออกมาจากหม้อใบนั้น”</p> <p>แม่ไก่ “รีบหนีไปกันเถอะ พวกเรากลับบ้าน...กลับบ้าน”</p> <p>และแล้วแม่ไก่ก็รีบวิ่งหนีออกจากที่นั้นอย่างไม่คิดชีวิต ตามติดด้วย พ่อไก่ แม่เปิด พ่อห่าน และหมู คราวนี้คงไม่มีใครอีกแล้วที่คิดจะไปทูลพระราชาวาว่าฟ้าถล่ม</p>	<p>เสียงของหล่นจากที่สูง</p> <p>เสียงไก่ เปิด ห่าน หมู</p>

๑๑. เล่าประกอบภาพยนตร์

(ภาพเลื่อน - film strip ภาพนิ่ง - slide)

ภาพยนตร์หรือภาพเลื่อน ซึ่งใช้ประกอบนิทาน ควรเป็นเรื่องที่สร้างจากนิทาน เช่น ทหารดีบุกผู้ทรหด (The Staunch Tin soldier) ของฮานส์ คริสเตียน แอนเดอร์สัน (Hans Christian Anderson) ลูกหมู ๓ ตัว (The Three Little Pigs)

ขั้นตอน

๑. ฉายเพื่อตรวจสอบคุณภาพของฟิล์มและเสียง
๒. เวลาฉาย ทั้งค้ำเรื่องตอนท้ายไว้ หรือฉายเฉพาะตอนจบแล้วเล่าเรื่องตอนต้นให้ฟัง

ขั้นตอนของการเล่านิทานประกอบภาพยนตร์ เรื่อง ทหารดีบุกผู้ทรหด ของฮานส์ คริสเตียน แอนเดอร์สัน

๑. แนะนำว่าจะมีการฉายนิทานภาพยนตร์ - ภาพนิ่งเรื่องนี้ รวมทั้งชื่อผู้ประพันธ์
๒. ชูหนังสือประกอบคำแนะนำพร้อมทั้งจัดแสดงในที่เห็นชัด
๓. ตั้งคำถามเพื่อประเมินผล

เนื้อเรื่อง

ทหารดีบุกตัวหนึ่งเกิดจากการหลอมของช่างตุ๊กตา แต่เนื่องจากตะกั่วหมดพอดี ทำให้มันมีขาเพียงข้างเดียว มันตกไปเป็นสมบัติของหนูน้อยคนหนึ่ง เขานำมันมารวมไว้กับตุ๊กตาทหารดีบุกตัวอื่น และที่นี้เองมันก็พบตุ๊กตางูระบำ มันหลงรักหล่อนมาก เฝ้ามองดูนางไม่วางตา วันหนึ่ง มีพายุจัดพัดเข้ามาในบ้านของหนูน้อยคนนี้ มันจึงกระเด็นตกจากหน้าต่างลงไปในถนน เด็กเก็บมันได้ แล้วเอาใส่เรือกระดาษลอยไปตามท่อระบายน้ำ มันตกไปอยู่ในท้องปลาทะเล มีคนจับปลาตัวนั้นได้ มันจึงกลับเข้ามาอยู่ในบ้านของหนู

น้อยอีกครั้งหนึ่ง คืนวันหนึ่ง ลมพัดหอบร่างของมันและร่างของนางระบำ ลอยเข้าไปในเตาไฟ เข้าขึ้นมีผู้พบร่างของมันถูกไฟเผาหลอมเป็นรูปหัวใจ สีทอง ส่วนนางระบำถูกไฟเผาไหม้เป็นเก้าอี้สานสีดำ

คำถาม

๑. ทหารดิบกรอดตายจากห้องปลาทะเลด้วยวิธีใด
๒. ถ้าคุณหนูเป็นทหารดิบกร จะช่วยตัวเองอย่างไร เมื่อทราบที่กำลังถูกปลาทะเลสูบเข้าไปในห้อง

มีบทนำ

๑. เปิดโอกาสให้เด็กสนทนากัน แล้วเล่าเรื่องต่อจากภาพยนตร์ ให้ฟัง หรือจะฉายภาพยนตร์ติดต่อจนจบ
๒. เล่าประวัติย่อของผู้ประพันธ์ พร้อมทั้งผลงานเรื่องอื่นๆ ของผู้เขียนคนเดียวกันนี้ พร้อมทั้งแสดงหนังสือนิทานเรื่องอื่นๆ เช่น เงือกน้อย ลูกเปิดซีแพร์ ฯลฯ ซึ่งผลงานเหล่านี้ อ.สนิทวงศ์ แปลรวมเล่มไว้

๑๒. เล่าประกอบกิริยาท่าทาง

การแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมประกอบการเล่านิทาน เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นิทานมีชีวิตชีวา และถ้าสามารถใช้สัมผัสเสียงในการเล่าด้วย จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกสนุกสนานด้วย

เรื่องที่เล่า นิทานอีสปเรื่องราชสีห์กับหนู

อุปกรณ์ เชือกบ่วงผูกเงื่อนกระตุก

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

วิธีเล่า

- (เสียง) - ราชสีห์ตัวหนึ่งนอนอยู่ใต้ต้นไม้
- (ท่าทาง) - ใช้มือทั้ง ๒ ข้าง ประคบกัน แนบข้างศีรษะด้านใดด้านหนึ่ง
- (เสียง) - ทันไดนั้น... หนูตัวหนึ่งค่อยๆ ไต่ขึ้นไปบนตัวของราชสีห์
- (ท่าทาง) - ใช้นิ้วคืบมาบนต้นแขน คืบไปมา ๒-๓ เที้ยว แล้วหยุดนิ้วมือบนศีรษะของผู้เล่าเอง
- (เสียง) - ราชสีห์ตกใจสะดุ้งตื่น
- (ท่าทาง) - ตกใจยกศีรษะออกจากมือที่หนุนอยู่ข้างหู
- (เสียงราชสีห์) - เจ้าเป็นใคร ทำไมบังอาจไต่ศีรษะของข้า
- (ท่าทาง) - คืบนิ้วจากศีรษะลงบนแขน
- (เสียงหนู) - ข้าพเจ้าขอร้องท่านเจ้าป่า มิได้เจตนาลบลู่
- (ท่าทาง) - ยกมือไหว้
- (เสียงราชสีห์) - ก็ถ้าเช่นนั้นแล้ว ทำไมจึงไม่เลี้ยงหนีเสียเล่า
- (ท่าทาง) - คืบมือถอยกลับจากต้นแขนลงบนฝ่ามือ
- (เสียงหนู) - ข้าพเจ้าวิ่งมาโดยเต็มกำลัง จึงยังไม่ทัน
- (ท่าทาง) - ทำท่าวิ่ง
- (เสียงหนู) - ไ่วชีวิตข้าด้วยเถิดท่านเจ้าป่า
- (ท่าทาง) - ไหว้
- (เสียงราชสีห์) - เจ้าจะมีประโยชน์อะไรแก่ข้า ตัวก็นิดเดียว
- (ท่าทาง) - ชูนิ้วก้อย
- (เสียงหนู) - สักวันหนึ่งข้าจะช่วยท่านได้
- (เสียงราชสีห์) - เอาละ ข้าจะไ่วชีวิตเจ้า
- (ท่าทาง) - ผายมือออก
- (บรรยาย) - วันหนึ่ง ราชสีห์ ไปติดบ่วงเชือกของนายพราน ซึ่งแอบดักไว้
- (ท่าทาง) - เอาข้อมือลอดบ่วงเชือก แล้วกระตุกเชือกบ่วงให้ตึง รัดข้อมือไว้
- (เสียงราชสีห์) - ช่วยด้วยๆๆ

- (เสียงหนู) - เอ๊ะ ! ... เสียงราชสีห์ร้องขอความช่วยเหลือ
- (ทำทาง) - เอามือป้องหูทำท่าฟัง
- (เสียงหนู) - จริงๆ นั่นแหละ กำลังติดบ่วงของนายพราน
- (ทำทาง) - ชูมือข้างที่ถูกบ่วงรัดขึ้น พร้อมทั้งใช้มืออีกข้างหนึ่งกระตุกบ่วง
- (เสียงราชสีห์) - ช่วยข้าด้วยเถอะ...บ่วงรัดแน่นเข้าทุกทีแล้ว
- (เสียงหนู) - ข้าจะช่วยท่านเดี๋ยวนี้ล่ะ
- (ทำทาง) - ใช้ฟันกัดเชือกบ่วง (ตรงตำแหน่งที่ข่วนไว้จนขาด)
- (เสียงราชสีห์) - ขอบใจเจ้ามาก ข้าเป็นอิสระแล้ว
- (ทำทาง) - ชูมือแบบดีใจ
- (เสียงราชสีห์) - นี่เป็นบทเรียนว่า ต่อไปข้าจะดูถูกสัตว์ตัวน้อยๆ ไม่ได้อีกแล้ว

กิจกรรมหลังการเล่า

ยังมีนิทานเรื่องอื่นๆ อีกที่สัตว์เล็กๆ สามารถช่วยสัตว์ใหญ่ให้รอดพ้นจากอันตรายหรือสัตว์เล็กสามารถเอาชนะสัตว์ใหญ่ ลองนำนิทานเหล่านี้มาอ่านให้เด็กฟัง ถ้าเด็กเคยอ่านมาแล้ว ลองให้ชี้ขึ้นมาเล่า

๑๓. เล่าด้วยการแสดงละคร

วัตถุประสงค์

๑. ให้เด็กสนุกสนานกับการฟังนิทาน
๒. ให้เด็กใช้ความสามารถส่วนตัวในการแสดงละคร

หลักการ

ฝึกหัดเด็กกลุ่มหนึ่งแสดงละครเรื่องที่ต้องการจะเล่าให้คล่องแคล่วแล้วนำไปแสดงให้เด็กชม

เรื่อง ซุปก้อนหิน (จัดทำจากเรื่อง Stone Soup)

วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงผลของการให้และรับ

โอกาสที่จัดแสดง

ก่อนปิดภาคเรียน

ระดับ

ผู้แสดง ผู้ชม ใช้ได้ทั้งระดับประถม-มัธยม

การเตรียมการก่อนแสดง

ซักซ้อมนักเรียนแสดงละครเรื่องนี้ แจกบท อธิบายวิธีเล่น

วันแสดง

ผู้อำนวยการโรงเรียนนำโดยการซุกก้อนหิน ๒-๓ ก้อนขึ้น เพื่อนำเรื่องราว “เชื่อไหมว่าก้อนหินที่ถืออยู่นี้สามารถเอามาทำเป็นอาหารเลี้ยงคนได้ ๔๐-๕๐ คน ถ้าไม่เชื่อลองติดตามดูนิทานเรื่องซุกก้อนหิน ซึ่งแสดงโดย...” ต่อจากนั้นเป็นการแสดงละคร

กิจกรรมหลังการแสดง

๑. ให้ผู้ชมเล่าประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับการให้และการรับ โดยถามว่า “เคยให้อะไรแก่เพื่อน พี่น้อง หรือคนอื่น ๆ บ้างไหม ถ้าเคยให้ รู้สึกอย่างไร”

๒. หาหนังสือที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการให้มาจัดแสดง

๓. หาหนังสือตำราอาหาร (เด็กโต) การทำซูปแบบอื่นๆ เช่น ซูปข้าวโพด ฯลฯ

เรื่องย่อ ซุปก้อนหิน

ทหาร ๓ คน กลับจากการรบ ได้เข้าไปหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เพื่อขอพักนอน และขออาหาร ไม่มีผู้ใดให้สิ่งที่เขาต้องการ จึงออกอุบายทำซูปก้อนหิน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ขึ้นเลี้ยงชาวบ้าน โดยขอยืมกระทะและเตาจากชาวบ้านต้มน้ำจนเดือด ใส่ก้อนหินลงไป ชาวบ้านทุกคนมองดูวิธีการทำซุปของเขาด้วยความประหลาดใจและไม่เชื่อว่าจะทำได้

เขาออกอุบายให้ชาวบ้านนำของแต่ละอย่างที่จะต้องใช้ในการทำซุปมาให้ โดยขอจากสิ่งเล็กไปหาสิ่งใหญ่ เริ่มด้วยการขอพริกไทย เกลือ หอมหัวใหญ่ มะเขือเทศ มันฝรั่ง และเนื้อ ซึ่งทุกคนก็เต็มใจให้ ซุปก้อนหินจึงสามารถเลี้ยงคนทั้งหมดในบ้านได้ ในที่สุดเขาได้รับประทานอาหารอย่างอิ่มหน้าสำราญได้ที่หลับนอน และพาหนะส่งกลับเข้าเมือง

บทละครเรื่องซूपก้อนหิน

(ดัดแปลงจากเรื่อง *Stone Soup*)

ตัวละคร

- ทหารคนที่ ๑
- ทหารคนที่ ๒
- ทหารคนที่ ๓
- ชาวบ้านคนที่ ๑-๑๒

อุปกรณ์

- กระทะใบใหญ่ (ทำด้วยกระดาษ)
- เตา
- มันฝรั่ง
- หอมหัวใหญ่
- เนื้อ
- มะเขือเทศ
- ถั่ว ชาม ช้อน
- โต๊ะ - เก้าอี้ สำหรับนั่งรับประทานอาหาร
- เตียงผ้าใบ ๓ เตียง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ฉาก ๑

ตัวละคร ทหารคนที่ ๑-๓
ชาวบ้านคนที่ ๑-๓

สถานที่ หมู่บ้านแห่งหนึ่งมีถนนตัดผ่าน

ไฟ ส่องที่ทหารทั้งสาม ซึ่งเดินจากเวทีด้านหนึ่ง แล้วมาหยุดอยู่
กลางเวที

เพลงนำ (เพลงมาร์ช)

ทหารคนที่ ๑ “เฮ้อ...กว่าสงครามจะยุติได้ ทำเอาพวกเราเหนื่อยแทบตาย”

ทหารคนที่ ๒ “คิดถึงบ้านจะแ่อยู่แล้ว”

ทหารคนที่ ๓ “นั่นซิ...กว่าจะเดินกลับถึงบ้านคงมืดเสียก่อน เราคงจะ
ต้องเดินกันอีกนานกว่าจะเข้าตัวเมือง”

ทหารคนที่ ๑ “กันเหนื่อยจนไม่อยากจะเดินต่ออีกแล้ว”
(ถอนใจดังๆ)

ทหารคนที่ ๒ “เราหยุดพักกันก่อนไม่ดีหรือ ตอนนี้ทั้งเหนื่อย ทั้งหิว”

ทหารคนที่ ๓ “พบบ้านหลังแรกแล้ว เราไปขอข้าวเขากินกันซักมื้อดีไหม
แล้วก็นอนด้วยเขาคงไม่ใจดำเกินไปหรอกนะ”

เพลงสั้น

(ชาวบ้าน ๓ คนชุมนุมกัน)

ชาวบ้านคนที่ ๑ “พวกเราดูซิ... มีทหาร ๓ คน กำลังเดินเข้ามาในหมู่บ้าน
ของเรา ดูท่าทีอึดโรยหิวโหย”

ชาวบ้านคนที่ ๒ “นั่นซิ...พวกทหารกินจุจะตายไป คงจะเข้ามาหาอาหาร
กับที่พักจากพวกเราเป็นแน่”

ชาวบ้านคนที่ ๓ “เราก็อพร้อมใจกันไม่ให้ก็หมดเรื่อง”

ชาวบ้านคนที่ ๑ “พวกเรารีบหลบเข้าบ้านกันเถอะ กำลังตรงเข้ามาหาเรา
แล้ว”

(ทหารทั้งสามทำวันทยาหัตถ์ แล้วหยุดคุยกับชาวบ้าน)

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ทหารคนที่ ๑ “คุณน้าครับ พวกผมขออาศัยนอนสักคืน และขออาหารทานสักมื้อเถอะครับ

ชาวบ้านคนที่ ๑ “โอ...พ่อหนุ่ม บ้านของเราคับแคบเหลือเกิน แค่อยู่กันแต่ (ทำหน้าที่เสิร์ฟ) พ่อ แม่ ลูก ๓ คน เท่านั้น ก็แน่นไปหมดแล้ว”

ทหารคนที่ ๒ “คุณน้าครับ ถ้าไม่ให้ที่พัก ก็ขออาหารทานสักมื้อเถอะครับ กว่าพวกเราจะกลับถึงบ้านก็คงใช้เวลาอีกหลายวัน”

ทหารคนที่ ๓ พวกเราเพิ่งกลับจากสงครามนะครับ”

ชาวบ้านคนที่ ๒ “พ่อหนุ่มเอ๋ย..ปีนี้เราค้าขายขาดทุนย่อยยับหมด นาก็ล้ม ลูกเมียก็ไม่สบาย”

(ทำเสียงอ่อนระโหยโรยแรง)

ชาวบ้านคนที่ ๓ “เพราะฉะนั้น พวกเราเสียใจจริง ไม่อาจจะให้สิ่งที่พ่อหนุ่มต้องการได้ ลองไปที่หมู่บ้านถัดไปโน้นซิ เขาคงช่วยพ่อหนุ่มทั้งสามได้หรอก”

(ทหารทั้งสามถอยห่างออกมาแล้วปรึกษากัน)

ทหารคนที่ ๑ “คุณน้าครับ แต่ก่อนจะไป พวกเราอยากจะทำอะไรให้ (อารมณ์เย็น) พวกท่านรับประทานกัน เป็นอาหารที่แปลก และอร่อยที่สุดในโลก”

ชาวบ้านคนที่ ๒ “อะไรล่ะพ่อหนุ่ม”

ทหารคนที่ ๒ “เราจะทำซุ๊ปก้อนหินเลี้ยงพวกท่านทั้งหมู่บ้าน เพียงแต่จะ ช่วยเตรียม เต่า กระทะใบใหญ่และกาน้ำให้พวกเราเท่านั้น ละ”

ชาวบ้านคนที่ ๓ “นั่นไม่เป็นปัญหา พวกเราเตรียมให้ได้”

(ดีใจ)

ทหารคนที่ ๓ “เราจะเลี้ยงกันที่ลานกว้างตรงนี้เลยละ”

ทหารคนที่ ๑ “ในหมู่บ้านนี้มีคนสักเท่าไรครับ”

ชาวบ้านคนที่ ๑ “รวมทั้งเด็กด้วยก็ประมาณ ๕๐ คน”

ทหารคนที่ ๒ “เราจะเลี้ยงทั้ง ๕๐ คน ช่วยเตรียมโต๊ะ ม้านั่ง และถ้วยชามด้วยก็แล้วกัน”

ชาวบ้านคนที่ ๑, ๒, ๓ ป่าวประกาศเพื่อนบ้าน

“พวกเราช่วยกันยกโต๊ะ เก้าอี้ กระจะเตา กันคนละไม้ละมือ พ่อหนุ่มทั้งสามกำลังจะทำอาหารเลี้ยงพวกเรา”

(เสียงชาวบ้านช่วยกันยกสิ่งของ)

จบฉากที่ ๑

เพลงคั่น

ฉากที่ ๒

ตัวละคร

ทหารคนที่ ๑-๓

ชาวบ้านคนที่ ๔-๑๒

สถานที่

ลานกว้างในหมู่บ้าน มีกระจะไปใหญ่ตั้งอยู่บนเตา ด้านหลังมีโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งรับประทานอาหาร

ไฟ

สว่างไปทั่วบริเวณ

ชาวบ้านยืนรายล้อมเตาไฟ ดูทหารทั้งสามกุกูกุจอทำอาหาร

ทหารคนที่ ๑ “น้ำเดือดได้ที่ดีแล้ว เราขอถอนหินสัก ๒-๓ ก้อนเถอะ”

ชาวบ้านคนที่ ๔ “เดี๋ยวจะไปเอาให้”

ทหารคนที่ ๒ “ล้างชะหน่อยนะ แล้วเอาใส่กระจะเลย”

ทหารคนที่ ๓ “ซุ๊ปจะอร่อย ก็ต้องเตาะเกลือกับพริกไทย”

ชาวบ้านคนที่ ๔ “เดี๋ยวจะไปเอาให้ บ้านฉันมี”

(วิ่งเข้าโรง แล้วถือออกมา)

ทหารคนที่ ๑ “ซุ๊ปจะอร่อย ก็ต้องใส่มันฝรั่งด้วย”

ชาวบ้านคนที่ ๕ “เดี๋ยวจะไปเอาให้ บ้านฉันมี”

(วิ่งเข้าโรง แล้วถือออกมา)

ทหารคนที่ ๒ “ซุ๊ปจะอร่อยก็ต้องใส่มะเขือเทศ”

ชาวบ้านคนที่ ๖ “เดี๋ยวจะไปเอาให้ บ้านฉันมี”

(วิ่งเข้าโรง แล้วถือออกมา)

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ทหารคนที่ ๓ “ซูปจะอรร้อย ก็ต้องใส่หอมหัวใหญ่ด้วย”
 ชาวบ้านคนที่ ๗ “เดี๋ยวจะไปเอาให้ บ้านฉันมี”
 (วิ่งเข้าโรง แล้วถือถุงออกมา)
 ทหารคนที่ ๑ “พวกท่านลองมาชิมหน่อยซิ กลิ่นหอมจริงๆ”
 ชาวบ้านคนที่ ๘ “จริงๆ ด้วย”
 (ลองชิม)
 ชาวบ้านคนที่ ๙ “จริงๆ ด้วย”
 (ลองชิม)
 ชาวบ้านคนที่ ๑๐ “จริงๆ ด้วย”
 (ลองชิม)
 ทหารคนที่ ๒ “แต่ซูปกระทะนี้จะโอชะขึ้นกว่าเดิมอีกหลายเท่า ถ้าเดิมเนื้อ”
 ชาวบ้านคนที่ ๑๑ “เดี๋ยวจะไปเอาให้ บ้านฉันมี”
 ชาวบ้านคนที่ ๑๒ “เดี๋ยวจะไปเอาให้ บ้านฉันก็มี”
 (ทั้ง ๒ วิ่งเข้าโรง แล้วถือถุงออกมา)
 ทหารคนที่ ๓ “เป็นซูปที่โอชะที่สุด ที่พวกเราทำให้พวกท่าน เตรียมด้วย
 ซามมารีบประทานกันเถิด”
 (ชาวบ้านกรูกันตักซูป)

เพลงวอลซ์ตั้งขึ้น

(ชาวบ้านต่างจับคู่เต้นรำกันอย่างสนุกสนาน)

เพลงจบปิดฉากที่ ๒

ฉาก ๓

- สถานที่ แห่งเดียวกับฉาก ๒
 ตัวละคร ทหารทั้งสาม ชาวบ้านคนที่ ๘-๑๒
 ไฟ หรือเป็นบรรยากาศตอนกลางคืน
 เสียง จ๊กจั่น เไรไร
 ทหารทั้งสามนอนอยู่บนเตียง ได้ยินเสียงกรนสั๊กพัก
 ไฟ ค่อยๆ สว่างขึ้น เป็นบรรยากาศตอนเช้า

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เสียง ไก่ขัน

ทหารทั้งสามลุกจากเตียง

ทหารคนที่ ๑ “เราคงต้องกลับกันแล้ว ถึงเวลาเช้าแล้ว”

ทหารคนที่ ๒ “นั่นซิ...เมื่อคืนกันหลับเป็นตายเลย”

ทหารคนที่ ๓ “แหม...ไม่อยากจะลุกเลย”

เสียง เคาะประตู

ชาวบ้านคนที่ ๘-๑๒ ยืนอยู่หน้าประตู

ชาวบ้านคนที่ ๘ “ขาดเหลืออะไรอีกไหม...พ่อหนุ่ม”

ชาวบ้านคนที่ ๙ “จะนอนอีกซักกี่วัน พวกเราก็ไม่รังเกียจ”

ชาวบ้านคนที่ ๑๐ “พวกเรายินดีต้อนรับท่านทุกเวลา”

ทหารคนที่ ๑ “พวกเราคงต้องลาท่านกลับบ้านเข้าวันนี้แล้ว ลุกเมียทางบ้านคงจะต้องรออยู่”

ชาวบ้านคนที่ ๑๑ “เรากำลังจะเอารถเข้าเมืองไปส่งข้าวโพด ท่านจะติดไปด้วย เราก็ไม่ขัดข้อง”

ชาวบ้านคนที่ ๑๒ “เราจะไปกันหลายคันรถ ท่านเลือกนั่งได้ตามใจชอบ”

ทหารคนที่ ๑-๒-๓ “เราทั้งสามขอขอบคุณในไมตรีจิตของพวกท่านเป็นอย่างยิ่ง เราจะไม่ลืมน้ำใจของท่านเลย”

(พูดพร้อมกัน ทำวันทยาหัตถ์)

(ทหารทั้งสามโบกมือลา)

(ชาวบ้านออกมาส่ง และโบกมือลา)

ชาวบ้านคนที่ ๘ พูดกับชาวบ้านคนอื่นๆ “พ่อหนุ่มทั้งสามได้ให้บทเรียนที่มีค่ายิ่งแก่เราทีเดียว ทำให้พวกเราได้รู้ว่า การรับต้องเกิดจากการให้ก่อนใช้ใหม่เพื่อน”

ชาวบ้านคนที่ ๙ “เราคงจะต้องจดจำเขาไปอีกนานแสนนานทีเดียว”

(ชาวบ้านชะเง้อมองไกล ทหารเดินเข้าโรงไป)

เพลง

ปิดฉาก

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒๒๐

๑๔. การเล่นนิทานโดยใช้นิ้วมือประกอบ

นิ้วมือสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องประกอบในการเล่นนิทานได้สนุกสนาน ไม่แพ้อุปกรณ์อย่างอื่น

ข้อดีของการใช้นิ้วมือเล่นนิทาน

๑. ใช้ได้ทุกโอกาส ทุกเวลา และสถานที่
๒. เป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคยกันมาก่อนเกือบทุกคน
๓. ช่วยให้เกิดกล้ามเนื้อนิ้วมือแข็งแรง
๔. ฝึกความคิด ฝึกให้รู้จักสังเกตธรรมชาติและรูปร่างภายนอกของสิ่งต่างๆ
๕. เหมาะสำหรับใช้กับผู้ฟังกลุ่มเล็กๆ และเป็นเด็กในระดับประถมศึกษา
๖. ฝึกทักษะการพูด การเล่าประกอบการใช้ท่าทาง ซึ่งจะช่วยให้สื่อความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย ทักษะนี้สามารถนำไปดัดแปลงใช้ในการเล่าเรื่องต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์

๑. ให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการเล่นใช้นิ้วมือเล่นนิทาน
๒. ให้เด็กรักและเมตตาสัตว์

เรื่อง เป็ดน้อยผจญภัย (ดัดแปลงจากเรื่อง *The Story about Ping*)

ก๊ิบก๊ิบ เป็นชื่อของเป็ดตัวเล็กที่สุดในฝูง ชาวประมงเลี้ยงมันไว้ในเรือสำปั้น ซึ่งจอดอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

(ทำมือเป็นเป็ดและเรือสำปั้น)

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ทุกๆ เข้า ชาวประมงจะทอดสะพานไม้กระดานแผ่นเดียวลงบนฝั่ง ฝูง
เปิดจะเดินเรียงแถวออกจากเรือลงว่ายน้ำ ไข่หาหอย ปู ปลา ริมฝั่งแม่น้ำ
เวลาเย็น ชาวประมงก็จะต้อนฝูงเปิดให้เดินเรียงแถวบนไม้กระดานแผ่นนั้น
ขึ้นเรือ เปิดทุกตัวรู้ว่า ถ้ามันขึ้นช้าและอยู่ท้ายแถว ก็จะถูกไม้เรียวของชาว
ประมงหวดกัน อย่างไรก็ตาม ไข่จะรีบร้อนเพียงใดก็ตาม กีบก็มักจะอยู่ท้าย
แถวทุกครั้ง และแน่ละ... มันต้องถูกไม้เรียวของชาวประมงหวดทุกวัน

(ทำมือเป็นเปิดและถูกไม้เรียวหวด)

วันหนึ่ง หลังจากที่เจ้าของปล่อยให้ฝูงเปิดหากินอยู่นั้น กีบก็ว่ายน้ำ
เล่นอย่างเพลิดเพลินจนพลัดหลงจากฝูง กลับเรือไม่ทัน ชาวประมงชัก
สะพานไม้ขึ้นเรือเรียบร้อยแล้ว มันจึงลอยคออยู่ในน้ำเพียงตัวเดียว

(ทำมือเป็นเปิดส่ายไปมา)

ตอนกลางคืนพระจันทร์เต็มดวง ลมหนาวพัดโชยมาเป็นระยะ กีบก็
กระโดดขึ้นฝั่งหลบอยู่ที่ไต้พุ่มไม้เตี้ยๆ มันได้ยินเสียงกรอบแกรบดังอยู่ใกล้ๆ
ครั้งเมื่อเหลียวไปดู มันเห็นงูตัวหนึ่งกำลังเลื้อยใกล้เข้ามา มันวิ่งหนีแทบไม่
คิดชีวิต เมื่องูเลื้อยผ่านไป มันจึงค่อยชุกตัวลงกับพื้นหญ้าใกล้พุ่มไม้นั้น

(ทำมือเป็นงูเลื้อยเข้าใกล้เปิด งูเลื้อยไล่เปิด เปิดวิ่งหนี)

กีบกีบคิดถึงพ่อแม่ พี่น้อง และเพื่อนๆ ของมัน แต่มันก็คิดว่ามัน
โตพอที่จะเผชิญอันตรายต่างๆ ด้วยตนเองได้แล้ว

เช้าวันรุ่งขึ้น แสงอาทิตย์ส่องกระทบกับพื้นน้ำเป็นประกาย ผีเสื้อบิน
โฉบไปมาบนกิ่งไม้ริมฝั่งแม่น้ำ คงจะสงสัยว่ามันหลงฝูงมาได้ยังไงกัน แต่
มันก็ไม่สนใจว่าผีเสื้อจะคิดอย่างไร

(ทำมือเป็นผีเสื้อ)

กีบกีบชะเง้อมองที่เรือสำปั้น ซึ่งเป็นบ้านของมัน แต่มันก็ยังไม่เห็น
แผ่นไม้กระดานทอดออกมาจากเรือ มันจึงว่ายน้ำไปไข่หาหอย ปู ปลา ตาม
ใจชอบ เสียงน้ำที่กระเพื่อมแรงผิดปกติ ทำให้มันตกใจร้องลั่น รีบว่ายน้ำเข้าฝั่ง
มันเห็นเด็กกลุ่มหนึ่ง ๔-๕ คน กำลังว่ายน้ำโยนลูกบอลเล่นกันอย่างสนุกสนาน

บังเอิญลูกบอลหล่นมาใกล้ตัวของมันพอดี มันตกใจเล็กน้อย มันเห็นหนูน้อยคนหนึ่งวิ่งเข้ามาเก็บลูกบอล และเห็นมันเข้าจึงตรงเข้ามาอุ้มมันไปพร้อมกับลูกบอล

(ทำมือเป็นเด็กและลูกบอล)

เมื่อหนูน้อยคืนลูกบอลให้เพื่อนๆ แล้ว ก็พากันก๊ีบขึ้นไปบนเรือสำเภา

(ทำมือเป็นเด็กอุ้มเปิด)

ซึ่งเล็กกว่าเรือลำที่ก๊ีบก๊ีบอาศัยอยู่ บนเรือลำนั้นวางสิ่งของต่างๆ ไว้อย่างระเกะระกะ ก๊ีบก๊ีบพยายามดันออกจากวงแขนของหนูน้อย พร้อมกับส่งเสียงร้องดังลั่น หนูน้อยพยายามปลอบด้วยการลูบหัวของก๊ีบก๊ีบและตบเบาๆ ที่บริเวณหลังของมัน ก๊ีบก๊ีบรู้ว่านี่เป็นวิธีแสดงความรักอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์

เมื่อก๊ีบก๊ีบสงบเสียงร้องลงได้ชั่วคราว หนูน้อยก็เอามันใส่ไว้ในส้อม พร้อมกับทักุสูกุจอหาข้าวสุกใส่น้ำมาให้ ก๊ีบก๊ีบกินด้วยความเอร็ดอร่อยเพราะหิว

(ทำมือเป็นส้อม)

แล้วหนูน้อยก็ออกไปเล่นกับเพื่อนๆ นอกเรือ ก๊ีบก๊ีบงีบหลับได้พักหนึ่งก็ต้องสะดุ้งตื่น มันได้ยินเสียงสุนัขเห่ากรรโชก พร้อมกับทำจุมุกพุดพิด เดินไปเดินมาอยู่นอกส้อม ก๊ีบก๊ีบตกใจกลัวร้องเสียงดังลั่น

เสียงร้องของก๊ีบก๊ีบ ทำให้หญิงสาวคนหนึ่งเดินตามเสียงสุนัขออกมาจากครัว แล้วหยุดอยู่ที่ส้อม มองดูก๊ีบก๊ีบด้วยความสงสัย มันได้ยินเสียงของหญิงสาวตะโกนเรียกหนูน้อย ชั่วครู่หนูน้อยก็ออกมาตั้งอยู่ข้างหน้า เปิดส้อมออกพร้อมกับนำอาหารมาเติมให้ ลูบหัวก๊ีบก๊ีบ มันรู้สึกอบอุ่นที่อยู่กับหนูน้อย

๒ วันต่อมา ก๊ีบก๊ีบเห็นชายแปลกหน้าขึ้นมาบนเรือ มันเห็นหนูน้อยโผล่ร่างเข้าไปหา ชายผู้นั้นอุ้มหนูน้อยชูขึ้น แล้วหญิงสาวก็ออกจากครัวตรงเข้ามาพูดคุยด้วย หนูน้อยชี้ให้เขาดูก๊ีบก๊ีบซึ่งถูกรออบอยู่ในส้อม เขาตรงมาที่ส้อม พร้อมกับกระซอกของก๊ีบก๊ีบออกจากส้อม หนูน้อยตรงเข้ามาพูดกับชายผู้นั้น ชั่วครู่เขาก็วางก๊ีบก๊ีบลงไว้ในส้อมเช่นเดิม

คืนวันนั้น ก๊ีบก๊ีบสะดุ้งตื่นเพราะมีมือเล็กๆ มาลูบหัวมันเบาๆ แล้วอุ้มเดินไปที่กาบเรือ หนูน้อยนั่นเองเขาค่อยๆ บรรจงหย่อนก๊ีบก๊ีบลงน้ำ ก๊ีบก๊ีบ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เป็นอิสระแล้ว ทันทีที่ร่างของมันกระทบกับพื้นผิวน้ำ ก็บีบก็รีบว่ายออกจากเรือสำปั้นอย่างรวดเร็ว

เช้าวันรุ่งขึ้น มันรีบว่ายไปที่เรือ ซึ่งเป็นบ้านของมัน เห็นไม้กระดานแผ่นนั้นทอดออกมาจากลำเรือ ฝูงเปิดกำลังเดินเรียงแถวลงแม่น้ำ ก็บีบก็บีบดีใจมาก มันรีบว่ายเข้าไปรวมกลุ่มพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนๆ ของมัน และแน่ละ แม้ว่าจะรีบเพียงใดก็ตาม มันก็ยังเป็นตัวสุดท้าย จึงถูกไม้เรียวของเจ้าของเรือหวดกันอยู่ดี

(ทำมือเป็นเปิดว่ายน้ำ)

กิจกรรม

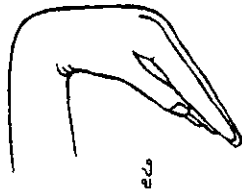
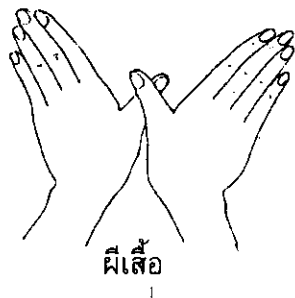
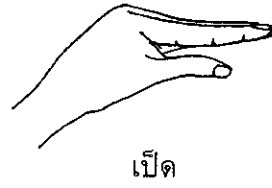
๑. อ่านเรื่องให้ตลอด
๒. ฝึกการใช้มือให้คล่อง
๓. ใช้มือทั้งสองข้างขวา ถ้าตัวละคร ๒ ตัว สนทนากัน
๔. ตัวละครตัวใดพูด ตัวนั้นต้องขยับแสดงท่าทาง
๕. ตาของผู้แสดงหันมองมือที่แสดงและผู้ฟังสลับกันไป

กิจกรรมหลังการเล่า

๑. ให้เด็กลองออกมาเล่าตอนหนึ่งตอนใดของนิทานเรื่องนี้โดยใช้มือประกอบ
๒. ให้เด็กใช้มือเล่านิทานเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่ตนชอบ
๓. จัดแสดงหนังสือสารคดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาของเปิด
๔. ให้เด็กอ่านนิทานที่มีตัวละครเอกเป็นเปิด เช่น เรื่องลูกเปิดซีไทร์ของ ฮานส์ คริสเตียน แอนเดอร์สัน
๕. ให้เด็กสมมติตนเองเป็นก๊อบก๊อบ แล้วออกมาแสดงความรู้สึกตอนที่ก๊อบก๊อบได้รับอิสรภาพ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การใช้นิ้วมือประดิษฐ์เป็นตัวละคร
จากเรื่อง เปิดน้อยผจญภัย

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เทคนิคการเล่านิทานที่ได้เสนอไปแล้วข้างต้น จะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น วัยของผู้ฟัง การเลือกรูปแบบของการเล่าที่เหมาะสม การเตรียมฝึกซ้อมให้คล่องแคล่วก่อนการเล่า ความมั่นใจของผู้เล่า จุดประสงค์การเล่า รวมไปถึงการได้รับความร่วมมือจากผู้ฟังในการร่วมทำกิจกรรมภายหลังและก่อนการเล่า การใช้เทคนิคและเรื่องที่เหมาะสมในการเล่านิทานประกอบกับการทำกิจกรรมหลังการเล่านั้น นอกจากจะช่วยให้เด็กผู้ฟังสนุกสนานแล้ว ยังเป็นการเร้าความสนใจในการนำไปสู่การอ่านในชีวิตประจำวันต่อไป

การสนทนาเรื่องหนังสือ

คุณหญิงแมนมาส ชาลิต

๑. การสนทนาเรื่องหนังสือคืออะไร

การสนทนาเรื่องหนังสือเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหนึ่ง สร้างขึ้นบนพื้นฐานพฤติกรรมของคนเราที่ชอบเล่ากันถึงภาพยนตร์ที่ตนดูแล้วชอบหรือหนังสือที่อ่านแล้วจับใจ ในการสนทนากันในชีวิตประจำวันนั้น ส่วนใหญ่ก็จะพูดกันเฉพาะเรื่องหรือตัวละครที่ตนชอบหรือไม่ชอบ ถ้าเป็นหนังสือสารคดีหรือหนังสือวิชาการ อาจมีการกล่าวถึงความถูกต้องและเชื่อถือได้ของหนังสือนั้นๆ ประโยชน์ที่ตนได้รับจากหนังสือนั้นๆ แล้วแต่พื้นฐานความรู้และความต้องการของผู้อ่าน การสนทนาในชีวิตประจำวันแบบนี้ก็เป็นการประเทืองปัญญา และเป็นทางกระตุ้นกันและกันให้เกิดความอยากอ่าน หรืออ่านแล้วก็อยากอ่านทบทวนอีกครั้ง เป็นพฤติกรรมซึ่งควรช่วยกันส่งเสริมให้มีขึ้น

การสนทนาเรื่องหนังสือที่จัดเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนั้น จะมีกระบวนการอันเป็นระบบ ซึ่งนอกจากจะให้การสนทนานั้นเป็นเครื่องประเทืองปัญญาในชีวิตประจำวันแล้ว ยังช่วยพัฒนาการอ่านไปสู่ระดับวิเคราะห์วิจารณ์ และสังเคราะห์อีกด้วย ผู้สนทนาจะเป็นผู้ซึ่งมีพัฒนาการในการอ่านมากแล้ว ผู้ฟังการสนทนาและบางคนที่ร่วมสนทนาซึ่งอาจยังไม่พัฒนาการอ่านของตนไปได้มากนัก ก็จะได้ประโยชน์จากการฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือนั้นๆ จากผู้อ่านที่มีการอ่านพัฒนาไปมากแล้ว

การสนทนาเป็นกิจกรรมที่มีผู้ร่วมมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป อาจเป็นวงสนทนาของกลุ่มคน ๔-๕ คน สนทนากันภายในกลุ่ม ไม่มีผู้อื่นเป็นคนฟังหรืออาจเป็นการสนทนาซึ่งจัดขึ้นให้คนกลุ่มใหญ่ฟัง คนฟังที่สนใจอาจซักถามออกความคิดเห็น เข้าร่วมวงสนทนาด้วยก็ได้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒๒๑

๒๒๒

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒. การเลือกหนังสือเพื่อสนทนา

หนังสือที่จะเลือกมาเป็นเรื่องสนทนานั้น ควรเป็นหนังสือที่มีข้อที่นำเสนอใจหลายประการ ได้รับความสนใจของคนหลายกลุ่มซึ่งอาจมีความต้องการที่ไม่สอดคล้องกัน เป็นเรื่องที่สามารถวิเคราะห์ได้หลายแง่หลายมุม ทำหายความคิดของคนทั่วไป ซึ่งให้เห็นความจริงบางประการที่สังคมมักซ่อนเร้นหรือมองไม่เห็น ให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีความคิดความรู้แปลกใหม่ที่ไม่เคยมีหนังสือเล่มใดกล่าวถึงมาก่อน มีวิธีการเขียนที่ชวนให้อ่าน ใช้ถ้อยคำสำนวนที่สละสลวย แสดงความชัดเจน นับเป็นหนังสือที่มีคุณภาพ ให้ประโยชน์แก่ผู้อ่าน อ่านแล้วได้รับทั้งสาระและความบันเทิง

หนังสือซึ่งมีการกล่าวถึงหรือมีการประชาสัมพันธ์เนื่องจากได้รับรางวัลจะเป็นหนังสือซึ่งคนทั่วไปหรือคนกลุ่มหนึ่งสนใจอยู่แล้ว หากจะนำมาเป็นเรื่องของการสนทนาจึงมีผู้อยากฟังเรื่องราวเกี่ยวกับหนังสือนั้น

หนังสือที่นำมาสนทนา จะเป็นหนังสือร่วมสมัยเพิ่งพิมพ์ออกจำหน่ายหรือเป็นหนังสือตีที่แต่งไว้นานแล้วก็ได้ แล้วแต่ความสำคัญและความน่าสนใจของหนังสือ ข้อสำคัญ ต้องให้แน่ใจว่ามีหนังสือนั้นๆ อยู่ในห้องสมุดที่ผู้ฟังอาจจะขอยืมได้ หรือมีจำหน่ายในร้านขายหนังสือ ผู้ฟังที่สนใจอยากอ่านจะได้ซื้อไปอ่าน

๓. การกำหนดผู้นำสนทนา

ผู้ที่จะเป็นผู้นำสนทนาต้องเป็นนักอ่านที่มีพัฒนาการการอ่านมาแล้ว อาจเป็นนักวิชาการ ครู อาจารย์ บรรณารักษ์ ผู้ปกครอง ที่ยินดีอ่านหนังสือเล่มที่เลือกไว้ ผู้ที่จะเชิญมาเข้าร่วมสนทนาอาจเป็นผู้เลือกหนังสือให้ก็ได้

เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นหลายประการจากผู้มีประสบการณ์ พื้นความรู้ และความสนใจแตกต่างกัน กลุ่มผู้นำสนทนาควรมีอย่างน้อย ๔-๕ คน ที่ได้อ่านหนังสือเล่มเดียวกัน ให้มีคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการสนทนา คอยซักถามประเด็นต่างๆ จากผู้ร่วมวงสนทนาแต่ละคน เพื่อมาประมวลเป็นความคิดเห็นทั้งหมดเกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นๆ

ในกรณีที่ประสงค์จะจัดการสนทนาให้ผู้อื่นฟังด้วย เป็นการจูงใจให้เกิดความอยากอ่านหนังสือเล่มนั้น และอยากอ่านเรื่องอื่นๆ ต่อไป ให้รู้จักวิธีอ่านหนังสือโดยลึกซึ้ง และอยากเข้าร่วมวงสนทนาด้วย กลุ่มผู้สนทนาดังกล่าวในข้อความข้างต้นจะเป็น **ผู้นำการสนทนา** ของกลุ่ม คนหนึ่งในกลุ่มเป็น **ผู้ดำเนินการสนทนา**

๔. การเตรียมตัวสนทนา

บุคคลที่เป็นผู้นำการสนทนาจะต้องอ่านหนังสือเล่มที่จะสนทนาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ตั้งแต่เจตนาารมณ์ของผู้เขียนเค้าโครงเรื่อง แก่นของเรื่อง วิธีเสนอเรื่อง สำนวนภาษา ข้อความที่ประทับใจ ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ ถ้าเป็นนวนิยาย ก็อาจวิเคราะห์ลักษณะนิสัยตัวละคร แรงคิดของผู้เขียนโครงเรื่อง การสร้างเรื่อง เหตุการณ์ที่เป็นไปได้และไม่ควรเป็นไปได้อ ความสมจริง ศิลปะการเขียน อิทธิพลที่อาจมีแก่ผู้อ่าน ฯลฯ

อ่านแล้วบันทึกข้อมูลและข้อคิดเห็นลงในบัตรบันทึก (บัตรกระดาษแข็งขนาด ๕ × ๘ นิ้ว) หรือกระดาษบันทึก บัตรบันทึกเก็บได้ง่ายและนำมาใช้ได้สะดวก สิ่งที่ควรบันทึก ได้แก่ ก) ข้อมูล ทางบรรณานุกรมของหนังสือ ข) เรื่องย่อ ค) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความในหนังสือ ง) ศิลปะการเขียน สำนวนภาษา จ) ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ น่าสนใจ ฉ) ตัวละคร และเค้าโครงเรื่อง (สำหรับนวนิยาย) ช) แก่นของเรื่อง ความหมายที่แฝงไว้ในหนังสือ ซ) ข้อความที่ประทับใจระบุหน้าหนังสือที่ข้อความนั้นปรากฏ ฌ) ประโยชน์ที่จะได้จากการอ่าน ญ) หนังสืออื่นๆ ซึ่งมีเรื่องราวคล้ายคลึงกัน ต่อเนื่องกัน หรือมีความเห็นขัดแย้งกับหนังสือที่นำมาสนทนา

หนังสือที่จะนำมาสนทนานั้น อาจเป็นหนังสือเล่มเดียวหรือหลายเล่มในเรื่องเดียวกัน มีแก่นของเรื่องคล้ายคลึงกันก็ได้

๕. การกำหนดหัวข้อสนทนา

ผู้นำการสนทนา (รวมทั้งผู้ที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา) จะหารือกันเพื่อกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะสนทนา และแบ่งหน้าที่กันว่าคนใดจะกล่าวเน้น

หนักในแง่ใด การแบ่งหน้าที่นั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจและความถนัดของผู้นำเสนอ
สนทนาแต่ละคน เช่น ในการสนทนาเกี่ยวกับหนังสือนวนิยาย ผู้นำสนทนา
คนหนึ่งอาจถนัดในศิลปะการแต่งนวนิยาย ก็จะได้รับหน้าที่กล่าวถึงหนังสือเล่ม
นั้นในแง่ศิลปะการแต่งนวนิยาย ผู้นำสนทนาที่เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจอาจ
รับหน้าที่วิเคราะห์นิยายเล่มนั้นในแง่เศรษฐกิจ เป็นต้น

กำหนดหัวข้อที่จะสนทนางั้นนั้น ควรครอบคลุมหัวข้อทั้งหมดที่
เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มนั้นๆ เช่น นวนิยายควรมีหัวข้อเกี่ยวกับศิลปะการ
เขียนนวนิยาย แก่นของเรื่อง โครงเรื่องตัวละคร ข้อคิดเห็นของผู้แต่ง เรื่อง
ย่อๆ ข้อดีข้อเสีย ประโยชน์ที่จะได้รับ อิทธิพลแก่ผู้อ่าน ฯลฯ ในบางกรณี
อาจต้องการเน้นในบางด้าน อาทิ ข้อคิดเห็นทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้แต่ง
ความสามารถในการสร้างตัวละครของผู้แต่ง การที่จะเน้นในเรื่องใดนั้น ขึ้น
อยู่กับลักษณะพิเศษที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนั้น และขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้
และความสนใจของกลุ่มผู้ฟัง เช่น จารีกของพ่อขุนรามคำแหง เคยเป็นเรื่อง
สนทนาในกลุ่มนักกฎหมายและนักการปกครอง เน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพที่
พ่อขุนรามคำแหงพระราชทานแก่ทวยราษฎร์ ดังปรากฏข้อความในจารึกหลัก
นั้น เป็นต้น

ควรมีการพบปะหารือและตกลงในหัวข้อการสนทนา ตลอดจนแบ่ง
หน้าที่ก่อนเวลาสนทนาพอสมควร เพื่อให้ผู้นำสนทนาแต่ละคนมีเวลาเตรียม
ตัว คือ อ่านเรื่องนั้นๆ ในแง่มุมที่ตนได้รับมอบหมายอีกครั้ง ทำบันทึกจดข้อ
ความที่น่าสนใจ เลือกเนื้อหาที่จะพูดตามความสำคัญและให้พอเหมาะกับ
เวลาที่กำหนดให้ ต้องระวังไม่ให้เกิดเวลากำหนด เพราะจะกระทบกระเทือน
กำหนดเวลาของผู้สนทนาคนอื่น ต้องรักษามารยาทในเรื่องนี้

ในการสนทนา ควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าฟังได้ซักถามหรือแสดงข้อคิด
เห็นด้วย จึงควรกำหนดหัวข้อไว้เผื่อ หากผู้ฟังถามและแสดงข้อคิดในหัวข้อที่
ไม่ได้กำหนดว่าจะสนทนา ผู้นำสนทนาจึงควรจะสามารถตอบคำถามหรือชี้แจง
ได้

๖. การกำหนดเวลาสนทนา

การพูดคุยกันเรื่องหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งระหว่างครอบครัวและเพื่อนฝูงนั้น ไม่มีเวลากำหนด ไม่มีหัวข้อตายตัว อาจถกเถียงกันไปจนกว่าจะหาทางยุติได้ หรือต่างฝ่ายเหนื่อยอ่อนเลิกพูดไปเองโดยธรรมชาติ แต่ในการสนทนาที่เป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน แม้ว่าจะพยายามสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองคล้ายในวงสนทนาการหว่างเพื่อนฝูง ก็จำเป็นต้องมีกรอบและขอบเขต เช่น การกำหนดหัวข้อสนทนาดังกล่าวในข้อ ๕ ระยะเวลาของการสนทนาจึงเช่นเดียวกัน ตามที่ปฏิบัติกันทั่วไปในการบรรยาย อภิปราย กำหนดเวลาจะอยู่ระหว่าง ๑-๒ ชั่วโมง ให้ผู้ฟังมีเวลาซักถามหรือเสนอข้อคิดเห็นประมาณ ๓๐ นาที การสนทนาจึงเช่นเดียวกัน กำหนดเวลาสำหรับผู้สนทนาควรอยู่ระหว่าง ๑-๒ ชั่วโมง

การกำหนดเวลาสำหรับผู้สนทนาแต่ละคนนั้น ถ้าเป็นเวลาสนทนา ๑ ชั่วโมง ผู้นำสนทนามี ๕ คน รวมทั้งผู้ดำเนินการสนทนา ผู้นำสนทนาแต่ละคนจะมีเวลาคนละ ๑๐ นาที ในรอบแรก คนละ ๕ นาที ในรอบที่สองเวลาที่เกินไปบ้าง รวมทั้งเวลาของผู้ดำเนินการสนทนา จะอยู่ในกรอบ ๓๐ นาที ถ้าเป็นเวลา ๒ ชั่วโมง ก็เพิ่มเวลาสำหรับแต่ละคนให้เป็นสองเท่า ทั้งนี้โดยประมาณ ผู้ดำเนินการสนทนาต้องใช้ดุลยพินิจว่าควรให้เวลาผู้สนทนาคนละเท่าไร ตนเองจะใช้เวลาเท่าไรจะมีเวลาสำหรับผู้ฟังซักถามและเสนอข้อคิดเห็นสักเท่าไร โดยทั่วไป คนไทยไม่ค่อยซักถามและเสนอข้อคิดเห็นแต่อาจมีบางรายซึ่งขงพูดและใช้เวลาเกินกำหนด ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องพยายามรักษาเวลาโดยนิมนวล

๗. หน้าที่ของผู้ดำเนินการสนทนา

ผู้ดำเนินการสนทนามีหน้าที่อย่างเดียวกับผู้ดำเนินการอภิปราย คือ จะต้องเป็นผู้คิดหัวข้อการสนทনার่วมกับผู้นำสนทนา บางครั้งอาจคิดริเริ่มเองแล้วหาหรือผู้ร่วมสนทนา ทาบตามผู้นำสนทนาให้พูดในหัวข้อนั้นๆ กำหนดเวลาและกำหนดลำดับของการสนทนาของแต่ละคนและแจ้งให้ทราบ ทั้งนี้ต้องดำเนินการก่อนการสนทนา

เมื่อเริ่มการสนทนา ผู้ดำเนินการต้องอธิบายให้ผู้ฟังทราบถึงหัวข้อการสนทนาพอเป็นสังเขป อาจชี้แจงเหตุผลว่าทำไมจึงเลือกหนังสือเรื่องนั้นเป็นหัวข้อการสนทนา ในลำดับต่อไปก็แนะนำผู้นำสนทนาโดยสังเขป (ผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้สนทนาไว้ก่อนแล้ว) ไม่ควรใช้เวลามากเกินไปในการแนะนำ พยายามใช้ข้อมูลที่เป็นจุดเด่นที่สุดของผู้สนทนาแต่ละคน โดยปกติ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำสนทนาจึงจะมีวุฒิการศึกษา หน้าที่การทำงาน ผลงานทางวิชาการโดยย่อ หนังสือที่แต่ง

ในลำดับต่อไป ผู้ดำเนินการสนทนาจึงจะเชิญผู้นำสนทนาให้พูดทีละคนตามลำดับที่กำหนดไว้ เมื่อแต่ละคนพูดจบแล้ว ผู้ดำเนินการอาจสรุปถ้าเห็นว่าจำเป็น แต่ไม่สรุปก็ได้ ถ้าผู้นำสนทนากล่าวโดยแจ่มแจ้งและตามลำดับที่ควร เน้นจุดที่ควรเน้น และได้สรุปแล้วในตอนท้ายของการพูด

เมื่อผู้นำสนทนาทุกคนกล่าวจบแล้ว ผู้ดำเนินการจะสรุปประมวลข้อคิดเห็นของทุกคน หลังจากนั้นก็เปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามและเสนอข้อคิดเห็นของตน การซักถามในที่ประชุมนั้นควรจัดไมโครโฟนไว้ใกล้ผู้ฟัง เพื่อการบันทึก ควรขอให้ผู้ฟังที่จะพูดบอกชื่อตนเองด้วย โดยทั่วไปแล้ว ผู้ฟังไม่ค่อยพูด แต่จะยินดีเขียนข้อความลงใส่แผ่นกระดาษส่งขึ้นมาให้ผู้ดำเนินการอ่าน หรือส่งให้แก่ผู้นำสนทนาที่ผู้ฟังตั้งใจขอคำตอบ ผู้จัดการสนทนาจึงควรเตรียมแผ่นกระดาษไว้แจกแก่ผู้ฟังและเตรียมเจ้าหน้าที่ไว้รับกระดาษคำถามจากผู้ฟังด้วย

ความลำบากใจซึ่งเกิดขึ้นบ่อยๆ แก่ผู้ดำเนินการสนทนา คือ ผู้นำสนทนาไม่รักษาเวลา ในการป้องกัน ควรบอกล่วงหน้าให้ทราบระยะเวลาที่กำหนดให้ ก่อนจะพูดกับบอกอีกครั้ง ถ้าผู้นำสนทนามีพฤติกรรมเป็นที่ปรากฏหลายครั้งแล้วว่าไม่รักษาเวลาก็อาจไม่เชิญในครั้งต่อไป หรืออาจเชิญได้เมื่อเห็นว่าไม่มีผู้อื่นจะแทนได้ การเกินเวลาอนุโลมได้บ้าง แต่ไม่ควรเกิน ๑ ใน ๔ ของเวลาที่กำหนดให้ เมื่อผู้นำสนทนาพูดเกินเวลาแล้ว ผู้ดำเนินการอาจเขียนเตือนในแผ่นกระดาษส่งไปให้ การพยายามให้ผู้พูดรักษาเวลานั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ผู้ดำเนินการต้องใช้ไหวพริบ ความอดทน และรักษามารยาทในขณะเดียวกัน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เมื่อการสนทนาตลอดจนการซักถามและแสดงข้อคิดเห็นจากผู้ฟังจบลงแล้ว (ภายในเวลากำหนด) ผู้ดำเนินการสนทนาควรปิดรายการด้วยการเชิญชวนให้อ่านหนังสือที่เป็นหัวข้อสนทนาให้ฟัง และบอกว่ายืมอ่านได้ที่ไหน ยังมีจำหน่ายหรือไม่ หลังจากพูดก็ต้องกล่าวขอบคุณผู้นำสนทนาและขอบคุณผู้ฟัง

๘. การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม

เป็นการปฏิบัติโดยทั่วไปในการบรรยายหรืออภิปรายที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามหรือแสดงข้อคิดเห็น การสนทนาเรื่องหนังสือก็เป็นเช่นเดียวกัน ในการกำหนดเวลาต้องกำหนดเวลาไว้สำหรับผู้ฟัง และอาจต้องกำหนดเรื่องเพื่อไว้ด้วยในกรณีที่ไม่มี การซักถามหรือออกความคิดเห็น

๙. อุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดการสนทนา

การสนทนาเรื่องหนังสือเป็นการชักชวนให้อ่านหนังสือ จะเป็นการอ่านหนังสือเล่มที่เป็นหัวข้อการสนทนา หนังสือที่มีหัวข้อคล้ายคลึงกัน หรือหนังสือต่างๆ ไปก็ได้ นอกจากการพูดบรรยายแล้ว จำเป็นต้องให้ผู้ฟังได้เห็น และได้ทราบข้อมูลทางบรรณานุกรม ตลอดจนแหล่งที่จะซื้อหรือยืมได้ ดังนั้นควรจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือที่กล่าวถึง ให้ข้อมูลดังกล่าวพร้อมด้วยเรื่องย่อหรือบรรณนิทัศน์แจกแก่ผู้ฟัง จัดแสดงหนังสือไว้ให้เห็น ในกรณีที่จำเป็นต้องอ้างถึงภาพหรือแผนภูมิในหนังสือ ควรถ่ายทำภาพนิ่งหรือเขียนลงบนแผ่นใสฉายให้ดูด้วย

การแนะนำหนังสือ

รสา วงศ์ยังอยู่

การแนะนำหนังสือเป็นวิธีการชักชวนหรือเร้าใจให้ผู้ฟังสนใจในการอ่านวิธีหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการเล่าเรื่องจากหนังสือเล็กน้อย ผู้แนะนำไม่ต้องเล่าเรื่องโดยละเอียดนัก เพียงบอกเรื่องย่อๆ พอเป็นสังเขป เน้นการวิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่อง และประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับ แนะนำให้เหมาะสมกับวัย ระดับการศึกษา และพื้นฐานความรู้ของผู้ฟังด้วย อาจแนะนำได้ทั้งทางวาจา หรืออาจจะเขียนปิดประกาศ ส่งไปพิมพ์ในวารสารต่างๆ หรือจะจัดนิทรรศการหนังสือด้วยก็ได้

๑. การเลือกหนังสือที่จะแนะนำ ควรเน้นหนังสือ ดังนี้

- ประเภทที่คนสนใจและเป็นประโยชน์ในกลุ่ม
- ประเภทวิชาการที่ใช้สอนในหลักสูตร
- ประเภทหนังสืออ้างอิง
- ประเภทหนังสือที่เป็นชุด เช่น ชุดวัฒนธรรมประเพณี ท่องเที่ยว
เดินทาง วรรณคดีสมัยต่างๆ ชีวประวัติบุคคล ชุดการเล่น ฯลฯ
- หนังสือสารคดี
- หนังสือนวนิยาย
- หนังสือสำหรับเด็ก
- หนังสืออ่านประกอบ
- หนังสือดีแต่มีผู้นิยมอ่านน้อย
- หนังสือใหม่
- หนังสือที่คณะกรรมการประกวดประจำปี

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒. ระยะเวลา

ประมาณ ๑๕-๓๐-๔๕ นาที แล้วแต่จำนวนเล่ม และกลุ่มผู้ฟังตามกลุ่มเป้าหมาย

๓. การเตรียมตัวแนะนำ

- ๓.๑ อ่านหนังสือที่จะแนะนำอย่างละเอียด
- ๓.๒ บันทึกลงในแบบบันทึกการอ่าน ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังปรากฏในเรื่องการเสนอหนังสือ
- ๓.๓ ประสานงานกันระหว่างบรรณารักษ์ ครู อาจารย์ที่สอนวิชาการ ชมรมหรือชุมนุมต่างๆ เพื่อทราบความต้องการหนังสือที่จะเสนอแนะ
- ๓.๔ ศึกษาจากการวิจารณ์หนังสือที่มีผู้อื่นวิจารณ์ไว้ พร้อมกับการวิเคราะห์วิจารณ์ของตนเอง

๔. วิธีแนะนำ

- ๔.๑ ทำทางที่แสดงความมั่นใจในการแนะนำ แสดงว่าเตรียมตัวมาแล้ว
- ๔.๒ นำหนังสือที่จะแนะนำมาแสดงด้วย
- ๔.๓ แนะนำให้เหมาะสมแก่วัย
- ๔.๔ ให้ข้อมูลทางบรรณานุกรมแจ่มแจ้ง
- ๔.๕ ไม่ต้องแนะนำรายละเอียดมากเกินไป เน้นตอนสำคัญๆ ตอนที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้และวิธีใช้
- ๔.๖ แนะนำส่วนต่างๆ ที่สำคัญของหนังสือ เช่น ภาพ แผนที่ กราฟ บรรณานุกรม ดรรชนี ถ้ามี
- ๔.๗ เสียงดังฟังชัดเจนนทั้งกลุ่ม ออกเสียงให้ถูกอักขรวิธี
- ๔.๘ ให้แง่คิดที่เป็นประโยชน์
- ๔.๙ ไม่แนะนำซ้ำซาก ไม่ใช่คำ เอ้อ อ้า จนเป็นที่น่ารำคาญ
- ๔.๑๐ ถ้าเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเดียวกันหรือเป็นชุด ให้แนะนำทีละเล่ม

ในการแนะนำหนังสือนี้ ตามที่กล่าวมาแล้วเป็นวิธีพูด แต่อาจจะใช้วิธีเขียนแนะนำก็ได้โดยถือหลักเกณฑ์เดียวกัน หรือจะใช้วิธีจัดนิทรรศการก็ได้ ซึ่งควรทำเป็นแผนงานไว้ เพราะอาจจัดได้ตลอดปี

๕. การประชาสัมพันธ์

เป็นสิ่งที่จำเป็น ระบุวัน เวลา สถานที่ เรื่องที่จะแนะนำทางวาจา และการจัดนิทรรศการ ประกาศให้ผู้ฟังและผู้ชมทราบเป็นการล่วงหน้า เพื่อกระตุ้นความสนใจ

หนังสือที่แนะนำเหล่านี้ ต้องจัดเตรียมพร้อมไว้เพื่อบริการเสมอ อาจติดตามผลได้จากการสังเกตผู้อ่านที่มาใช้บริการเพิ่มขึ้น และอาจจะให้กรอกแบบสอบถามเพื่อนำมาประเมิน แก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาบุคคลให้ก้าวหน้าและมีโอกาสศึกษาไว้จนตลอดชีวิต

การเล่าเรื่องจากหนังสือ

รสา วงศ์ยังอยู่

การเล่าเรื่องจากหนังสือ หมายถึง การนำหนังสือมาพูดให้ผู้ฟังเกิดความสนใจ โดยเลือกจุดเด่นๆ ของหนังสือมาเล่า พร้อมทั้งแสดงรูปเล่มหนังสือนั้นๆ ให้อู้อวย นับเป็นวิธีเชิญชวนให้สนใจเพื่ออยากอ่านเองต่อไป แตกต่างกับการเล่านิทาน เพราะไม่จำเป็นต้องเล่าจนจบทั้งเรื่อง และแตกต่างจากการแนะนำหนังสือ เพราะการแนะนำหนังสือเป็นการแนะนำการอ่านวิธีหนึ่งเท่านั้น

๑. ผู้เล่า

ต้องเป็นผู้ที่อ่านมาก มีความรอบรู้เกี่ยวกับเรื่องหนังสือและความรู้ด้านอื่นๆ ซึ่งจำเป็นในการทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้มาก ต้องเป็นผู้พูดที่ดี มีศิลปะในการพูด เพราะต้องใช้วิธีพูดเป็นการสื่อสารกับผู้ฟัง มีความมั่นใจในเรื่องที่เล่า

ต้องรู้จักจดบันทึกเรื่องราวที่จะนำไปเล่า ว่าตอนใดสมควรเล่า แล้วจดบันทึกเรียงลำดับไว้ใช้ เช่น สำนักนวนิยายที่ดี หรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจ เป็นต้น

๒. ประเภทของหนังสือที่จะเล่า

สารคดี คือ หนังสือที่มุ่งให้สาระแก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ แต่ใช้วิธีเขียนที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านด้วย หนังสือในกลุ่มนี้อาจแบ่งออกได้หลายประเภท ได้แก่ สารคดีทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญ การท่องเที่ยวเดินทาง ความรู้รอบตัว เช่น เรื่อง 'สัตว์ทะเล' ของ สิริินทร์ ชวงโชติ 'บันทึกความเป็นมาของสวนโมกขพลาราม' ของ ละเอียด พิลาน้อย 'ไปเยี่ยมอำมาตย์เมืองจีน' ของ ไมตรี ลิ้มพิชาติ เป็นต้น

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

นวนิยาย คือ หนังสือที่เล่าเรื่องแบบใหม่ มีผู้แต่งขึ้นใหม่ มิใช่ขยาย เล่าสืบต่อกันมา ผู้อ่านจะได้ทั้งความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และประโยชน์ ไปด้วยในตัว นวนิยายมีเนื้อหาหลายอย่างซึ่งใช้เป็นการกำหนดประเภท ได้แก่ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ อิงวิทยาศาสตร์ อิงวรรณคดี นวนิยายสืบสวน สอบสวน นวนิยายกึ่งนิยายวิทยาศาสตร์ นวนิยายการเมือง นวนิยายที่มีอยู่ในเมืองไทย ขณะนี้ มีทั้งนวนิยายไทยและนวนิยายต่างประเทศที่แปลเป็นไทย เช่น ‘ปูน ปิดทอง’ ของ กฤษณา อโศกสิน ‘วิมานลอย’ แปลโดย รอย โรจนานนท์

เรื่องสั้น นับว่าเป็นนวนิยายขนาดสั้น แต่ต่างกันที่ความยาวของเรื่อง จุดเด่นของเรื่องจะมีจุดเดียว เหตุการณ์เดียวจบในตัว เช่น เรื่อง ‘ร้อยพ่อ’ แปลโดย กิติมา อมรทัต

หนังสือใหม่ ที่ได้รับเป็นคราวๆ และหนังสือคณะกรรมการประกวดในแต่ละ ปี ซึ่งมีหลายประเภท

๓. กำหนดเวลาเล่า

พิจารณาจากผู้ฟัง ซึ่งอยู่ในวัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ พร้อมทั้งจำนวนหนังสือที่จะเล่าแต่ละครั้ง ซึ่งอาจเป็น ๑๕ ๓๐ ๔๕ หรือ ๖๐ นาที

๔. จำนวนหนังสือ

อาจเป็น ๑ เล่ม หรือหลายเล่มในเรื่องเดียวกัน เช่น เล่มหนึ่ง เล่มสอง

๕. การเลือกหนังสือ

๕.๑ พิจารณาจากผู้ฟังตามวัย เพศ และพื้นความรู้ ทั้งนี้เพราะผู้ ฟังมีความแตกต่างในด้านสมอง หู และสายตา (ดูสิ่งประกอบการเล่า) ตลอดจน ความเข้าใจ ความรู้สึก การคิดถึง เหตุผล ความคิดรวบยอด และความ สามารถทางภาษา

๕.๒ ความสนใจของเด็กในวัยต่าง ๆ

ก่อนอายุ ๕ ปี ชอบเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้นบ่อยๆ เรื่องสัตว์ ธรรมชาติ โคลงกลอน การ์ตูน

อายุ ๖ - ๘ ปี ชอบเรื่องผจญภัย ลึกลับ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์

อายุ ๘ - ๑๑ ปี ชอบเรื่องผจญภัย ลึกลับ เรื่องจริง เรื่องนำพิศวง เรื่องความกล้าหาญ ชีวิตประวัติบุคคล เรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ สังคม งานอดิเรก และเรื่องตลกขบขัน

ความสนใจของเด็กวัยรุ่น

อายุ ๑๒ - ๑๓ ปี ชอบเรื่องกีฬา ศาสนา เรื่องเพื่อน

อายุ ๑๔ - ๑๖ ปี ชอบอ่านชีวประวัติบุคคล ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเดินทาง การกีฬา เรื่องเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ การทดลอง งานอดิเรก หนังสือวิชาการ นวนิยาย และเรื่องขบขัน

อายุ ๑๖ - ๑๗ ปี มีความต้องการ ความสนใจ และรสนิยมเป็นของตนเอง อ่านหนังสือเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

หมายเหตุ ควรพิจารณาเลือกหนังสือจาก ‘บรรณนิทัศน์สังเขป’ หนังสือเสริมประสบการณ์ ในระดับประถมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๒๗) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และหนังสือ ‘รายชื่อและบรรณนิทัศน์สำหรับเด็ก’ (พิมพ์ครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓) ของ นิสิต ชูโต และผู้อื่น และคู่มือการเลือกหนังสืออื่นๆ ตามที่เห็นสมควร เมื่อต้องการทราบนามของนักประพันธ์ที่ใช้นามแฝง ดูได้จากหนังสือ ‘นามแฝง นามประพันธ์’ ของหอสมุดแห่งชาติ และประวัติของนักเขียน ดูได้จาก ‘ประวัตินักเขียนไทย’ ของกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ‘นักเขียนหนังสือสำหรับเด็ก’ ของวรรณิ ศิริสุนทร และเล่มอื่นๆ ที่เหมาะสม วารสารบางเล่ม เช่น ดิจัน ลลนา จะลงบทสัมภาษณ์นักเขียนที่มีชื่อเสียง ฯลฯ

สำหรับผู้ใหญ่ที่เรียนในโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ นั้น ผู้ใหญ่ที่อ่านอยู่ในระดับพัฒนาแล้วจะเข้าใจเรื่องกับสิ่งที่อ่าน จะรู้จักขยายความคิด การอ่านจะสร้างนิสัยในการอ่าน พร้อมทั้งอ่านได้รวดเร็วขึ้น

๕.๓ เลือกเรื่องให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย ความต้องการและความสนใจของผู้ฟังในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้สมบูรณ์ขึ้นและเพื่อพัฒนาการอ่านด้วย

๕.๔ การเตรียมตัวเล่า

- ๕.๔.๑ ผู้เล่าจะต้องอ่านหนังสือที่จะนำไปเล่าโดยละเอียดทุกเล่ม
- ๕.๔.๒ ทำบันทึกเรื่องที่จะเล่าไว้ เรียบเรียงข้อความด้วยถ้อยคำสำนวนสละสลวย เพื่อเตือนความจำ จัดลำดับเรื่องที่จะเล่าอย่าให้สับสน ถ้าหากจะยกข้อความจากหนังสือประกอบการเล่า คั่นตอนที่ต้องการจะเน้นหรืออ่านให้ฟังไว้ให้เปิดอ่านได้ทันที
- ๕.๔.๓ อาจมีอุปกรณ์ใดๆ ที่จะใช้ประกอบการเล่า เช่น ภาพแผนที่ ฯลฯ ก็จัดเตรียมลำดับไว้ให้สะดวกในการใช้
- ๕.๔.๔ ฝึกซ้อมให้คล่องแคล่ว เพื่อความถูกต้องและมั่นใจ ปัจจุบันมีเครื่องบันทึกเสียง อาจใช้เป็นเครื่องทดลองแก้ไขก่อนการเล่าจริง

๖. การประชาสัมพันธ์

เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมนี้ก่อนล่วงหน้าประมาณ ๑ สัปดาห์

๗. วิธีเล่า

๗.๑ ทำที่การปรับตัว มีความพร้อมที่จะสื่อสารกับผู้ฟัง คือ เตรียมกาย เตรียมใจ เตรียมเรื่องไว้เรียบร้อยแล้ว มีความคล่องแคล่ว สามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศต่างๆ ไปได้ วางตัวธรรมดา ยิ้มแย้มแจ่มใส

๗.๒ ขึ้นอารมณ์บทดี อาจนำเรื่องที่คุณฟังรู้เรื่องดีหรือสนใจ หรือเหตุการณ์ปัจจุบันให้เชื่อมโยงกับเรื่องได้

๗.๓ เสียง สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะเรียกร้องความสนใจ เล่าให้ชัดเจน นำฟัง ดังพอให้ได้ยินทั่วกัน อัตราการพูดให้พอเหมาะ ไม่ช้าหรือเร็ว

เกินไป ให้เป็นเสียงเล่า อย่าเหมือนเสียงอ่าน นอกจากการอ่านให้ฟังบาง
ตอนที่เตรียมไว้ การเล่าใช้เสียงเปลี่ยนแปลงไปบ้างเป็นบางครั้ง เช่น เน้น
ทอดเสียง ย้ำ เว้นจังหวะบ้าง เพื่อเรียกร้องความสนใจ ตั ว ร ล คำควบ คำ
กล้ำใช้เสียงให้ถูกอักขรวิธี และไม่กล่าวคำ เอ้อ... อ้า... บ่อยๆ

๗.๔ อากัปกิริยา ผู้เล่าใช้สายตามองผู้ฟังให้ทั่วตลอดเวลา ควบคุม
การเคลื่อนไหวของมือ แขน ศีรษะ และการเคลื่อนไหวอื่นๆ ในการบอกจำนวน
ใช้มือเดียว ชีทศทางให้ถูกต้องโดยกำหนดผู้ฟังเป็นสำคัญ ไม่ต้องจริงจังกับ
ท่าทางจนเกินไปนัก แต่ควรให้สอดคล้องกับเรื่องที่เล่า

๗.๕ แสดง ให้ผู้ฟังเห็นรูปเล่มของหนังสือ แนะนำหนังสือตาม
บรรณานุกรมของหนังสือเล่มนั้น ถ้ามีภาพของผู้แต่ง ลายมือเขียนของผู้แต่ง
ก็แสดงให้เห็นด้วย ถ้าเป็นนามปากกา ให้บอกชื่อจริงด้วย

๗.๖ เล่าเรื่อง ตามที่ได้บันทึกไว้ตามลำดับ อ่านหรือเน้นตอนที่ค้นไว้
อย่าให้สับสนวุ่นวายไปมา เล่าซ้ำ หรือเล่าตอนหนึ่งตอนใดยาวเกินไป เล่าให้
คล่องไม่ติดขัด ใช้ถ้อยคำไม่คลุมเครือ กะทัดรัด ชัดเจน

๗.๗ ความคิด เนื้อหาสาระ มีจุดหมายที่แน่นอน มีศูนย์รวมความ
เข้าใจ เนื้อหาถูกต้องตามข้อเท็จจริง แบ่งตอนให้เหมาะสมกับเวลา เชื่อมโยง
ความคิด ลำดับความได้เหมาะสม ไม่ให้เนื้อความขาดตอน

๗.๘ การเล่าไม่ต้องจบเรื่อง เมื่อเล่าถึงตอนสำคัญ ให้ขมวดเรื่องหรือ
สร้างปมให้ผู้อ่านเกิดความสนใจอยากทราบเรื่อง แล้วเชิญชวนให้ไปอ่านเรื่อง
นั่นเองต่อไป

การเล่าไม่ควรใช้วิธีท่องจำ เพราะไม่เรียกร้องความสนใจ ไม่เกิด
ความสนุกสนานตื่นเต้นเพลิดเพลินไปตามเรื่อง

ตอนสรุป ควรเชิญชวนให้อ่านหนังสือทุกครั้ง เพื่อปลูกฝังนิสัยรัก
การอ่านให้สมบูรณ์ และใช้บริการห้องสมุด เลือกอ่านได้ตามความต้องการ
หรือความสนใจ ซึ่งอาจนำไปประกอบความรู้ เพิ่มพูนความรู้ การศึกษาเล่า
เรียน การพัฒนาการอ่าน การปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสามารถนำไปอ่านได้
ตลอดไป

การโต้วาทีเพื่อนำไปสู่การอ่าน

คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

๑. การโต้วาทีคืออะไร

การโต้วาทีเป็นศิลปะในการพูดและแสดงความคิดเห็นโดยใช้ข้อมูล หลักการ และเหตุผลสนับสนุนเรื่องราวที่พูด โน้มนำใจผู้ฟังให้คล้อยตาม และหักล้างข้อคิดเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ โดยมีจุดประสงค์ที่จะช่วยกัน แสวงหาให้รู้ต้องแท้ว่า ความจริง ในเรื่องนั้นๆ คืออะไร

คนเรามองสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกส่วนตัว พื้นฐานความรู้เดิม และอคติ ซึ่งมักทำให้มองเห็นสิ่งต่างๆ เพียงด้านเดียว คือ ดี หรือ ไม่ดี ไม่อาจมองเห็นความจริงให้ต้องแท้ได้ วิธีหนึ่งที่จะดูให้แน่ว่าความจริงเป็นอย่างไร คือการ จัดกลุ่มหรือคณะ ให้ช่วยกันพิจารณาตัดสินในแง่ดีหรือในมุมบวก และแง่ไม่ดีหรือในมุมลบ ช่วยกันหาข้อมูลและเหตุผลต่างๆ มาเสนอเพื่อเปรียบเทียบกัน

การโต้วาทีเป็นวิธีการที่ใช้ในรัฐสภา ในระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็นได้ ทั้งในด้าน เสนอ และ ค้าน เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาได้ทราบข้อเท็จจริง เหตุผล หลักฐาน ขยาย ครอบคลุมทั้งในด้านดีและไม่ดี ก่อนที่จะตัดสินใจลงมติให้แก่ฝ่ายใด ขณะ นี้เราเรียกวิธีนี้ว่า อภิปรายในรัฐสภา

ในสมัยที่รัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม กำลังเผยแพร่ระบอบ ประชาธิปไตยสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ กรม ศิลปากรได้จัดให้มีการโต้วาทีในที่สาธารณะ เช่น ที่สนามหลวง สมัยนั้น หลวงวิจิตรวาทการเป็นอธิบดีกรมศิลปากร ได้ชื่อว่าเป็นนักพูดและนักโต้วาที ที่เชี่ยวชาญมากคนหนึ่ง

๒. การโต้วาทีเพื่อนำไปสู่การอ่าน

การโต้วาทีนำมาใช้เป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้อย่างหนึ่ง มี วัตถุประสงค์จะให้ผู้ฟังได้ฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือทั้งในด้านดีและไม่ดี

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การได้ฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นหรือในเรื่องนั้นๆ จากบุคคลหลายคนทุกแง่ทุกมุม จะช่วยผู้ฟังให้รู้จักอ่านโดยไตร่ตรอง รู้จักมองหนังสือในหลายด้าน นอกจากนั้น ผู้ที่จะฟังการได้วาที่อาจอ่านหนังสือเล่มนั้นๆ ก่อนแล้วจะได้เปรียบเทียบข้อคิดเห็นของตนกับข้อคิดเห็นของผู้ได้วาที่อีกด้วย

การได้วาที่เป็นกิจกรรมซึ่งใช้การพูด ผู้พูดจะต้องอ่านหนังสือหลายเล่มเพื่อนำข้อมูลและหลักฐานมาสนับสนุนความคิดของตน ต้องอ่านหนังสือเล่มที่กล่าวถึงโดยเฉพาะอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม เป็นการฝึกอ่านในขั้นสูงขึ้นไปอย่างดี

๓. วิธีการ

๓.๑ กำหนดญาติหรือหัวข้อที่จะนำมาใช้ในการได้วาที่ ควรเป็นหัวข้อที่ท้าทาย ดึงดูดความสนใจและเปิดโอกาสให้มองเห็นได้ทั้งสองแง่ คือแง่บวกและแง่ลบ ถ้ายิ่งก้ำกึ่งกันทั้งสองแง่หรือทวนกระแสความคิดของคนส่วนมากก็ยิ่งชวนให้ฟัง

ญาติอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับหนังสือบางประเภทที่เป็นที่ข้องใจของคนส่วนมาก เช่น หนังสือการ์ตูนมีประโยชน์หรือไม่ หรือเป็นความคิดรวบยอดในหนังสือบางเล่ม เช่น ความรักคือความทุกข์ ฯลฯ หรือพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องนี้เปรียบเทียบกับพฤติกรรมของตัวละครในอีกเรื่องหนึ่ง เป็นต้น

การกำหนดญาติควรทำล่วงหน้าพอสมควร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมในการได้วาที่มีเวลาเตรียมตัวอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับญาติที่กำหนด

๓.๒ กำหนดคณะบุคคลผู้ได้วาที่ คณะบุคคลผู้ได้วาที่ประกอบด้วย :-

๓.๒.๑ ประธานการได้วาที่ ๑ คน

๓.๒.๒ ฝ่ายเสนอ ประกอบด้วยหัวหน้า ๑ คน และผู้สนับสนุนไม่เกิน ๔ คน

๓.๒.๓ ฝ่ายค้าน ประกอบด้วยหัวหน้า ๑ คน และผู้สนับสนุน
ไม่เกิน ๔ คน

๓.๒.๔ กรรมการผู้ตัดสิน รวมกรรมการผู้จับเวลา ระหว่าง ๓-
๕ คน

คณะบุคคลผู้ไต่สวน มีตำแหน่งเรียกชื่อเฉพาะ ดังนี้

ประธานการไต่สวน

ฝ่ายเสนอ	ฝ่ายค้าน
๑. หัวหน้าฝ่ายเสนอ	๑. หัวหน้าฝ่ายค้าน
๒. ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๑	๒. ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๑
๓. ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๒	๓. ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๒
๔. ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๓	๔. ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๓
๕. ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๔	๕. ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๔

๓.๓ กำหนดหน้าที่ คณะบุคคลผู้ไต่สวนมีหน้าที่ดังนี้

๓.๓.๑ ประธาน

- กล่าวเปิดการไต่สวน แจ้งยุติให้ผู้ฟังทราบ
- กล่าวแนะนำผู้ไต่สวนทั้งสองฝ่าย เริ่มจากฝ่ายเสนอ โดยแนะนำหัวหน้าฝ่าย และผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอ ทุกคนตามลำดับ หลังจากนั้นก็นำหัวหน้าฝ่าย ค้านและผู้สนับสนุนฝ่ายค้านตามลำดับ
- ชี้แจงเกี่ยวกับยุติให้ทราบ กำหนดเวลาให้แต่ละ คนพูด
- เชิญผู้ไต่สวนที่พูดตามลำดับ คือ หัวหน้าฝ่ายเสนอ หัวหน้าฝ่ายค้าน ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๑ เมื่อกล่าวครบทุกคนแล้ว จึงเชิญหัวหน้าฝ่ายค้าน สรุป และเชิญหัวหน้าฝ่ายเสนอสรุปทีหลัง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการ แล้วประกาศ
แจ้งผลให้ผู้ได้วาทิและผู้ฟังทราบ แล้วกล่าวขอบคุณผู้ร่วมได้วาทิทุกคน

๓.๓.๒ ผู้ได้วาทิ

- อ่านหนังสือ พิจารณาทุกแง่ทุกมุม โดยเฉพาะเรื่อง
ที่เกี่ยวกับญาติที่จะพูด
- เลือกสรรคำพูดและประโยคให้เหมาะกับหลักการ
ใช้ค่าง่ายๆ ให้เข้าใจได้โดยไม่ต้องตีความ
- ควบคุมอารมณ์ให้เยือกเย็นสุขุม ใจจดจ่ออยู่กับ
เรื่องที่พูด ตั้งใจฟัง หาข้อมูล เหตุผลมาหักล้าง ได้
ตอบได้อย่างทันท่วงที
- ไม่พูดนอกประเด็น ไม่เสียดสีหรือพาดพิงเรื่องส่วน
ตัวของผู้อื่น ไม่กล่าววาจาก้าวร้าวไม่สุภาพ
- เคารพผู้ฟังและรักษาเวลาอย่างเคร่งครัด

๓.๓.๓ กรรมการผู้ตัดสิน

กรรมการต้องยึดถือหลักเกณฑ์เคร่งครัด

- พูดตรงประเด็นหรือไม่ ออกนอกประเด็นเพียงไร
- เหตุผล ข้อมูล หลักฐานที่นำมาอ้างเหมาะสมและ
เชื่อถือได้หรือไม่ เพียงไร
- หักล้างประเด็นของฝ่าย ตรงข้ามได้ดีเพียงไร อยู่ใน
ประเด็นหรือไม่ ใช้ข้อมูลปฎิภาณหรืออารมณ์แก้ไข
ข้อโต้แย้งของฝ่ายตรงข้ามได้ดีเพียงไร
- วิธีการพูดใช้วาทศิลป์เพียงไร โนม่น้าวใจผู้ฟังได้
เพียงไร

ตัวอย่างการสาธิตการโต้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ

พิกุล ประเสริฐศรี

วิธีการ

๑. กำหนดญัตติ

‘บุญรอดแก้ปัญหาได้ดีกว่าพัก’

๒. กำหนดคณะบุคคลผู้โต้วาที

๒.๑ ประธานการโต้วาที - นางแมนมาส ขวลิต

๒.๒ ฝ่ายเสนอ

หัวหน้าฝ่ายเสนอ - ม.ล.จ้อย นันทิวชิรินทร์

ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๑ - นางพิกุล ประเสริฐศรี

ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๒ - นางสาวกานต์มณี ศักดิ์เจริญ

๒.๓ ฝ่ายค้าน

หัวหน้าฝ่ายค้าน - นางถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล

ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๑ - นางสาวกุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์

ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๒ - นางสาวจินตนา ไบกาชฎี

๒.๔ กรรมการผู้ตัดสิน

- นางอยู่สุข ทำไร่

- นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ

- นางสาวรัตนาพร สงวนประสาทพร

การเตรียมตัวสำหรับการสาธิต

๑. การกำหนดญัตติ

การกำหนดหัวข้อหรือญัตติเพื่อการโต้วาทีนั้น ควรกำหนดหัวข้อที่อยู่ในความสนใจของกลุ่มเป้าหมายของเรา ญัตติ ‘บุญรอดแก้ปัญหาได้ดี’

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กว่าพัก' นั้น ได้กำหนดขึ้นเนื่องจากเป็นหัวข้อที่ทำทนายและดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้มาก ผู้ฟังการโต้วาทีครั้งนี้เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการสอนภาษาไทย ศึกษานิเทศก์ทางด้านภาษาไทย และบรรณารักษ์ เสียเป็นส่วนใหญ่ ตัวละคร 'บุญรอด' จากหนังสือ เรื่อง 'ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด' ของ โบตัน และตัวละคร 'พัก' จากหนังสือเรื่อง 'คำพิพากษา' ของ ซาติ กอบจิตติ ย่อมอยู่ในความสนใจของผู้ฟัง ด้วยเหตุผลที่หนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้เป็นหนังสือที่เขียนได้สนุก รู้จักกันดีในวงวรรณกรรม มีข้อคิดเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของตัวละครทั้งสองอย่างชัดเจน เหมือนราวกับดำเนินแง่ของการพยายามแก้ปัญหาชีวิตของตน หากแต่ลักษณะของการแก้ปัญหา นั้นทำโดย สุขุมคัมภีรภาพ การมองปัญหา ภูมิหลังประสบการณ์ และบุคลิกนิสัยส่วนตัวที่อยู่บนพื้นฐานสิ่งแวดล้อมของสังคมที่แยกแตกต่างกัน อันเป็นเหตุให้ผลลัพธ์ที่ตามมาย่อมแตกต่างกัน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การเอาชนะในการโต้วาที โดยการหาข้อมูล เหตุผลสนับสนุนหัวข้อประเด็นที่พูด เพื่อโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้คล้อยตาม ไม่ว่าจะเป็ของฝ่ายเสนอหรือฝ่ายค้าน ย่อมจะสนุกสนานเร้าใจผู้ฟังมากขึ้น เพราะตัวละครทั้งสองนั้นมีความได้เปรียบเสียเปรียบในบุคลิกการแก้ปัญหาของตนกำกึ่งกัน ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังอยากติดตามฟังการโต้วาที เพื่อดูศิลปะ วาทะการเอาชนะของผู้โต้วาที

๒. การกำหนดตัวบุคคลในการโต้วาที

เนื่องจากการบรรยายเรื่องการโต้วาทีประกอบการสาธิตครั้งนี้ ทำอยู่ในเวลาอันจำกัด (๑ ชั่วโมงเศษ) การกำหนดจำนวนตัวบุคคลจึงใช้เพียง ๖ คนเท่านั้น โดยแยกเป็นฝ่ายเสนอ ๓ คน ฝ่ายค้าน ๓ คน ในจำนวนนี้แบ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายละ ๑ คน และผู้สนับสนุนแต่ละฝ่ายอีก ๒ คน ประธานการโต้วาที ๑ คน ซึ่งทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้บรรยายหลักการโต้วาทีเพื่อนำไปสู่การอ่าน และเป็นกรรมการจับเวลา ตลอดจนสรุปประเด็นของผู้ฟังแต่ละคนอย่างสั้นๆ ส่วนกรรมการผู้ตัดสินมีจำนวนทั้งสิ้น ๓ คน

การกำหนดตัวบุคคลนี้ หากทำได้โดยมีบุคคลที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้ฟังบ้างก็ย่อมจะทำให้เกิดความสนใจในการติดตามดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

หากสามารถหาผู้ที่เป็นนักโต่วาที่ด้วยแล้ว จะยิ่งทำให้เกิดรสชาติเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

๓. การประชาสัมพันธ์

แน่นอนเหลือเกินที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ก่อนที่จะมีการออกโรงแสดงการโต่วาที่เพื่อนำไปสู่การอ่าน ทั้งนี้ เพื่อที่จะชักจูงให้กลุ่มเป้าหมายของเราติดตามรายการนี้ การประชาสัมพันธ์ทำได้ทั้งในการพิมพ์แผ่นปลิวแจก การโฆษณา กระจายเสียงตามสายของโรงเรียน การติดแผ่นป้ายข้อความเชิญชวน ฯลฯ สำหรับการสาธิตครั้งนี้ ใช้วิธีประกาศเชิญชวน โดยใช้แผ่นกระดาษแข็งประกาศข้อความปิดไว้ตามอาคารที่มีบุคคลผ่านไปมาตั้งแต่เริ่มประชุมปฏิบัติการ แผ่นโฆษณาควรบอกัญัตติของการโต่วาที่ ผู้โต้วา วัณเวลา และสถานที่ของการโต่วาที่ เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้พบเห็นให้มากขึ้น โดยการใส่แผ่นป้ายสีสันสะดุดตา รูปร่างแปลก หรือใช้สำนวนภาษาที่ท้าทายความสนใจของผู้พบเห็น ทั้งนี้ ควรจะได้ประชาสัมพันธ์อย่างน้อย ๒-๓ วันก่อนจะมีการโต่วาที่ และถ้าเป็นไปได้ก็ควรประกาศเชิญชวนเมื่อจวนจะถึงกำหนดเวลาได้จริง ๆ อีกสักครั้งเตือนความทรงจำ เพื่อจะได้มีผู้เข้าฟังการโต่วาที่มากขึ้น

๔. การเตรียมตัวก่อนการโต่วาที่

๔.๑ ประธาน ประธานต้องเตรียมตัวที่จะให้คำอธิบายทั้งฝ่ายเสนอและฝ่ายค้าน ตกกลงกันให้เรียบร้อยว่าใครจะเป็นผู้สนับสนุนแต่ละฝ่ายในลำดับที่เท่าไร เพื่อจะได้ไม่มีการผิดพลาดเกิดขึ้นในระหว่างการแนะนำผู้โต่วาที่ เตรียมตกลงกับผู้โต้วาถึงกำหนดเวลา วิธีการ ให้แจ่มชัด เตรียมรายชื่อกรรมการตัดสิน เพื่อจะได้กล่าวแนะนำกับผู้ฟัง เตรียมรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการ มรรยาท และกฎเกณฑ์การโต่วาที่ บอกกล่าวแก่ผู้โต่วาที่ตลอดจนผู้ฟังเพื่อให้ทราบกฎระเบียบมรรยาทสากลที่ใช้สำหรับการนี้ และเตรียมกล่าวขอบคุณเมื่อการโต่วาที่สิ้นสุดลงแล้ว

๔.๒ ผู้โต่วาที่ การเตรียมตัวของผู้โต่วาที่เป็นเรื่องที่จำเป็นมากที่สุด เพราะเป็นการโต่วาที่เพื่อนำไปสู่การอ่าน การพูดยกตัวอย่าง การโต้วา

ตอบฝ่ายตรงข้าม ตลอดจนการหาข้อมูลมาพูดหักล้างนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่เป็นจริงในหนังสือ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้โต้วาทีทั้ง ๒ ฝ่าย ต้องศึกษาหนังสือทั้ง ๒ เล่มอย่างละเอียด ไม่ใช่อ่านเฉพาะเล่มที่ตนจะพูดเท่านั้น เพราะการอ่านทั้ง ๒ เล่มจะทำให้ผู้พูดมีข้อมูลถูกต้อง ละเอียดชัดเจนได้มากขึ้น ในการอ่านเพื่อการเตรียมโต้วาทีนั้น ผู้โต้วาทีต้องอ่านเชิงพินิจพิจารณา วิเคราะห์ทุกแง่มุม จุดบันทึกรายการในประเด็นสำคัญๆ ของบุคลิกลักษณะที่เป็นส่วนเด่นและส่วนด้อยของ ‘พิก’ และ ‘บุญรอด’ เพื่อเตรียมเสนอและเพื่อเตรียมหักล้างอีกฝ่ายหนึ่ง ตลอดจนเตรียมเหตุผลที่คิดว่าจะเป็นที่ยอมรับของมหาชนมาย้ำ เสริม เติม เพื่อให้เห็นชัดเจน มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น หลังจากที่ผู้โต้วาทีแต่ละคนได้ศึกษาข้อมูลของตัวละครทั้งสองอย่างถี่ถ้วนแล้ว ผู้โต้วาทีทั้งหมด ทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายเสนอ ก็จะมาประชุมปรึกษาหารือกันในฝ่ายของตน เพื่อที่จะวางแผนในการพูดโต้วาที โดยที่ไม่ให้อีกฝ่ายล่วงรู้ถึงเทคนิคกลยุทธ์ของตน

การจดบันทึกถึงประเด็นสำคัญๆ ที่จะพูด และเพื่อเตรียมหักล้างข้อเสนองานของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากของการเตรียมตัวเพื่อขึ้นเวที เพราะหากไม่เตรียมตัวให้ดีแล้ว อาจเกิดข้อบกพร่องหรือลืมได้ การจดบันทึกประเด็นสำคัญๆ ที่จะพูด ยังเพิ่มความมั่นใจในตัวเองให้กับผู้โต้วาทีด้วยเป็นอย่างดี

การเตรียมตัวในด้านบุคลิกท่าทาง เครื่องแต่งกายที่เรียบร้อย ความดั่งชัดเจนของน้ำเสียงที่พูด นับเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้โต้วาทีจำต้องตระหนักและเตรียมพร้อมอยู่เสมอ เพราะท่วงทีลีลาและบุคลิกในการพูดเป็นสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดใจผู้ฟังเป็นอย่างดี

๔.๓ กรรมการผู้ตัดสิน กรรมการผู้ตัดสินจะต้องเตรียมหาจุดยืนหลักเกณฑ์ในการตัดสิน โดยตกลงกันก่อนที่จะเริ่มงานทุกครั้งไป จะต้องเตรียมทำแบบสำหรับการให้คะแนนให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันการสับสนและเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ตลอดจนความสะดวกขึ้นในการตัดสิน (กำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายมีบอกไว้อย่างละเอียดในเอกสารการโต้วาทีเพื่อ

นำไปสู่การอ่าน ข้อ ๓.๓)

๔.๔ สถานที่ การเตรียมสถานที่นับเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยเลย การได้เวที หากทำในที่ที่ผู้ฟังไม่สามารถมองเห็นท่วงที วาจา บุคลิก หน้าตาของผู้ได้แล้ว ย่อมทำให้ด้อยในการรับอรรถรสเป็นแน่ สถานที่ที่เหมาะสมควรเป็นห้องที่มีพื้นที่ยกสูงขึ้นพอสมควรที่จะให้ผู้ฟังได้มองเห็นผู้ได้ได้ชัดเจน แสงสว่างและระบบเสียงก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องเตรียมเป็นอย่างดี ถ้าเป็นไปได้ ไมโครโฟนควรจะมีอย่างน้อยสัก ๒ ตัว สำหรับประธานและผู้ได้เวที หากมีถึง ๓ ตัว สำหรับประธาน ๑ ตัว ฝ่ายเสนอ ๑ ตัว และฝ่ายค้านอีก ๑ ตัว ก็จะทำให้การได้เวทีเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องรวดเร็วดี การจัดเก้าอี้ก็เช่นกัน อาจจัดโดยใช้แถวยาวต่อเนื่องกันกลางเวที ประธานอยู่ตรงกลาง แล้วแยกฝ่ายเสนอและฝ่ายค้านอยู่ทางซ้ายมือและขวามือของประธาน โดยมีหัวหน้าฝ่ายเสนอและหัวหน้าฝ่ายค้านนั่งถัดจากประธานคนละด้าน แล้วจึงตามด้วยฝ่ายสนับสนุนคนที่ ๑ และ ๒ เรื่อยไป บางครั้งอาจจัดโดยแยกฝ่ายค้านและฝ่ายเสนออยู่ริมทางซ้ายสุดและขวาสุดของเวที แล้วมีแท่นที่พูดพร้อมไมโครโฟนอยู่ตรงกลางเวที เวลาจะพูด ประธานจะเชิญผู้ได้แต่ละคนขึ้นไปปรากฏตัวพูด เพื่อให้ปรากฏเห็นเด่นชัดต่อผู้ฟังก็ได้ การจัดสถานที่อาจเปลี่ยนไปตามลักษณะของห้องและวัตถุประสงค์ของการจัด ซึ่งก็ไม่นับว่าผิดธรรมเนียมแต่อย่างใด เพียงแต่ให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย และสนองวัตถุประสงค์ของการได้เวทีได้ ก็นับว่าใช้ได้

๕. การขึ้นได้เวที

ก่อนจะถึงเวลาได้เวทีประมาณ ๑๕-๓๐ นาที ผู้ได้เวทีทั้งสองฝ่ายควรจะได้มาพร้อมกัน เพื่อซักซ้อมตกลงใจครั้งสุดท้ายก่อนขึ้นเวที ประธานการได้เวทีก็ต้องซักซ้อมกับคณะกรรมการตัดสินให้พร้อมสรรพเช่นเดียวกัน ประธานอาจแจกแผ่นเกณฑ์การประเมินให้กับทางคณะกรรมการหรือทางคณะกรรมการอาจเตรียมมาเองก็ได้ โดยใช้รูปแบบเดียวกันหมด

เมื่อถึงเวลาที่กำหนด ทุกฝ่ายเข้านั่งประจำที่ของตน ซึ่งมีป้ายรายชื่อติดอยู่ ประธานเริ่มกล่าวเปิดการได้เวที แจ้งมติติการได้เวทีให้ผู้ฟัง

ทราบ แล้วจึงแนะนำผู้ใดว่าที่ทั้งสองฝ่าย โดยเริ่มจากหัวหน้าฝ่ายเสนอ และผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๑ ที่ ๒ เรื่อยไปจนหมดเช่นเดียวกัน

หลังจากแนะนำผู้ใดว่าที่ให้ผู้ฟังทราบหมดแล้ว ประธานจึงกล่าวแนะนำคณะกรรมการตัดสินให้กับผู้ฟังทราบด้วย

ขั้นตอนถัดไป ประธานได้กล่าวอธิบายถึงการได้ว่าที่ว่า การได้ว่าที่ในวันนั้นเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง ความจริงของคนๆ หนึ่ง ของสิ่งหนึ่ง ในเหตุการณ์หนึ่ง โดยมุ่งได้เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหนังสือ ๒ เล่ม คือ หนังสือ ‘ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด’ เขียนโดย สุภา สิริสิงห หรือที่ใช้ชื่อนามแฝงว่า ‘โบตัน’ กับหนังสือ ‘คำพิพากษา’ ของชาติ กอบจิตติ ญัตติของการได้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ ๒ เล่มนี้คือ ‘บุญรอดแก้ปัญหาได้ดีกว่าพิภ’

เมื่อกกล่าวอธิบายถึงญัตติเรียบร้อยแล้ว ประธานได้กำหนดเวลาการพูดให้แต่ละคนทราบ พร้อมกับชี้แจงหลักเกณฑ์การตัดสิน โดยให้หัวหน้าฝ่ายพูดคนละ ๗ นาที ผู้สนับสนุนคนละ ๕ นาที แล้วสรุปด้วยหัวหน้าฝ่ายอีกคนละ ๕ นาที แล้วจึงเริ่มเชิญหัวหน้าฝ่ายเสนอ ตามด้วยหัวหน้าฝ่ายค้าน ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๑ ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๑ สลับกันเรื่อยไปจนครบทุกคน แล้วจึงเชิญหัวหน้าฝ่ายค้านสรุป และเชิญหัวหน้าฝ่ายเสนอสรุปเป็นคนสุดท้าย

สำหรับผู้ใดว่าที่นั้น หัวหน้าฝ่ายเสนอได้เกริ่นให้ผู้ฟังทราบถึงเรื่องราวประวัติของบุญรอดอย่างสั้นๆ เพื่อให้ผู้ฟังที่ยังไม่เคยอ่าน เรื่อง ‘ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด’ ได้รู้เรื่องบ้าง แล้วจึงพูดให้ผู้ฟังทราบถึงการแก้ปัญหาที่ดี ฉลาด เก่งกาจของบุญรอด ระหว่างที่หัวหน้าฝ่ายเสนอพูดนั้น หัวหน้าฝ่ายค้านจดบันทึกประเด็นสำคัญๆ ของฝ่ายเสนอ เพื่อที่จะได้ค้านให้ประเด็นตกไป เพื่อเพิ่มคะแนนให้กับตน ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอก็ต้องจดบันทึกเช่นเดียวกันว่าหัวหน้าฝ่ายเสนออะไรไปแล้วบ้าง เพื่อจะได้ไม่เสนอซ้ำซ้อนขึ้นมาอีก หรือถ้าหัวหน้าฝ่ายเสนอข้อมูลสนับสนุนที่ไม่สมจริงหรือไม่มีน้ำหนักพอ จะได้นำมาเสนอสนับสนุนต่อในภายหลัง

เมื่อได้ยินระฆังเตือนหมดเวลาจากประธาน หัวหน้าฝ่ายเสนอก็ต้องรีบจบการพูดของตนลง ประธานกล่าวสรุปประเด็นของหัวหน้าฝ่ายเสนอ แล้วจึงเชิญหัวหน้าฝ่ายค้านพูด ฝ่ายค้านจำเป็นจะต้องหาเหตุผลรีบหักล้างโต้ตอบฝ่ายเสนอให้หมด ทั้งนี้อาจชี้ให้ผู้ฟังเห็นถึงความเหนือกว่าของ ‘พีก’ ด้วยก็ได้

เมื่อหัวหน้าฝ่ายค้านพูดหมดเวลาลง ประธานก็เชิญผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๑ แล้วตามด้วยผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๑ ผู้สนับสนุนฝ่ายเสนอคนที่ ๒ ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่ ๒ แล้วจึงกลับมาสรุปสุดท้าย โดยเชิญหัวหน้าฝ่ายค้านและหัวหน้าฝ่ายเสนอเป็นคนสุดท้าย

ระหว่างการโต้วาที ผู้ฟังสามารถแสดงออกถึงความพึงพอใจในประเด็นของผู้ใดโดยการปรบมือสนับสนุนได้ ส่วนผู้โต้วาทีนั้นก็ต้องยึดหลักเกณฑ์ตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด ซึ่งกล่าวไว้ใน เอกสาร ‘การโต้วาทีเพื่อนำไปสู่การอ่าน’ ข้อ ๓.๓.๒

เมื่อการโต้วาทีจบลง ประธานจะรับแบบให้คะแนนการโต้วาทีมาจากคณะกรรมการ แล้วประกาศแจ้งผลให้ผู้โต้วาทีและผู้ฟังทราบ การประกาศผลการให้คะแนนนั้น ทำได้ทั้งการบอกคะแนนของแต่ละกลุ่ม แล้วจึงเป็นคะแนนรวม หรือบอกแต่เฉพาะคะแนนรวม

สำหรับการสาธิตครั้งนี้ ประธานได้ให้โอกาสผู้ฟังให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยขอให้ผู้ฟังปรบมือแสดงความพึงใจฝ่ายเสนอหรือฝ่ายค้าน อย่างไรก็ตาม สภาพคะแนนตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

การสาธิตครั้งนี้จบลงโดยการกล่าวขอบคุณของประธานต่อผู้ร่วมโต้วาทีและคณะกรรมการทุกคน และได้เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ร่วมเสนอข้อคิดเห็นต่อการโต้วาทีครั้งนี้ด้วย

สรุปการสาธิตโต้วาทีครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง

การจัดนิทรรศการหนังสือ

รสา วงศ์ยังอยู่

การจัดนิทรรศการ คือ การจัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยมี ข้อมูล และใช้สื่อหลายๆ อย่าง เช่น รูปภาพ หนังสือ หุ่น เป็นต้น เป็นการ สรุปรู้อย่างย่อๆ ซึ่งจะนำไปสู่การหาความรู้จากหนังสือให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในภายหลัง การจัดนิทรรศการหนังสือเป็นการจัดแสดงหนังสือเป็นสำคัญ อาจมีรูปภาพ สิ่งของ ประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจในหนังสือ

๑. จุดมุ่งหมายของการจัดนิทรรศการหนังสือ

๑.๑ เพื่อเร้าใจให้เกิดความสนใจในการอ่านหนังสือ สนใจหนังสือ และรู้จักหนังสือต่างๆ มากขึ้น

๑.๒ เพื่อเพิ่มพูนความรู้วิชาการแขนงต่างๆ ในด้านภาษา ศิลป-วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ สังคม ฯลฯ เท่าที่ปรากฏในรูปของหนังสือ

๑.๓ เพื่อแสดงหนังสือใหม่ที่ห้องสมุดได้รับแต่ละครั้ง

๑.๔ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านหนังสือแก่ผู้ชม

๒. สถานที่จัด

๒.๑ อาจใช้สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่มีหรือที่เหมาะสมภายในบริเวณ ห้องสมุด จัดที่ป้ายนิทรรศการ ในตู้นิทรรศการ บนชั้นหนังสือ บนตู้บัตรรายการ ที่ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะของการจัด

๒.๒ ภายในห้องเรียน มุมหนึ่งมุมใดของห้องเรียน ด้านหลังห้องเรียน ภายในห้องประชุม

๒.๓ ในการเลือกสถานที่จัดนิทรรศการควรคำนึงถึง

- จำนวนผู้เข้าชม
- ความสะดวกของผู้เข้าชม

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ปริมาณสิ่งของที่จะแสดง
- ความเหมาะสมแก่เวลา และความเหมาะสมของสถานที่
- แสงสว่างเพียงพอมองเห็นสิ่งที่แสดงได้ชัดเจน ถ้าแสงไม่พอ ก็ต้องเพิ่มดวงไฟ
- อาจจัดให้มีเสียงด้วย เช่น ดนตรี การเล่านิทานประกอบ เป็นต้น แต่ต้องไม่รบกวนแหล่งใกล้เคียง

๓. เรื่องที่จะจัด

๓.๑ อาจเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่อง เช่น เหตุการณ์และวันสำคัญต่างๆ ตลอดจนวาระที่เหมาะสมในระหว่างปี ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันเด็กแห่งชาติ วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันปิยมหาราช วันสหประชาชาติ วันสาธารณสุข สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ สัปดาห์ห้องสมุด สัปดาห์แห่งการป้องกันพิษฝู และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น การปรากฏของดาวหางฮัลเลย์ ฯลฯ

๓.๒ นิทรรศการหนังสือชุดตามหัวเรื่องที่ต้องการเป็นครั้งคราว และเหมาะสมกับโอกาส ได้แก่ หนังสือชุดวัฒนธรรมประเพณีของไทย วรรณคดีไทย ศิลปกรรม ประวัติบุคคลสำคัญ ศาสนา การท่องเที่ยวเดินทาง เป็นต้น ทั้งนี้ต้องให้เหมาะสมกับช่วงเวลา สถานที่ และพื้นฐานของผู้เข้าชม

๓.๓ นิทรรศการหนังสือใหม่ ที่ได้รับแต่ละครั้งคราว

๔. การเตรียมการและวัสดุอุปกรณ์ในการจัด

การจัดเตรียมวัสดุ ซึ่งอาจเลือกใช้ให้ตรงตามความมุ่งหมาย ตามความเหมาะสมกับเรื่องที่จะจัด ได้แก่

๔.๑ โบหุ่มปกหนังสือ

๔.๒ หนังสือ

๔.๓ รูปภาพ สี ขาว-ดำ ภาพโฆษณา ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพจากหนังสือ (ภาพพิมพ์)

- ๔.๔ กราฟ แผนที่ แผนภูมิ
- ๔.๕ วัตถุต่างๆ เช่น หุ่น ตุ๊กตา ของเล่น ของจำลอง สิ่งประดิษฐ์
- ๔.๖ วัสดุของจริงที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องในหนังสือ หรือหัวข้อที่จัด
นิทรรศการ
- ๔.๗ สิ่งที่ช่วยในการตกแต่ง ได้แก่ เชือก ริบบิ้น เศษผ้า เศษแพร
ลวด ฯลฯ
- ๔.๘ เครื่องเขียนต่างๆ ได้แก่ กระดาษวาดเขียน กระดาษโปสเตอร์
กระดาษสีต่างๆ ไม้บรรทัด วงเวียน ยางลบ จำพวกสี ได้แก่ สีน้ำ สีโปสเตอร์
ดินสอสี หมึก พู่กัน
- ๔.๙ เครื่องมือในการตัด ได้แก่ มีด กรรไกร
- ๔.๑๐ เครื่องมือและวัสดุในการฉีก ได้แก่ กาวประเภทต่างๆ เช่น
กาวยางน้ำ แป้งเปียก สกอตเทป คลิป เข็มหมุด เบ็ก ฯลฯ
- วัสดุอุปกรณ์ในการจัดนิทรรศการนี้ ควรจะจัดหาไว้และเพิ่มเติมอยู่
เสมอ บางอย่างอาจยืมจากที่อื่นบ้าง และเลือกใช้ตามความเหมาะสม

๕. การใช้สี

๕.๑ สีที่กลมกลืนกัน

แดง-น้ำเงิน	แดง-ดำ-ส้ม
แดง-ทอง	แดง-ดำ-เหลือง
ส้ม-ม่วงแดง	ส้ม-น้ำตาล-เหลือง
เขียว-ครีม	ส้ม-ขาว-น้ำเงิน
ม่วง-ชมพู	เขียว-ขาว-น้ำเงิน

๕.๒ สีที่ตัดกัน

เหลือง-ม่วง	ม่วงแดง-ทองอ่อน
แดง-เขียวใบไม้	แสด-เขียวคราม
ส้ม-น้ำเงิน	เหลืองแก่-ม่วงคราม

๕.๓ จิตวิทยาในการใช้สี

- สีแดง ทำให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น เร้าใจ
- สีอ่อนแก่ของชมพู ทำให้เกิดความพึงพอใจในความงดงาม
- สีเขียว หรือสีคราม ทำให้เกิดความรู้สึกเยือกเย็น ชุ่มชื้น และสงบ
- สีเทาปานกลาง ทำให้รู้สึกเงียบสงบ
- สีขาวและสีดำอยู่ด้วยกัน ทำให้เกิดความเศร้าสลดหดหู่ใจ
- สีขาว ทำให้เกิดความรู้สึกบริสุทธิ์

ในการจัดนิทรรศการ ควรใช้สีที่เด่น สดใส ชวนดู และอาจใช้สีขาวแทรกบ้างก็ได้ ส่วนมากป้ายนิทรรศการมักจะเป็นไม้อัดบุสีกหลาดสีแก่ เช่น กรมท่า อาจใช้สีเอือก สีเอ้ล่ำแพน สีเอ้ไม่ไผ่สาน ดังนั้น ควรเลือกสีแผ่นรองภาพให้ดูเด่น

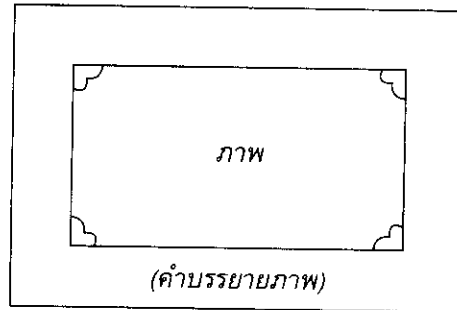
๖. วิธีฉีกภาพ

การฉีกภาพ หมายถึง การนำเอาภาพมาติดกับแผ่นรองภาพโดยใช้ตัวฉีก ควรจะพิจารณาสีของกระดาษรองภาพให้เข้ากับตัวภาพ เพื่อจะทำให้ภาพนั้นเด่นชัดและชวนดูยิ่งขึ้น ตัวฉีก ได้แก่ กาวประเภทต่างๆ การฉีกนั้นอาจฉีกได้ทั้งชั่วคราวและถาวร

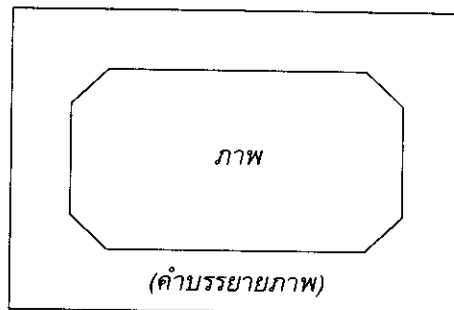
๖.๑ การฉีกชั่วคราว เพื่อเป็นการประหยัดแผ่นรองภาพ ให้ใช้เปลี่ยนภาพใหม่ๆ ได้หลายครั้ง หรืออาจจะเป็นภาพที่ยืมมาจากที่อื่นซึ่งใช้แล้วจะได้ส่งคืนได้สะดวก ภาพไม่ชำรุด

วิธีฉีกชั่วคราว อาจฉีกได้ดังนี้

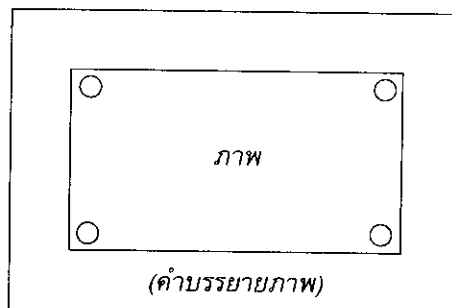
ใช้มุมสำหรับติดรูปที่มุมภาพ

ใช้เจาะเป็นช่อง สำหรับเสียบภาพ

ใช้คลิปหรือเป็กกดตรงมุมภาพ หรือใช้สกอตเทปใส
ทับกลับไปมาให้ติดทั้งภาพและแผ่นรองภาพ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การฉีกชั่วคราวโดยใช้กาวยางน้ำ

เมื่อได้คัดเลือกภาพแล้ว ตัดให้เรียบร้อย เลือกสีแผ่นรองภาพให้ดูเด่น จัดให้ภาพอยู่ในลักษณะที่น่าดู วางภาพบนกระดาษรองให้ระยะขอบด้านบน แคมกว่าขอบด้านข้างและด้านล่าง ทำเครื่องหมายจุดไว้ คำนวณหน้าภาพที่จะฉีกกลึง ใช้กาวยางน้ำทาให้ทั่ว ให้เรียบเสมอกัน แล้วรีบนำภาพฉีกกลึงบนแผ่นรองภาพ รีดภาพให้เรียบร้อย วิธีนี้ เมื่อนิทรศการนั้นเลิกแล้ว ก็ลอกภาพออกจากแผ่นรองภาพเพื่อใช้ภาพได้ต่อไปอีก

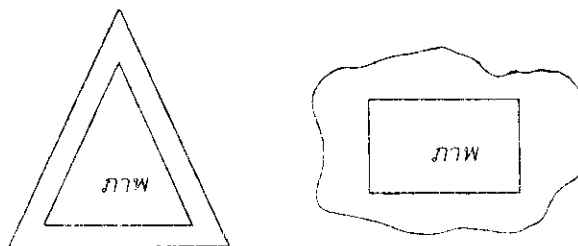
๖.๒ การฉีกถาวร

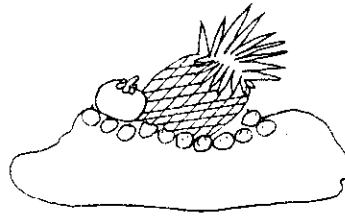
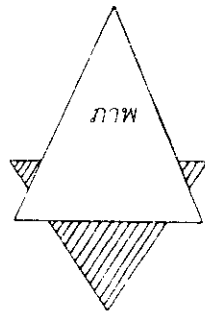
ใช้กาวเป็นตัวฉีกให้ภาพติดแน่นทนทานอยู่นาน มีวิธีฉีกดังนี้
ฉีกด้วยกาวยางน้ำ ใช้กาวยางน้ำทาหลังภาพและแผ่นรองภาพ พอกาวหมาดแล้วรีบฉีกทันที รีดภาพให้ติดเรียบ ใช้นิ้วมือสะอาดถูกาวที่เลอะตามขอบรูปออกให้หมด

ฉีกด้วยกาวสำเร็จรูป บีบกาวทาที่ขอบด้านหลังภาพ แล้วนำไปฉีกกับแผ่นรองภาพ

ฉีกด้วยแปรงเปียกหรือกาวน้ำ ทาแปรงหรือกาวน้ำบนแผ่นรองภาพตามที่ทำเครื่องหมายไว้ แล้วนำภาพฉีกกลึงไปบนมูมหนึ่งมูมใดก่อนตามถนัด ใช้สันไม้บรรทัดสะอาดกดไล่ฟองอากาศ แล้วใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำบิดพอหมาดเช็ดกาวตามรูปให้หมด

กระดาษที่ใช้รองภาพที่นำมาฉีกนั้น นอกจากรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือจัตุรัสแล้ว อาจใช้รูปทรงอื่นๆ เพื่อให้ภาพดูเด่นแปลกตาได้เช่นกัน ดังตัวอย่าง

นอกจากนี้ อาจตัดภาพต่างๆ มาประกอบให้เป็นภาพเดียวกัน เช่น ภาพภูเขา ต้นไม้ บ้าน เป็นต้น ผืนที่ลงบนแผ่นรองภาพเดียวกันทำให้ดูแปลกตาดีเช่นกัน

๗. ในการเขียนหัวเรื่องและคำบรรยาย

ควรเขียนให้ชัดเจน อ่านง่าย และถูกต้อง

๗.๑ หลักในการเขียนอักษรไทย

ตัวอักษรไทยมี ๔๔ ตัว แบ่งเป็น ๔ ประเภท

ประเภทหัวอยู่บน ได้แก่ ข ฃ ฉ ง ช ฅ ฑ ท น บ ป ฝ ฝ พ ฟ ม ย ษ ท พ

ประเภทหัวอยู่กลาง ได้แก่ ค ฅ จ ฉ ฐ ด ต ศ อ ฮ

ประเภทหัวอยู่ล่าง ได้แก่ ฌ ญ ฒ ณ ฎ ฏ ถ ภ ร ล ว ส

ประเภทไม่มีหัว ได้แก่ ก ฌ

ขนาดของตัวอักษร แบ่งเป็น ๓ ขนาด

ขนาดธรรมดา เช่น ก ค ด ศ อ

ขนาดใหญ่ เช่น ฌ ญ ณ ฒ

ขนาดเล็ก เช่น ข ง ร ฐ

ขนาดตัวอักษรแบบสุภาพ

ตัวธรรมดา ใช้ส่วนสูง ๔ ส่วนกว้าง ๓ เป็นมาตรฐาน

ตัวใหญ่ ใช้ส่วนสูง ๔ ส่วนกว้าง ๔ - ๔ ๑/๒

ตัวเล็ก ใช้ส่วนสูง ๔ ส่วนกว้าง ๒ - ๒ ๑/๒

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๗.๒ ช่องไฟ กะด้วยสายตาพองาม อย่าให้ห่างและเบียดเกินไป
ควรวางราว ๑ ใน ๓ ของส่วนกว้าง

๗.๓ การเว้นบรรทัด ควรวางจากกันประมาณ ๑ ๑/๓ ของความสูง
ของตัวอักษร ทั้งนี้เพราะมีสระอยู่บนและล่าง

๗.๔ การเขียนหัวเรื่องและคำบรรยาย ควรมีเส้นกำกับบรรทัด เมื่อ
เขียนเสร็จแล้วลบเส้นออกจึงจะตรงเป็นแนวเสมอกัน

๘. หลักปฏิบัติในการจัดนิทรรศการ

๘.๑ ความเรียบง่าย ใช้ตัวอักษรเรียบๆ ให้อ่านง่าย

๘.๒ ความเด่นในการใช้สี

๘.๓ การเลือกภาพที่เหมาะสม รูปทรงต่างๆ

๘.๔ เนื้อหาเป็นที่น่าสนใจ

๘.๕ ความแปลกใหม่ ศิลปะในการจัด

๙. ลักษณะของการจัด

๙.๑ จัดอย่างง่าย แสดงหนังสือเพียงเล่มเดียว ใช้ที่ตั้งแสดงหนังสือ
หรือโปสเตอร์บอกรายการ บรรณานุกรมของหนังสือ พร้อมทั้งบรรณนิทัศน์
สังเขป อาจจะจัดหนังสือไว้บนโต๊ะ บนชั้นหนังสือ หลังตู้บัตรรายการหนังสือ
หรือในที่ที่เห็นได้โดยง่าย

๙.๒ จัดในตู้นิทรรศการ หรือที่แสดงหนังสือใหม่ อาจมีวัสดุประกอบ
บ้างก็ได้

๙.๓ จัดบนแผ่นป้ายนิทรรศการ ขนาดประมาณ ๓' ๖" หรือ ๔' ๘"
ฟุต ตั้งอยู่เสมอรระดับตาในที่อื่นเด่น

๑๐. การจัดนิทรรศการบนแผ่นป้าย

๑๐.๑ กำหนดว่าจะจัดเรื่องอะไรลงบนแผ่นป้ายเพียงเรื่องเดียว ถ้ามี
ความจำเป็นต้องจัดพร้อมกันหลายป้าย ให้แยกจัด

๑๐.๒ กำหนดชื่อเรื่องหรือหัวข้อเรื่องประกอบไว้ด้วย โดยใช้ชื่อให้ตรงตามจุดหมาย ใช้ถ้อยคำกะทัดรัด ประดิษฐ์ตัวอักษรให้น่ามองดูเด่นสะดุดตา ใช้ตัวอักษรสูงประมาณ ๓ นิ้วฟุต

๑๐.๓ รวบรวมวัสดุอุปกรณ์ในการจัด เลือกให้ตรงตามเรื่องและจุดมุ่งหมาย ไม่ต้องมีรายละเอียดมากนัก แต่มีขนาดใหญ่พอเห็นได้ชัดเจน อาจใช้ของที่เคยใช้แล้วแต่ยังไม่ชำรุด หรือจัดหาใหม่ก็ได้

๑๐.๔ วางรูปในการจัดโดยร่างคร่าวๆ หลายๆ แบบว่าจะจัดวางอะไรตรงไหน ใช้ตัวอักษรอย่างไร ใช้สีอะไร

๑๐.๕ จัดทำคำบรรยายประกอบ เพื่อให้เข้าใจเรื่องราวชัดเจนถูกต้อง ตัวหนังสือที่ใช้บรรยายควรมีลักษณะเรียบ ใช้อักษรแบบเดียวกัน มีขนาดประมาณครึ่งนิ้วฟุต ใช้ถ้อยคำสั้นๆ ให้รัดกุม เขียนลงบนกระดาษขาวหรือสีอ่อนๆ เพื่ออ่านได้ง่าย

๑๐.๖ เตรียมอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้

๑๑. ข้อควรคำนึงในการจัดนิทรรศการ

๑๑.๑ ความเป็นหน่วยเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายจุดเดียว แนวคิดเดียว วัสดุที่จัดจะไม่กระจายไปในที่ต่างๆ แต่มีการวางจังหวะให้แลดูงาม

๑๑.๒ ความสมดุลหรือศูนย์ถ่วง จัดให้มีน้ำหนักพอดีกันทั้งสองข้าง มองดูไม่เอนเอียงไปข้างใด วัตถุที่ใช้ถ้าขนาดเล็กจัดไว้ตอนบน ขนาดใหญ่จัดไว้ตอนล่าง วัสดุที่จัดอาจมีขนาดและรูปร่างไม่เหมือนกันก็ได้ แต่จัดให้มีน้ำหนักพอดีๆ กันทั้งสองข้าง

๑๑.๓ ศูนย์แห่งความสนใจ จัดให้เด่นที่สุดอยู่เพียง ๑ จุด เพื่อเน้นความมุ่งหมายของเรื่อง ซึ่งอาจเป็นตัวหนังสือ ใบหุ้มปกหนังสือ หรือวัสดุอื่นใด จัดให้อยู่ในที่ใดก็ได้ ใช้วิธีนำสายตาไปสู่จุดด้วยเส้น เส้นเดียวหรือหลายเส้น ลูกศร จุดกลมๆ หลายๆ จุด ริบบิ้น เชือก หรืออื่นๆ ก็ได้

๑๒. ลักษณะของการจัดนิทรรศการที่ดี

- ๑๒.๑ ดึงดูดความสนใจ
- ๑๒.๒ ง่าย เรียบ ชัดเจน เนื้อหาดี
- ๑๒.๓ จัดภาพดี ใช้สีเด่น
- ๑๒.๔ ข้อความประทับใจ
- ๑๒.๕ จัดวางในที่ซึ่งอยู่ในระดับสายตา มองดูได้ง่าย

๑๓. ขั้นตอนในการจัด

- ๑๓.๑ วางแผนในการจัดตลอดปี
- ๑๓.๒ ตั้งหัวข้อเรื่องและความมุ่งหมายในการจัดแต่ละครั้ง
- ๑๓.๓ รวบรวมแนวความคิด กำหนดสถานที่ ออกแบบ
- ๑๓.๔ หาวัสดุอุปกรณ์ ลงมือจัด
- ๑๓.๕ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชน ป้ายประกาศ ฯลฯ
- ๑๓.๖ แสดงตามระยะเวลาที่กำหนดไว้
- ๑๓.๗ ประเมินผล ใช้วิธีสังเกต ให้ผู้ชมเขียนข้อคิดเห็นลงในสมุด
ความเห็น หรือส่งแบบสอบถาม เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมา
พิจารณาปรับปรุงแก้ไข

๑๔. ระยะเวลาในการจัด

- ๑๔.๑ ควรจัดแสดงในระยะเวลาที่ไม่สั้นและยาวเกินไป เช่น ๑ สัปดาห์
๑๐ วัน ๑๕ วัน
- ๑๔.๒ ถ้าจัดตามเทศกาลต่างๆ ควรจัดก่อนเวลาเล็กน้อย ถ้าจัดตาม
เหตุการณ์สำคัญๆ เมื่อสิ้นสุดแล้วควรเลิกจัดได้
- ๑๔.๓ การจัดนิทรรศการตามวาระสำคัญๆ เช่น สัปดาห์ห้องสมุด
ควรจัดนิทรรศการหนังสือตลอดระยะเวลา และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
ประกอบด้วย เช่น การเล่นเกม การเล่าเรื่องหนังสือ การแสดงหุ่นมือ การ
อภิปราย การสนทนาเรื่องหนังสือ การโต้วาที การสาธิตประกอบหนังสือ ฯลฯ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจูงใจและเข้าใจในการอ่าน และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑๕. การติดตามผล

ควรใช้ความสังเกตในการจัดแต่ละครั้ง และพิจารณาว่าหลังจากการ
จัดนิทรรศการแต่ละครั้งมีผู้มาใช้ห้องสมุดเพิ่มขึ้นหรือไม่เพียงใด หรืออาจให้
กรอกแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์พิจารณาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

ตัวอย่างการจัดนิทรรศการ

เรื่อง ชีวิตและงานของ ‘ดอกไม้อวด’

๑. จุดมุ่งหมาย

- ๑.๑ เพื่อให้รู้จักนักประพันธ์สตรีที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของประเทศไทย
- ๑.๒ เพื่อให้ทราบประวัติและชีวิตการทำงาน
- ๑.๓ เพื่อเข้าใจให้อ่านนวนิยายที่ดี
- ๑.๔ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้เข้าชม

๒. สถานที่จัด

๒.๑ บริเวณห้องสมุด หรือ

๒.๒ ภายในห้องประชุม

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าชมและนิทรรศการที่จะนำมาแสดง

๓. การเตรียมการและเตรียมวัสดุอุปกรณ์

๓.๑ ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง

๓.๒ จัดหาภาพ ‘ดอกไม้อวด’ ในวัยต่างๆ ภาพอริยาบถในการเขียน
เรื่อง

๓.๓ หนังสือต้นฉบับ

๓.๔ หนังสือที่เขียนไว้ทุกเล่ม

๓.๕ กฤตภาคเกี่ยวกับ ‘ดอกไม้อวด’ ที่จัดทำไว้

๓.๖ ของใช้เกี่ยวกับการเขียนเรื่องของนักประพันธ์ผู้นี้

๓.๗ จัดทำบรรณานุกรมหนังสือที่เขียน เป็นจุลสารหรือเอกสารข่าว

๓.๘ จัดข้อความที่ดีเด่นบางตอนจากหนังสือต่างๆ เขียนลงในกระดาษโปสเตอร์สีสดๆ

๔. ลักษณะของการจัด อาจจัดได้หลายอย่าง

๔.๑ จัดในตู้นิทรรศการ แสดงหนังสือของ ‘ดอกไม้สด’ ทุกเล่ม ให้เห็นชื่อหนังสือชัดเจนทุกเล่ม ประกอบด้วยดอกไม้สดหรือดอกไม้แห้งวางประดับหลายๆ จุดพองาม ถ้าสามารถหาหรือขอสำเนาต้นฉบับ หรือขอยืมของใช้เกี่ยวกับการเขียนเรื่องมาได้ ก็ควรนำมาแสดงด้วย ทั้งนี้ ให้มีคำบรรยายด้วยข้อความรัดกุม อ่านง่าย ใช้สีเรียบๆ

๔.๒ จัดบนแผ่นป้ายนิทรรศการ ซึ่งอาจมีหลายป้าย

๔.๒.๑ ประวัติชีวิตโดยย่อ พร้อมทั้งภาพถ่ายประกอบ

๔.๒.๒ กฤตภาคที่จัดทำไว้ อาจได้แก่ การวิจารณ์เรื่อง การแนะนำหนังสือ เป็นต้น

๔.๒.๓ ข้อความที่ดีเด่นจากหนังสือเรื่องต่างๆ ตกแต่งประกอบพอควร

๔.๒.๔ จัดป้ายนิทรรศการในหัวเรื่อง ‘นวนิยายอมตะ’ ซึ่งประกอบด้วยใบหุ้มปกหนังสือทุกๆ เล่ม จัดให้เป็นจุดศูนย์รวม ใช้ริบบิ้นหรือเส้นนำสายตาไปยังใบหุ้มปกนวนิยายเหล่านี้ก็ได้

๔.๒.๕ ภาพถ่ายขนาดใหญ่ของผู้ประพันธ์ ภาพถ่ายการแสดงละครที่ทำจากนวนิยายเรื่องใดเรื่องหนึ่งของดอกไม้สด

๕. การจัดกิจกรรมประกอบการนิทรรศการ

กิจกรรมเสนอแนะพอเป็นตัวอย่าง มีดังต่อไปนี้

๕.๑ อภิปราย เกี่ยวกับเรื่อง ‘ชีวิตและผลงานของดอกไม้สด’ จะตั้งชื่อเรื่องอย่างไร ให้เป็นที่จูงใจผู้ฟังก็ได้

๕.๒ สนทนาเรื่องหนังสือ อาจเป็นหนังสือเล่มเดียวหรือหลายเล่มก็ได้ หรือสนทนาเปรียบเทียบกับนวนิยายต่างยุคซึ่งมีแนวของเรื่องคล้ายๆ กัน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ๕.๓ เล่าเรื่องหนังสือ เล่าเรื่องจากนวนิยายหลายๆ เล่ม จะโดยผู้เล่าคนเดียวหรือหลายคนก็ได้
- ๕.๔ บรรยายการวิเคราะห์ตัวเอกในเรื่องหลายๆ เรื่อง ให้พอควรแก่เวลา
- ๕.๕ อ่านตอนดีๆ จากเรื่องต่างๆ ให้ฟัง
- ๕.๖ ทายปัญหาข้อความที่แยกกาย ยกมาจากหนังสือเรื่องต่างๆ ว่ามาจากเรื่องอะไรตอนใด มีความหมายใด ให้ตัวอย่างและประโยชน์แก่ชีวิตอย่างไรบ้าง
- ๕.๗ แจก ที่คั่นหนังสือ มีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง หรือจะเป็นข้อความสั้นๆ จากหนังสือเรื่องต่างๆ และให้ระบุชื่อผู้แต่งด้วย
- ๕.๘ แจก บรรณานุกรมเรื่องของดอกไม้สด พร้อมทั้งบรรณนิทัศน์สังเขป หรือจัดทำเฉพาะรายชื่อหนังสือ
- ๕.๙ จัดจำหน่ายนวนิยาย ของดอกไม้สด ในราคาเยา
- ๕.๑๐ ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อมวลชน และป้ายประกาศ
- ๕.๑๑ ให้กรอกแบบสอบถาม หรือการสังเกต เพื่อนำมาวิเคราะห์แก้ไขปรับปรุงการจัดนิทรรศการให้ดียิ่งๆ ขึ้น

โครงการยอดนักอ่าน

จินตนา ไบกาชยี่

การดำเนินงานสร้างยอดนักอ่านในโรงเรียน

การสร้างยอดนักอ่านในโรงเรียนมีขั้นตอนตามลำดับ คือ เตรียมงาน ประชาสัมพันธ์โครงการและรับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ ปฏิบัติตามโครงการ และประเมินผล

ขั้นเตรียมงาน ในกรณีที่ความคิดริเริ่มมาจากครู อาจารย์ หรือ บรรณารักษ์ ขั้นแรกที่ต้องทำ คือ ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของโครงการเสียก่อน เช่น สภาพและปริมาณของหนังสือในห้องสมุดโรงเรียน ครู อาจารย์ที่สนใจและยินดีทำงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียน นักเรียนที่ชอบอ่านและมีความสามารถชักชวนเพื่อนฝูงให้สนใจในการอ่าน ศึกษาวิธีการ ปัญหา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ เมื่อได้ศึกษาเรื่องเหล่านี้แล้ว อาจร่างโครงการขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร นำไปหารืออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการสถานศึกษาด้วยวาจาจากก่อน ปรับปรุงแก้ไขร่างโครงการตามที่ได้หารือกัน แล้วจึงทำบันทึกขออนุมัติดำเนินการเป็นทางการ ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ริเริ่มเอง อาจขอให้อาจารย์คนใดคนหนึ่งศึกษาข้อมูลจัดทำโครงการขึ้น เพื่อให้คณะครูหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะเรื่องนี้ช่วยกันพิจารณา เพื่อให้โครงการสมบูรณ์ และอาจใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้

๑. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยครู อาจารย์ บรรณารักษ์ อาจมีนักเรียนร่วมอยู่ด้วยแล้วแต่ความเหมาะสม ทำหน้าที่ดำเนินงานตามโครงการ เช่น จัดการคัดเลือกหนังสือที่จะจัดให้นักเรียนอ่าน กำหนดเวลา กำหนดแบบบันทึกการอ่าน กำหนดรางวัล ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนสนใจเข้าโครงการ ติดต่อกับผู้ปกครอง

๒. คณะทำงานพิจารณาร่างโครงการ ช่วยกันปรับปรุงให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์ สิ่งกำหนดต่างๆ ในโครงการอาจนำมาปฏิบัติได้จริง มิใช่เป็น

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เพียงความหวังหรือเป็นสิ่งที่ต้องใช้เงิน ใช้เวลา และแรงงานมากเกินไป

๓. พิจารณาคัดเลือกหนังสือที่จะนำมาให้นักเรียนอ่าน ควรเป็นหนังสือที่น่าอ่าน ในขณะเดียวกันให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมให้มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ พฤติกรรมทางสังคม เหล่านี้เป็นต้น อาจเลือกจากหนังสือที่คณะกรรมการประกวดของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือ หรือจากบัญชีที่อยู่ในภาคผนวก ข้อสำคัญ ครู อาจารย์ ควรได้อ่านหนังสือที่จะเลือกให้นักเรียนอ่าน หนังสือที่อยู่ในบัญชีต่างๆ เป็นเพียงเสนอให้ทราบว่าหนังสืออะไรบ้างเท่านั้น

๔. จัดหาหนังสือที่เลือกแล้วมาไว้ในห้องสมุดของโรงเรียน ซื้อเพิ่มเติมให้เพียงพอ เมื่อจัดหาหนังสือมาแล้วก็จัดทำบรรณานุกรมหรือบัญชีรายชื่อหนังสือที่กำหนดเพื่อปิดประกาศให้นักเรียนทราบ

๕. กำหนดกติกาต่างๆ เช่น กำหนดจำนวนหนังสือที่นักเรียนจะอ่าน ให้เหมาะสมกับระยะเวลา เหมาะสมกับความสามารถในการอ่านและจำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ จะกำหนดเป็นจำนวนเล่มต่อสัปดาห์ หรือต่อเดือน หรือต่อหนึ่งภาคเรียนก็ได้ให้อ่านครบทุกเล่มภายในเวลากำหนด หรือจะให้อ่านได้มากที่สุดภายในระยะเวลาที่กำหนด ก็แล้วแต่ความเหมาะสม

๖. กำหนดวิธีประเมินผล เช่น มีแบบบันทึกการอ่านดังกล่าวมาแล้วให้เล่าเรื่อง ให้ตอบคำถาม ให้วาดภาพประกอบเรื่อง ข้อสำคัญ ต้องเป็นวิธีซึ่งให้ทราบได้ว่านักเรียนอ่านหนังสือเหล่านั้นด้วยตนเอง ไม่ใช่ฟังผู้ปกครองเล่าหรือเพื่อนเล่า

๗. จัดหารางวัล ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นของราคาแพง เพราะไม่ควรเบี่ยงเบนความสนใจไปสู่รางวัลมากกว่าการอ่าน การอ่านหนังสือได้มากเป็นรางวัลในตัวเองอยู่แล้ว

ขั้นประชาสัมพันธ์โครงการ

เพื่อให้ครู อาจารย์ และนักเรียนทั้งโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการมากที่สุด และเพื่อให้ผู้ปกครองร่วมมือด้วย จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์

๑. การประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายวิธีตามความเหมาะสม ตามความสะดวกและอุปกรณ์ต่างๆ ที่มี เช่น ปิดประกาศในห้องเรียน ประกาศเสียงตามสาย ประกาศในวารสารของโรงเรียน จัดทำอนุสารชี้แจงให้ทราบโครงการ เขียนจดหมายถึงผู้ปกครอง

๒. ให้ครู อาจารย์ และนักเรียนที่อยู่ในคณะกรรมการ มีเวลาชี้แจงโครงการในห้องเรียน ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การรับสมัคร หนังสือที่จะอ่าน การกรอกแบบบันทึกแหล่งที่จะยืมหนังสือได้นอกจากห้องสมุดของโรงเรียน รางวัลที่จะได้รับ

๓. ครู อาจารย์ และบรรณารักษ์ จัดกิจกรรมแนะนำหนังสือและส่งเสริมการอ่าน เช่น เล่านิทาน เชิดหุ่น จัดนิทรรศการหนังสือ จัดห้องสมุดหรือจัดมุมหนังสือในห้องเรียนให้สวยงามดึงดูดความสนใจ

ขั้นตอนการ

เมื่อถึงขั้นนี้ทุกสิ่งทุกอย่างต้องพร้อม คือ มีหนังสือที่จะให้อ่าน มีกติกากของการอ่าน มีแบบบันทึกรายงาน มีการกำหนดระยะเวลา กำหนดรูปแบบของรางวัลหรือการประกาศเกียรติคุณ มีแบบรับสมัครหรือสมุดลงชื่อ ผู้สมัครเข้าโครงการ กำหนดว่าจะให้ใครเป็นผู้รับสมัคร กำหนดเวลารับสมัคร

๑. ครูประจำชั้นหรือครูรายวิชาที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับสมัคร จะแจกแบบรับสมัครเข้าร่วมโครงการให้นักเรียนกรอกข้อความ อาจชี้แจงอีกครั้งเป็นรายบุคคลให้นักเรียนเข้าใจวัตถุประสงค์และวิธีอ่านและกรอกแบบบันทึก อาจมีการให้หมายเลขประจำตัวแก่ผู้สมัคร

๒. ครูผู้รับสมัครรวบรวมแบบรับสมัครไปมอบให้แก่บรรณารักษ์หรือครูประจำชั้นที่ดูแลหนังสือในมุมห้องเรียน แล้วแต่จะกำหนดไว้ตั้งแต่ขั้นเตรียมการว่าให้บรรณารักษ์เป็นผู้เก็บแบบรับสมัครทั้งหมด หรือครูประจำห้องครูประจำชั้นจะเป็นผู้เก็บ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดว่าจะให้นักเรียนยืมหนังสือจากห้องสมุด หรือยืมจากมุมหนังสือในห้องเรียน

ชั้นปฏิบัติของนักเรียน

ในชั้นนี้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม คือ อ่านหนังสือ และกรอกแบบบันทึกการอ่าน ครู อาจารย์ บรรณารักษ์ ช่วยเหลือในการเลือกหนังสือและการอ่านหนังสือที่ยากๆ ให้กำลังใจในการอ่านให้ได้มากที่สุด ในการกรอกแบบบันทึกให้ถูกต้อง

๑. นักเรียนยืมหนังสือพร้อมกับขอรับแบบบันทึกการอ่านครั้งละ ๑ เล่ม ควรให้ยืมครั้งละเล่ม เมื่ออ่านจบและกรอกแบบบันทึกมาให้ดูแล้วก็ให้ยืมเล่มต่อไป วิธีนี้ทำให้ครูอาจารย์ติดตามการอ่านของเด็กเป็นรายเล่ม รายคน เด็กคนไหนมีปัญหาในการอ่านเล่มไหนจะได้ชี้แจงแก่เด็กได้

๒. นักเรียนอ่านหนังสือแล้วกรอกแบบบันทึกการอ่าน อาจจะอ่านที่บ้านหรือที่โรงเรียนก็ได้ ในกรณีที่สภาพทางบ้านไม่อำนวยความสะดวกในการอ่าน จึงได้แนะนำให้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ถ้าเด็กมีปัญหาทางบ้าน ควรพยายามติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา

๓. นักเรียนส่งแบบบันทึกการอ่านและนำหนังสือไปคืน พร้อมกับยืมหนังสือเล่มต่อไป เมื่อนักเรียนนำหนังสือมาคืนและกรอกแบบบันทึกอย่างเรียบร้อย ครู อาจารย์ อาจกล่าวชมเชยเป็นการให้กำลังใจ ถ้าไม่เรียบร้อยหรือไม่ถูกต้อง ก็ควรแนะนำให้กำลังใจในการปฏิบัติให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

ชั้นประเมินผล

เป็นการประเมินผลผลการอ่านของนักเรียนแต่ละคนว่าได้บรรลุเป้าหมายอย่างไรประการหนึ่ง ประเมินผลความก้าวหน้าในการอ่านของนักเรียนทั้งโรงเรียนอีกประการหนึ่ง

๑. ความก้าวหน้าในการอ่านของนักเรียน ประเมินได้จากจำนวนหนังสือที่อ่านและแบบบันทึกการอ่าน ซึ่งจะแสดงว่านักเรียนสามารถจับประเด็นของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้องหรือไม่ ใช้ภาษาเขียนชี้แจงได้อย่างแจ่มแจ้งและรัดกุมเพียงไร นอกจากเขียนชี้แจงในแบบบันทึกแล้ว อาจให้ชี้แจงด้วย

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

วาจาเพื่อให้ทราบความสามารถของนักเรียนด้านนี้ด้วย

๒. ความก้าวหน้าในการอ่านของนักเรียนทั้งโรงเรียน ประเมินได้จากสถิติการอ่านของนักเรียนทั้งหมดก่อนการดำเนินโครงการและหลังการดำเนินโครงการ ว่าการอ่านหนังสือและการใช้ห้องสมุดได้เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงไร

กิจกรรมต่อเนื่อง

เพื่อเน้นความสำคัญของโครงการ เป็นการชักชวนให้นักเรียนและผู้ปกครองสนใจเข้าร่วมโครงการที่จะจัดขึ้นต่อไป เมื่อจบการอ่านไปแต่ละเทอมหรือแต่ละปี ควรจัดกิจกรรมที่แสดงให้เห็นความสำคัญของโครงการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. ประกาศยกย่อง “ยอดนักอ่าน” แห่งภาคเรียนหรือแห่งปี มีพิธีมอบรางวัลและประกาศเกียรติคุณ

๒. จัดนิทรรศการหนังสือที่อ่านแล้วพร้อมด้วยแบบแสดงบันทึกการอ่านฉบับที่นับว่าเขียนได้ดี

๓. จัดอภิปรายเรื่อง “หนังสือที่ข้าพเจ้าชอบอ่าน” หรือประกวดการแนะนำหนังสือที่น่าอ่าน ประกวดการเล่าเรื่องจากหนังสือ ประกวดการเล่านิทานที่ได้อ่าน ประกวดการแสดงท่าทางประกอบหนังสือ ทั้งนี้ ให้นักเรียนจัดเอง ทางโรงเรียนเพียงแต่ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่จัดหาอุปกรณ์บางอย่าง

๔. มีหนังสือชมเชยนักเรียนแก่ผู้ปกครอง เชิญผู้ปกครองมาร่วมในงานประกาศยกย่อง “ยอดนักอ่าน”

ตัวอย่างแบบรับสมัครเข้าโครงการ

๑. ชื่อ และนามสกุล
๒. ชั้น ห้อง
๓. กิจนิสัยในการอ่าน (กรอกเครื่องหมาย หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง)
 ไม่เคยอ่านหนังสืออื่นนอกจากหนังสือเรียน
 เคยอ่านหนังสืออื่นๆ หนังสือพิมพ์ วารสาร
 เคยอ่านหนังสือการ์ตูน ชอบมาก ไม่ชอบ
 อ่านหนังสือที่โรงเรียน อ่านที่บ้าน
๔. การเข้าร่วมโครงการยอดนักอ่าน (กรอกเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง)
 ไม่เคยเข้าร่วมมาก่อน เคย
 ได้ทราบโครงการนี้จากอาจารย์ ทราบจากเพื่อน
 ทราบจากใบประกาศ ทราบจากเสียงตามสาย
 เกิดความสนใจเอง เพื่อนชวน
๕. สำหรับครู อาจารย์ กรอก

ลำดับ	ชื่อหนังสือที่ยืม	วันยืม	วันส่ง	หมายเหตุ

(ถ้าเนื้อที่ไม่พอ ต่อด้านหลังตามจำนวนหนังสือที่กำหนด)

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ตัวอย่างแบบบันทึกการอ่าน

แบบที่ ๑ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ และ ๓-๔
แจกให้นักเรียนครั้งละ ๑ แผ่น พร้อมกับหนังสือที่ยืม ๑ เล่ม

ชื่อ และนามสกุล ชั้น ห้อง
วันรับหนังสือและแบบบันทึกการอ่าน วันส่งคืน
ชื่อผู้แต่ง
ชื่อเรื่อง
สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้า
เรื่องย่อ
.....
ตัวละครที่ชอบมาก
.....
ข้อคิดจากเรื่อง
.....
ขอรับรองว่า ได้อ่านและกรอกแบบบันทึกด้วยตนเอง
ผู้ปกครองลงนาม

แบบที่ ๒ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖

ชื่อ และนามสกุล ชั้น ห้อง วันรับหนังสือและแบบบันทึกการอ่าน วันส่งคืน
ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้า เรื่องย่อ ตัวละครที่ชอบมาก (ให้เหตุผลในการที่ชอบ) ตัวละครที่ไม่ชอบ (ให้เหตุผล) ข้อคิดจากเรื่อง ประโยชน์ที่ข้าพเจ้าได้รับจากหนังสือเล่มนี้
ขอรับรองว่า ได้อ่านและกรอกแบบบันทึกด้วยตนเอง ผู้ปกครองลงนาม

เกณฑ์การประกวดอ่านในใจร้อยแก้ว

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒

๑. ลักษณะท่าทางในการอ่าน

๑.๑ นั่งหรือยืนตามสบาย

๑.๒ วิธีจับหนังสือ

- นั่ง - หนังสือวางบนโต๊ะ มือขวาจับมุมบนด้านขวา ใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป มือซ้ายวางบนหน้าซ้าย
- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

- ยืน - ประคองหนังสือด้วยมือซ้าย มือขวาจับมุมบนด้านขวา โดยใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป
- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

๑.๓ ขณะอ่าน

- ไม่เอียงคอ
- ไม่ส่ายหน้าตามบรรทัด
- ไม่ชี้ตามตัวอักษร
- ไม่เอามือเท้าคาง (นั่งอ่าน)

๒. ความเข้าใจในการอ่าน

๒.๑ อ่านได้ถูกต้อง

๒.๒ รู้ความหมายของคำ ประโยค ย่อหน้า

๒.๓ จับใจความของเรื่อง (ประโยค วลี) ได้

๒.๔ จับรายละเอียดเรื่องที่สำคัญได้

๒.๕ วิเคราะห์ตัวละครได้

๓. หนังสือที่ให้เลือกอ่าน

หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ และ/หรือหนังสือที่คณะกรรมการดำเนินการประกวดในแต่ละรอบแต่ละระดับเห็นสมควร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔

๑. ลักษณะท่าทางการอ่าน

๑.๑ นั่งหรือยืนตามสบาย

๑.๒ วิธีจับหนังสือ

นั่ง - หนังสือวางบนโต๊ะ มือขวาจับมุมบนด้านขวา ใช้นิ้วชี้
เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป มือซ้ายวางบนหน้าซ้าย

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

ยืน - ประคองหนังสือด้วยมือซ้าย มือขวาจับมุมบนด้านขวา
โดยใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

๑.๓ ขณะอ่าน

- ไม่เอียงคอ

- ไม่ส่ายหน้าตามบรรทัด

- ไม่ชี้ตามตัวอักษร

- ไม่เอามือเท้าคาง (นั่งอ่าน)

๒. ความเข้าใจในการอ่าน

๒.๑ อ่านได้รวดเร็วและถูกต้อง

๒.๒ รู้ความหมายของคำ ประโยค ย่อหน้า

๒.๓ จับใจความสำคัญของเรื่องและเข้าใจได้ถูกต้อง

๒.๔ ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้

๒.๕ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้

๒.๖ วิเคราะห์ตัวละครได้

๓. หนังสือที่ให้เลือกอ่าน

หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ และ/ หรือหนังสือที่คณะกรรมการดำเนินการประกวดแต่ละรอบแต่ละระดับเห็นสมควร

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖

๑. ลักษณะท่าทางการอ่าน

๑.๑ นั่งหรือยืนตามสบาย

๑.๒ วิธีจับหนังสือ

นั่ง - หนังสือวางบนโต๊ะ มือขวาจับมุมบนด้านขวา ใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป มือซ้ายวางบนหน้าซ้าย

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

ยืน - ประคองหนังสือด้วยมือซ้าย มือขวาจับมุมบนด้านขวา โดยใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

๑.๓ ขณะอ่าน

- ไม่เอียงคอ

- ไม่ส่ายหน้าตามบรรทัด

- ไม่ชี้ตามตัวอักษร

- ไม่เอามือเท้าคาง (นั่งอ่าน)

๒. ความเข้าใจในการอ่าน

๒.๑ อ่านได้รวดเร็วและถูกต้อง

๒.๒ จับใจความของเรื่องได้

๒.๓ เข้าใจความสัมพันธ์ในเนื้อเรื่อง รุ้รายละเอียดและขยายความเรื่องที่อ่านได้

๒.๔ เข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลในเรื่องที่อ่านได้

๒.๕ จับความคิดของตัวละครหรือความคิดของผู้แต่งได้

๒.๖ เกิดความคิดและวิจารณ์เรื่องที่อ่านได้

๓. หนังสือที่ให้เลือกอ่าน

หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ และ/หรือหนังสือที่คณะกรรมการดำเนินการประกวดแต่ละรอบแต่ละระดับเห็นสมควร

เกณฑ์การประกวดอ่านออกเสียงร้อยแก้ว

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๒

๑. ลักษณะท่าทางในการอ่าน

๑.๑ นั่งหรือยืนตามสบาย

๑.๒ วิธีจับหนังสือ

นั่ง - หนังสือวางบนโต๊ะ มือขวาจับมุมบนด้านขวา ใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป มือซ้ายวางบนหน้าซ้าย

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

ยืน - ประคองหนังสือด้วยมือซ้าย มือขวาจับมุมบนด้านขวา โดยใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

๑.๓ ขณะอ่าน

- ไม่เอียงคอ

- ไม่ส่ายหน้าตามบรรทัด

- ไม่ชี้ตามตัวอักษร

- ไม่เอามือเท้าคาง (นั่งอ่าน)

๒. ลักษณะการอ่าน

๒.๑ ออกเสียงชัดเจน ถูกต้อง เป็นไปตามภาษามาตรฐาน

๒.๒ ออกเสียงสระ วรรณยุกต์ พยัญชนะ ถูกต้อง ตามหลักภาษาไทย

๒.๓ แบ่งวรรคตอนถูกต้อง หยุดในที่ควรหยุด

๒.๔ ไม่ตะกุกตะกัก ไม่ตู่ตัว

๓. ความเข้าใจในการอ่าน

๓.๑ ตอบคำถามเรื่องที่อ่านได้

๓.๒ รู้ความหมายของคำ ประโยค ย่อหน้า

๓.๓ จับรายละเอียดเรื่องที่สำคัญได้

๓.๔ วิจารณ์ตัวละครได้

๔. หนังสือที่ให้เลือกอ่าน

หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ และ / หรือหนังสือที่คณะกรรมการดำเนินการประกวดในแต่ละรอบแต่ละระดับเห็นสมควร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔

๑. ลักษณะท่าทางในการอ่าน

๑.๑ นั่งหรือยืนตามสบาย

๑.๒ วิธีจับหนังสือ

นั่ง - หนังสือวางบนโต๊ะ มือขวาจับมุมด้านขวา ใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป มือซ้ายวางบนหน้าซ้าย

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

ยืน - ประคองหนังสือด้วยมือซ้าย มือขวาจับมุมบนด้านขวา โดยใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป

- หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว

๑.๓ ขณะอ่าน

- ไม่เอียงคอ
- ไม่ส่ายหน้าตามบรรทัด
- ไม่ชี้ตามตัวอักษร
- ไม่เอามือเท้าคาง (นั่งอ่าน)

๒. ลักษณะการอ่าน

๒.๑ ออกเสียงชัดเจน ถูกต้อง เป็นไปตามภาษามาตรฐาน

๒.๒ ออกเสียงสระ วรรณยุกต์ พยัญชนะ ถูกต้องตามหลักภาษาไทย

๒.๓ แบ่งวรรคตอนถูกต้อง ถูกจังหวะ

๒.๔ ใช้น้ำเสียงและระดับเสียงเหมาะสมกับเนื้อความที่อ่าน

๒.๕ คล่องแคล่ว รวดเร็ว ไม่ลากเสียง

๒.๖ ออกเสียงชัดเจน ถูกต้อง ไม่ตู่ตัว

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๓. ความเข้าใจในการอ่าน

- ๓.๑ จับความหมายของข้อความที่อ่านได้ครบถ้วน
- ๓.๒ รู้ความหมายของคำ ประโยค ย่อหน้า
- ๓.๓ จับรายละเอียดเรื่องที่สำคัญได้
- ๓.๔ วิจารณ์ตัวละครได้
- ๓.๕ ตอบคำถามเรื่องที่อ่านได้

๔. หนังสือที่ให้เลือกอ่าน

หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ และ / หรือหนังสือที่คณะกรรมการดำเนินการประกวดแต่ละรอบแต่ละระดับเห็นสมควร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖

๑. ลักษณะท่าทางในการอ่าน

- ๑.๑ นั่งหรือยืนตามสบาย
- ๑.๒ วิธีจับหนังสือ
 - นั่ง - หนังสือวางบนโต๊ะ มือขวาจับมุมบนด้านขวา ใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป มือซ้ายวางบนหน้าซ้าย
 - หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว
 - ยืน - ประคองหนังสือด้วยมือซ้าย มือขวาจับมุมบนด้านขวา โดยใช้นิ้วชี้เตรียมพร้อมที่จะพลิกหน้าต่อไป
 - หนังสือห่างจากหน้าผู้อ่านประมาณ ๑๒ นิ้ว
- ๑.๓ ขณะอ่าน
 - ไม่เอียงคอ
 - ไม่ส่ายหน้าตามบรรทัด
 - ไม่ชี้ตามตัวอักษร
 - ไม่เอามือเท้าคาง (นั่งอ่าน)
 - ผู้อ่านต้องสังเกตผู้ฟังบ้างเพื่อจับกริยาของผู้ฟัง จะได้ปรับสำเนียงและวิธีอ่านให้สื่อความหมาย

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒. ลักษณะการอ่าน

- ๒.๑ ออกเสียง ชัดเจน ถูกต้องตามภาษามาตรฐาน
- ๒.๒ ออกเสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ถูกต้องตามหลักภาษาไทย
- ๒.๓ ออกเสียงตัวควบกล้ำอย่างถูกต้อง
- ๒.๔ คล่องแคล่ว รวดเร็ว และแม่นยำ
- ๒.๕ ทอดจังหวะเสียง เว้นวรรคตอนให้เหมาะสมกับเรื่องราวที่อ่านได้
- ๒.๖ ออกเสียงตามอารมณ์และความรู้สึกของเรื่องได้ถูกต้อง

๓. ความเข้าใจในการอ่าน

- ๓.๑ จับความหมายของเรื่องที่อ่านได้บริบูรณ์
- ๓.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ในเนื้อเรื่อง รู้รายละเอียด สามารถขยายความเรื่องที่อ่านได้
- ๓.๓ เข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลในเรื่องได้
- ๓.๔ เข้าใจจุดประสงค์และเจตคติของผู้เขียนได้
- ๓.๕ เกิดความคิดจากเรื่องที่อ่านได้

๔. หนังสือให้เลือกอ่าน

หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ และ / หรือหนังสือที่คณะกรรมการดำเนินการประกวดแต่ละรอบแต่ละระดับเห็นสมควร

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กับการแก้ปัญหาของโรงเรียน

วัฒนา บุญเสนอ

หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เน้นให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งเด็กควรมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเรียนภาษา จนสามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารทั้งรับและส่งได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองด้วยการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนให้เกิดจนเป็นนิสัยได้ ซึ่งถ้าได้รับการฝึกฝนตั้งแต่อ่านออก อ่านได้ อ่านได้เร็ว เข้าใจความหมายในเนื้อหาที่อ่าน และสามารถสรุปประเด็นสำคัญของเนื้อหา และนำเอาไปใช้กับตนเองได้ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม ในการที่จะพัฒนาเด็กให้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องได้รับการแนะนำทางจากผู้ใกล้ชิด คือ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ในการให้กำลังใจ ตลอดจนช่วยแก้เมื่อเด็กมีปัญหาในการอ่าน รวมทั้งจัดเวลา โอกาส และสถานที่ ให้เด็กได้ทำกิจกรรมการอ่านของเขาอย่างพอใจและมีความสุข โดยที่เขาไม่รู้สึกรว่าเป็นการบังคับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากทุกฝ่ายร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครู โรงเรียน ห้องสมุด และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และสำหรับครู อาจารย์ โรงเรียนนั้น จะเป็นผู้ที่เด็กใกล้ชิดมากเมื่อออกจากบ้าน ดังนั้น ครู อาจารย์ จึงควรพัฒนาเด็กของตนเองให้เกิดการพัฒนาการทางด้านกรอ่านอย่างต่อเนื่อง ให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามกำลังความสามารถของเขา ดังนั้น การแนะนำหรือแนะนำให้เด็กรู้จักหนังสือ รู้จักการอ่านเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มจากเนื้อหาวิชาที่เรียนนั้น ก็จะก่อให้เกิดการอ่านได้เร็วและเพาะนิสัยการอ่าน เป็นทักษะที่จะติดตัวไปได้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

จากการประชุมสัมมนาในระดับชาติว่าด้วยการรณรงค์เพื่อพัฒนาการอ่าน เมื่อกันยายน ๒๕๒๘ ที่ประชุมเสนอแนะว่า การแก้ไขสภาพการอ่านในสังคมไทยให้ดีขึ้นนั้น สถานศึกษาควรกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ควรกระตุ้นครู อาจารย์ บรรณารักษ์ ให้พัฒนาการอ่าน รวมทั้งจัดอบรม สัมมนาให้ทราบถึงปัญหาต่างๆ ของเรื่องการอ่าน และนับตั้งแต่ ปี ๒๕๒๘ เป็นต้นมา กรมวิชาการก็รับนโยบายในเรื่องของการรณรงค์เพื่อการส่งเสริมการอ่าน และจัดประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ให้แก่ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ บรรณารักษ์ และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และได้ติดตามเยี่ยมเยียนโรงเรียนที่ได้รับการเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมสำหรับส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนไปปฏิบัติ ซึ่งโรงเรียนต่างๆ ก็พบปัญหาในการจัดกิจกรรมและมีการแก้ปัญหา ซึ่งจะได้เสนอไว้ ณ ที่นี้ เพื่อที่เพื่อนครู อาจารย์ หรือท่านที่สนใจอาจจะนำไปใช้ในโรงเรียนได้

ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๑. วัสดุอุปกรณ์ ไม่พอ ไม่มี หรือมีก็ขาดคุณภาพ
๒. งบประมาณ ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จะพบกับปัญหาหางบประมาณไม่เพียงพอที่จะใช้ในกิจกรรมนี้
๓. บุคลากร การขาดบุคลากรที่มีความรู้จริง บุคลากรมีน้อย
๔. ความร่วมมือ จากผู้ร่วมงาน
๕. เวลาในการจัดกิจกรรม ซึ่งในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนนั้น กิจกรรมมีมากมายหลายกิจกรรม (จะต้องเบียดบังเวลาเรียนของโรงเรียนก็มี)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมักจะได้พบเห็นและได้รับฟังอยู่เสมอ เมื่อมีโอกาสพบครู อาจารย์ หรือแม้แต่ผู้บริหารก็ตาม แต่ก็มีโรงเรียนใช้ความสุขุมรอบคอบและการร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งก็ส่งผลประโยชน์แก่เด็กนักเรียนทั้งสิ้น

โรงเรียนวัดเจ้าเจ็ดนอกเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถขจัดปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ดี ซึ่งวิธีการที่จะกล่าวถึงนี้ อาจจะเป็นแนวทางให้ครูอาจารย์

นำไปใช้ที่โรงเรียนได้ โรงเรียนวัดเจ้าเจ็ดนอก ได้ดำเนินโครงการ “พี่เล่าให้น้องฟัง” ขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กอ่านหนังสือนั่นเอง กิจกรรมในการดำเนินงานดังนี้

๑. ให้นักเรียนรุ่นพี่เล่านิทาน เล่าเรื่องฯ ให้นักเรียนรุ่นน้องฟัง (เช่น นักเรียนชั้น ป. ๖ เล่าให้นักเรียนชั้น ป. ๒ ฟัง เป็นต้น)

๒. เวลาในการเล่า คือ เวลาพักกลางวัน หรือเวลาอื่นที่นักเรียนจะตกลงกันเอง

๓. สถานที่ แล้วแต่ผู้เล่าและผู้ฟังจะกำหนดกันเอง

๔. น้องผู้ฟังเสนอชื่อพี่ที่เห็นว่าเล่าดีที่สุดไปเล่าส่งเสียงตามสายในตอนกลางวัน วันละคนหรือสองคน

๕. คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยครูและนักเรียน ให้คะแนนผู้ไปเล่าส่งเสียงตามสาย

๖. ประกาศยอดนักเล่า

๗. มอบรางวัล

การดำเนินงานดังกล่าวในโรงเรียนวัดเจ้าเจ็ดนอก ก็พบปัญหาดังที่แยกกล่าวมาแล้ว

๑. ขาดหนังสือให้เด็กอ่าน

๒. งบประมาณในการจัดซื้อหนังสือ

๓. ครูที่จะต้องทำหน้าที่ดูแลพี่เล่าให้น้องตลอดเวลา

๔. พี่ๆ หลีกเลี้ยง

๕. การประเมินผลว่าเด็กจะอ่านหนังสือมาเล่าหรือไม่

จากปัญหาที่พบ โรงเรียนจึงได้คิดแก้ปัญหา โดยเฉพาะเรื่องการประเมินผล ซึ่งต้องใช้กำลังคนโดยเฉพาะครู โดยจัดทำโครงการ “ยอดนักเล่า” ต่อจากโครงการ “พี่เล่าให้น้องฟัง” (กิจกรรมข้อ ๔, ๕, ๖ และ ๗) และได้พยายามแก้ปัญหาอื่นๆ ได้ดังนี้

๑. แนะนำให้นักเรียนอ่านหนังสือพิมพ์หน้าเด็กและเยาวชน

๒. ขอรับบริจาคนิตยสาร วารสาร จากครูในโรงเรียนและผู้ปกครอง

๓. การหลีกเลี่ยงไม่เล่าของพี่ๆ โรงเรียนแจ้งให้น้องคอยติดตามจับตัวเล่ากันเอง (คุณครูเจ้าของโครงการเล่าให้ฟังว่า พี่ ป. ๕, ป. ๖ เคยบ่นให้ฟังว่าไม่ค่อยได้เล่น เพราะน้องไปตามตัวให้เล่า บางครั้งอยากจะเล่าสั้นๆ หรือขยักเอาไว้บ้างเพื่อเล่าวันต่อไป น้องจะไม่ยอม แต่ก็ยังไม่พบว่าพี่กับน้องที่คู่กันทะเลาะกันเลย) แล้วให้เสนอชื่อผู้ที่เล่าดีที่สุดไปเล่าส่งเสียงตามสาย กลายเป็นโครงการ “ยอดนักเล่า”

๔. การคัดเลือกยอดนักเล่าก็เป็นการประเมินผลได้อย่างดี เพราะผู้เล่าจะต้องใช้เสียง ความจำ (จากการอ่าน) ถ่ายทอดให้ผู้ฟังฟังรู้เรื่อง เพราะผู้ฟังนั้นไม่ได้อยู่ต่อหน้าโดยเฉพาะคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อให้คะแนนนั้นจะให้คะแนนจากการฟังเป็นส่วนใหญ่

๕. ตั้งคณะกรรมการซึ่งมีครูและนักเรียน เท่ากับสร้างความเชื่อมั่นให้นักเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ ขณะเดียวกัน ครูก็ต้องรับความคิดเห็นของนักเรียนที่มาเป็นกรรมการด้วย เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน

การแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการร่วมของโรงเรียน ครู และนักเรียน ลดเวลาการทำงานของครู พร้อมกับได้ความสัมพันธ์ของนักเรียนต่อนักเรียน และที่ชัดเจนมาก คือ นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงออก กล้าพูด กล้าทำ และอ่านหนังสือมากขึ้น โดยเฉพาะพี่ที่จะต้องเป็นผู้นำ

ปัญหาและการแก้ปัญหของโรงเรียนวัดเจ้าเจ็ดนอก คงจะเป็นแนวทางให้ครู อาจารย์ นำไปใช้ที่โรงเรียนของท่านได้บ้าง ซึ่งการจัดกิจกรรมไม่จำเป็นจะต้องทำพร้อมกันทั้งโรงเรียน แต่อาจทำเป็นกลุ่มเล็กๆ ก่อน เพื่อที่จะไม่เกินกำลังของเรามากนัก เมื่อเห็นว่ามีผลดีค่อยขยายผลไปสู่นักเรียนทั้งโรงเรียน

หลักการเขียนโครงการ

พิภพ ประเสริฐศรี

จำเป็นที่ครู บรรณารักษ์ ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการทำงานจะต้องเข้าใจและรู้จักการเขียนโครงการ เพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาให้ทราบ และอนุมัติให้การวางแผนการทำงานของตนเพื่อจัดกิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน การเขียนโครงการที่ดีไม่เพียงแต่จะทำให้ผู้บังคับบัญชาเข้าใจเหตุผล ความสำคัญ และแผนงานของโครงการ เพื่อให้เห็นคล้อยตามเท่านั้น หากการเขียนโครงการที่ละเอียด มีแผนกำหนดระยะเวลาของการปฏิบัติที่เห็นชัด จะช่วยให้ผู้เสนอโครงการเองได้ตรวจสอบ เตือนตนเองในการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้อย่างดีด้วย

ในการวางแผนใดๆ ก็ตาม วงจรของแผนอันหมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและดำเนินขั้นตอนหมุนเวียนเป็นวงกลมนั้น จะแบ่งได้ ๓ ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

๑. ชั้นวางแผน
๒. ชั้นปฏิบัติตามแผน
๓. ชั้นประเมินผล

ในขั้นตอนของการวางแผน จะมีการวิเคราะห์ระบบ ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ แล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์ และจัดทำรายละเอียดของแผนออกมาในรูปของแผนงานและโครงการต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดและความชัดเจนในการปฏิบัติมากขึ้น

การจัดทำโครงการมีหลายรูปแบบ โดยทั่วไปแล้ว จะเป็นการจัดทำในลักษณะแบบดั้งเดิม (Conventional Method) ซึ่งมักเขียนเรียงลำดับหัวข้อต่างๆ ดังนี้ ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลา ขั้นตอนดำเนินงาน งบประมาณ การประเมินผล ผู้รับผิดชอบ และผลที่คาดว่าจะได้รับ

การเขียนโครงการแบบดั้งเดิมนั้น แต่ละหน่วยงานอาจจะผิดแผกแตกต่างกันออกไปบ้าง ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ขึ้นอยู่กับวิธีปฏิบัติและความต้องการของหน่วยงานนั้นๆ หน่วยงานที่มีจำนวนโครงการมากมายตลอดจนเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่ มีความซับซ้อน เช่น หน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ (ยูเนสโก ยูนิเซฟ ยูเอ็นดีพี ฯลฯ) ธนาคารโลก ฯลฯ จะมีลักษณะและรูปแบบของการเขียนและจัดทำโครงการที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ และรายละเอียดอย่างสมบูรณ์มาก ส่วนหน่วยงานเล็กๆ ในระดับล่าง เช่น ในระดับอำเภอหรือจังหวัด มักจะเป็นการทำโครงการที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากนัก คงจะมีรูปแบบของการจัดทำโครงการที่มีความเรียบง่ายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงตลอดเวลาในการเขียนโครงการก็คือ ไม่ว่าจะเขียนแบบใด รูปแบบของการเขียนจะต้องมี

๑. ความชัดเจน
๒. ความสมบูรณ์
๓. ความถูกต้อง

องค์ประกอบของโครงการ

รูปแบบของร่างโครงการที่จะเสนอนี้ เป็นรูปแบบของโครงการที่มีองค์ประกอบของหัวข้อต่างๆ ที่ผู้บริหารหรือผู้อนุมัติงบประมาณต้องการทราบ เพื่อประกอบการตัดสินใจ

๑. ชื่อโครงการ
๒. หลักการและเหตุผล
๓. วัตถุประสงค์
๔. เป้าหมาย
๕. ระยะเวลาดำเนินการ
๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน
๗. งบประมาณ

๘. การบริหารโครงการ (การติดตาม ควบคุม กำกับ นิเทศและ ประเมินผลโครงการ)

๙. บุคคล/หน่วยงานที่รับผิดชอบ

๑๐. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ชื่อโครงการ

ชื่อโครงการจะต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจน เหมาะสม และสอดคล้อง กับเนื้อหาสาระของโครงการนั้นๆ

๒. หลักการและเหตุผล

การเขียนรายละเอียดในส่วนนี้จะต้องแสดงให้เห็นถึงสภาพของปัญหา และความจำเป็นในการจัดทำโครงการขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่าง ชัดเจนที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็น โครงการที่จะสนองตอบต่อนโยบายของรัฐ หรือสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับ ชาติ ระดับกระทรวง กรม หรือจังหวัด ฯลฯ เช่น ควรบอกว่า เป็นโครงการที่ สนองตอบต่อนโยบายการรณรงค์ส่งเสริมการอ่าน ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น อาจเพิ่มเติมให้เห็นถึงความเสียหายโดยตรงหรือเสียหายในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ถ้าหากละเอียดไม่จัดทำโครงการขึ้นมา และถ้าสามารถหาข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมาอ้างอิงสนับสนุนให้โครงการดูมีน้ำหนักมากขึ้น ก็ควร จะเขียนลงไว้ด้วย

๓. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ คือ สิ่งหรือผลงานที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนิน การ จะต้องสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของโครงการ ทั้งจะต้องมี ความชัดเจน สามารถปฏิบัติ วัด และประเมินผลได้ ถ้าสามารถเขียนได้ใน รูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ก็เป็นรูปธรรมแล้ว ก็จะมีผลดีมากขึ้น

ลักษณะของวัตถุประสงค์ที่ดี จะประกอบด้วย SMART คือ

- ๑. S = Sensible คือ เป็นไปได้
- ๒. M = Measurable คือ วัดได้
- ๓. A = Attainable คือ ระบุสิ่งที่ต้องการ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๔. R = Reasonable คือ มีเหตุผล
๕. T = Time คือ มีขอบเขตเวลาการดำเนินการ

๔. เป้าหมาย

เป้าหมาย เป็นการแสดงถึงความต้องการที่ระบุในเชิงปริมาณ คุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะและมักจะกำกับด้วยเวลา ดังนั้น เป้าหมายของโครงการจะต้องบอกให้ผู้อ่านทราบว่าจะดำเนินการอะไรในปริมาณเท่าใด ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การกำหนดเป้าหมายของโครงการที่ดีนั้น จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบหลายด้าน เช่น การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ ระยะเวลา ฯลฯ เพื่อผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละระยะเวลานั้น จะทำให้สามารถวัดถึงความสำเร็จของโครงการได้

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

การกำหนดระยะเวลาของโครงการนั้น ให้ระบุลงไปให้เห็นเด่นชัดว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่จะดำเนินการกี่เดือน กี่ปี จะต้องกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของโครงการ ถ้าสามารถแสดงวัน เดือน ปี ที่เริ่มต้นและสิ้นสุดไว้อย่างชัดเจน ก็จะมีละเอียดสมบูรณ์มากขึ้น การระบุช่วงระยะเวลาของโครงการในรูปของ ๓ เดือน หรือ ๒ ภาคเรียน ฯลฯ ถือว่าเป็นกำหนดระยะเวลาดำเนินการที่ไม่สมบูรณ์

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน นับเป็นเรื่องที่สำคัญมากของการจัดทำโครงการ เพราะแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม พร้อมทั้งขั้นตอนการทำงานอย่างครบกระบวนการ การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานนั้น ควรกำหนดโดยอาศัยเกณฑ์ ๓ อย่าง ดังนี้

๑. สาระสำคัญของกิจกรรม โดยเขียนเรื่องเป็นข้อๆ
๒. แผนดำเนินงาน เป็นการระบุกิจกรรมการดำเนินงานกับช่วงระยะเวลาที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น
๓. กำหนดตัวผู้รับผิดชอบ โดยระบุตำแหน่งหรือชื่อผู้รับผิดชอบที่จะดำเนินการตามโครงการ

ขั้นตอนการดำเนินงานนี้ อาจแสดงออกในรูปของแผนภูมิต่างๆ ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้พิจารณาโครงการเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น แผนภูมิองค์กร แผนภูมิแท่ง แผนภูมิสายงานหรือผังงาน เป็นต้น

๗. งบประมาณ

งบประมาณหรือค่าใช้จ่ายของโครงการ นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของโครงการซึ่งเป็นผลให้สามารถพิจารณาถึงผลตอบแทนที่ได้รับว่าคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ เพียงใด การเขียนงบประมาณ ให้ประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย

๑. ยอดรวมของค่าใช้จ่าย

๒. รายละเอียดของค่าใช้จ่ายจำแนกตามรายละเอียด เช่น ค่าวัสดุอะไร เท่าไร เป็นต้น

ในการแสดงค่าใช้จ่ายของโครงการ ให้ระบุแหล่งที่มาของค่าใช้จ่าย และทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) เช่น จากเงินบำรุงการศึกษา เงินของภาควิชา เงินบริจาค เป็นต้น

๘. การบริหารโครงการ (การติดตาม ควบคุม กำกับ นิเทศ และประเมินผลโครงการ)

ส่วนนี้นับว่าสำคัญยิ่งอันหนึ่ง เพราะจะทำให้ผู้บริหารหรือผู้อนุมัติโครงการทราบและมั่นใจว่าโครงการนั้นๆ มีแนวทางใดบ้างที่จะควบคุมงานให้ดำเนินไปได้ตามขั้นตอนของงาน และ / หรือสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้

การให้รายละเอียดในส่วนนี้ควรแสดงถึงแนวทางในการติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม กำกับ นิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบอกถึงระยะเวลา จำนวนครั้ง รูปแบบ ผู้รับผิดชอบให้เห็นอย่างชัดเจนด้วย

๙. บุคคล/หน่วยงานที่รับผิดชอบ

เป็นการระบุหน่วยงาน ภาควิชา หรือตัวบุคคลที่รับผิดชอบโครงการ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้พิจารณาอนุมัติโครงการสามารถทราบได้ว่า บุคคล

นั้นมีความสามารถรับผิดชอบโครงการนั้นๆ หรือไม่ หรือโครงการดังกล่าว สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานนั้นหรือเปล่า มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำเนินงานในโครงการหรือไม่

๑๐. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นการกำหนดหรือวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการ แสดงถึงผลที่เกิดขึ้นจากการที่โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือผลที่เกิดขึ้นอื่นๆ สามารถแสดงได้ทั้งผลอันเกิดโดยตรง และผลทางอ้อมที่เกิดจากผลกระทบของโครงการ ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพและความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการดำเนินโครงการ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. การจัดทำโครงการและวิเคราะห์โครงการ.

กรุงเทพฯ. ตุลาคม ๒๕๒๘.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. เทคนิควิธีในการจัดทำโครงการและ

บริหารโครงการ. กรุงเทพฯ, ตุลาคม ๒๕๒๘.

สรุปการเขียนโครงการเล่านิทาน

การประชุมปฏิบัติการเพื่อเขียนโครงการเล่านิทานนั้น สมาชิกกลุ่มได้แยกเขียนโครงการขึ้นมา ๒ ประเภท

๑. โครงการระยะสั้น หมายถึง โครงการเล่านิทานที่ใช้เวลาเตรียมตัวไม่นานนัก อยู่ในระหว่างเวลาประมาณ ๑-๓ เดือน

๒. โครงการระยะยาว หมายถึง โครงการการเล่านิทานที่ทำต่อเนื่องเป็นระยะเวลาค่อนข้างนาน อาจเป็น ๑ ปี หรือต่อเนื่องเป็นเวลานานออกไป

เนื่องจากโครงการที่เสนอจากสมาชิกในการประชุมปฏิบัติการนั้น มีหลายโครงการที่มีความซ้ำซ้อน คล้ายคลึงกัน จึงขอคัดเลือกมาเพียง ๖ โครงการเท่านั้น เพื่อจะได้ใช้เป็นตัวอย่างของการเขียนโครงการเล่านิทาน โดยแยกเป็นโครงการระยะสั้น ๒ โครงการ โครงการระยะยาว ๔ โครงการ

โครงการที่นำมาลงพิมพ์ในที่นี้ ได้แก่

๑. โครงการยอดนักเล่านิทาน	] โครงการระยะสั้น
๒. โครงการยอดนักเล่านิทาน ๓ ประเภท	
๓. โครงการจัดประชุมปฏิบัติการเล่านิทาน	] โครงการระยะยาว
๔. โครงการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน	
๕. โครงการส่งเสริมการเล่านิทาน	
๖. โครงการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมการอ่าน	

โครงการยอดนักเล่านิทาน

๑. หลักการและเหตุผล

การอ่านเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตที่จะช่วยส่งเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กว้างขึ้น จากการศึกษาพบว่า คนส่วนใหญ่ยังขาดนิสัยรักการอ่าน ปัจจุบันได้มีการศึกษาหาวิธีที่จะพัฒนาและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านมากขึ้น การเล่านิทานเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมการอ่านได้ดี จึงได้จัดทำโครงการนี้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อส่งเสริมการอ่านให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- ๒.๒ เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน
- ๒.๓ เพื่อฝึกทักษะในการอ่านและรู้จักเลือกหนังสืออ่าน
- ๒.๔ เพื่อให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๒.๕ เพื่อส่งเสริมให้รู้จักแสดงออกในที่ชุมชน

๓. วิธีดำเนินการ

- ๓.๑ ประชุมร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อจัดตั้งโครงการคัดเลือกยอดนักเล่านิทาน
- ๓.๒ กำหนดคุณสมบัติของนักเล่านิทาน และประกาศรับสมัคร
- ๓.๓ ประกวดการเล่านิทาน
- ๓.๔ ประกาศผลผู้ชนะการประกวดและมอบรางวัลให้เป็น ‘ยอดนักเล่านิทาน’

๔. ระยะเวลาปฏิบัติการ

ระยะเวลา ๑ ภาคเรียน โดยจัดทั้งหมด ๔ ครั้ง และครั้งที่ ๔ เป็นการตัดสิน

๕. สถานที่

ห้องสมุด หรือหอประชุมโรงเรียน

๖. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ครูบรรณารักษ์ร่วมกับครูภาษาไทย

๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๗.๑ เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- ๗.๒ ทำให้มีนิสัยในการรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
- ๗.๓ รู้จักวิธีการแก้ปัญหา
- ๗.๔ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๗.๕ เป็นคนรู้จักรับผิดชอบ และพัฒนาตนเอง ครอบครั้ว และสังคม

๘. การประเมินผล

- ๘.๑ ใช้แบบการประเมินผลการเล่านิทานโดยมีเกณฑ์ตัดสินด้านต่างๆ
- ๘.๒ เก็บสถิติของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง
- ๘.๓ สังเกตความสนใจของผู้ฟัง
- ๘.๔ ใช้แบบสอบถามผู้ฟัง

โครงการยอดนักเล่านิทาน ๓ ประเภท

๑. หลักการและเหตุผล

การให้ความรู้แก่นักเรียนมีหลายรูปแบบ เช่น การอธิบาย การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การเขียนแบบ และการเล่านิทาน ซึ่งการเล่านิทานก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่จะถ่ายทอดความรู้จากผู้เล่าไปสู่ผู้ฟัง และก็ได้ผลดี ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ทั้งในด้านความรู้ ความบันเทิง คุณธรรม จึงได้จัดโครงการยอดนักเล่านิทาน ๓ ประเภท คือ เล่าจากภาพ เล่าโดยใช้หุ่น และเล่าปากเปล่า

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อฝึกนิสัยรักการอ่าน
- ๒.๒ เพื่อฝึกนิสัยการฟังที่ดี
- ๒.๓ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสดงออกในที่ชุมชน
- ๒.๔ เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- ๒.๕ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและให้ความรู้

๓. เป้าหมาย

ได้นักเล่านิทาน ๘ คน

๔. ระยะเวลา

๓ เดือน (พฤษภาคม ถึง กรกฎาคม)

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๕. สถานที่

ห้องสมุดโรงเรียนหรืออาคารเอนกประสงค์

๖. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

๗. วิธีดำเนินการ

กิจกรรม	ระยะเวลา			
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.
๗.๑ เสนอ - ขออนุมัติโครงการ	■			
๗.๒ ประชุมครูในโรงเรียน เพื่อชี้แจงการดำเนินงานตามโครงการ	■			
๗.๓ ประชุมครูสอนภาษาไทยทุกชั้นร่วมกับบรรณารักษ์ห้องสมุด เพื่อวางแผนในการทำงาน	■			
๗.๔ ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทุกคนทราบ		■		
๗.๕ ครูภาษาไทยทุกชั้นคัดเลือกนักเรียนที่เป็นตัวแทนของห้องๆ ละ ๔ คน		■		
๗.๖ จัดประกวดยอดนักเล่านิทาน ระดับ ป. ๑-๒ ป. ๓-๔ ป. ๕-๖			■	
๗.๗ ประกาศผลและมอบรางวัล			■	
๗.๘ ประเมินผล สรุป และรายงานผล				■

๘. งบประมาณ

ประมาณ ๓๐๐ บาท (ค่ารางวัล)

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๙.๑ นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน
- ๙.๒ นักเรียนสามารถเล่านิทานได้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๙.๓ นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

๙.๔ นักเรียนรู้จักนำความรู้ที่ได้จากการอ่านนิทานไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

๙.๕ นักเรียนมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และรู้จักพัฒนาตนเอง ครอบคลุม และสังคม

๙.๖ นักเรียนเห็นคุณค่าและขำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยที่งดงาม

๑๐. การประเมินผล

๑๐.๑ สังเกตจากจำนวนนักเรียนที่เข้าฟังการเล่านิทานแต่ละครั้ง

๑๐.๒ สังเกตจากจำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุด

๑๐.๓ สังเกตจากการที่นักเรียนนำนิทานเข้ามาเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด

โครงการจัดประชุมปฏิบัติการเล่านิทาน

๑. หลักการและเหตุผล

กิจกรรมการเล่านิทานเป็นกิจกรรมหนึ่งของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน แต่ปรากฏว่าครูยังให้ความสำคัญของการเล่านิทานน้อยมาก ยิ่งไปกว่านั้น ครูผู้เล่านิทานยังไม่เข้าใจกระบวนการเทคนิคและวิธีการที่ถูกต้องของการเล่านิทาน จึงสมควรที่จะจัดการประชุมปฏิบัติการเล่านิทานขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไป

๒.๑.๑ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนานิสัยรักการอ่านโดยการเล่านิทาน

๒.๑.๒ ให้ผู้ซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการสอนอ่านได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการอ่านให้ได้ผล

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๒.๒ วัตถุประสงค์เฉพาะ

๒.๒.๑ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจกระบวนการและวิธีการเล่นนิทาน เพื่อส่งเสริมการอ่าน

๒.๒.๒ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมการอ่านโดยการเล่นนิทาน

๒.๒.๓ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้นำไปปฏิบัติจริง

๓. วิธีดำเนินการ

๓.๑ เสนอโครงการต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด

๓.๒ เชิญผู้เกี่ยวข้องในโครงการประชุมชี้แจงเพื่อดำเนินงาน

๓.๓ เชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบต่างๆ มาบรรยายและสาธิต

๓.๔ ประสานงานกับบุคคลที่ให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ

๓.๕ จัดทำหัวข้อการประชุมปฏิบัติการ

๓.๖ จัดทำแผนงาน

๓.๗ ทำหนังสือเชิญผู้เข้ารับการอบรม

๔. หัวข้อการประชุมปฏิบัติการ

๔.๑ ความสำคัญของการเล่นนิทาน

๔.๒ เทคนิคของการเล่นนิทาน

๔.๓ สาธิตการเล่นนิทาน

๔.๔ ปฏิบัติการเล่นนิทานรูปแบบต่างๆ

๕. ผู้รับผิดชอบ

ศึกษานิเทศก์จังหวัดฝ่ายวิชาการ

๖. ระยะเวลาปฏิบัติงาน

เดือนพฤษภาคม เวลา ๓ วัน

๗. สถานที่

ห้องประชุมสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

๘. งบประมาณ

๘. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๘.๑ ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการเข้าใจกระบวนการ เทคนิค และวิธีการเล่านิทานแบบต่างๆ

๘.๒ ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการสามารถจัดกิจกรรมเล่านิทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘.๓ ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการสามารถนำการเล่านิทานไปใช้ในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๘.๔ ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้สอนด้วยตนเอง

๘.๕ นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น

๑๐. การติดตามประเมินผล

๑๐.๑ สังเกตพฤติกรรมระหว่างการประชุมปฏิบัติการ และผลของการปฏิบัติการในกลุ่มย่อย

๑๐.๒ ใช้แบบสอบถามถามผู้บังคับบัญชาหลังการประชุมปฏิบัติการ งบประมาณ ๕ เดือน

๑๐.๓ ใช้แบบสอบถามถามผู้เข้าประชุมปฏิบัติการ หลังการประชุมปฏิบัติการ งบประมาณ ๕ เดือน

๑๐.๔ นิเทศติดตามผล

โครงการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

๑. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากการเล่านิทานเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข-สนานเพลิดเพลิน ได้รับความรู้และคติสอนใจ การเล่านิทานจึงเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และยังเป็นการพัฒนาทักษะทั้งในด้านการฟังและการพูด กล่าวแสดงออก เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้งนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางภาษาโดยส่วนรวม อันได้แก่ ทักษะในโรงเรียน

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
- ๒.๒ เพื่อส่งเสริมทักษะในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน
- ๒.๓ เพื่อให้นักเรียนมีความสุขสนานเพลิดเพลิน และได้รับความรู้
- ๒.๔ เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องต่อหน้าชุมชน
- ๒.๕ เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

๓. เป้าหมาย

- ๓.๑ นักเรียนได้เล่านิทานกลุ่มละ ๑ เรื่อง ในเวลา ๑ เดือน
- ๓.๒ ได้นักเล่านิทานดีเด่นระดับละ ๕ คน

๔. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ครูบรรณารักษ์และครูภาษาไทย

๕. ระยะเวลา

ตลอดปีการศึกษา

๖. สถานที่

ห้องสมุด ห้องเรียน และเวทีหอประชุมของโรงเรียน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๗. ขั้นตอนดำเนินการ

- ๗.๑ ขออนุมัติโครงการ
- ๗.๒ ประชุมชี้แจงกรรมการและผู้เกี่ยวข้อง
- ๗.๓ ครูประจำชั้นแบ่งนักเรียนในแต่ละชั้นเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มไปหาניתานกลุ่มละ ๑ เรื่อง แล้วทำแผนภาพประกอบการเล่าניתาน
- ๗.๔ แต่ละกลุ่มเตรียมเล่าניתาน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา
- ๗.๕ คณะกรรมการโครงการจัดทำกำหนดการเล่าניתาน แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบว่ากลุ่มของตนจะต้องเล่าניתานเมื่อไร
- ๗.๖ คณะกรรมการโครงการจัดหาเครื่องขยายเสียงและเทปบันทึกเสียงประกอบการเล่าניתาน
- ๗.๗ แต่ละกลุ่มเล่าניתานตามกำหนดการ
- ๗.๘ จัดให้มีการประกวดการเล่าניתานในระดับต่างๆ พร้อมทั้งให้รางวัล

๘. งบประมาณ

๘. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

นักเรียนจะเล่าניתานได้ถูกต้อง และมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีนิสัยรักการอ่านและมีจริยธรรม

๑๐. การประเมินผล

- ๑๐.๑ ตรวจผลงาน
- ๑๐.๒ สังเกตการเล่าניתาน
- ๑๐.๓ วิเคราะห์จากแบบประเมินผลการประกวดการเล่าניתาน

โครงการส่งเสริมการอ่านนิทาน

๑. หลักการและเหตุผล

การอ่านนิทานเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน อันมีคุณประโยชน์สำคัญ รวมทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต รู้จักใช้ถ้อยคำ ภาษา วัฒนธรรมประเพณี ปลูกฝังให้เป็นผู้มีคุณธรรม ซึ่งมีผลทางจิตวิทยา เพราะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง

ปัจจุบันการอ่านนิทานกระทำกันโดยทั่วไป แต่ยังมีขาดเทคนิคและวิธีการที่ดี ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการอ่านนิทานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จึงจัดทำโครงการนี้ขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อให้ผู้เล่าและผู้ฟังเห็นคุณค่าของการอ่านนิทาน
- ๒.๒ เพื่อให้รู้จักเลือกเรื่องที่จะเล่าได้ตามความเหมาะสม
- ๒.๓ เพื่อให้สามารถอ่านนิทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒.๔ เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างกว้างขวาง

๓. วิธีดำเนินงาน

๓.๑ ระยะสั้น

- ๓.๑.๑ เสนอโครงการต่อผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาตามสายงาน
- ๓.๑.๒ เชิญครู อาจารย์ ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับงานในโครงการ
- ๓.๑.๓ เสนอแนะหลักการอ่านนิทานเพื่อสอดแทรกในการสอนวิชาต่างๆ ได้ทุกวิชา
- ๓.๑.๔ สาธิตวิธีการอ่านนิทานเพื่อเป็นแบบอย่าง และเสนอแนะหนังสือนิทานที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้

๓.๒ ระยะยาว

- ๓.๒.๑ บรรณารักษ์ร่วมมือกับอาจารย์หมวดวิชาจัดเล่านิทานในรูปแบบต่างๆ

- ๓.๒.๒ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ๓.๒.๓ เชิญบุคคลที่มีความสามารถในการเล่านิทานมาสาธิตวิธีการที่ดี ควรนำไปเป็นตัวอย่าง
- ๓.๒.๔ จัดฉายวิดีโอการเล่านิทาน
- ๓.๒.๕ จัดทำละครสั้นประกอบการเล่านิทาน
- ๓.๒.๖ จัดแข่งขันการเล่านิทานระดับโรงเรียน
- ๓.๒.๗ จัดแข่งขันการเล่านิทานระดับกลุ่มโรงเรียน
- ๓.๒.๘ จัดแข่งขันการเล่านิทานระดับอำเภอ

๔. ระยะเวลาปฏิบัติงาน

- ๔.๑ จัดตามปีการศึกษา ตามปีงบประมาณ ตามปีปฏิทิน
- ๔.๒ ตามวาระสำคัญทางศาสนา ทางราชการ ตามขนบธรรมเนียม
- ๔.๓ ตามโอกาสอื่นๆ ที่ควรจัด ได้แก่ สัปดาห์ห้องสมุด สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ วันห้องสมุด งานแสดงวิชาการของสถานศึกษา วันแม่แห่งชาติ วันเด็กแห่งชาติ วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ

๕. สถานที่

- ๕.๑ ในห้องเรียน
- ๕.๒ ห้องสมุด
- ๕.๓ หอประชุม
- ๕.๔ ห้องโถง
- ๕.๕ หน้าเสาธง

๖. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๖.๑ เด็กมีความสนใจในการอ่านหนังสือมากขึ้น
- ๖.๒ เด็กกล้าแสดงออกต่อหน้าชุมชน
- ๖.๓ เด็กมีความคิดสร้างสรรค์
- ๖.๔ ทำให้บรรยากาศในการเรียนดี การศึกษาก็ประสบผลสำเร็จมากขึ้น

๗. การติดตามและประเมินผล

๗.๑ สังเกตจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนพฤติกรรมระหว่าง
การเข้าร่วมกิจกรรม

๗.๒ สังเกตพฤติกรรมเด็กในระยะยาว

๗.๓ ดูสถิติการใช้หนังสือและห้องสมุดของนักเรียน

๗.๔ ใช้แบบสอบถามถามครูผู้สอนอื่นๆ

โครงการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมการอ่าน

ลักษณะโครงการ-โครงการระยะยาว (ต่อเนื่อง)

๑. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันนี้คนไทยส่วนมากยังไม่ค่อยรักการอ่าน และยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกหนังสืออ่าน ผู้อ่านจึงไม่ได้ประโยชน์จากการอ่านเท่าที่ควร คือไม่สามารถนำความรู้จากการอ่านไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้กว้างขวาง การเล่านิทานเป็นวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมการอ่านได้ดี และคนทุกเพศทุกวัยต่างก็ชอบฟังนิทานด้วยกันทั้งนั้น จึงได้จัดโครงการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมการอ่านขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านโดยใช้นิทานเป็นสื่อ

๒.๒ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้นิทานส่งเสริมการอ่านให้บุคลากรที่รับผิดชอบในหน่วยงานระดับต่างๆ

๒.๓ เพื่อเผยแพร่การเล่านิทานไปสู่ชุมชน เพื่อส่งเสริมให้รักการอ่าน

๒.๔ เพื่อส่งเสริมให้เด็กแสดงความสามารถในการเล่านิทาน

๓. รูปแบบและวิธีดำเนินการ

๓.๑ จัดอบรมแนะนำบุคลากรที่เกี่ยวข้องระดับต่างๆ

๓.๒ จัดหน่วยเล่านิทานเคลื่อนที่ไปยังชุมชน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ๓.๓ จัดประกวดเล่านิทานระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา
- ๓.๔ จัดรายการเล่านิทานออกเสียงตามสายภายในสถานศึกษา
- ๓.๕ จัดฉายแถบภาพโทรทัศน์ ภาพนิ่ง จัดทำแผ่นใสประกอบแถบบันทึกเสียงเล่านิทานตามโอกาสที่เหมาะสม
- ๓.๖ บูรณาการการเล่านิทานเข้าในการสอนรายวิชาทุกวิชา

๔. ระยะเวลาปฏิบัติงาน

- ๔.๑ จัดตามปีการศึกษา ตามปีงบประมาณ ตามปีปฏิทิน
- ๔.๒ ตามวาระสำคัญทางศาสนา ทางราชการ ตามขนบธรรมเนียมประเพณี
- ๔.๓ ตามโอกาสอื่นๆ ที่ควรจัด ได้แก่ สัปดาห์ห้องสมุด สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ งานวันห้องสมุด งานแสดงวิชาการของสถานศึกษา

๕. สถานที่

- ๕.๑ บริเวณโรงเรียน ห้องเรียน หอประชุม และห้องสมุดโรงเรียน
- ๕.๒ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- ๕.๓ บริเวณที่พักของผู้นำชุมชน เช่น ลานบ้านของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ฯลฯ

๖. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๖.๑ ทำให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชน มีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
- ๖.๒ เด็กสามารถเล่านิทานจากหนังสือที่อ่านได้

ภาคผนวก

การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้

ห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรได้

หลักสูตร

ห้องสมุด

คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์

- พัฒนาดน
 - มีความรู้พื้นฐาน
 - มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์
 - แก้ปัญหาเป็น
 - เสียสละ
 - มุ่งพัฒนา
- พัฒนาอาชีพ
 - ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 - รักการทำงาน
 - มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
 - เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและจัดการเป็น
- พัฒนาสังคม
 - ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก

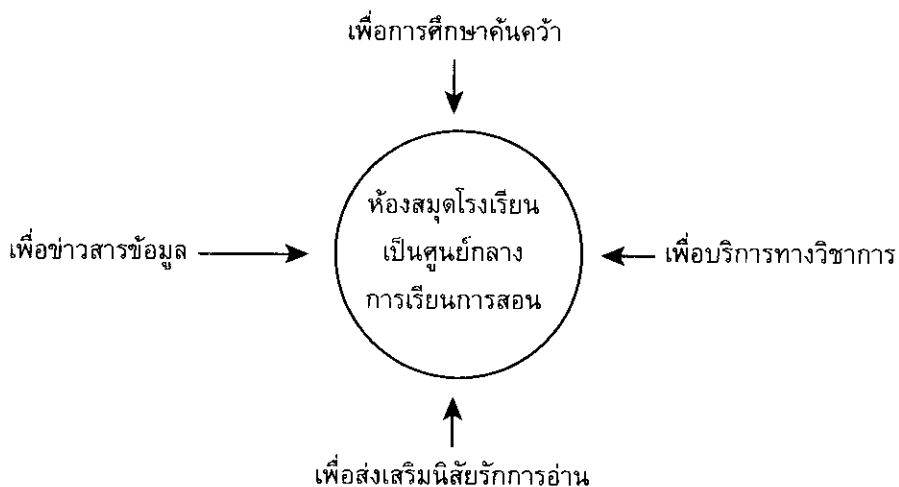
พฤติกรรม
บ่งชี้

- อ่านอย่างมีวิจารณ์-
ญาณ
- รักการอ่าน
- รักการศึกษาค้นคว้า

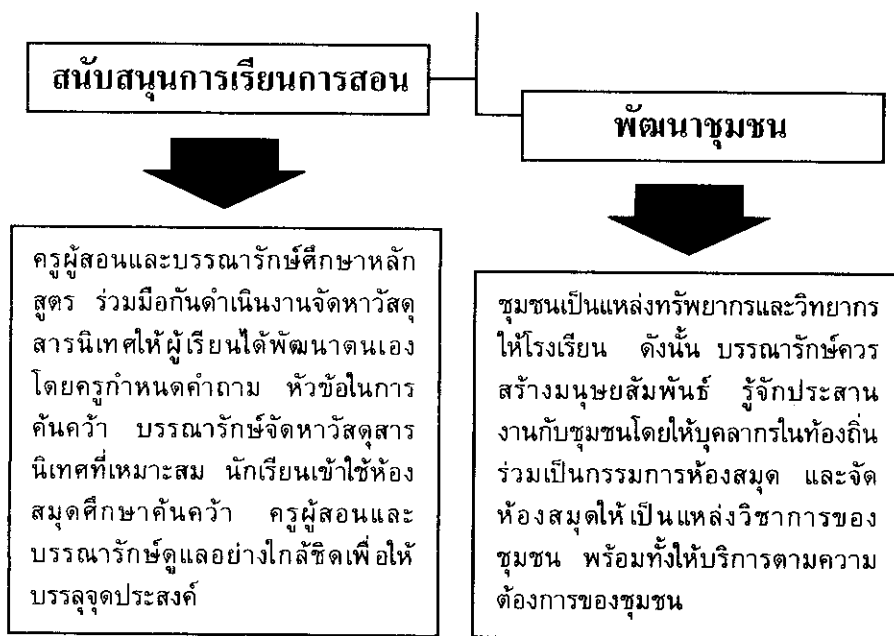
กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพตนเองได้ อันจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น แหล่งสำคัญที่จะให้ความรู้วิทยากรต่าง ๆ และใช้ประโยชน์ได้สูงสุด คือ ห้องสมุด

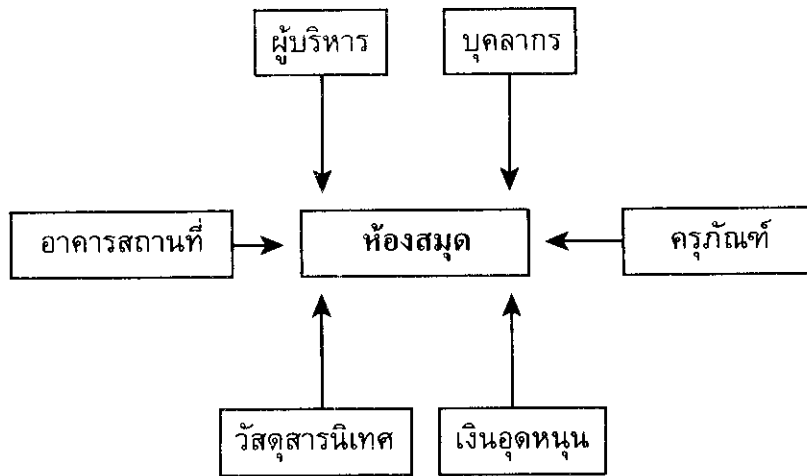

บทบาทของห้องสมุดโรงเรียน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

องค์ประกอบที่จะเกื้อกูลในการจัดห้องสมุด

ห้องสมุดจะดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบ
ดังนี้

ผู้บริหาร

ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุด เป็นผู้พิจารณาให้การสนับสนุนทั้งในด้านการเงิน บุคลากร และกำลังใจ การดำเนินงานห้องสมุดจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร

บุคลากร

ห้องสมุดควรมีบรรณารักษ์ที่มีพื้นฐานความรู้ในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์เป็นผู้ดำเนินงานห้องสมุด และมีบุคลากรอื่นๆ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

ในการพัฒนาห้องสมุด บุคลากรผู้ดำเนินงานเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้งานห้องสมุดประสบความสำเร็จ ดังนั้น

■ บรรณารักษ์ควรเป็นคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียน เพื่อประสานงานทางด้านวิชาการให้ตอบสนองหลักสูตร

■ ควรมีคณะกรรมการบริหารห้องสมุด เพื่อวางแผนการปฏิบัติงานดูแลและให้การสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุดให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

อาคารสถานที่

ห้องสมุดควรมีสถานที่เพียงพอสำหรับจัดวางวัสดุสารนิเทศ เป็นที่ทำงานของบรรณารักษ์ และให้บริการแก่ผู้ใช้ ห้องสมุดควรมีบรรยากาศทางกายภาพและทางวิชาการ

ครุภัณฑ์

ครุภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับห้องสมุดในการจัดวางวัสดุสารนิเทศและเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้

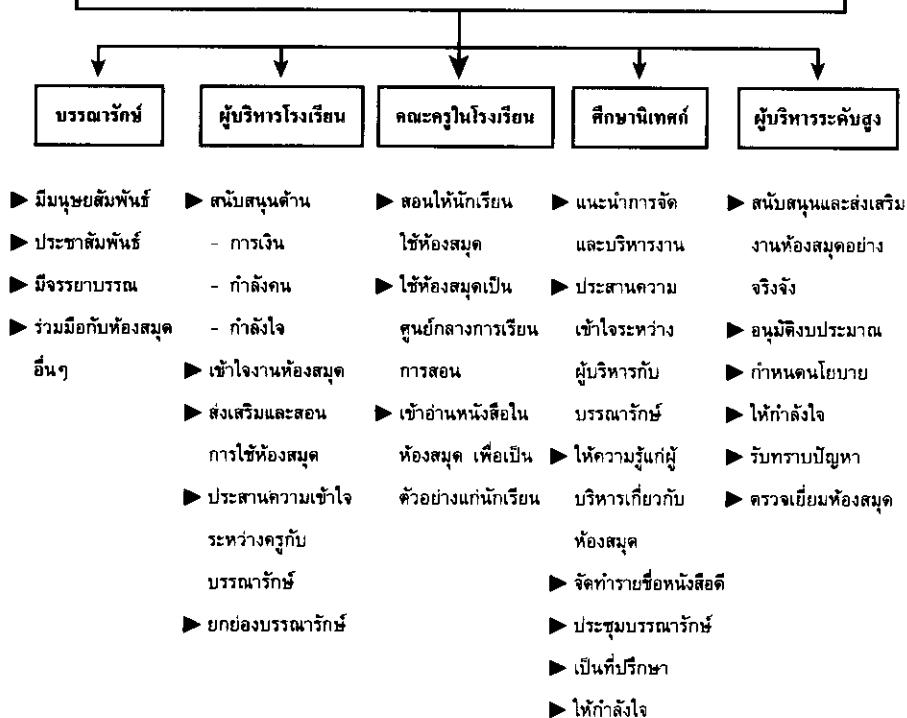
วัสดุสารนิเทศ

ห้องสมุดจำเป็นจะต้องมีวัสดุสารนิเทศเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้วัสดุสารนิเทศแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ วัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์

เงินอุดหนุน

เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดหาวัสดุสารนิเทศ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานห้องสมุดบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

*ความสำเร็จของการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนจะเป็นแหล่งวิชาการของโรงเรียนและเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีสิ่งเหล่านี้

- บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/ครูช่วยงานห้องสมุด
- อาคารสถานที่ที่เหมาะสม
- วัสดุสารนิเทศเพียงพอ และมีคุณค่าต่อการเรียนการสอน
- การจัดระบบตามแบบสากล
- การจัดบริการ และกิจกรรมหลากหลาย
- งบประมาณสม่ำเสมอและเพียงพอ
- บริการชุมชน
- การจัดห้องสมุดตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียน

*เฉลียว พันธุ์สีดา, ห้องสมุดโรงเรียน (เอกสารคำสอนวิชา บร ๖๖๓) (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๒) หน้า ๕๕

ลักษณะงานห้องสมุด

งานห้องสมุดเป็นงานบริการทางวิชาการ บรรณารักษ์จึงต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่จะพัฒนาห้องสมุดให้ประสบผลสำเร็จ งานหลักหรืองานประจำของห้องสมุด คือ งานบริหารห้องสมุด งานเทคนิคห้องสมุด และงานบริการห้องสมุด บรรณารักษ์ต้องมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรด้วย

งานห้องสมุดที่บรรณารักษ์ควรปฏิบัติเมื่อได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานห้องสมุด มีดังนี้

■ จัดทำโครงการ

ห้องสมุดควรมีการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาห้องสมุด ดังนี้

๑. ศึกษานโยบายของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของห้องสมุด

๒. สำรวจสภาพห้องสมุด โดยสำรวจ

- สถานที่ (เนื้อที่ แสงสว่าง อากาศ ฯลฯ)

- ครุภัณฑ์

- วัสดุสารนิเทศ (หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ)

บรรณารักษ์ควรที่จะสำรวจโดยละเอียดแล้วจัดทำบันทึกไว้ว่าควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดอย่างไรจึงจะพัฒนาห้องสมุดให้ตอบสนองการเรียนการสอนได้

๓. กำหนดโครงการ โดยคำนึงถึงผลจากการสำรวจสภาพห้องสมุด ระยะเวลา วิธีการดำเนินการ งบประมาณ และบุคลากร

๔. เขียนโครงการเพื่อเสนอผู้บริหารขออนุมัติดำเนินงานต่อไป

■ จัดบรรยากาศห้องสมุด

บรรยากาศห้องสมุด คือ การจัดสิ่งแวดล้อมภายในห้องสมุดเพื่อดึงดูดความสนใจแก่ผู้ใช้ห้องสมุด โดยการจัดสถานที่ให้เหมาะสม มีการจัดวางวัสดุ

ครูภัณฑ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์การใช้สอย ความสวยงาม ความเป็นระเบียบ และความสะอาด การจัดระบบวัสดุสารนิเทศ มีวัสดุสารนิเทศเพียงพอแก่ผู้ใช้ และให้ผู้ใช้เกิดความสะดวกสบายจนเกิดความจรรโลงใจเมื่อเข้าใช้ห้องสมุด พร้อมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในงานพัฒนางานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วยดี

บรรยากาศห้องสมุด อาจแบ่งออกได้ ดังนี้

■ บรรยากาศทางกายภาพ

- สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย
- สวยงาม มีชีวิตชีวา
- จัดวางครุภัณฑ์ได้เหมาะสม

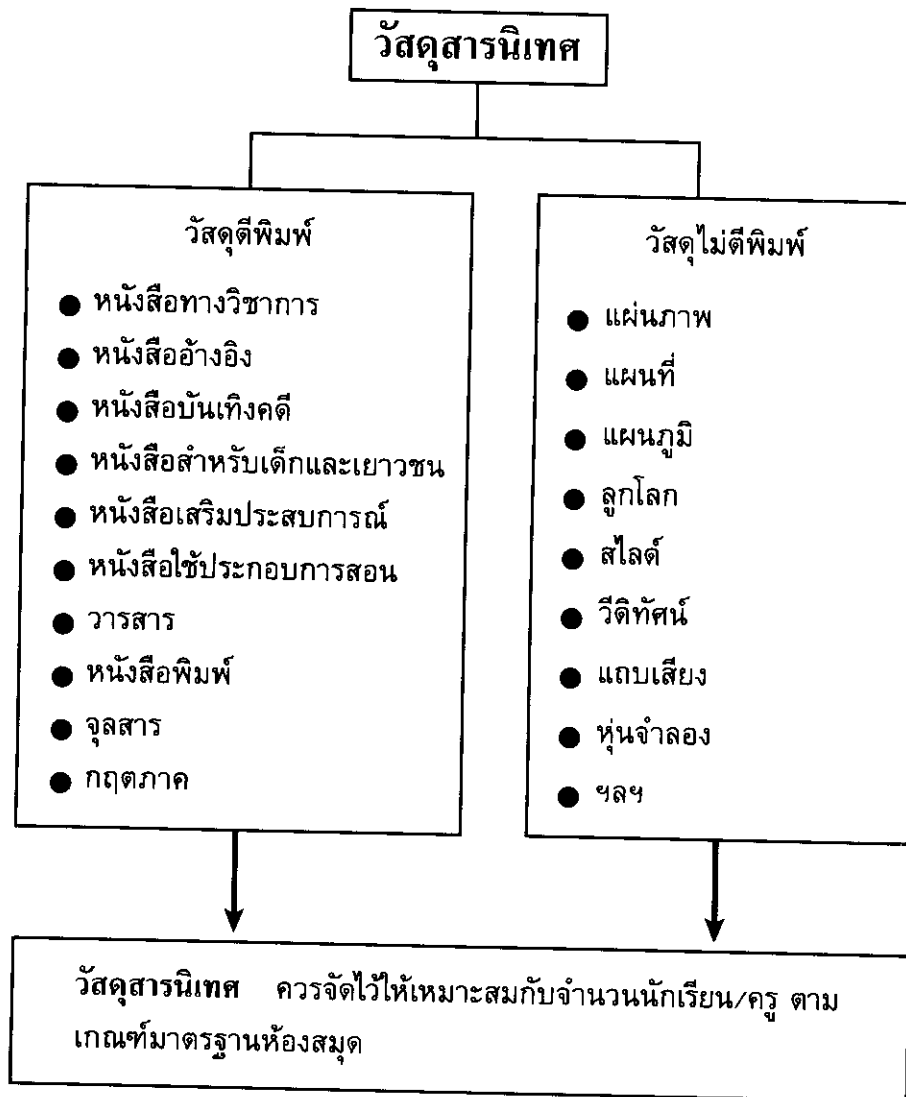
■ บรรยากาศทางวิชาการ

- กระตุ้นให้ครู/นักเรียนสนใจศึกษาค้นคว้า จากวัสดุสารนิเทศที่ห้องสมุดจัดไว้ทั้งภายใน และภายนอกห้องสมุด

■ บรรยากาศทางการบริหาร

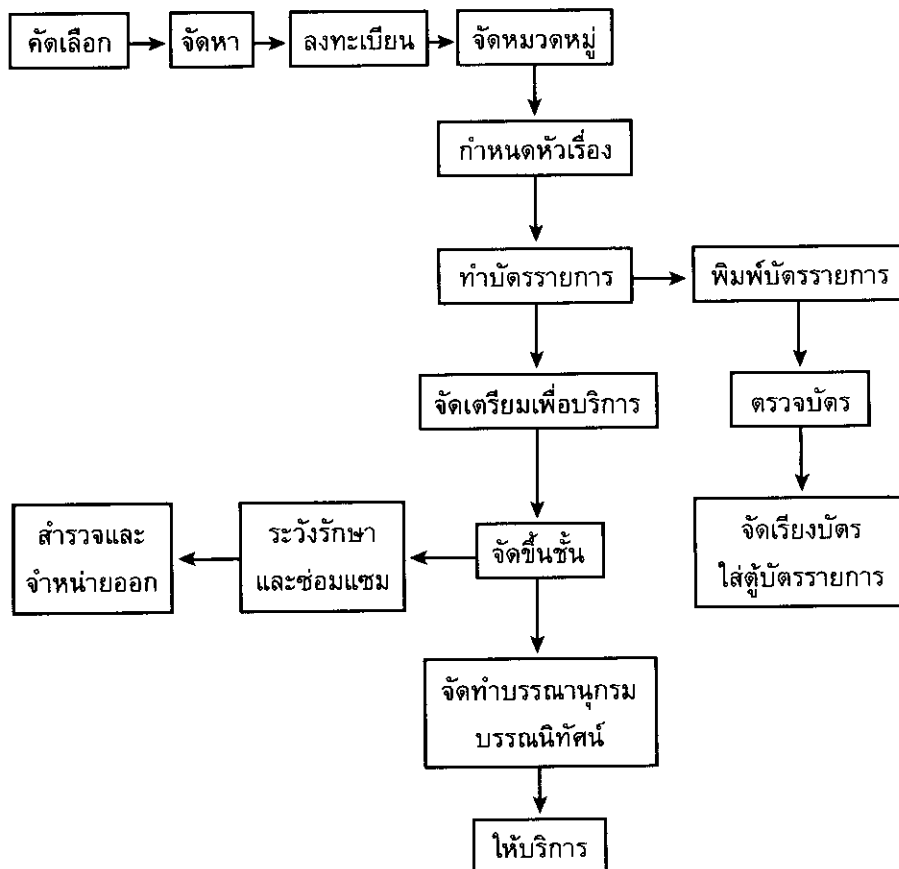
- บรรณารักษ์เป็นคณะกรรมการของโรงเรียน และเข้าร่วมประชุมด้วย
- ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ประชาสัมพันธ์ห้องสมุด

■ จัดวัสดุสารนิเทศ

ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมวัสดุสารนิเทศหลากหลาย บรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องมีการจัดวัสดุสารนิเทศอย่างมีระบบ โดยการจัดเป็นหมวดหมู่ ซึ่งการจัดหมวดหมู่หนังสือมีหลายระบบ เช่น ระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification System) ระบบรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress System) เป็นต้น ห้องสมุดสามารถเลือกใช้ระบบใดก็ได้ตามความเหมาะสม สำหรับห้องสมุดโรงเรียนส่วนมากนิยมใช้ระบบทศนิยมของดิวอี้ การจัดหมวดหมู่หนังสือจะทำให้ผู้ใช้วัสดุสารนิเทศใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น

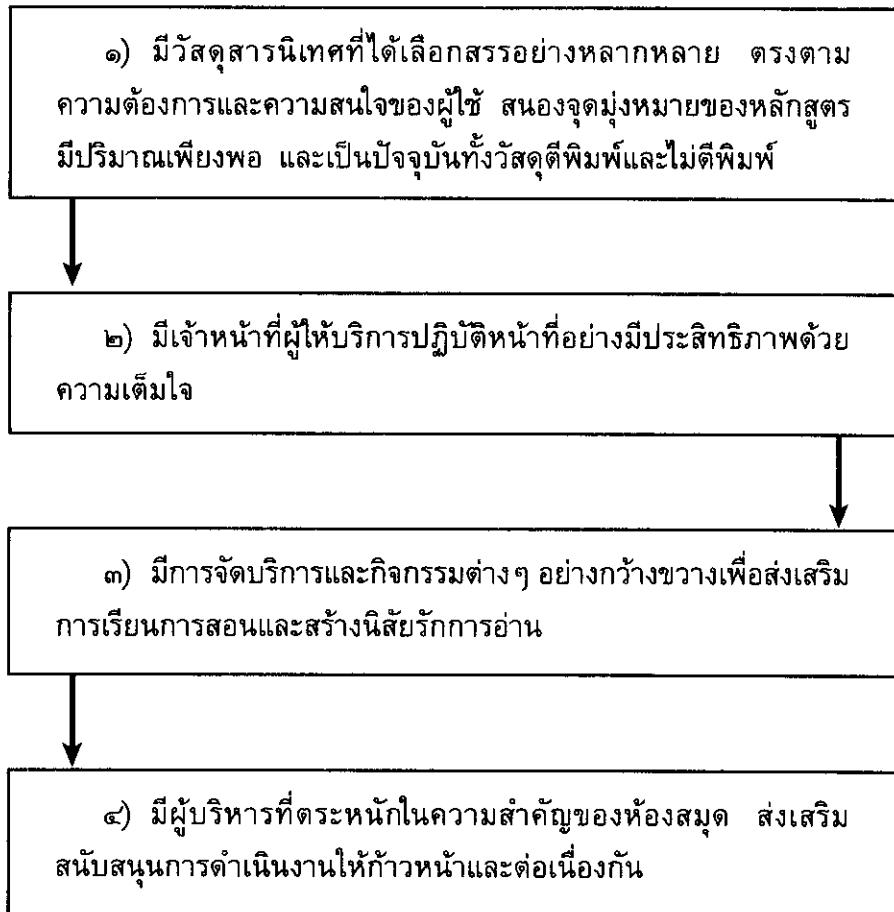
ขั้นตอนการปฏิบัติงานจัดวัสดุสารนิเทศ มีดังนี้

■ จัดบริการและกิจกรรม

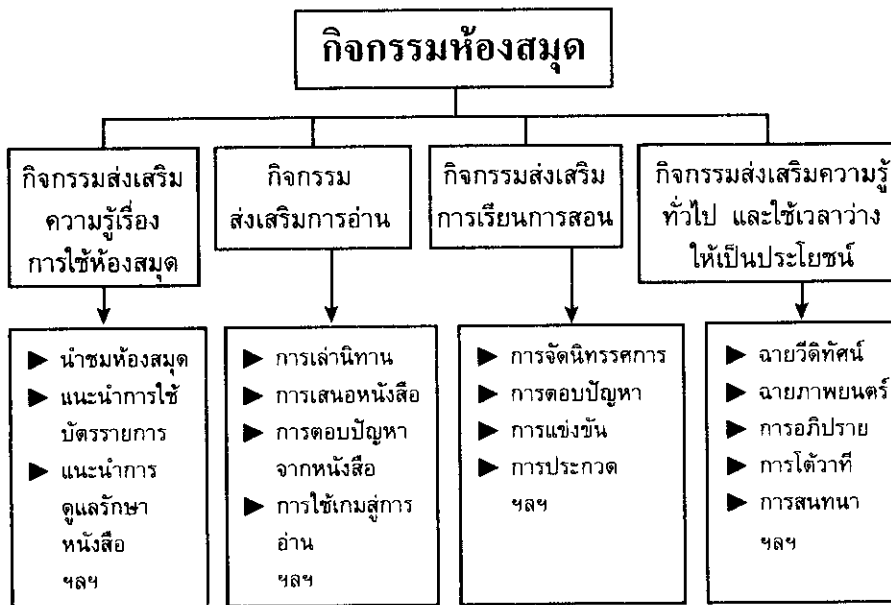
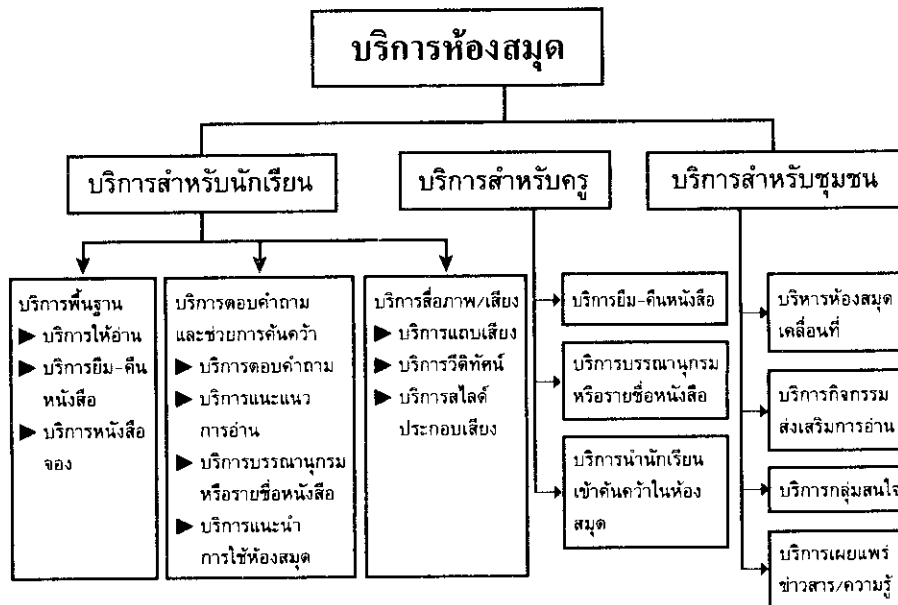
การบริการเป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุด บรรณารักษ์จำเป็นต้องจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และใช้ประโยชน์จากวัสดุสารนิเทศในห้องสมุดให้มากที่สุด

การบริการห้องสมุดที่ดี ควรมีลักษณะ ดังนี้

การบริการห้องสมุด แบ่งออกเป็น

- บริการห้องสมุด
- กิจกรรมห้องสมุด

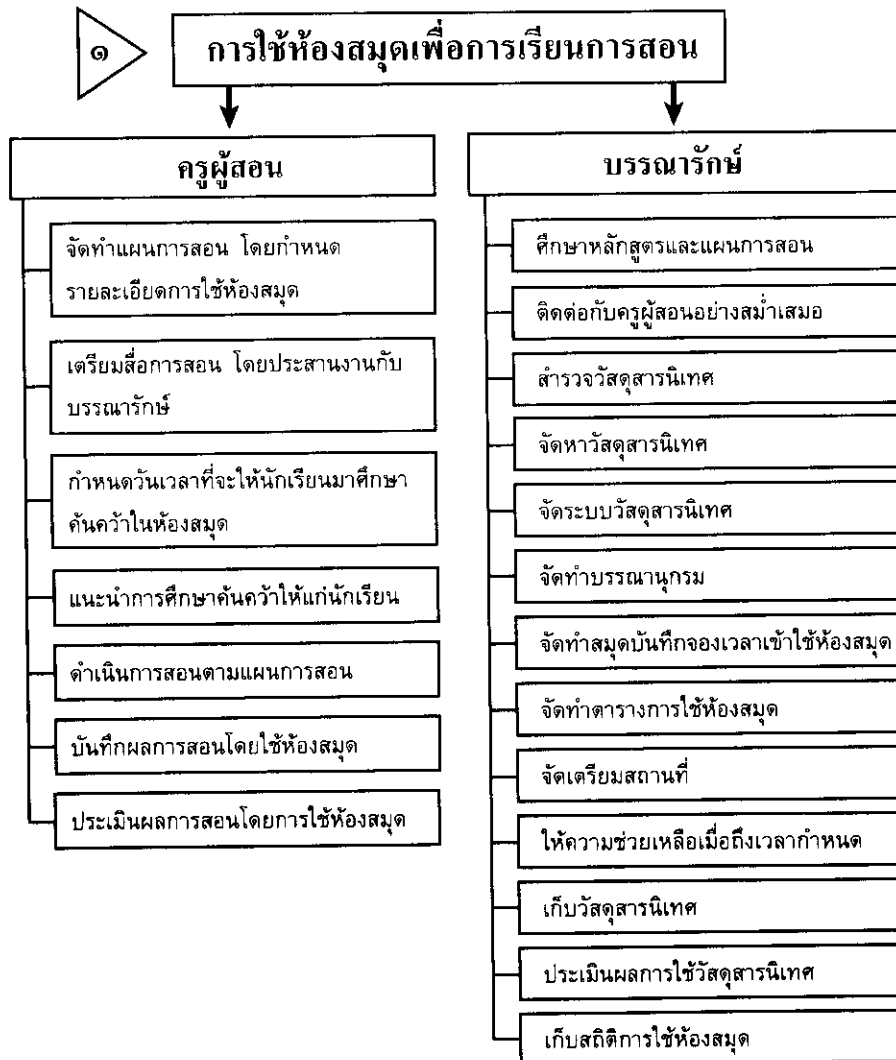
กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดกิจกรรมห้องสมุดให้ประสบผลสำเร็จ

- กำหนดวันจัดกิจกรรม
- รวมกลุ่มครูและบรรณารักษ์เพื่อช่วยกันทำงาน
- เสนอผลงานของกิจกรรมชุมชน
- ขอความร่วมมือจากหมวดวิชา
- จัดกิจกรรมประจำของห้องสมุด
- เชิญวิทยากรจากบุคคลภายนอกเป็นครั้งคราว
- จัดกิจกรรมประเภทประกวด/แข่งขัน
- รายงานผลต่อผู้บริหาร
- ประกาศเกียรติคุณผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การสนับสนุนการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ มุ่งหวังให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การพัฒนากระบวนการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ นักเรียนจะต้องรู้จักใช้ห้องสมุดให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง ซึ่งบรรณารักษ์สามารถสนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ด้วยวิธีการดังนี้

๒

การสอนวิธีศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ครูผู้สอนหรือบรรณารักษ์ควรจะทำให้
ความรู้พื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า
ด้วยตนเอง โดยกำหนดหัวข้อ
ดังนี้

- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับห้องสมุด
- ระเบียบปฏิบัติในการใช้ห้องสมุด
- บริการและกิจกรรมของห้องสมุด
- ประเภทของวัสดุสารนิเทศใน
ห้องสมุด
- การจัดหมวดหมู่หนังสือ
- การใช้บัตรรายการ
- การเรียงหนังสือบนชั้น
- การอ่านและค้นคว้าประกอบ
การเรียนรู้
- การเก็บรวบรวมข้อมูลและ
บันทึกการอ่าน
- การเขียนรายงานการค้นคว้า

ฯลฯ

หลักสูตร มุ่งหวังให้
ครูผู้สอนทุกรายวิชาฝึก
ทักษะการศึกษาค้นคว้าให้
นักเรียน โดยใช้วิธีบูรณา
การเรื่องการศึกษาค้นคว้า
ด้วยตนเองกับเนื้อหารายวิชา
ต่างๆ

มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษา

ประกาศ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชบัญญัติของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๓

โดยที่การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิต อันเป็นรากฐานของการสร้างพลเมืองให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาชีวิตโดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพตามความต้องการ ความสนใจและความถนัด หรือเพื่อเป็นแนวทางศึกษาระดับสูงขึ้น เพื่อสนองรับนโยบายและหลักการดังกล่าว ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องมีคุณภาพได้มาตรฐานสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จึงได้กำหนดมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาขึ้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการดำเนินงานอันจะเป็นการยกระดับห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ทั้งคุณภาพและปริมาณมาตรฐานที่กำหนดขึ้นนี้เป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้น

หมวด ก. มาตรฐานทั่วไป

ตอนที่ ๑ หน้าที่และความรับผิดชอบ

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา มีหน้าที่ส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา ซึ่งมุ่งให้นักเรียนรู้จักใช้ประโยชน์จากห้องสมุด และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดห้องสมุดให้มีความพร้อมทั้งในด้านอาคาร สถานที่ วัสดุสารนิเทศ วัสดุครุภัณฑ์ และบุคลากร มีงบประมาณเพียงพอ เพื่อให้ห้องสมุดสามารถบริการแก่นักเรียน ครูอาจารย์ และชุมชนได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งเป็นแหล่งวิทยาการที่สามารถสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๑.๑ สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตร ตลอดจนนโยบายและโครงการของโรงเรียน

๑.๒ ให้การศึกษาค้ำค้ำแก่นักเรียนและครูอาจารย์

๑.๓ ปลุกฝึ้งนิสัยรักการอ่านและรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๑.๔ ให้นักเรียนได้อ่านหนังสือตามความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของตน

๑.๕ ให้นักเรียนมีทักษะในการใช้วัสดุสารนิเทศ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียน

๑.๖ เตรียมนักเรียนให้มีประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุด เพื่อให้เข้าใจวิธีการใช้ห้องสมุดทั่วไป อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาและพัฒนาตนเองในอนาคต

๑.๗ ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ครูอาจารย์ในการเลือกและใช้วัสดุสารนิเทศ เพื่อประโยชน์ในการสอน

๑.๘ ให้บริการชุมชนในห้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

ตอนที่ ๒ โครงสร้างการบริหาร

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีโครงสร้างการบริหาร ดังนี้

๒.๑ สถานภาพของห้องสมุด ห้องสมุดมีฐานะเป็นศูนย์กลางกลุ่มวิชา โดยมีบรรณารักษ์เป็นหัวหน้าศูนย์กลางกลุ่มวิชา

๒.๒ การบริหารงานห้องสมุด

๒.๒.๑ ห้องสมุดขึ้นตรงต่อผู้บริหารของโรงเรียน ในกรณีที่ผู้บริหารมีการมอบหมายงานให้ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายต่างๆ ให้ห้องสมุดอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ

๒.๒.๒ ห้องสมุดควรมีคณะกรรมการห้องสมุด ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานห้องสมุด โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นที่ปรึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นประธาน หัวหน้ากลุ่มวิชาทุกกลุ่มเป็นกรรมการ บรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ

๒.๒.๓ การบริหารงานห้องสมุดเป็นไปตามมติของคณะกรรมการ
ห้องสมุด

๒.๒.๔ บรรณารักษ์ทำหน้าที่ดำเนินการในด้านงานบริหาร
งานเทคนิค และงานบริการห้องสมุดของโรงเรียน

ตอนที่ ๓ บริการและความร่วมมือระหว่างห้องสมุด

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรให้บริการอย่างครบถ้วน ถูกต้อง
รวดเร็ว โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้ใช้เป็นสำคัญ และมีการร่วมมือกัน
ระหว่างห้องสมุด เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

๓.๑ บริการและกิจกรรมของห้องสมุด ควรประกอบด้วย

๓.๑.๑ บริการต่างๆ ซึ่งจัดขึ้นทั้งในโรงเรียนและในชุมชน ดังนี้

- ๑) บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด
- ๒) บริการให้อ่าน
- ๓) บริการยืม-คืน
- ๔) บริการหนังสือจอง
- ๕) บริการตอบคำถาม ช่วยการค้นคว้า และบริการ

สารนิเทศ

- ๖) บริการจัดทำคู่มือช่วยการค้นคว้า
- ๗) บริการยืมระหว่างห้องสมุด
- ๘) บริการอื่นๆ

๓.๑.๒ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และกิจกรรมเพื่อการเรียน
การสอน ดังนี้

- ๑) เล่านิทาน
- ๒) เล่าเรื่องหนังสือ
- ๓) จัดนิทรรศการ
- ๔) สนทนาเรื่องหนังสือ
- ๕) อภิปราย
- ๖) โต้วาทิ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ๗) ทายปัญหา
- ๘) การค้นคว้าและทำรายงาน
- ๙) กิจกรรมอื่นๆ

๓.๒ ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรดำเนินการให้เกิดความร่วมมือในการใช้วัสดุสารนิเทศและทรัพยากรบุคคล รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อพัฒนางานเทคนิคและบริการของห้องสมุด โดยคำนึงถึงความประหยัดและประสิทธิภาพของบริการ ระหว่างห้องสมุดในกลุ่มโรงเรียนและห้องสมุดประเภทอื่นๆ

ตอนที่ ๔ วัสดุสารนิเทศ

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีวัสดุสารนิเทศทุกประเภท ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค และวัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น รูปภาพ หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง แผนที่ ลูกโลก เกม ของเล่นเสริมทักษะ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน แถบบันทึกเสียง สไลด์ फिल्मสตริป วีดิทัศน์ เป็นต้น

ตอนที่ ๕ บุคลากร

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีบุคลากรปฏิบัติงานห้องสมุดเต็มเวลา ดังนี้

๕.๑ หัวหน้างานห้องสมุด มีวุฒิต่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๕.๑.๑ ปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ หรือสูงกว่า

๕.๑.๒ ปริญญาตรีสาขาวิชาอื่น และอนุปริญญาบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ หรือประกาศนียบัตรชั้นสูงสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือวุฒิบัตรบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์

๕.๑.๓ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงหรือเทียบเท่าวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๕.๑.๔ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาหรือเทียบเท่า และวุฒิ
บัตรบรรณารักษศาสตร์หรือสารนิเทศศาสตร์

๕.๒ บรรณารักษ์ มีวุฒಿಯ่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๕.๒.๑ ปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศ
ศาสตร์

๕.๒.๒ ปริญญาตรีสาขาวิชาอื่นที่มีวิชาโทบรรณารักษศาสตร์
หรือสารนิเทศศาสตร์

๕.๒.๓ ปริญญาตรีสาขาวิชาอื่น และวุฒิบัตรบรรณารักษศาสตร์
และสารนิเทศศาสตร์

๕.๒.๔ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงหรือเทียบเท่า และ
วุฒิบัตรบรรณารักษศาสตร์หรือสารนิเทศศาสตร์

๕.๒.๕ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาหรือเทียบเท่า และวุฒิ
บัตรบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์

๕.๓ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีวุฒಿಯ่างต่ำประกาศนียบัตรวิชาชีพ
พาณิชยกรรม หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า สามารถพิมพ์ดีด
ภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้

๕.๔ นักการภารโรง มีวุฒಿಯ่างต่ำจบการศึกษาภาคบังคับ

นอกจากนี้ ควรมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดที่ผ่านการอบรมและฝึก
ปฏิบัติงานห้องสมุดจากโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน

ทั้งนี้ บุคลากรของห้องสมุดควรได้รับการพัฒนา ดังนี้

๑) มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในระดับต่างๆ รวมทั้งได้เข้าร่วม
ประชุมทางวิชาการที่จัดโดยสมาคมวิชาชีพทางด้านบรรณารักษศาสตร์ หรือ
สารนิเทศศาสตร์

๒) ได้รับการสนับสนุนให้มีโอกาสได้ศึกษาและดูงานห้องสมุด ทั้ง
ภายในประเทศและต่างประเทศ

๓) ได้รับการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรห้องสมุด
อื่นๆ

ตอนที่ ๖ การดำเนินงานด้านเทคนิค

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีการดำเนินงานด้านเทคนิค โดยใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามหลักวิชา ดังนี้

๖.๑ จัดหาวัสดุสารนิเทศตามหลักสูตรประถมศึกษา ตามนโยบายของโรงเรียนและตามความต้องการของนักเรียน ครูอาจารย์ และชุมชน รวมทั้งส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ โดยต้องมีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์

๖.๒ จัดหมวดหมู่วัสดุสารนิเทศ และทำบัตรรายการตามระบบสากล

๖.๓ จัดหาอุปกรณ์สำหรับดำเนินงานด้านเทคนิคอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

๖.๔ ดูแล สรรวจ และบำรุงรักษาวัสดุสารนิเทศให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดเวลา

ตอนที่ ๗ อาคารห้องสมุดและครุภัณฑ์

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ห้องสมุด ดังนี้

๗.๑ อาคารสถานที่

๗.๑.๑ ห้องสมุดควรตั้งอยู่ในที่ที่สะดวกแก่ผู้ใช้บริการ เป็นศูนย์กลางของโรงเรียนและไกลจากเสียงรบกวน ถ้าห้องสมุดอยู่ในอาคารเรียนไม่ควรอยู่เกินชั้นที่ ๒ ของอาคาร

๗.๑.๒ ห้องสมุดไม่ว่าจะอยู่ในอาคารเรียน หรือเป็นอาคารเอกเทศ ควรได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสม โดยการร่วมมือระหว่างสถาปนิกศึกษานิเทศก์ฝ่ายห้องสมุด และคณะกรรมการห้องสมุด โดยคำนึงถึงความสะดวก ความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของห้องสมุด และมีลักษณะดึงดูดใจให้เข้าไปใช้บริการ

๗.๑.๓ ห้องสมุดควรมีเนื้อที่เพียงพอสำหรับ

๑) บริการการอ่าน

๒) การศึกษาค้นคว้าเป็นชั้นเรียน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ๓) การจัดบริการและกิจกรรมของห้องสมุด
- ๔) การดำเนินงานของบุคลากรในห้องสมุด
- ๕) การจัดเก็บวัสดุสารนิเทศโดยคำนึงถึงการขยาย

งานในอนาคต

๗.๑.๕ ห้องสมุดควรมีแสงสว่างที่เพียงพอและไม่เป็นอันตรายต่อสายตา มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก หากมีความพร้อมด้านงบประมาณ ควรมีเครื่องปรับอากาศเพื่อช่วยรักษาสภาพของวัสดุสารนิเทศให้มีอายุการใช้งานได้นาน

๗.๒ ครุภัณฑ์ห้องสมุด ควรเป็นครุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน คงทน สะดวกต่อการเคลื่อนย้ายและรักษาความสะอาด มีขนาดและสัดส่วนเหมาะสมกับผู้ใช้และบุคลากรของห้องสมุด

ตอนที่ ๘ งบประมาณ

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแหล่งที่มา ดังนี้

๘.๑ งบประมาณโดยผ่านหน่วยงานต้นสังกัด

๘.๒ เงินบริจาคให้ห้องสมุด

๘.๓ เงินรายได้อื่นๆ เช่น เงินรายได้จากสมาคมผู้ปกครองและครู มูลนิธิ หรือรายได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

หมวด ข. มาตรฐานเชิงปริมาณ

ตอนที่ ๘ จำนวนวัสดุสารนิเทศ

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีจำนวนวัสดุสารนิเทศ ดังนี้

๘.๑ วัสดุตีพิมพ์

๘.๑.๑ หนังสือ ๗ เล่มต่อนักเรียน ๑ คน โดยจัดเฉลี่ยให้มีหนังสือทุกประเภท

๘.๑.๒ วารสารวิชาการและวารสารทั่วไป ๕ ชื่อต่อนักเรียน ๔๐๐ คน หากมีนักเรียนมากกว่า ๔๐๐ คน ให้เพิ่มได้ตามความเหมาะสม

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

๙.๑.๓ หนังสือพิมพ์ ๓ ชื่อ ชื่อละ ๑ ฉบับ ต่อนักเรียน ๔๐๐ คน หากมีนักเรียนมากกว่า ๔๐๐ คน ให้เพิ่มได้ตามความเหมาะสม

๙.๒ วัสดุไม้ตีพิมพ์ เช่น แผนที่ ลูกโลก แถบบันทึกเสียง รูปภาพ ฯลฯ ควรมีจำนวนเพียงพอตามความต้องการและความจำเป็นของผู้ใช้บริการ

ตอนที่ ๑๐ จำนวนบุคลากร

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีบุคลากรปฏิบัติงานเต็มเวลา โดยมีบุคลากรคิดเป็นสัดส่วนเทียบกับจำนวนนักเรียน ดังนี้

บุคลากร	จำนวนนักเรียน : บุคลากรห้องสมุด (คน)					
	ต่ำกว่า ๔๐๐	๔๐๐	๖๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐	๑,๒๐๐ ขึ้นไป
๑๐.๑ หัวหน้างานห้องสมุด	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๐.๒ บรรณารักษ์	-	๑	๒	๒	๓	๓
๑๐.๓ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด	๑	๒	๓	๔	๔	๕
๑๐.๔ นักการภารโรง	๑	๑	๑	๑	๑	๑
รวม	๓	๕	๗	๘	๙	๑๐

ตอนที่ ๑๑ อาคารห้องสมุดและครุภัณฑ์

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ สำหรับเป็นที่ปฏิบัติงาน ที่นั่งอ่าน ที่เก็บและให้บริการวัสดุสารนิเทศ ตลอดจนงานที่จัดกิจกรรมต่างๆ อย่างเพียงพอ ดังนี้

๑๑.๑ ขนาดของห้องสมุด ห้องสมุดควรมีขนาด ๑ ห้องเรียนสำหรับ โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน ๔๐๐ คน และมีขนาดพื้นที่ ๑ ห้องเรียนต่อ จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุก ๒๐๐ คน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงเนื้อที่สำหรับครุภัณฑ์ ห้องสมุด ที่ทำงาน บุคลากร และที่นั่งอ่านด้วย

๑๑.๒ ครุภัณฑ์ห้องสมุด

๑๑.๒.๑ โต๊ะ เก้าอี้สำหรับบุคลากรปฏิบัติงาน ให้มีเท่าจำนวน บุคลากรที่ปฏิบัติงาน

๑๑.๒.๒ โต๊ะ เก้าอี้สำหรับนั่งอ่าน ให้มีจำนวน ๔๐ ที่นั่งต่อ
นักเรียน ๔๐๐ คน

๑๑.๒.๓ ชั้นหนังสือและชั้นวารสาร ให้มีขนาดพอเหมาะ และ
มีจำนวนเพียงพอสำหรับจัดเก็บวัสดุสารนิเทศ และต้องคำนึงถึงการขยายใน
อนาคตด้วย

๑๑.๒.๔ ตู้ชนิดต่างๆ ได้แก่

- ๑) ตู้บัตรรายการ ๓๐ ลิ้นชัก ๑ ตู้
- ๒) ตู้เหล็ก ๔ ลิ้นชัก สำหรับเก็บจุลสาร และกฤต-
ภาค ๑ ตู้
- ๓) ตู้เหล็ก ๒ บาน สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ห้องสมุด
๑ ตู้
- ๔) ตู้จัดนิทรรศการ ๑ ตู้
- ๕) ตู้เก็บแผนที่ ๑ ตู้
- ๖) ตู้เก็บแผ่นภาพ ๑ ตู้
- ๗) ตู้เก็บวีดิทัศน์และโสตทัศนวัสดุอื่นๆ ๑ ตู้
- ๘) ตู้เก็บวารสารและหนังสือพิมพ์ฉบับย้อนหลัง ๑ ตู้

๑๑.๒.๕ ครุภัณฑ์ โสตทัศนวัสดุ

- ๑) เครื่องฉายสไลด์ ๑ เครื่อง พร้อมจอ
- ๒) เครื่องเล่นวิทยุเทปเสียง ๑ เครื่อง พร้อมหูฟัง
ชนิดครอบศีรษะ ๕ ชุด
- ๓) เครื่องรับโทรทัศน์ ๑ เครื่อง
- ๔) เครื่องเล่นวีดิทัศน์ ๑ เครื่อง

๑๑.๒.๖ บ้ายนิเทศ ๑ บ้าย

๑๑.๒.๗ เคาน์เตอร์ให้บริการยืม-คืน ๑ ชุด

๑๑.๒.๘ เครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อม
โต๊ะและเก้าอี้พิมพ์ดีดอย่างละ ๑ ชุด

๑๑.๒.๙ รถเข็นหนังสือ ๑ คัน

๑๑.๒.๑๐ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ซ่อมและเขียนสัน ๑ ชุด

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ๑๑.๒.๑๑ ที่เป็นวิทยานิพนธ์ ๑ ที่
๑๑.๒.๑๒ ชั้นวางสิ่งของก่อนเข้าห้องสมุด ตามความเหมาะสม
๑ ที่

ตอนที่ ๑๒ งบประมาณ

ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรได้รับงบประมาณอย่างน้อยร้อยละ
๑๐ ของงบประมาณ การเรียนการสอนทั้งหมดของโรงเรียน

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๓๓

(ลงนาม) กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

(คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ)

นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ผู้เขียนบทความ

๑. คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต
๒. นางสาวรสา วงศ์ยังอยู่
๓. หม่อมหลวงจ้อย นันทิวชิรินทร์
๔. นางถ่อมจิตต์ พลายเวช
๕. นางสาวกานต์มณี ศักดิ์เจริญ
๖. นางพรจันทร์ จันทวิมล
๗. นางสาวจินตนา ไบกาซูยี
๘. นางถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล
๙. นางพิกุล ประเสริฐศรี
๑๐. นางสาวลัดดา เหมทานนท์
๑๑. นางสาวสมทรง แสงแก้ว
๑๒. นางวัฒนา บุญเสนอ
๑๓. นางสาวนวภรณ์ ชังบุตรดา

บรรณาธิการ

๑. นางจิรัตติกาล ทองสวัสดิ์

ผู้ออกแบบปก

นางสาวนวภรณ์ ชังบุตรดา

